

**MEVLANA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ VE ESERİN BUGÜNKÜ HARFLERE AKTARILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bilal KALYON

**KONYA
ARALIK, 2015**

**MEVLANA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI
ESERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ VE
ESERİN BUGÜNKÜ HARFLERE AKTARILMASI**

Bilal KALYON

**Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce kabul edilen
yüksek lisans tezidir.**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Şadi AYDIN**

KONYA

Aralık, 2015

Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 21. / ...12/ 2015

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Şadi AYDIN

Üye : Doç. Dr. Semra TUNÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nesrin ZENGİN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İsmail Özgür ZEMBAT
Enstitü Müdürü

Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 21. / ...12/ 2015

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Şadi AYDIN

Üye : Doç. Dr. Semra TUNÇ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nesrin ZENGİN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İsmail Özgür ZEMBAT

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yapmış olduğum akademik çalışmadan elde edilen bulgular ışığında ele alarak düzenlediğim yüksek lisans tezimin etik davranış ve akademik kurallara dikkat edilerek hazırlanıp sunulduğunu, tezimin tez yazım kurallarına uygunluğunu, tezimde kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, tezimi sadece Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne verdiğimi ve bu beyanımın aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Bilal KALYON
28.09 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
Araştırmanın Metodu ve Sınırlılıkları.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN HAYATI- EDEBİ ŞAHSİYETİ- ESERLERİ

1. MISIR'DA GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI.....	4
2. PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN HAYATI.....	5
3. EDEBİ ŞAHSİYETİ.....	7
4. ESERLERİ.....	8
4.1. Türkçe Kaleme Aldığı Kitapları.....	9
4.2. Yabancı Dilde Kaleme Aldığı Kitapları.....	12
4.3. Türkçeye Çevirdiği Eserler.....	12
4.4. Şiirleri.....	12
4.5. Hikâye ve Masalları.....	13
4.5.1. Aile Temasını İşleyen Hikâyeleri.....	13
4.5.2. Tarihî Hikâye / Masalları.....	13
4.6. Denemeleri.....	14
4.7. Gezi Yazıları.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DEĞERLER EĞİTİMİ

1. DEĞER.....	16
---------------	----

1.1.Değerler Nasıl Oluşur.....	19
1.2.Değerlerin Oluşumunda Dinin Etkisi.....	21
1.3.Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi	22
2. EĞİTİM.....	23
2.1. İnsan ve Eğitim	25
2.2.Değerler Eğitimi.....	25
2.3.Değer ve Ahlaki Değer.....	29
2.4.Okulun Değerler Eğitimindeki Yeri.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİN TANITIMI.....	32
1.1.Mehâsin-i Hayât'ın Yazılış Nedeni.....	32
2. PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ.....	34
2.1.Şekil Yönünden İncelenmesi.....	34
2.2.İçerik Yönünden İncelenmesi.....	36
3.MEHÂSİN-İ HAYÂT'IN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ....	37
3.1.ESERDE GEÇEN, BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN TUTUM, DAVRANIŞ VE DEĞERLER	37
3.1.1.Çocuk Eğitimi	37
3.1.2.Güzel Ahlak	44
3.1.3.Adaletli Olmak	48
3.1.4. Ailenin Önemi.....	55
3.1.5.İçinde Yaşanılan Eve Kıymet Vermek.....	61
3.1.6.Vicdan.....	63
3.1.7.Danışmak	66
3.1.8.Çalışmak ve Gayretli Olmak	69
3.1.9.Sabır.....	73
3.1.10.Cesaret	80

3.1.11.Nasihate Kulak Vermek.....	81
3.1.12.İlme ve Bilgiye Önem Vermek.....	83
3.1.13.Terbiye.....	85
3.1.14.Merhamet.....	86
3.1.15.Saygı.....	91
3.1.16.Hayata Hürmet.....	94
3.1.17.Hakikate Hürmet,	95
3.1.18.(Ana Baba ve Akrabalarımıza) Aileye Hürmet	96
3.1.19.Sevgi	98
3.1.20.Dostluk.....	102
3.1.21.Verilen Sözde Durmak (Ahde Vefa).....	106
3.2. ESERDE GEÇEN BİLİNMESİ VE SAKINILMASI İSTENİLEN TUTUM VE DAVRANIŞLAR.....	107
3.2.1. Yalan.....	107
3.2.2. Nefret.....	108
3.2.3. Ayrımcılık.....	109
3.2.4. Bencillik.....	109
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	111
EKLER.....	112
BUGÜNKÜ HARFLERLE MEHÂSİN-İ HAYÂT.....	113
ARAP HARFLERİYLE MEHÂSİN-İ HAYÂT.....	163
KAYNAKÇA.....	245

ÖNSÖZ

Türkler, Memlûkler döneminden itibaren Osmanlı dönemi de dahil olmak üzere Mısır'da önemli bir kültürel birikim bırakmışlardır. Bu kültürel birikim içinde Edebiyat önemli bir yer tutmaktadır. XIX. yüzyılda Osmanlı asıllı idarecilerin hüküm sürdüğü Kahire sarayında edebiyat alanında değerli şahsiyetler yetişmiştir. Ünlü Teymûrî ailesine mensup olan şair Ayşe Teymûrî, Hidiv İsmail'in eşi Çeşm-i Afet hanım ve şiiirleriyle meşhur Gülperî hanım Divan edebiyatı kültürünü devam ettiren şahsiyetlerdir. Bu şairlerle aynı kültür ortamı içinde yetişen şahsiyetlerden birisi de Prenses Kadriye Hüseyin'dir. Kültürel değerlerin korunması ve yozlaşmanın önüne geçilebilmesi için insanların ahlak eğitimine ve değerler eğitimine önem vermesi gerektiğini düşünen Prenses Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât*'ı bu maksatla yazmıştır. Eserinde okuyucuyu sıkmadan, akıcı bir üslupla değerler eğitimi konularını işlemiştir.

“Prenses Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât* Adlı Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Eserin Bugünkü Harflere Aktarılması” başlığını taşıyan bu çalışma “Giriş” ve “Sonuç” hariç üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Prenses Kadriye Hüseyin'in hayatı, edebî şahsiyeti ve eserlerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, değerler eğitimi, teorik olarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde de, Prenses Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât* adlı eserinde aktarılan değerler eğitimi kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca aktarılan değerler eğitimi kavramlarının eğiticilik özelliklerine dikkat çekilmiştir. Sonuç bölümünde ise, araştırma sonucunda elde edilen neticeler değerlendirilmiştir. Değerler eğitimi açısından incelediğimiz çalışmamızda, Prenses Kadriye'nin eserinden yaptığımız alıntılar, sadeleştirilerek verilmiştir.

Prenses Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât*'ı yazarın sağlığında Arap harfleriyle Kahire'de basılmıştır (H. 1327) 1909. Bugünkü harflere aktardığımız eserin eski harfli basımı da ekler kısmında verilmiştir. Çalışmamızda literatür taraması yöntemi esas alınmıştır. Öncelikle konuyla ilgili ve tezimize katkı sağlayacak çalışmalar taranmış ve elde edilen verilerden sentez oluşturularak çalışmanın ilgili bölümlerinde kullanılmıştır.

Çalışmamın her safhasında tavsiyelerinden faydalandığım, destek ve yardımlarını esirgemeyen hocam, Doç. Dr. Şadi Aydın beyefendiye tüm içtenliğimle teşekkürü borç bilirim.

Bilal KALYON

İsim ve Soyisim: Bilal Kalyon
 Anabilim Dalı: Türkçe Eğitimi
 Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şadi AYDIN
 Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans- Aralık 2015
 Anahtar Kelimeler: Prens Kadriye Hüseyin, Değerler Eğitimi, Mehasin-i Hayat Tahli-

li

ÖZET

Prens Kadriye Hüseyin, Mısır’da gelişen Türk Edebiyatının önemli şahsiyetlerinden birisidir. Kültürel değerlerin korunması ve yozlaşmanın önüne geçilebilmesi için insanların ahlak eğitimine ve değerler eğitimine önem vermesi gerektiğini düşünen Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât*’ta okuyucuyu sıkmadan, akıcı bir üslupla değerler eğitimi konularını işlemiştir.

“Prens Kadriye Hüseyin’in *Mehâsin-i Hayât* Adlı Eserinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi ve Eserin Bugünkü Harflere Aktarılması” başlığını taşıyan bu çalışma “Giriş” ve “Sonuç” hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, Prens Kadriye Hüseyin’in hayatı, edebi şahsiyeti ve eserlerinden bahsedilmiştir. İkinci bölümde, değerler eğitimi incelenmiştir. Üçüncü bölümde de, Prens Kadriye Hüseyin’in *Mehâsin-i Hayât* adlı eserinde aktarılan değerler eğitimi kavramları üzerinde durulmuştur. Ayrıca aktarılan değerler eğitimi kavramlarının eğiticilik özelliklerine dikkat çekilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, araştırma sonucunda elde edilen neticeler değerlendirilmiştir.

Değerler eğitimi açısından incelediğimiz çalışmamızda, Prens Kadriye’nin eserinden yaptığımız alıntılar, sadeleştirilerek verilmiştir.

Mehâsin-i Hayât, Prens Kadriye Hüseyin’in sağlığında Arap harfleriyle (H. 1327) 1909 yılında Kahire’de basılmıştır. Tarafımızdan bugünkü harflere aktarılmış ve çalışmamızın ekler kısmında esere yer verilmiştir.

ABSTRACT

Princess Kadriye Hüseyin is Egyptian, but her origin is Turkey. She is an important personality at Turkish literature in Egypt. Ethics and faith is very important for her. She was not taking manners and ethics to ease, so she wrote her book named '*Mehâsin-i Hayât*'. She did not let the reader get bored in her book. She used a fluent and understandable language in *Mehâsin-i Hayât*.

Our work has the name "The Reviewing of Princess Kadriye Hüseyin's Work Named *Mehâsin-i Hayât* From the Perspective of Education of Values" This important work has been made up of 3 segments expect "Entering" and "Result" We described Princess Kadriye Hüseyin's life and her literary personality and her works in the first segment. In the second segment, we told about the education of values. And we mentioned the importance of the genre of essay. In the third segment, we analyzed Princess Kadriye Hüseyin's work named *Mehâsin-i Hayât*. This analysis has been made from the point of education of values. Education is important. But education on growth of children and teens is more important. Kids and teenagers must be educated properly. Princess Kadriye defends these ideas. We investigated these ideas of her on our work.

We also have a results section in our thesis. We analyzed the states obtained at the end of the study.

Princess Kadriye, wrote her work named "*Mehâsin-i Hayât*" in 1909. This book has first been published in Arabic alphabet letters at Cairo. In this study, we translated the Arabic alphabet letters to Latin alphabet letters. So, we also did a transcription study. Our transcription study is at the last section of the thesis.

KISALTMALAR

age: Adı geen eser

agm: Adı geen makale

akt. : Aktaran

Ans. : Ansiklopedisi

Böl. : Bölümü

C. : Cilt

ev: eviren

Ens. : Enstitü

H. : Hicri

İst. : İstanbul

Kit. : Kitabevi

Ktp. : Kütüphanesi

M. : Miladi

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

Nu. : Numara

s. : Sayfa

S. : Sayı

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

st. : Satır

TDK : Türk Dil Kurumu

TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

TTK : Türk Tarih Kurumu

Ünv: Üniversite

vb: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

Yay. : Yayınları

yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tanzimat hareketiyle başlayarak günümüzde de devam etmekte olan yenileşme dönemi Türk edebiyatının yazarlarından birisi de Kadriye Hüseyin'dir. Kadriye Hüseyin Mısır'da gelişen Türk edebiyatının öncülerindedir.

Tanzimat dönemindeki kültürel açılımla ortaya çıkan yeni aydın grubunun üyeleri arasında Fatma Aliye, Nigar Hanım, Emine Semiye gibi aydın ve topluma yön veren kadınlara da rastlanmaktadır. Aydın, iyi eğitilmiş, Arapça, Türkçe, Fransızca bilen ve hepsinden önemlisi kendisini bir Osmanlı-Türk ve Doğu'lu kadın olarak niteleyen ve yaşadığı dönemin yazarlarından da etkilenen Kadriye Hüseyin, daha çok Fatma Aliye'yi örnek almıştır. Güçlü bir kişiliğe sahip olan Kadriye Hüseyin'in eğitimi konusunda elimizde fazla bilgi olmamakla birlikte, Fransızca eser kaleme alacak kadar yabancı dile hâkim olduğu, bunun yanında Arapça'yı da iyi bildiği kaynaklardan öğrenilmektedir.

Kadriye Hüseyin'in Meşrutiyet'in ilanından sonraki dönemin önemli mecmualarından *Şehbâl*'de, çoğunluğu '*Nilüfer*' takma adıyla olan pek çok yazısı da mevcuttur.

II. Meşrutiyet'le birlikte kadınları aydınlatacak, bilgi ve pratiklerini artıracak yazılarla aydın, kültürlü ve zarif kadın imajı yaratılmak istenmiştir. Kadriye Hüseyin de *Muhadderat-ı İslam* adlı eserinde doğu kadınının batdakilerden farkını irdelemiştir.

1908'li yıllarda başlayan sosyal değişiklikler edebiyata da yansımıştır. Transkribesini yaptığımız *Mehâsin-i Hayat* adlı eserinde Prenses Kadriye Hüseyin düşünce ve duygu dünyasının inceliklerini, millî, dinî ve kültürel konulardaki, "iyi insan" olma yolundaki hassasiyetleri kaleme almıştır.

Osmanlı kültürüyle yetişmiş olan yazar, ahlaki çöküşten toplumu kurtarmak için, içinde bulunulan durumdan çıkış yolu olarak kültürel değerlerin öğretilmesi gerektiğini savunmuş ve *Mehâsin-i Hayât*'ta değerler eğitimine ayrıntılı olarak yer vermiştir.

"*Takdim, Hasbihâl, Tehzib-i Ahlâktan Maksat, Ben Neyim? Menzil, Aile, Vicdan, İş-tigâl, Sabır, Vatan, Terâkki, Neşât, Adalet, Hüsn-i Tertib, Merhamet, Mihnet, Mübâreze-i Hayat, Hürmet, İttihâd, Mevedded, Mektebi İkmalden Sonra, Hayat ve İnsanlar, Hayata Hürmet, Nizam Tertipsizlik, İktisad ve İsrâf, Borç, Gaye-i Emel*" ara başlıkları şeklinde düzenlenen *Mehâsin-i Hayat*'ın ön sözünde ise; "...insan hüsn-i hulk ile, hüsn-i terbiyesiyle insandır. Âdem, talim ve tehzib-i ruhu sayesinde âdemdir... Mensubiyetiyle müftehir bulundu-

ğum kavm-i necibimin derece-i âliyede nail-i refâh ve saadet olması ahz-ı emelimdir. Husul-i emele sa'y ve gayret ise nüfusda bir tabiattır. Gönlüm; kavmimin saadeti yolunda hizmet etmek, ruhum milletimin aks-i ulviyete vüsûlünü görmek istiyor...” diyerek eserini kaleme aldığındaki amacı ortaya koymuştur.

Kadriye Hüseyin’in ilk yazıları “edebî” notu düştüğü denemeleridir. Felsefî derinliği olan bu denemeler, onun fikrî yazılarındaki düşüncelerini özet olarak edebî bir üslupla anlatmasından ibarettir. 1908-1910 yılları arasındaki denemelerinde Osmanlı’nın dağılma sürecine şahitlik eden bir kadın yazarın psikolojisini yansıtmıştır. *Mehâsin-i Hayât* adlı eserini de 1909 yılında kaleme aldığı göz önünde bulundurulursa kitabında dönemin sosyal yaşam koşullarını, toplumu oluşturan bireylerin genel olarak eğitim ve ahlak durumlarını, yaşanan ahlaki dönemeçleri, eksiklikleri, yanlışları ile toplumdaki değerleri yansıttığı söylenebilir. Kadriye Hüseyin, dönemin yozlaşmış değerlerini anlatmakla kalmaz, bunlara çözüm önerilerinde de bulunur. Prenses Kadriye için eserlerinde ahlaki, dini ve milli değerler sürekli ön planda olmuştur. Bu değerlerin yaşatılması için de edebiyatı seçtiğini daha sonra 1925 yılında kaleme aldığı “Serap” adlı denemesinde belirtmiştir.

Bu çalışmadaki amacımız, Prenses Kadriye Hüseyin’in *Mehâsin-i Hayât* adlı eserini değerler eğitimi açısından inceleyerek her bir bölümdeki değerlerin önemini ve okuyucuya aktarılmasındaki ve dahi öğretilmesindeki inceliği ortaya koymaktır.

Araştırmanın Metodu ve Sınırlılıkları

Çalışmamızda literatür taraması yöntemi esas alınmıştır. Öncelikle konuyla ilgili ve tezimize katkı sağlayacak çalışmalar taranmış ve elde edilen verilerden sentez oluşturularak çalışmanın ilgili bölümlerinde kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde eserini incelediğimiz Kadriye Hüseyin’in hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, değer ve değer ile ilgili kavramlar incelenmiş ve bilgi verilmiştir. Bu hazırlıklar üzerine temellendirdiğimiz çalışmamızın üçüncü bölümünde ise *Mehâsin-i Hayât*, şekil ve içerik yönünden değerlendirildikten sonra değerler eğitimi açısından da incelenmiştir.

Üçüncü bölümde konu değerler açısından incelenirken eserin transkripsiyonu yapıldıktan sonra incelenen değerlerin daha iyi anlaşılabilmesi için konuyla ilgili bölümlerde sadeleştirme yoluna gidilmiştir.

Mehâsin-i Hayât, Kadriye Hüseyin’in eserlerini inceleyen araştırmacılar tarafından daha önce incelenmemiş olup üzerinde herhangi bir akademik çalışma da yapılmamıştır.

Mehâsin-i Hayât, otuz üç bölümden oluşmakta olup bizim konumuz dahilinde olan yani ‘değer’ içerikli bölümlerden kesitler alınıp sadeleştirilerek değerler eğitimi açısından incelenmiştir.

Mehâsin-i Hayât (H. 1327) 1909 yılında Arap harfleriyle Kahire’de basılmıştır. Eserin tarafımızdan bugünkü harflere aktarılan metni ile Arap harfleriyle basılmış olan metnine çalışmamızın ekler kısmında yer verilmiştir.

Bu tez oluşturulurken pek çok bilimsel içerikli çalışmadan istifade edilmiştir. Mısır’daki Türkler ve mirasları konusunda, Ekmeleddin İhsanoğlu’nun “*Mısır’da Türkler ve Kültürel Mirasları*” adlı çalışmasından; Prenses Kadriye Hüseyin’in hayatı ve eserleri konusunda Betül Coşkun’un “*Osmanlı Edibesi, Mısır Prensesi: Kadriye Hüseyin Hanım*” adlı makalesinden ve Nesrin Tağızade-Karaca’nın “*Prenses Kadriye Hüseyin, Ressam Vittoria Pisani ve Türk Milli Mücadelesi*” başlıklı makalesinden yararlanılmıştır. Değerler eğitimi konusu işlenirken yararlanılan Sure ve Ayetler Ömer Özsoy ile İlhami Güler’in hazırlamış oldukları Konularına Göre Kur’an (Sistemik Kur’an Fihristi)’inden alınmıştır. Yine değerler eğitimi konusu işlenirken Recep Kaymakcan ile Hasan Meydan’ın birlikte hazırladıkları “*Ahlak ve Değerler Eğitimi*” adlı eser ile Hayati Hökelekli’nin “*Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*” adlı eserleri de öncelikle sıralanabilecek kaynaklardandır.

Burada konuyla ilgili birinci dereceden kaynaklar zikredilmiştir. Kullanılan tüm kaynaklar ayrıca çalışmamızın “Kaynakça” kısmında verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN

HAYATI - EDEBİ ŞAHSİYETİ - ESERLERİ

1. MISIRDA GELİŞEN TÜRK EDEBİYATI

Tarihin her döneminde pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Mısır, barındırdığı pek çok medeniyet özellikle de Firavun medeniyeti sayesinde dünyanın ilgi ve dikkatini çekmeye devam etmektedir. Selahaddin-i Eyyûbî gibi tarihî bir şahsiyetin Mısır'da idarî, dinî ve eğitim gibi pek çok önemli konularda düzenlemelerde bulunması hâlâ Mısırlılar tarafından hatırlanmaktadır. Memlûkler döneminde bırakılan eserler de son derece önemlidir.¹

Yavuz Sultan Selim'in Mısır fethi sonrası Mısır, Osmanlının önemli bir vilayeti olarak önemini artırmıştır. Deniz aşırı bir bölge olmasına rağmen; Osmanlı Devleti Mısır'ın pek çok alanda yenileşmesine yön vermiştir.

Mısır'ın fethinden sonra Anadolu'dan pek çok aile bu bölgeye gelerek yerleşmişlerdir. Bu ailelerle Mısır'ın yerli halkı arasındaki evlilik dâhil kültürel ilişkiler Türk ve Mısırlı Arap ailelerin kaynaşmasına sebep olmuştur. Mısır'daki Türkler, ticari olarak da önemli kazanımlar elde etmişlerdir. Mısır'daki ilmî gelişmelerden burada yaşayan Osmanlıların çok önemli payları olmuştur.

Kültürel olarak da iletişim ve etkilerimizi Bulak Matbaası bir bakıma güçlendirmiştir. Kahire yakınlarında kurulan Bulak Matbaası tarih ve coğrafyaya ait kitapların yanı sıra dil ve edebiyata ait pek çok kitap da basmıştır. Yazma hâlindeki divanlarımızın pek çoğunun baskılarının Mısır'daki Bulak matbaasında yapıldığı unutulmamalıdır.

Bugün de yazma ve matbu olarak on binin üzerindeki dinî, tarihî ve edebî eserimiz Mısır'da bulunmaktadır. Bu eserlerimizin pek çoğu maalesef ilim âleminin istifadesine sunulamamıştır. Tarihimiz ve edebiyatımızla ilgili bu eserler, Türkiye'den ilim çevrelerinin özellikle de Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgi ve katkılarını beklemektedir. Bu eserlerin en önemlilerinden olan, dünyada sadece üç yazma nüshası bu-

¹ Abuzer Kalyon, *Divan Şiirinin Nil'deki Sesi Ayşe Teymûri Divânı*, Ankara 2013, s. 9

lunan Kutadgu Bilig'in yazma nüshalarından birisinin Kahire'de Darü'l-Kütüb'da (Mısır Millî Kütüphanesi) bulunması önemlidir.²

Mısır'la tarihî ve kültürel ilişkilerimiz geçmişte olduğu gibi; bugün de devam etmektedir. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinin onuncu cildinde Mısır'ı anlatmıştır. Günümüzde yapılan pek çok çalışma ile Mısır'daki medeniyet, kültür ve edebiyat alanındaki birikimize dikkat çekilmiştir.

Bu yayınların en önemlisi, Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu'nun hazırladığı, "*Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları*" dır. Türkiye hakkında pek çok önemli yayın çalışması da Mısır'da yapılmıştır.

Mısır'da gelişen Türk kültür ve edebiyatı içinde, geçtiğimiz yüzyılda Dîvân şiiri alanında önemli eserler verilmiştir. Bu eserler, Osmanlı döneminde Kahire sarayında ya da saraya yakın çevrede yetişen üç hanım şaire aittir. Bunlar iyi bir eğitimden geçerek yetişmişlerdir.³ Bu şairler hakkında ülkemizde yayınlar yapılmıştır. "*Çeşm-i Afet ve Dîvânı*,⁴ *Ayşe Teymûrî Dîvânî*⁵ ve *Divan Şiirinin Nil'de Açan Çiçeği Gülperî Hanım ve Güldeste-i Hâtırât*.⁶"

Osmanlı'da Batılılaşma tarihi ile eş zamanlı başlayan "kadın hareketi", önceleri her ne kadar erkeklerin önderliğinde ilerlese de zamanla kadınlar siyasi ve sosyal haklarını zorlayarak bu harekette etkin şekilde yer alırlar. Eğitim, siyaset ve toplumsal haklar itibariyle özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde kuşatılmış bir kapalı dünyadan çıkan entelektüel kadın, haklarını sorgulamaya, farklı düşüncelerle temas kurmaya ve hemcinslerine rehber rolünü ifa etmeye girişir. Bu sürecin yavaş ve dönemin şartları düşünülerek temkinli işlediğini de belirtmek gerekir.⁷

Tazimat'tan Cumhuriyet devrine kadar nesillerin her biri yeni bir fikir ortaya atmakla beraber, hepsinde, az çok, şöyle veya böyle, maziye ait kıymetlerle bir anlaşma cehdi vardı.⁸

2. PRENSES KADRİYE HÜSEYİN'İN HAYATI:

² Abuzer Kalyon, age. s. 9

³ Filiz Kalyon, *Divan Şiirinin Nil'de Açan Çiçeği Gülperî Hanım ve Güldeste-i Hâtırât*, Ank. 2014, s. 16

⁴ Semra Tunç, *Çeşm-i Afet ve Dîvânı (Levha-i Dil)* Konya, 2013

⁵ Abuzer Kalyon, age.

⁶ Filiz Kalyon, age.

⁷ Betül Coşkun, "*Osmanlı Edibesini, Mısır Prensesi: Kadriye Hüseyin Hanım*", Atatürk Kültür Merkezi, Erdem Dergisi, No. 63, Ank. 2012, s.4.

⁸ Mehmet Kaplan, *Nesillerin Ruhunu*, İst. 2014, s. 19

Mısır'da gelişen Türk edebiyatı içinde Divân edebiyatında olduğu gibi; Yeni Türk edebiyatı sahasında da önemli şahsiyetler yetişmiştir. Bu şahsiyetlerden en önemlisi hiç şüphesiz ki Prenses Kadriye Hüseyin'dir.

Günümüzde ulaşabildiğimiz kaynaklara göre Kadriye Hüseyin'in hayatı hakkında yeterli kadar bilgiye sahip değiliz. Mısır'daki kültürel varlığımız ve Türk tarihi hakkında en derli-toplu bilgileri Ekmeleddin İhsanoğlu vermektedir. İhsanoğlu'nun "*Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları*" adlı eserinden öğrendiğimize göre Prenses Kadriye, 10 Ocak 1888'de Kahire'de dünyaya gelmiştir.⁹ Prenses Kadriye, Mısırlıların günümüzde de adından övgüyle söz ettikleri Kavalalı Mehmet Ali Paşa ailesine mensuptur. Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın 1805'te vali oluşundan 1952'ye kadar Mısır'a bu aile hâkim olmuştur. İhsanoğlu, bu sülalenin Mısır'ın kültürel hayatında çok etkili olduğunu dile getirmektedir.¹⁰ Mısır hanedanından yetişen kadın yazarlar arasında yeri ve önemi büyük olan Kadriye Hüseyin, Osmanlı kadını konseptini kişiliğinde taşıyan ve tanıtan aydın bir kadın olarak, Hidiv İsmail'in oğlu Hüseyin Kamil Paşa'nın "Sultana Melek" olarak bilinen ikinci eşi Melek Sultan'dan olma üç kızından (Kadriye, Samiye, Bedia) en büyüğüdür.¹¹ Kadriye Hüseyin, ilk evliliğini 1919 yılında Kahire'de yapmış; bu evliliği bir yıl sürmüştür. Eşinden ayrılan Prenses Kadriye ikinci evliliğini İstanbul'da yapmıştır. 1921'de Mahmut Hayri Paşa ile Emirgan'da evlenmiştir.

Kadriye Hüseyin, Londra Konferansı'ndan dönmekte olan TBMM'nin Dışişleri Bakanını ve Amasya milletvekili Bekir Sami Bey başkanlığındaki Heyet-i Murahhasa'ya, eşi Mahmut Hayri Paşa ile birlikte 10 Nisan 1921 tarihinde İtalya'dan (Brindisi Limanı) katılarak, gemi ile Çanakkale-İstanbul-Samsun (14 Nisan 1921) üzerinden (16 Nisan 1921) heyetle birlikte Ankara'ya gelirler ve 16 Nisan-14 Mayıs 1921 tarihleri arasında Mustafa Kemal Paşa'nın konuğu olurlar.

Prenses Kadriye Hüseyin, Osmanlının yıkılışına ve Anadolu'nun kurtuluş mücadelesine şahitlik etmiştir. Kadriye Hüseyin Hanım, Türkiye'nin İtalya'dan alacağı savaş uçaklarından birinin bedeli olan 15 bin frankı vermiş ve uçağa kendi isminin verilmesini istemiştir. Bu süreçte milli direnişi destekleyen temenni ve iyi niyet dolu yaklaşımının açık olarak sezildiği *Mukaddes Ankara'dan Mektuplar* eserini kaleme almıştır.

⁹ Ekmeleddin İhsanoğlu; "*Mısır'da Türkler ve Kültürel Mirasları*" (Mehmet Ali Paşa'dan Günümüze Basılı Türk Kültürü Bibliyografyası ve Bir Değerlendirme), İstanbul, İrcica Yayınları, 2006, s.59

¹⁰ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s.59

¹¹ Nesrin Tağızade-Karaca "*Prenses Kadriye Hüseyin, Ressam Vittoria Pisani ve Türk Milli Mücadelesi*", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter 2012, s.1967-1983.

1922-1930 yılları arasında İstanbul'da Huber Köşkü'nde yaşamıştır. Mısırlı zengin ve özellikle saray mensubu aileler tatillerini İstanbul'da geçirmişlerdir. Bu durum, Hıdivlikler döneminden beri bir gelenek hâline gelmiştir. Kral Faruk'un devrilmesinden sonra iş başına gelen Devlet Başkanı General Cemal Abdülnasır, aldığı bir kararla Mehmet Ali Paşa soyundan gelen saray mensuplarının Mısır dışında ikamet etmelerini yasaklamıştır. Bundan dolayı bu gelenek sona ermiştir.

1930 yılında Huber Köşkü'nü Notre Dame de Sion Fransız Kız Koleji'ne bağışlayarak Mısır'a dönmüştür. 1952 yılında, Nasır'ın yaptığı devrim sonucunda Cumhuriyetin ilanı üzerine, hanedanın diğer üyeleri ile tutuklanan Prenses Kadriye Hüseyin yargılandıktan sonra beraat etmiş ve Mısır dışında yaşamaya başlamıştır.¹² Kadriye Hüseyin'in Hüseyin Hayri Paşa'dan Mahmud Hüseyin Hayri ve Samira adlı iki çocuğu olur. Oğlu Damad Mahmut Hüseyin Hayri Bey'i Abdülmecid'in torunu Prenses Fevziye Sultan'la Paris'te evlendirmiştir. Kadriye Hüseyin'in vefatı, bazı kaynaklarda 1955¹³, bazılarında 1957¹⁴ olarak geçmektedir.

Prenses Kadriye Hüseyin, büyükannesinin İstanbullu olması nedeni ile "kendisini hep İstanbul'un bir parçası olarak görmüştür."¹⁵ Osmanlı *Hilal-i Ahmer Cemiyeti* bünyesinde ihdas edilen *Hilal-i Ahmer Hanımlar Merkezi*'nin kuruluş ve işleyiş faaliyetlerinde görev almış, maddî ve manevî katkılarda da bulunmuş olan Kadriye Hüseyin; yerli, millî ve iyi olma şuuru ile hayata, insana, kültürel dinî ve millî değerlere, maneviyata, görgü ve adaba dair yazılar kaleme almıştır.

3. EDEBİ ŞAHSİYETİ

Ekmeleddin İhsanoğlu, "Mısır'da Türkçe kadın edebiyatını zenginleştiren" birkaç Mısırlı kadın yazardan biri olarak Kadriye Hüseyin'i gösterir.¹⁶

Hayatı Kahire, Paris ve İstanbul'da geçen Kadriye Hüseyin, yazılarının önemli bölümünü de İstanbul'da kaleme almıştır. Mısır'ın bağımsızlığından önce aralıklarla İstanbul'a gelmiş, Mısır'ın Osmanlı'dan ayrılmasından sonra da İstanbul'da uzun yıllar ikamet etmiştir. Prenses Kadriye Hüseyin, Kahire'de bulunduğu yıllarda da İstanbul basını ile ilişkisini devam ettirerek zaman zaman yazılarını göndermiştir.

¹² Nesrin Tağızade-Karaca, agm. s.1969.

¹³ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s.59

¹⁴ Sibel Eraslan, "*Muhadderât-ı İslâm – Kadriye Hüseyin Hanım*", Mostar Dergisi, sayı: 37, Mart 2008, s.63.

¹⁵ Sibel Eraslan, agm. s.61

¹⁶ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s. 34

İstanbul-Kahire ve Roma'da geçen hayatında Kadriye Hüseyin'in gazeteci kimliği ön plana çıkmıştır. İstanbul'da *Mihrab*, *Şehbal*, *Resimli Kitap* gibi dergilerde 'muhabir' ve 'yazar' sıfatıyla birçok yazı kaleme almıştır; ancak Avrupa'da yaşadığı yıllarda, özellikle Roma'da iken nasıl bir basın ortamında bulunduğu dair elimizde henüz net bilgi yoktur.¹⁷

II. Meşrutiyet'le birlikte kadınları aydınlatacak, bilgi ve pratiklerini artıracak yazılarla aydın, kültürlü ve zarif kadın imajı yaratılmak istenmiştir. *Şehbâl*'de bazı müstearlar da kullanarak, kitaplarında da yer alan incelikli yazılarından bir kısmını; *Mehâsin-i Hayat*, *Hayattan İstinsâh*, *Musâhabe*, *Terâcim-i Ahvâl*; K. H. rumuzuyla *Terâcim-i Ahvâl*, *Âsar-ı Atika* başlıklı bazıları birkaç sayı süren yazıları kaleme almış; *Nilüfer* ismiyle de; *Hande Nedir?*, *Fazilet Nedir?*, *Yarın Nedir?*, *Gençlik Nedir?*, *Yüz Nedir?*, *Musâhabe-i Fenn-i Saadet*, *Yurt Nedir?*, *Saadet Nedir?*, *Hayat Nedir*, *Baht Nedir?*, *Vakit Nedir?*, *Meram Nedir?*, *Medeniyet Nedir?*, *Sancak Nedir?*, *Naz Nedir?*, *İnsan Nedir?* gibi başlıklar ile yayımlanmıştır.¹⁸

İstiklal Mücadelesine de maddi ve manevi destek veren önemli şahsiyetlerden birisi olan Prenses Kadriye, Avrupa'da bulunduğu yıllarda da sürekli Anadoluyla ve özellikle de İstanbul'la irtibatını devam ettirmiştir.

İyi bir eğitim alan Prenses Kadriye, Osmanlı ve Batı edebiyatını da yakından takip etmiştir. Kadriye Hüseyin Arapça ve Türkçenin yanı sıra kitap kaleme alacak derecede İtalyanca ve Fransızcaya da vâkıftır. Onun eğitim hayatı ile ilgili fazlaca bilgi yoktur.¹⁹ Doğu ve Batı kültürüne vâkıf, iyi yetişmiş bu entelektüel kadının yazılarından "Osmanlı üst kültürü ile yetişmiş"²⁰ bir şahsiyet olduğu hemen hissedilir.

4. ESERLERİ:

Kadriye Hüseyin'in edebî ve fikrî beslenme kaynakları oldukça geniştir. Yazılarında atıfta bulunduğu çok sayıda Türk ve Batılı fikir adamı bu ilgi alanının genişliğine delil teşkil eder. Kadriye Hüseyin'in yazılarındaki sosyal tenkit, hiciv ve halkı cahil bırakan batıl inançlara olan isyanı, ondaki Mehmet Âkif etkisini göstermektedir.²¹

Kadriye Hüseyin Hanım'ın Fransızca ve Türkçe yazılmış kitapları bulunmaktadır.

¹⁷ Nesrin Tağızade-Karaca agm. s.1969.

¹⁸ Nesrin Tağızade-Karaca, agm. s.1970.

¹⁹ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s.59

²⁰ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s. 23

²¹ Betül Coşkun, agm. s.4

4.1. Türkçe Kaleme Aldığı Kitapları:

Nelerim

(H. 1329) 1913 yılında Mısır'daki Osmanlı Matbaası'nda basılmıştır. Türk kütüphanelerinde bu eser yer almamaktadır. Üzerinde herhangi bir çalışma yapılmadığı için detaylı bilgi elde edilememiştir.

Temevvüçât-ı Efkâr (*Fikirlerin Dalgalanması*) (H. 1330) 1914 yılında Maarif Matbaası'ndan basılmıştır.

Muhadderât-ı İslâm (*İslam'ın Örtülü Kadınları*) 1.cüz, Maarif Matbaası, Mısır (H. 1331) 1912- 1913

Bu kitaplardan özellikle *Muhadderât-ı İslâm*, yayımlandığı dönemde İstanbul yayın dünyasında çok ilgi görmüş, dönemin bazı edebiyatçıları bu kitabı öven yazılar kaleme almışlardır. Prens Kadriye'ye göre, İslam toplumlarında kadınlar, kendilerine bahsedilen dinî ve hukuki haklara rağmen terbiye ve tahsili en çok ihmal edilen kesimdir. Düşünen ve araştıran, merak ve ilgi sahibi olan Prens Kadriye Hüseyin, İslam dünyasının o günkü yapısında özellikle kadınların durumunu irdelemiş, incelikli, duyarlı üslubu ve mizacıyla düşüncesini ortaya koymuştur. 1913 tarihinde basılmış olan *Muhadderât-ı İslâm* adlı eserinin giriş kısmı niteliğindeki “Hasbîhâl” başlıklı bölümde: “*İslam sakin olan yerler dini vatanımızdır. Ay yıldızlı-al bayrak millî sancağımızdır. On dört asırlık bir mazi sahibiyiz. Mühim vakalar ile dolu bir tarihimiz var. Roma medeniyeti derecesinde medeniyet gördük. Zaman zaman servet ve rahat bulduk. Maârif güneşi şarkımızdan doğuyordu. Nur-ı ilimle münevver bulunarak etrafımızı görüyorduk. Her hâl ve şanımızı biliyorduk. Gıptalar!.. Zaman fırsatını ganimet bilmedik. Ne atf-ı nazarda sebat ettik, ne ihâta-i ilimde dâim olduk. Hayıflar!... Maârif güneşinin garpdan doğması başımıza kıyameti kopardı. Karanlıkta kaldık. Mazimizi göremez olduk. Ahvâl-i tarihiyemizi unutacak hale geldik. Teessüfler!..*” sözleriyle öze yabancılaşmanın ve asıldan uzaklaşmanın sonuçlarına işaret ederek doğu-batı karşılaştırmasıyla yaşanan durumu değerlendirmiştir.

“El Mü'minin Hz.Hatice (r.a.), Aişe-i Sıddıka (r.a.), El-Miret'ül Seyyide-i Abbase, Şeceretü'l Elder Meliketü'l Azimüddin.” ana başlıklarını içeren dört bölümlük *Muhadderat-ı*

İslam'da Peygamber Efendimizin eşleri Hz. Hatice ile Hz. Ayşe, Harun Reşid'in kız kardeşi Abbase Sultan ve devlet yönetmiş diğer bir İslam prensesi Şeceretü'l Elder konu edilmiştir. Prenses Kadriye bu eserinde, İslam tarihinde temsil değeri taşıyan kadınları irdelerken değerlendirmelerde bulunmuş, Doğu-Batı ile eski-yeni anlayışların karşılaştırmasını yapmıştır: “..Şark, gayet muhafazakârdır. Pek sevimli âdat ve anânâtı vardır. Fakat müferrittir. Zamanla itiyâdları itikâd sırasına geçer. Şark'ta kadınlar hüküm sürmezler. İcrâ-ı hüküm etmek kabiliyeti iktidarları hâricinde sayılır. Şark kadınlarına hiç ehemmiyet verilmemiştir. Hatta nasıl bir hâlet-i ruhiyeye malik olduklarını bilenler bile pek azdır. Şimdiki halde mevki-i ictimâiyeleri mevcûd olmadığından ezmine-i kadîmede (eski çağlarda) bir mevki-i husûsileri olup olmadığını soran da yok. Biz şark kadınları yalnız Avrupa medeniyeti ile cüz'ice bir temasta bulunduk. Hemen gördüklerimize kapılarak, şahsiyetlerimizi unuttuk. İki camii arasında kalan bî-namaza döndük. Garbın medeniyetini takip etmek cümlemiz için bir lâzımedir. Fakat Garb uğruna Şark'ı büsbütün ihmal etmek, inceliklerini, güzelliklerini ve ali-cenâbını terk ederek, kamilen garp ile şark biz ehl-i İslam kadınlarına revâ değildir. Yalnız süs ve ziyetle uğraşılacak bir zamanda yaşamıyoruz. Eslâfımızdan (selefler, geçmişler) biraz daha iyi öğrenelim. Kendi hayatımızı, biraz müebbed olmak üzere haleflerimize hazırlayalım. Hepimize terettüb (sıralanma, düşme) eden mesûliyetin hâiz olduğu manâ-yı mühimi anlamağa çalışalım...”²²

Mehâsin-i Hayat (Hayatın Güzellikleri)

Yazarın kendi isteğine göre seçtiği herhangi bir konuda, kesin yargılara varmadan, kişisel düşüncelerini ispatlama gereği duymadan, kendi kendisiyle konuşuyormuş havası taşıyan bir üslupla kaleme aldığı yazılar olarak tanımlanan denemenin Mısır'da gelişen Türk edebiyatındaki ilk örneklerini Prenses Kadriye Hüseyin kaleme almıştır. *Mehâsin-i Hayat* adlı eseri denemelerden oluşmaktadır.

Mehâsin-i Hayat'ta Prenses Kadriye, şu başlıklar altında ele aldığı konularda görüşlerini akıcı bir dil ile ifade etmektedir.

Takdime

Hasbihâl (Görüşme)

Tehzîb-i Ahlâktan Maksad (Ahlâkı Düzeltme Maksadı)

²² Nesrin Tağızade-Karaca agm. s.1971.

Ben neyim?

Menzil (Yer, Mekân, Mesafe)

Aile

Vicdân

İştiğâl (Meşguliyet, Uğraşı)

Sabır

Vatan

Terakki (Kalkınma, Yükselme)

Neşât (Neşe, Şenlik)

Adâlet

Hüsn-i Tertîb (Tertip Güzelliği)

Merhamet

Mihnet (Keder, Sıkıntı)

Mübâreze-i Hayât (Hayat Kavgası) – Tenâzû-i Bekâ (Bakîlik Çekişmesi)

Hürmet

İttihad (Birlik)

Meveddet (Sevme, Sevgi)

Mektebi İkmâlden Sonra (Okulu Bitirdikten Sonra)

Hayât ve İnsanlar

Hayâta Hürmet (Hayata Saygı)

Nizâm, Tertipsizlik (Düzen, Düzensizlik)

İktisâd ve İsrâf (Ekonomi-Tutumluluk, Savurganlık)

Borç

Gâye-i Emel (Ümidin, Arzunun Gayesi)

Olmak ve Görünmek

Nefse Hükm (Kendini Kontrol)

Hakîkate Hürmet (Gerçeğe Saygı)

Efkâr ve İ'tikâd (Fikirler ve İnançlar, Bağlılık)

İnsâniyet (İnsanlık)²³

²³ Prens Kadriye Hüseyin; *Mehasin-i Hayat*, 1909, s.159-161.

4.2. Yabancı Dilde Kaleme Aldığı Kitapları:

Mukaddes Ankara'dan Mektuplar

16 Nisan 1921- 24 Mayıs 1921 tarihleri arasında Atatürk'ün konuğu olan Prens Kadriye Hüseyin; “*Lettres Dangora La Sainte*” adıyla, Tahkik Komisyonu'nun raporunu Yunan mezalimini ve Türk bağımsızlık mücadelesini Avrupa ülkelerine anlatmak için gözlem ve izlenimlerini, İtalya'da bulunduğu sırada *Mektuplar-Notlar* şeklinde düzenleyerek Fransızca yayımlamıştır.²⁴ Atatürk'ün isteğiyle 1922 yılında Cemile Necmeddin Sahir Sılan tarafından “*Mukaddes Ankara'dan Mektuplar*” ismiyle Türkçeye çevrilen eser, Millî Mücadele tarihimizin önemli kaynaklarından birisidir.

4.3. Türkçeye Çevirdiği Eserler:

Mühim Bir Gece

Kadriye Hüseyin'in 1909-1912 yılları arasında Batı edebiyatına da yakınlığını ortaya koyarak bazı tercümelemler yapmıştır. Bunlardan Rus yazar Leopold Kampof'un Fransızca tercümesinden çevirdiği *Mühim Bir Gece* adlı oyun, Meşrutiyet'in ilanı ve milli uyanış hareketinin izlerini taşır. Bu etki ve heyecanı ruhen paylaşan Kadriye Hüseyin bu piyesi Türkçeye çevirmedeki amacını kitabın giriş kısmında; “...*mütalâasıyla imrar-ı evkat eylediğim âsar-ı edebiye-i garbiye arasında Rus erbâb-ı kaleminden Leopold Kampof'un Mühim Bir Gece adlı üç perdelik tiyatrosunda vatanperverlik, hürriyet ve saadet-i milliyeyi gayet hassasâne tasvir etmiş olduğunu gördüm. Şu sırada uyanmış olan milli hislerimizi daha ziyâde uyarmaya yardımcı olur fikriyle bunu Fransızcadan lisânımıza nakleydim. Emelim kavmime kalemime bir hizmettir. Hizmet ne kadar nâçiz olursa olsun yine hizmettir, değil mi?*” ifadeleriyle dile getirmiştir.²⁵

4.4. Şiirleri:

²⁴ Nesrin Tağızade-Karaca agm. s. 1967-1983

²⁵ Nesrin Tağızade-Karaca, agm. s.1970-1971

Nesirde özellikle de denemelerinde çok başarılı olan Prenses Kadriye Hanım'ın şiir türünde çok az örnekleri bulunmaktadır.

Kadriye Hüseyin'in denediği edebî türler içerisinde en az itibar ettiği şiirdir. *Mihrâb* ve *Şehbâl* dergilerinde H.1327, 1340-41 (1909- 1922) yılları arasında ancak beş şiir yayımlamıştır. Hikâye, gezi ve inceleme yazıları, denemelerinde genellikle kendi 'ben'inden ziyade toplumsal aksaklıklara dikkat çeken Kadriye Hüseyin, şiirin dar alanındansa diğer edebî sahalarda var olmayı tercih etmiştir.²⁶

4.5. Hikâye ve Masalları:

Kadriye Hüseyin, H. 1329 (1911) yılında Kadınlar Dünyası, H. 1340-1341 (1909-1922) tarihlerinde ise *Mihrâb* dergisinde hikâye ve masal yayımlamıştır.

4.5.1. Aile Temasını İşleyen Hikâyeleri:

Ekmeleddin İhsanoğlu Kadriye Hüseyin'in kadın konulu hikâyelerindeki anlatım ve üslup özelliklerine şu ifadelerle dikkat çekmektedir. "Düşünen ve araştıran bir dimağ sahibi olarak İslam dünyasının ve özellikle kadınların o günkü durumunu irdeleyen Kadriye Hüseyin'in üslubu daha çok ince bir ruh ve hassas bir mizacın ifadesi olarak tezahür etmektedir."²⁷

Kadriye Hüseyin'in makalelerindeki temel mevzu olan kadın ve cehalet meselesi, üç bölüm hâlinde yayımladığı *Kadınlık İçin* adlı hikâyesinin de belkemiğini oluşturur. Hikâye, mutlu bir yuvanın dağılışını konu edinir. Bu hikâyeyi diğer hikâyelerinden ayıran birkaç önemli nokta vardır. Aristokrat bir çevrenin içinde yetişen Kadriye Hüseyin, hikâyelerinde genellikle üst sınıfa mensup kahramanlar kurgularken bu eserinde gündelik hayatın sıradan insanlarını konu edinmiştir. Hikâye buna paralel olarak öteki hikâyelerden daha sade bir dille yazılmıştır.²⁸

4.5.2. Tarihî Hikâyeleri / Masalları:

Hikâye ya da masal, Kadriye Hüseyin'in şiirden daha fazla rağbet ettiği bir türdür. Bu eserlerin göze çarpan ilk özelliği, seri hâlinde yayımlanan birden fazla bölüme sahip olmaları-

²⁶ Betül Coşkun, agm. s. 5

²⁷ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s. 60

²⁸ Betül Coşkun, agm. s. 9

dır. Bu sebeple, hacimce geniş olup tefrika hâlinde neşredilmişlerdir. Tamamı olaya dayanan bu hikâyelerde öne çıkan mazi-hâl ilişkisi yazarın üzerindeki Bergson etkisini düşündürmektedir. Modern teknikler denemeyen yazar, mektup, çerçeve hikâye, leit motif gibi klasik hikâye tekniklerini başarılı denilebilecek şekilde kullanmıştır.²⁹

Prens Kadriye'nin hikâye türünü tercihi onun yazma amacıyla da ilgilidir. Zira toplumun, özellikle kadınların eğitimi ve bilinçlenmesi için yazan Prens Kadriye, gelenekte de olduğu gibi bunu hikâye/ masal yoluyla daha etkili şekilde sağlamaya çalışmıştır.

Hüseyin'in eserleri üzerindeki etkilerden biri de Türk, İran ve Mısır mitolojisidir. Pek çok Mısır tanrıça ve melikesini, Ramses, Firavun, Kleopatra gibi Mısır halkının bilinçaltını oluşturan isim ve efsaneleri yeniden diriltme ve kurgulama çabası edebî kimliği adına önemlidir. Yine İslam dünyasının kültürel kodları başta olmak üzere Fuzuli, Kaygusuz Sultan, Kösem Sultan, Ziya Paşa, Abdülhak Hâmid, Tevfik Fikret yazarın sıklıkla atıfta bulunduğu tarihî şahsiyetlerdir.³⁰

Kadriye Hüseyin, hikâyelerinde tarih bilincini; özellikle de İslam kardeşliğini işlemektedir.

“*Terâcim-i Ahvâl*” adlı dört bölüm hâlinde tefrika edilen hikâyenin konusu Harun Reşid'in kızkardeşi Abbase Sultan'la veziri Cafer Bermekî'nin hazin aşk hikâyesidir.

“*Muhadderât-ı İslâm*”ın önsözünde özellikle İslâmî düşünceleri savunmaktadır.

Eski Mısır'a hayali bir yolculuk yaptığı “*En Güzel Gün*” hikâyesinin konusu ise Kleopatra'dır.

Ortak özellikler gösteren “*Mısır Masalı*”, “*İran Masalı*” ve “*Çin Masalı*” adlı eserlerinde masalımsı bir anlatım tarzını benimsemiştir.

Masallarındaki kahramanlar genellikle padişah, peri kızı, dev gibi gerçek hayatta sıklıkla rastlanmayan veya geçmişe ait padişah, vezir gibi şahsiyetler yanında geleneksel masalların karakteristik özelliklerine uyan gerçeküstü varlıklardır.

4.6. Denemeleri:

Kadriye Hüseyin'in ilk yazıları “edebî” notu düştüğü denemeleridir. Bunları H. 1326-1327 (1907-1908) yıllarında *Şehbâl*, H. 1340 (1921) 'de de *Mihrâb* dergilerinde yayımlamıştır. “*Mal Nedir*”, “*Gençlik Nedir*”, “*Kadın Nedir*”, “*Saadet Nedir*”, “*Fazilet Nedir*” gibi başlıklar taşıyan bu denemelerde, soyut ve somut kavramları edebî bir formda tanımlar. Fel-

²⁹ Betül Coşkun, agm. s. 6

³⁰ Betül Coşkun, agm. s. 4

sefi derinliği olan bu denemeler, onun fikrî yazılarındaki düşüncelerini özet olarak edebî bir üslupla anlatılmasından ibarettir. “*Kadın Nedir?*” yazısının altına düştüğü nottan, bu serideki yazıların, Mısır’da yayımlanan Türk kütüphanelerinde yer almayan “Nelerim” adlı kitabında da yer aldığı anlaşılmaktadır.

1908-1910 yılları arasındaki denemelerinde gençlik, yarın, meram, saadet, emel gibi soyut kavramları tanımlarken öne çıkan “ümit” dikkat çekicidir: “*Yarın, hayatında me’yus olanların yevm-i saadetidir*”, “*Yarın şarkta herkesin kolayca telaffuz edebileceği bir gündür.*” Bu kavramlar, Osmanlı’nın dağılma sürecine şahitlik eden bir kadın yazarın psikolojisini yansıtmaları açısından önemlidir.³¹

Dokuz bölüm hâlinde neşrettiği “*Serap*” adlı deneme serisi, daha sonraki bir tarihe 1925’e ait olmakla birlikte, Kadriye Hüseyin’in üslup ve içerikte değişiklik yapmadığı görülmür. “*Serap 2*”deki edebiyat teorisinde çokça tartışılan bir konuya edeb – ebed ilişkisine dair ifadeleri, Kadriye Hüseyin’i edebiyata yönlendiren nedeni de açıklamaktadır. Prenses Kadriye için ahlaki, dini ve milli değerler sürekli ön planda olmuştur.

4.7. Gezi Yazıları:

Kadriye Hüseyin’in edebî kimliğinin en dikkat çekici taraflarından biri gezi yazarlığıdır. Bu, edebî türler içerisinde en ısrarlı olduğu türdür. “*İtalya Seyahatnamesi*” ve “*Mukaddes Ankara’dan Mektuplar*” gibi müstakil gezi kitaplarının yanı sıra süreli yayınlarda kalmış gezi yazıları bulunur. Bunlar, 1340’ta Mihrâb dergisinde yayımlanmıştır. Kadriye Hüseyin’in gezi yazılarında iki temel hedefi vardır: Geniş İslam ve Şark coğrafyasını tanıtmak ve tarihte adı unutulmuş kadınları diriltmek.

³¹ Betül Coşkun, agm. s. 10

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DEĞERLER EĞİTİMİ

1. DEĞER

Değer kavramı geçmişten günümüze yaşamın her alanında yer aldığı için bu kavramın birçok tanımı da yapılabilmektedir. Bu tanımlardan bazıları:

Değer, “*faydalı, anlamlı, hikmetli; yararlı ve gerekli tutumlar ve tavırlar.*”³²

Değer, “*bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet*” gibi anlamlara gelir.³³

“*Bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik*”³⁴ şeklinde de ifade edilebilir.

Değer, İnsanın varlığa anlam ve değer yükleme gayretinin sonunda ortaya çıkan ve zamanla içinde yaşadığı toplumun ortak kültürel birikimini ve mirasını oluşturan unsurlar olarak tanımlanabilir. İçinde yaşadığı toplumun bireyleri tarafından teşvik ve takdir edilen bir kavram olan değer, bulunduğu toplumda ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı bilinmediği gibi ne zamana kadar yaşayacağı da bilinemez.

Ahmet Çağlayan değeri, “*hayatımıza anlam kazandıran bizi biz kılan en önemli enerji kaynağımız değerlerimizdir*” diye tanımlar. Çağlayan’a göre sahip olduğumuz değerler, olmazları olur, yapılamayanları yapılı hale getirmede oldukça etkilidir. Değerlerimiz içimizdeki ‘biz’in aynasıdır. Farklılıklarımızı öne çıkaran içimizdeki enerjiyi açığa çıkaran tılsımdır. Arkamızda bıraktığımız silinmeyen izdir. Değerlerimiz, vizyonumuzun temelidir. Misyonumuzdan vizyonumuza ulaşmamızı sağlayacak köprünün ayaklarıdır. Vizyonumuzun olmazsa olmazlarıdır. Değerlerimiz temel ve kalıcı öğretilerimizdir. Hayal ettiğimiz var oluş biçimidir. Kısaca değerlerimiz hayatımızın önemli kaldıracıdır.³⁵

Psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili davranış bilimcilerince geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramının üzerinde

³² Mahmut Balcı, *Değerleri Yaşatmak ve Değerler Sözlüğü*, 2014, s. 133

³³ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.607

³⁴ www.tdk.gov.tr. *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü* (internet)

³⁵ Ahmet Çağlayan, *Ahlak Pusulası Ahlak Değerler Eğitimi*, 2005, s. 91

büyük ölçüde tutarlılık kazandığı görülmektedir. Bireylerin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedir.³⁶

Toplumsal değerlerin bireylerin davranışlarındaki etkisi göz ardı edilmemelidir. Bireysel davranışlar, toplumsal değerlerin etkisiyle olgunlaşır.

Değer, toplumların ve insanların paradigmalarının ilk sıralarında yer alarak içinde yaşanılan toplumu diğer toplumlardan ayıran ve bir biriyle iletişimsizliği ölçüsünde ters orantılı şekilde bağımsızlaşan canlı bir yapıdır. Değer kavramı zaman, teknoloji, bilim, toplumlar arası iletişim vb. birçok durumdan etkilenir ve onları hazırbulunuşluluk düzeylerine göre etkiler.

Değer, bir toplum içinde veya insanlar arasında benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ve kıymettir. Değer kavramı insana özgüdür. Söz ve davranışların doğru, yanlış, güzel, çirkin, iyi ve kötü şeklinde tanımlanmasını sağlayan temel etken değerdir.³⁷

Kültürün maddi yönünü karşılayan teknolojiye karşın manevi yönünü oluşturan ‘değer’ daha dirençli ve kararlarımızda daha etkilidir. Tüm toplumların yaşantılarını etkileyen kendilerine özgü değerleri olmakla birlikte, değerın gündelik yaşama etkisi doğu coğrafyasında daha açık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Değerin korunumu toplumsal kimliğin korunumu açısından son derece önemlidir. Kimliği korumak adına toplumlar, kendi değerlerini sonraki nesillere aktarıırken sonraki nesil de içinde yaşadığı toplumsal çerçeve dışına çıkmama eğiliminde olmalıdır.

İnsanlar içinde yaşadığı toplumun genel kabullerince davrandıkları ölçüde yadırganmaz ve normalleşirler. Bu bağlamda büyükler karşısında ayağa kalkma, cenaze merasiminde nasıl davranılması gerektiği, kız isteme şekilleri vs. birçok şey üst kuşaklardan aktarılagelir.

Mahmut Balcı değeri, insanın davranışlarına, düşüncelerine, insana yol gösteren bir takım inançlar, idealler ve kurallar vardır. Yani insanın vazgeçemediği ilke ve ölçüler vardır. İşte biz bunlara genel olarak değerler deriz. Bir şeyin değer haline gelmesi için onun hem bir ihtiyaç hem de bir özellik taşıması gerekir. Değerden anlaşılması gereken şey iyi, güzel ve faydalı olan her şeydir.³⁸ Aidiyet olgusunun olduğu her yerde değerden bahsedilebilir. Geçmişten günümüze zamanla değer haline gelen kavramlar ait olunan toplumda ayırt edici bir özelliğe sahiptir. Değerlere bu anlamları içinde yaşadığı toplum yükler. Bir toplumda değer olarak kabul gören bir varlık, başka bir toplumda sıradan ve hatta önemsiz olabilir.

³⁶ Kadir Ulusoy ve Bülent Dilmaç, *Değerler Eğitimi*, s.14-15.

³⁷ Hasan Çelikkaya, *Eğitim Sosyolojisi*, s.168

³⁸ Mahmut Balcı, age. s. 22- 23

Değerler insanın tarih ve kültür varlığı olarak kendini gerçekleştirmesi bakımından olduğu kadar kendisinin ne olduğunu bilmesi ve kendisini soruşturması bakımından da büyük önem taşır. Değerlerin hem eylem hem de bilme bakımından insan varoluşunun temeli olduğunu söylemek yerinde olur. Bu süreçte insanlarda var olan değer yargılarına baktığımız zaman insandan insana, toplumdans topluma, çağdan çağa değişim göstermektedir. Değeri bireysel değerlendirme edimlerinin bir ürünüdür. Nesnelere değer veren, onları değerli, değersiz kılan yalnızca insandır. Dünyamızda değerli olan ne varsa kendi içinde bir değere sahip değildir. Nesnelere değer yükleyen insanlardır.³⁹

Bir toplumda yüklenilen değerler bir başka toplumda ya da bir başka zamanda kısmen veya tamamen farklı olabilmektedir; oluşturulan ya da süregelen ya da değişmiş biçimde ulaşan değer kavramı insana özgüdür. İnsanın olmadığı yerde değerden söz edilmesi mümkün olmadığı gibi değer almış olduğu anlam da içinde yaşanan topluma özgüdür.

Balcı, değerlerin bireysel ve toplumsal eylemlerimizde faydalı, anlamlı, hikmetli ve insanı hakikate ulaştıran tutumlar ve tavırlar anlamına geldiğini belirtir. Görüşüne örnek olarak tarihi bir şahsiyet olan Mahatma Gandhi'nin aşağıdaki veciz sözlerine yer vermiştir:

“Söylediklerinize dikkat edin; düşünceleriniz olur.

Düşüncelerinize dikkat edin; duygularınız olur.

Duygularınıza dikkat edin; davranışlarınız olur.

Davranışlarınıza dikkat edin; alışkanlıklarınız olur.

Alışkanlıklarınıza dikkat edin; değerleriniz olur.

Değerlerinize dikkat edin; karakteriniz olur.

Karakterinize dikkat edin; kaderiniz olur.”⁴⁰

Son birkaç yüzyıla baktığımızda değerler sosyal bilimlerin temel sorunlarından biri olmuştur. Son yüzyıllarda sosyal bilimlerin çeşitli alanında çeşitli bilim dallarının bu konuyu bir araştırma konusu olarak ele aldıklarını görmekteyiz. Sosyologlar, sosyal psikologlar, antropologlar ve psikologları bu alanda araştırma yapan bilim adamları arasında gösterebiliriz. Son yıllarda da kültürler arası psikologlar da değer kavramını ele alan bilim adamları arasında yer almışlardır. Değerlerin yapısı ve diğer değişkenlerle olan ilişkileri bu güne kadar araştırılmış olmasına rağmen değerlerin tam olarak neyi içerdiğine ilişkin henüz bir netlik kazanılmamış söylememiz zordur.⁴¹ Belki de değerdeki bu içerik kavramı problemi, yaşamın neyi içerdiğinin belirlenememesinden kaynaklı olabilir. Bundan yüzyıl önceki herhangi bir toplumun yaşamının içeriğini biliyorsak değer tanımını yapabiliyoruzdur; fakat içinde yaşadığımız du-

³⁹ Doç. Dr. Kadir Ulusoy ve Doç. Dr. Bülent Dilmaç, age. s.16.

⁴⁰ Mahmut Balcı, age. s. 14-15

⁴¹ Kadir Ulusoy ve Bülent Dilmaç, age. s.13.

rumun sonrası hakkında veya gelecekte yaşanılabilir kültürün değer kavramını kestirebilmemiz zordur.

Değer, içinde yaşadığı topluma göre anlam kazanır, bu da değerlerin toplumdaki farklılıklarını gösterdiğini ortaya koyar. Bu yönüyle bir değer, içinde yaşadığı toplum için objektif bir temele dayansa da başka bir toplum için subjektif bir nitelik taşıyabilir. Birçok kavramla ilişkili olduğu görülen değer, tanımlanırken değerlerin bu durumu göz önünde bulundurulmuştur.

Değer denilen kavram, toplumun her katmanında kendine özgü olduğu gibi, toplumun insanlarınca oluşturulmuş olan disiplinler içinde de kendine has bir üslupla varlığını devam ettirmektedir.

Değer tanımlarına baktığımız zaman, değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar, inançlar, eğilimler, normatif standartlar ve tutumlardır.⁴²

Değer daha çok maneviyata vurgu yapar, her topluluğun değerleri çoğu zaman birbirinden farklılık gösterir. Bir Hindistanlı bireye göre gündüz vakti (uyanırken) ölmüş babasını görmek hatta onunla iletişimde bulunmak, normal karşılanabilirken; Batı kültüründe bir İngiltere'ye göre bu durum akıl hastanesinde tedavi olması gereken bir bireyi temsil edebilmektedir. Her toplumun manevi değerleri farklıdır.

Toplumların manevi değerlerindeki farklılıklar gibi kültürel değerlerinde de farklılıklar görülmektedir. Türk toplumunda eve ayakkabıyla girip dolaşmak hoş karşılanmazken; Batı toplumunda içeri girenin ayakkabısını çıkarması yadırganmaktadır. Bu da kültürlerin yaşattığı değerlerdeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

Değer, varolduğu toplumdaki insanların duygu düşünce ve davranışlarıyla doğrudan ilgilidir. Zamanla toplumdaki insanların gündelik yaşamlarının bir parçası haline gelen değerlere uyumda birey hiçbir güçlükle karşılaşmaz. Değerlere aykırı davranan bireyler ise toplum tarafından ayıplanabilirler veya dışlanıp soyutlanmaya maruz kalabilirler. Bu da bize değerlerin yaptırım gücünü göstermektedir.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, değer, insanlar tarafından ortaya çıkarılıp geliştirilen, aynı zamanda insan davranışlarını olumlu yönde etkileyen, yaşanan çevrede genel kabul gören birikimler olarak tanımlanabilir.

1.1. Değerler Nasıl Oluşur

⁴² Kadir Ulusoy ve Bülent Dilmaç, age. s.14.

Değer; bir toplum içinde veya insanlar arasında benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü duygu, düşünüş, davranış, kural ve kıymettir. Değer kavramı insana özgüdür. Söz ve davranışların doğru, yanlış, güzel, çirkin, iyi ve kötü şeklinde tanımlanmasını sağlayan temel etken değerdir. Bu bakımdan günlük konuşmalarda iyi, kötü denildiğinde ahlaki değerler; güzel veya güzel değil denildiğinde sanatsal değerler; helal, haram denildiğinde ise dini değerler kastedilir. Gelenek ve göreneklerle birlikte adalet, hürriyet, hak, hukuk, düşünce, ilim, medeniyet, dil, vatan ve millet sevgisi de değerler arasında yer alır.⁴³

İnsanları bir arada tutup toplum haline getiren ve onları toplumsal bir örgüt yapan birleştirici unsur değerdir. Değerlerin oluşumunda kültürel olarak birçok etken rol oynar.

Din duygusu, insanın doğasında var olan sevgi, saygı, inanma, doğruluk ve başkalarına yardım etmek gibi değerleri ön plana çıkarır.

Değerlerin oluşumunda, insanların doğuştan getirdiği özellikler ile yaşadığı sosyal çevre etkin bir rol oynar. Değerler insanları, insanlar da toplumsal değerleri şekillendirir. Değerler insanların ve toplumun sahip olduğu kültürel yapıya anlam katar. Buna bağlı olarak yaşadığımız dünyada birbirinden farklı milletler ve değerler var olur.

Değerler eğitimi toplumsal yapının çekirdeği olan ailede başlar. Birey görgü kurallarını, insani değerleri aile ortamında öğrenerek içinde yaşadığı toplumun bir parçası olur.

İnsani değerlerin temeli öncelikle aile ortamında atılır. Anne babaya hürmet etmek, kimsesizleri gözetmek, büyükleri sayıp, küçükleri sevmek, doğru olmak ve dürüst davranmak, adil ve güvenilir olmak gibi değerler, öncelikle aile ortamı içerisinde öğrenilir ve zamanla toplumda yaygınlaşır. Bir toplumda değerlerin devamını sağlamak, ailenin topluma erdemli insanlar kazandırmasına bağlıdır.⁴⁴

Toplumun devamı değere muhtaçtır; bir toplum değerlerinden arınık olamayacağı gibi değerler de ait olduğu insan grubundan bağımsız değildir.

İnsan, kendisi ve yaşadığı toplumun huzur ve mutluluğu açısından dini, ahlaki ve hukuki değerlerin önemini kavrar. Bunlara kendi hayatında yer verir. Zor durumda kalan bir insana yardıma koşmanın gereğini, yaşlı bir insana kendi yerini vermede empati (duygudaşlık) kurmanın önemini, hastalanan birini ziyaret etmenin faydalarını düşünür ve uygular. Değerlerin, yaşamı anlamlandırmada, iş, eş, arkadaş ve dost seçiminde etkin rol oynadığını bilir. Bununla birlikte vatan sevgisi, şehitlik ve gazilik duygusu gibi yüksek meziyetlerin temelinde yer alan değerleri önemser.⁴⁵

⁴³ Hasan Çelikkaya, age. s. 168.

⁴⁴ Nihat Nürun, *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, s. 161.

⁴⁵ Ahmet Türkan vd. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, s.81

Toplumda genel kabul görüp benimsenen her türlü duygu, düşünce, davranış ve kural olarak tanımlayabileceğimiz değerlerin oluşmasında içinde yaşanılan toplumun kültürü ile bireylerin karakter özelliklerinin etkisi vardır. Bireylerin karakter özelliklerinin oluşumunda içinde yaşanılan aile önemli bir etkidir. Ailede şekillenen karakter özelliği toplumsal değerlerin de etkisiyle bireysel davranış olarak şekillenip ortaya çıkar.

1.2. Değerlerin Oluşumunda Dinin Etkisi

Değerlerin oluşumunda aile, eğitim, çevre, arkadaş ve dinin etkisi vardır. Din, toplumsal değerlerin şekillenmesi ve toplumda yer edinmesinde önemli bir etkidir. Değerler kendiliğinden oluşmaz, her zaman bir kaynağa ihtiyaç duyar. Bu bakımdan fert ve toplumlar, değerlerin oluşumunda ve devamında dinin öğütlerine önem vermişlerdir.

Gelenek, görenek, dil, sanat, ahlak, ekonomi, düşünce ve felsefenin oluşturduğu kültürel dokuya bakıldığında, dinin önemi görülür. Din, toplumun sahip olduğu değerlerden insanlığa faydalı olanları devam ettirerek bunlara yeni değerler katar. Öngördüğü değer ve kurallarla bireyin sahip olduğu duygu, düşünce, istek ve davranışlarını güzelleştirip olgunlaştırmaya çalışır. İslamiyet, temel prensiplerine ters düşmeyen sosyal değerlere uyulup benimsenmesini, bunlara saygı duyulmasını istemiştir.⁴⁶

Herhangi bir dinin değerler açısından topluma ve insana etkisine baktığımızda; dinlerin kendi çerçeveleri doğrultusunda o dine inanan insanların koşulsuz kabulü şeklinde olduğunu görmekteyiz. Tüm dinler sosyal değerleri kendilerine uydurmak durumundadır. Bir Müslümanın alkol almasının dinen yasak olmasının yanında sosyal değerler açısından da son derece yakışsız ve tasvip edilmeyen bir durumken, Hıristiyan bir toplulukta şarabın Hz. İsa'nın kanını temsil ettiği ve bu yüzden şaraba kutsallık değeri verilmesi, dinin değer kavramı üzerindeki etkisini sentezleyen duruma bir örnektir.

İnsanın söz ve davranışlarında nelerin iyi ve kötü olduğunu, neleri yapıp yapmaması gerektiğini bilmesi gerekir. Değerleri şekillendiren söz ve davranışların dünya ve ahiret mutluluğunu sağlamaya yönelik olması din bakımından önemlidir. Değerlerin özünde yatan din gerçeği bir ayette şu şekilde ortaya konulmuştur: "...Rabb'imiz! Bize dünyada güzel olanı ver, ahirette de güzel olanı ver..."⁴⁷ Peygamberimiz de yaptığı dualarında bu ayeti sıkça okumuştur.

⁴⁶ Ali Himmet Berkin ve Osman Keskiöglü, *Hz. Muhammed ve Hayatı*, s.26.

⁴⁷ Bakara Suresi, 201. ayet, s. 383.

İçinde yaşadığı toplumun bir parçası olan birey, toplumda meydana gelen değişme ve gelişmelerden etkilenir. Sosyal yaşamdaki, sevinçler ve üzüntüler değerlerin yaşatılmasında ve korunmasında önemli rol oynar.

İnsanın, çevresinde gelişen olaylara uzak durması, kendini toplumdan soyutlaması mümkün değildir. Bu nedenle yetim ve öksüze yardım etmek, onları gözetip kollamak, küçükleri sevip büyüklere saygılı olmak, akraba ve komşulardan oluşan yakın çevreye iyi davranmak, misafire ikramda bulunmak, doğal afet, yangın ve kazalarda insanların yardımına koşmak gibi değerlere dönüşen erdemli davranışlarda dinin önemli bir etkisi vardır.⁴⁸

Kültür, din ve değer birbirinden bağımsız düşünülemez. Birey Müslüman ve özellikle de Doğu toplumlarında aile ve çevreyle iç içe olma ve toplumsal sorumluluk duyguları aşılanmaktadır. Günümüzde Batı kültüründe ise bu durum, ait olduğu toplumun kurallarının gereğince olmayıp, daha çok keyfiyete dayalıdır.

1.3. Kişilik Gelişiminde Değerlerin Etkisi

Değerlerin kişilik gelişiminde önemli bir etkisi vardır. Bu etkinin düzeyi kişi ve topluma göre farklılık gösterir. Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde önce ailesinin, sonra içinde yaşadığı çevrenin ve aldığı eğitimin önemi büyüktür. Aile ve toplumda değerlere yer verilmesi, kişilik gelişiminde sevgi, şefkat, doğruluk, yardımseverlik, vatan ve millet sevgisi gibi erdemlerin kalıcı bir şekilde yer etmesine imkân sağlar.

İnsan her türlü değerın etkisine açıktır. İslam dini, faydalı ve yapıcı değerleri geliştirmek, kötü davranışların yayılmasını engellemek istemiştir. Allah bu konuda bir ayette şöyle buyurmuştur: “Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder; çirkin işleri, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar. Düşünürsünüz diye Allah size öğüt veriyor.”⁴⁹

Yüce Allah insanın özü ve sözünün bir olmasını istemiş ve yaptıklarından sorumlu tutulacağını bildirmiş ve bu konuda şöyle buyurmuştur: “İyilikle kötülük bir değildir. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav; o zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin sıcak bir dost gibi olduğunu görürsün. Kim yararlı iş işlerse kendi lehinedir; kim de kötülük işlerse kendi aleyhinedir. Rabb’in, kullara zalim değildir.”⁵⁰

⁴⁸ Ahmet Türkan vd. ,age. s.81-82.

⁴⁹ Nahl Suresi, 90. ayet, s. 395.

⁵⁰ Fussilet Suresi, 41. 46. ayet, s. 361.

Bireylerin kişiliğinin oluşup, olgunlaşmasında ailenin rolünün yanında çevrenin ve içinde yaşanılan toplumun kültürel yapısının, dini ve ahlaki değerlerinin önemli bir yeri vardır.

Dini ve ahlaki değerler, insana kişilik kazandırır. Bireyin; insani, ahlaki ve milli değerleri öğrenip yaşaması ve onlara kendi hayatında yer vermesi, kişiliğinin olgunlaşmasına katkı sağlar. Kişiliği olgunlaşmış insanlarda mertlik, doğruluk, misafirperverlik, çalışkanlık, üretkenlik, adalet, başkalarının düşünce ve fikirlerine saygılı olmak gibi erdemler görülür.⁵¹

Dinlerin ahlaki konuları işleyişine baktığımızda, bütün dinlerin öğretilerindeki ortak nokta ‘iyi insan’ oluşturmaya çalışmaktır. Peygamberler de bu gayret içinde yaşayarak örnek olmuşlardır. Dolayısıyla insanlar, ait oldukları toplumun inandığı dinin değerlerini benimseyip yaşatarak yeni nesillere aktarmışlardır.

2. EĞİTİM

Eğitim, “önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir.”⁵²

Eğitimin birçok tanımı bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

Eğitim; 1. Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği. 2. Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesi. 3. Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme. 4. Her kuşağa, geçmişin bilgi ve deneylerini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi. 5. Eğitim ruhbilimi, eğitim felsefesi, eğitim tarihi, öğretim programları, özel ve genel öğretim yöntemleri, öğretim teknikleri, yönetim, denetim vb. ‘eğitim’ ve öğretim alanlarını kapsamak üzere öğretmen, yönetici ve eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla ilgililer için düzenlenen bütün kurslara ve bu kurslarla ilgili bilimsel çalışmalara verilen genel ad. 6. Eğitbilim. Türkçe, terbiye; İngilizce, education ve Fransızca éducation karşılığında anlam bulmaktadır.⁵³

Eğitim, planlı programlı alanında uzman kişilerce belli bir mekânda belli yaş gruplarına belirli bir süreyle formal yolla verilebildiği gibi informal yolla da gelişigüzel mekân ve

⁵¹ Ahmet Türkan vd. age., s.87

⁵² İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Bilimine Giriş*, s.173.

⁵³ www.tdk.gov.tr. *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü* (internet)

süre problemi olmaksızın da verilebilmektedir. Bu ikinci yol değer aktarımı açısından daha etkilidir.

Geniş anlamda eğitim; *“insanın yeteneklerinin, özellikle ahlak yetilerinin geliştirilmesi için ona yön ve biçim verilmesi; bu yolda yapılan bilinçli ya da bilinçsiz etkilerin tümü.”* Dar anlamda ise *“insan gelişiminin düzenli, bilinçli olarak yönetilişi ve etkilenişi.”*⁵⁴ olarak tanımlanmaktadır.

Farabi’ye göre eğitim, toplumun tüm kesimleri için gereklidir. Çünkü eğitim olmazsa mutluluğa ve mükemmelliğe ulaşmak mümkün değildir. Bununla birlikte toplumu oluşturanlar arasındaki fark, eğitimde uygulanacak yöntemlerin de farklı olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yöntemler “ikna” ve “göstererek açıklamak” tır. İkna daha çok emek gücüne dayanan işlerin öğretilmesinde kullanılan yöntemdir. Sıradan insanlar yeniliğe açık değildir ve ancak yenilikleri ikna oldukları zaman kabullenirler. Bu nedenle yaptıkları işi benimsemeleri ve kendilerine gösterilen şekilde yapmaları ancak ikna edilmelerine bağlıdır. Teorik bilgilerin öğretilmesinde göstererek açıklamaya (demostrasyon) dayanan yöntem kullanılmalıdır. Bu yöntemde gerçek bilgiyi (doğruyu) öğretmek ve onu çıkaracak şekilde anlatmak gerekmektedir.⁵⁵

Günümüzde ülkemizde kullanılan eğitim felsefesi yapılandırıcılıktır. Buna göre öğrenene hazır bilgi verilen değil; öğretmen rehberliğinde bilgiye kendisi ulaşan şeklinde olmasına karşın edebiyat ve Türkçe gibi derslerde özellikle dersin giriş bölümünde ya da dersi özetlerken sunu yönteminden yararlanılmaktadır.

İbni Sina’ya göre eğitim, bireyin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerini sağlamalıdır. Bireyin içinde yaşadığı toplumda yeteneklerine uygun bir meslek seçmesini sağlayarak gelişiminin tüm aşamalarında ona yardımcı olmalıdır. Bu nedenle İbni Sina’nın eğitim görüşü, fiziksel gelişme ve gereksinimleri (bedensel hareketler, beslenme, uyku, temizlik vb.) ihmal etmemekte, onu üstü kapalı da olsa kapsamaktadır. Eğitimin bireysel gelişimi ve bilgi birikimini sağlama yanında motive edici tarafı da bulunmaktadır. İbni Sina’ya göre eğitim bireyin kişiliğinin bir bütün olarak bedensel, zihinsel ve karakter bakımından gelişimine katkı sağlamasıdır. Bu eğitim anlayışında eğitim, iyi bir vatandaş olmanın yanında toplumsal gelişmeye katkıda bulunacak şekilde hazırlanmalıdır.⁵⁶

Değerlerin oluşmasında, korunmasında, yaşatılmasında ve nesillere aktarılmasında eğitim önemli bir faktördür.

⁵⁴ www.tdk.gov.tr. (internet)

⁵⁵ Sebahattin ARIBAŞ, Dr. İbrahim Görücü, *“İslamiyetin Kabulünden Sonraki Dönemlerde Türklerde Eğitim”*, *Türk Eğitim Tarihi*, s. 27-29. akt. Yasemin Okur vd.

⁵⁶ Yasemin Okur vd. age. s.27-29.

2.1. İnsan ve Eğitim

Hökelekli insan eğitimini, “İnsan yeryüzündeki varlıkların en üstünü ve en mükemmel olmakla birlikte, doğuştan ne bedensel, ne de ruhsal güçlerini kullanabilecek yeterlilikte değildir. “Allah sizi analarınızın karnından hiçbir şey bilmez halde çıkardı,” anlamındaki Kur’an ayeti, insanın doğustaki bu acizliğini dile getirir. Dünyaya hazır olmayan ham kabiliyetlerle gelir, bunları geliştirip kişilik sahibi, tam bir insan olabilmek için uzun bir zaman çaba göstermek ve başkalarından yardım almak durumunda kalır. İnsan kendi kabiliyetlerini kendi kendine geliştirme gücüne sahip değildir, onların gelişmesi için eğitime muhtaçtır. Bunun içinde uzun bir öğrencilik, çıraklık dönemi yaşaması gerekir. Günümüzde insanın eğitimi en geniş anlamda çoğu zaman insan kişiliğinin her yönünü ve varoluşun tüm süreçlerini kapsayan bir etkinlik, hayat boyu süren bir süreç olarak kabul edilir. Bireyin gelişimine ve sosyal yeterliliklerin kazanılmasına yönelik amaçlı bir eylem olarak eğitim, insana kendi içsel doğasını gerçekleştirmeye çalıştığı süreçte bir takım zihinsel, bedensel, duygusal ve toplumsal yetenekler, davranışlar ve bilgiler kazandırılması yönündeki etkinliklerin tümü olarak ortaya çıkar” şeklinde ifade eder.⁵⁷

İnsan, eğitimin yığılganlılık özelliğinden faydalanarak yoluna devam etme zarureti içindedir. Aksi halde ne bilim ne de başka bir şey geliirdi.

2.2. Değerler Eğitimi

İlahi dinlere göre ilk insan olan Hz. Âdem aynı zamanda bir peygamberdi ve ardında bıraktığı nesillere dünyada ve ahirette mutlu olmalarını sağlayacak yaşantının temel kodlarını vererek bu dünyadan ayrılmıştı. İslam inancına göre son peygamber olan Hz. Muhammed (sav) ise “Ben ahlaki güzellikleri tamamlamak üzere gönderildim” buyurarak insanlığın bidadyetinden başlayan bu eğitim sürecinin ahlaki boyutuna işaret etmekteydi. İlk ve son peygamberler ve onlar arasında gelen peygamberlerin yürüttükleri eğitim faaliyetinin en temel amaçlarından birisi faziletleri çoğaltıp rezillikleri azaltmak olmuştur. İlk insan ile başlayan insanlı-

⁵⁷ Hayati Hökelekli, *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*, s.208-209.

ğın ahlak eğitimi serüveni tarihin her döneminde eğitim olgusu içerisinde kendine yer bulmuştur.⁵⁸

Değerler eğitimi manevi, ahlaki ve kültürel gelişim; karakter eğitimi; faziletli eğitim ile kişisel alışkanlık ve yetenekleri geliştirme gibi birçok terimlerle yakından ilgilidir. Çok boyutlu bir süreci ve eğitim reformunu ifade eden değerler eğitimi, eğitim programlarının içine enjekte edilen bir takım kavram ve konulardan ibaret değildir. Dahası değerler eğitimi okulda sadece din, felsefe gibi derslerin konusu değil her bir öğretmenin pedagojik ve didaktik uygulamalarının esas elementidir. Bu özelliği nedeniyle değerler eğitimi eğitime dair pek çok uygulamayı içermekte ve bu eğitime iyi uygulanmış pedagoji yakıştırması da yapılmaktadır.⁵⁹

Değer eğitimi, bütün derslerin öğretimi sırasında öğretmen ve okulun diğer çalışanları tarafından örnek olacak şekilde uygulamalı olarak davranışlarda gösterilebilmedir. Bu şekilde öğrenciler nesnel-öznel bir bilgiyi formal yoldan öğrenirken, okul çalışanlarının pedagojik yetkinliği ölçüsünde de değer eğitimini informal yoldan kazanabilirler.

Değer eğitiminin başladığı ilk yer ailedir. Birey, doğumundan itibaren ailede doğal ortamda değer eğitimini gündelik yaşamında almaya başlar.

İnsanlar doğumundan itibaren değer eğitimi ile iç içedir.⁶⁰ Toplumsal bütünlük ve huzurun sürdürülebilmesi, ancak değerlerin yeni nesillere aktarılması ile mümkündür. Değerlerden arınmış bir eğitim düşünülemez. Bu yüzden, eğitimin hedeflerinden biri toplumun ortak değerlerini yeni yetişen nesillere aktarmak ve öğretmektir. Zamanla değişen değerlerin yerine uygun olan yeni değerler koymaktır.

Eğitim ve insan yetiştirme düzeni belli bir insan anlayışından ve tasavvurundan yola çıkar, toplumsal beklenti ve taleplere uygun hedefleri gerçekleştirmeye çalışır. Çocuk ve gençleri “*İyi insan ve iyi vatandaş*” olarak yetiştirme düşüncesi her toplumda ve her dönemde var olan bir hedeftir. Fakat “*iyi*” olma standardı, belli bir dönemde doğru kabul edilen ve benimsenen insan anlayışı ile paralel olarak biçimlenir.

Bir toplumun geleceği, iyi yetişmiş ve sağlam, üstün karakterli kişilerin varlığına bağlıdır. İyi bir ahlaki karakter kendiliğinden ortaya çıkmaz. İyi karakter ahlaki değerleri anlama, onları içselleştirme ve onlar doğrultusunda davranmayı kapsar. Bunun için de çocuk ve gençlerin öğrenmeye, rehberliğe, yönlendirmeye ve uygun rol modelleriyle karşı karşıya kalmalarına ihtiyaç vardır. Öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki ve insani kararlar almasına,

⁵⁸ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 138-142.

⁵⁹ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 138-142.

⁶⁰ Kadir Ulusoy ve Doç. Dr. Bülent Dilmaç, age. s.14.

öğrendiği değerleri davranış haline dönüştürmesine yardımcı olmak, okulun görevleri arasındadır. Çocukların ve gençlerin iyi insan, iyi vatandaş; kendi kendisiyle ve çevresiyle barışık ve uyumlu kişilikler, sağlam karakterli bireyler olarak yetişmeleri okul başarısından daha az önem taşıyan bir konu değildir. Bu yüzden okulun, öğrencilerde iyi ve sağlam bir karakter yapılanmasına yol açan ahlaki ve insani değerlerin pekiştirildiği, modellendiği ve uygulandığı bir mekân olması gerekir. İyi bir karakter yapılanması için okulda yapılması gereken değerler eğitimi en geniş anlamıyla, “örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır.”⁶¹

Çağlayan’a göre, doğruluk, dürüstlük, kendini ifade etme, inanç, irade, sevgi, saygı, güven, ahlak, özgürlük vb. kavramlar yaşantımızı ve başkalarının yaşantısını anlamlı kılan önemli değerlerimizden bir kaçıdır. İyi insanlar olabilme, çevreye güven vererek etkileyebilmede abartılı rollerden kaçınarak unutulmaz etkinliklerle iz bırakan davranışlar ve kişilikler sergilemede değerler eğitiminin önemi çok büyüktür.

Değerler eğitimi, eğitimin vazgeçilmez amaçlarından biridir diyen Çağlayan, “değerler eğitimi aracılığıyla varılmak istenen hedef, karakterli, ahlaklı, kişilik sahibi, dürüst bireyler yetiştirmektir” der.⁶² Aksi durumda eğitim, insanı bilgi yığını yapan ve robotlara dönüştürmeye yarayan bir hizmetten öteye geçmezdi.

Değerler eğitimini önemseyen, değerleriyle özdeşleşen insanlar buldukları ortamlarda büyük onurlar yaşarlar. Bu anlayışın eğitim kurumlarında sistemli olarak uygulanması, öğrencilerin hayata yönelik bilgilendirilmesi, yetiştirilmesi onların zihinsel gelişimlerine zenginlikler kazandırılması ve bu gücün olumlu kullanılması ile öğrencilerin çevre ve gelecek ile ilgili bakış açılarını farklılaştıracağı gibi hiç ölmeyecek gibi dünyaya, yarın ölecekmiş gibi de ahirete hazırlıklı olmalarına katkılar sağlayacaktır.⁶³

Değer eğitiminin önemi, bu alandaki eğitime verilen önem kadar değerlidir. Değerler eğitimi, bireyin içinde yaşadığı toplumla ve geçmişle olan kültürel bağlarını güçlendirmesi bakımından önemlidir.

Hökelekli’ye göre insanların bir arada yaşadığı her alanda kurallar, dolayısıyla değerler vardır. Toplum içinde değerlerle birlikte yaşarız. Değerlerden soyutlanmış bir toplumsal hayat düşünülemez. Beğensek de beğenmesek de toplumun büyük çoğunluğunun kabul ettiği değerleri dikkate almak zorundayız. Toplumsal değerler toplumdan topluma ya da belli bir

⁶¹ Hayati Hökelekli, age. s.288-289.

⁶² Ahmet Çağlayan, age. s. 91-92.

⁶³ Ahmet Çağlayan, age. s. 92.

toplumda zaman içerisinde bazı değişimlere uğrayabilir. Fakat birtakım temel değerler vardır ki, bu yönde gösterilen davranışlar dünyanın her yerinde takdir ve teşvik görür. Nezaket, dürüstlük, adalet, sevgi, saygı, yardımseverlik, cesaret, çalışkanlık bunların başında gelir. Bireyin yaşama hakkı, onuru, özgürlüğü, eşitliği, karşılıklılık (kendine yapılmasını istemediğini şeyi sen de başkalarına yapma) gibi esas itibarıyla adalet ilkesi kapsamında olan evrensel değerlerin her insanın doğasında olduğu kabul edilir. Çocuk doğduğunda bunları oluşturabilecek bir potansiyele sahiptir. Toplumsal ve ahlaki değerler hayatın amacı olarak kabul edildiği ve uğrunda çabalamaya değer görüldüğü zaman hem bireyi hem de toplumu yüceltir. İnsan yaşamının bütün bu alanlarında öne çıkan değerlerin birey ve toplum hayatında korunması, geliştirilmesi ve yeterince yaşanması, hayatın kalitesi açısından büyük önem taşır. Kendine ve toplumsal /fiziki çevresine karşı gerekli değerlerle donatılmamış insanlar, bilgi, beceri ve yeteneklerini insanlığın ve çevrenin yararına olmayan yollarda kullanabilirler. Hökeleki değerleri; olgun, iyi bir insan, uyumlu ve üretken iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartı olarak görür.⁶⁴

Dünyada insanları din, dil, renk, cinsiyet, coğrafya gibi uzaklaştırıcı faktörler olsa da; tüm dünya insanların ortak değer bayrağı ‘evrensel ahlak’ olmalıdır.

Balcı, değerler eğitimini insanın davranışlarına, düşüncelerine, insana yol gösteren birtakım inançlar, idealler ve kurallar vardır. Yani insanın vazgeçmediği ilke ve ölçüler vardır. İşte biz bunlara genel olarak değerler deriz. Bir şeyin değer haline gelmesi için onun hem bir ihtiyaç hem de bir özellik taşıması gerektiğini ifade eder ve buna örnek olarak “kullanmaya başladığımız kalem öncelikle bir ihtiyaç olduğu için bizim için önemlidir. Bizim için önemli olan bir kalemi birine hediye ettiğimiz andan itibaren o kalem özel bir anlam kazanmaya başlar. Yani önemli olmanın ötesinde o kalem artık daha değerli bir konuma yükselir. Gerçek olan şudur ki değerden anlaşılması gereken şey iyi, güzel ve faydalı olan her şeydir,⁶⁵ diyerek tanımlar.

İnsan açısından eğitimin gagesinin ne olması gerektiği sorusu eğitimciler arasında hemen her zaman tartışılan önemli konulardan birisi olmuştur. Bu tartışmalarda üç nokta ön plana çıkmıştır. İnsanın zihnini ve düşünme kabiliyetini geliştirmek, duygu ve irade yönünü güçlendirmek ve bedenini eğitmek. İnsanın sağlıklı bir yaşam sürmesi ve çeşitli işleri başarıyla gerçekleştirebilmesi için bedeninin eğitilmesi veya akıl kuvvetlerinin güçlenmesi için muhakeme eğitimi ve bilgi aktarılması eğitimin önemli görev ve hedeflerindedir. Ancak yegâne hedef ve gaye zihin eğitimi olmamalı, insan bir bütün olarak ele alınıp geliştirilmelidir. Tek

⁶⁴ Hayati Hökeleki, age. s.285- 286.

⁶⁵ Mahmut Balcı, age. s. 22.

başına zihin ya da beden eğitimi insanı daha akıllı ve güçlü hale getirebilir, ancak bu akıl ve gücün tüm insanlık ve varlık için hayırlı bir şekilde kullanılması ahlak ve değerler eğitimi ile mümkündür. Kerschenstainer'a göre "eğitimin gayesi ne olmalıdır?" sorusuna eğitim tarihindeki en büyük pedagoglar "ahlaki karakter" karşılığını vermişlerdir. Eğitimin gerçekleştirebileceği en üst düzeyde varlık; canlı, yürekli, duyarlı ve zeki bireyler olarak kabul edilmiş; insana insani hayatın gayesini ve buna ulaşmanın yollarını göstererek şahsiyetli bireyler oluşturmak eğitime en üstün ideal olarak biçilmiştir. Eğitimin bu en üst gayeye ulaşabilmesi için okullar; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve sosyal davranışlarını etkileyebilmelidirler. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidirler.⁶⁶

2.3.Değer ve Ahlaki Değer

Değerler deyince bir bütün olarak ahlaki yargılardan bahsetmeyiz. Değerleri '*ahlaka ilişkin*' ve '*ahlaka ilişkin olmayan*' değerler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Ahlaka ilişkin değerler zorunluluk bildirir, bize ne yapmamız gerektiğini söyler, ahlaka ilişkin olmayan değerlerin böyle bir emretme özelliği yoktur. Bunlar daha çok kişisel tercihlerle alakalıdır. Ahlaka ilişkin değerler de evrensel ve evrensel olmayan ahlaki değerler olarak ikiye ayrılır. Evrensel olanlar insanlığın ortak mirasının sonucu olarak kabul edilebilir. Bunlara İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ilkeleri örnek verilebilir. Değerlerin bu şekilde evrensel hale gelmesi belli bir kültür veya birey tarafından üretilmiş de olsa zamanla genel kabule mazhar olmaları ile alakalıdır. Birey tarafından üretilen değer başkalarına açıldıkça, paylaşıldıkça nesnelleşir. Nesnelleşen değerler insanlık değerlerini yani erdemleri oluştururlar.⁶⁷

Kişisel anlayışlar ve zevkler bazen keyfiyete ortam hazırlasa da evrensel ahlak, daha vicdani ve içinde yaşanılan toplumdan daha geniş alana sahip soyut ve üst düzey bir değer sistemidir.

Ahlaki tutum, yargı ve davranışların varoluşunda bir kültürün varlığı açık bir gerçektir. Ahlaksal varoluş bireyin toplumsal bir grup oluşturmasıyla mümkündür. Bireyin, başkalarıyla bir arada olduğu toplumsal hayatın ürünü olan ilkeler, kurallar, inançlar, bireyler tarafından şekillendirilir ve aynı zamanda bireyi yönlendirir. O halde kültürel, tarihi, siyasi ve ikti-

⁶⁶ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 137-138.

⁶⁷ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 25

sadi olan bu toplumsal çevre, ahlak anlayışlarının oluşmasında belirleyicidir. İşte bu süreçte ahlakı oluşturan mekanizmaların iç ya da dış denetimli oluşu kadar, evrensel ve yerel bağlan-tıların kuruluşu da önemlidir.⁶⁸

Toplu olarak yaşamanın kuralları vardır. İnsanlar yaradılışları gereği sosyal varlıklar- dır ve onları bir araya getirip onlara kimlik oluşturan birtakım değerler vardır. Her toplumda olan bu değerler, genellikle manevi yaptırım şeklinde toplumda yaşayan insanlara aşılır ve gelecek kuşaklara aktarılır.

Birey tarafından iyice içselleştirilen değerler, bireyin gelecekte ne şekilde davranma- sının beklendiğine dair bizlere yol gösterir. Zira hem bilişsel hem de duyuşsal yönden iyice içselleştirilen değerler bireyin davranışlarına yön veren, onların devamlılığını ve düzenliliğini sağlayan inanç veya standartlar haline dönüşmüştür. Bu değerler, öğrenme, sosyalleşme ve olgunlaşma gibi faktörlere bağlı olarak değişime açık olsalar da değişime karşı oldukça di- rençlidirler. Değerlerin bu özelliği onları karakterlerle aynı çizgiye taşımaktadır. Bireyin ru- hunda iyice kökleşip yerleşen değerler karakter özelliklerine dönüşmektedir ki, bir bütün ola- rak bireyin karakteri onun kökleşmiş değerlerinin bütünüdür desek yanlış olmaz.⁶⁹

Bir sistem olarak toplumun bireye yüklediği birtakım ödevler vardır. Bunu yaparken de kişinin içinde yaşadığı kültürün değer ölçütlerine yaklaştığı oranda topluma uyum sağlar, değilse toplumsal bazı yaptırımlarla karşılaşabilir (uyarılır, kınanır, ayıplanır vb.). Davra- nışlar, içinde yaşanılan toplumun değerlerine uyumluysa hoş karşılanır. Toplumun değerlerine ters düşen davranışlar yadırganır. Bu süreç kişinin karakter yapısının şekillenip oluşmasına da büyük katkı sağlar.

İçinde yaşanılan topluma ait maddi ve manevi değerler, toplumda yaşayan bireyler ta- rafından alışkanlık haline getirildiklerinde yaşamsal kolaylık sağlar.

Max Scheler'e göre yaşamsal değerler, duygusal değerlerden; ruhsal değerler yaşamsal değerlerden daha üstündür. Bu anlamda dini değerleri de içeren manevi kutsal değerler en yüksek değerlerdendir. Aynı zamanda bu değerler, inanç temelli ve ahiret boyutlu olmaları nedeniyle bireye daha derinden içsel kontrol sağlarlar.⁷⁰

Tüm toplumlarda inanç kaynaklı dini değerler manevi değerler içindeki en yüksek de- ğerlerdendir.

2.4. Okulun Değerler Eğitimindeki Yeri

⁶⁸ Hayati Hökelekli, age. s. 211

⁶⁹ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 25-26

⁷⁰ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 2

Okul,toplum içinde çoğu zaman rastlantısal olarak gerçekleşebilen ve bu nedenle de doğrultusu kestirilemeyen eğitim olgusunun planlı bir şekilde yürütülmesi için oluşturulmuş bir kurumdur. Bu kurum insanlık tarihinde her zamankinden daha fazla günümüz çocuğunun hayatında yer etmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaşması ile birlikte okul çağı artık çocuğun karakter gelişiminin en yoğun olduğu ilk çocukluk dönemine kadar inmiştir. Çocuk okula başladığında o güne kadar hayatındaki yegâne sosyalleşme kurumu olan aile çevresinin dışına çıkıp yeni sosyalleşme ortamları ile etkileşime geçmiş olur. Çocuğun hayatında önemli bir yere sahip olan okulların günümüzde değer kazandırma ve karakter gelişim-lerindeki yeri nedir?⁷¹

Okullarda hedef kitle olan öğrenciler eğitilirken onlarda istendik davranışlar geliştirilmeye çalışılır. Okul hayatının başlamasıyla birlikte çocuğun dışsal uyarıcı zenginliği de artmış olur. Okulda yeni değerlerle karşılaşp tanışan çocuk, onları öğrenir ve onlarla birlikte yaşamına devam eder. Eğitim kurumları bilgi bakımından donanımlı, ahlaki açıdan dürüst bireyler yetiştirmeyi hedefler.

Okulun fonksiyonu bireyin sadece devletle ya da ekonomik kurumlarla ilişkisine dair değil; komşusuyla, iş arkadaşıyla, eşiyle vb. çok boyutlu bir ilişki yumağı oluşturan birey hayatının bu alanlarla ilişkisini kurgulamayı da içerir. Netice de toplumsal ilişkiler birbirinden bağımsız değildir. Bu nedenle okulların görevleri arasında okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri toplumun değer, norm ve davranış kuralları doğrultusunda eğitmek, onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemek önemli yer tutar.⁷² Toplumun değerleriyle beraber kendini koruması önemlidir. Bunu yaparken değerlerin sağlıklı şekilde bir sonraki kuşağa aktarılıp yaşatılması gerekir. Okullara bu bağlamda büyük görevler düşmektedir.

⁷¹ Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 213- 214

⁷² Recep Kaymakcan, Hasan Meydan, age. s. 213- 214

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PRENSES KADRIYE HÜSEYİN'İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

1. MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİN TANITIMI

1.1. Mehâsin-i Hayât'ın Yazılış Nedeni

Prenses Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât* adlı eserinin yazılış sebebini kitabının önsözünde açıklamıştır. Kitabın adından da anlaşılacağı üzere insanlara mehasin-i hayatın (hayatın güzelliklerinin) yolunu göstermek, öğretmek ve mehasin-i hayatı (hayatın güzelliklerini) yaşatabilmek için bu eseri kaleme aldığını yazar.

Kadriye Hüseyin, güzel ahlakın ve üstün değerlerin yaşatılmasının ve yeni nesillere öğretilmesinin tüm milletlerin ahlaki vazifesi olduğunu ifade etmiştir. Güzel ahlakla bağlantılı diğer unsurların gelişimi için de bunun önemli olduğunu belirtmiştir. Eğer bu değerleri yüceltip yaşatırsa, dönemin Osmanlı insanının da o derece ileri seviyelere ulaşacağını umduğunu belirtmiştir. Bu nedenle de Fransız ahlak bilimcilerinden Vagner'in "Hem Büyüklere Hem Küçüklere" adlı eserinden faydalanarak yazdığı ve Türk – İslam ahlaki değerleriyle zenginleştirdiği '*Mehâsin-i Hayât*' isimli kitabında amacının; tüm insanların faydalanması ve eğer okullara kabul edilmesi halinde ahlak derslerinde okutulması olduğunu ifade etmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Prenses Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât*'ı yazılış sebebini eserinin önsözünde kaleme almıştır. Bu önsöze dikkat çekilmesi açısından tarafımızdan transkribe edilmiş hali ve sadeleştirilmiş hali çalışmamızın bu kısmında sunulmuştur.

"İnsan hüsn-i hulk ile hüsn-i terbiyesiyle insandır. Âdem talim ve tehzîb-i ruhu sayesinde âdemdir. Mîlel ve akvâm kim olursa olsun ve nerede bulunur ise bulunsunlar terbiye ve ahlâk-ı hüsnelerinin ulviyeti derecesinde asabiyet ve saadetlerini hıfz ve himâyeye muktedir

olurlar. İşte bu kaide-i matarda icabındandır ki ümem ve akvâm-ı mütemeddine bilhassa ta'lim ve terbiye-i ruhiyeleriyle nâ'il-i refah ve sa'âdet olmuş ve her vechle ni'met-i mehâsin-i hayatla mutna'im olmuşlardır.

Mensubiyetiyle müftehar bulunduğum kavm-i necibimin derece-i âliyyede nâ'il-i refah ve sa'âdet olması ehass-ı emelimdir. Husul-i emele sa'y ve gayret ise nüfûsda bir tabiattır.

Gönlüm kavmimin sa'âdeti yolunda hizmet etmek, ruhum milletimin aksâ-yı ulviyetine vüsülünü görmek istiyor. Bunun içindir ki müta'âlasıyla mütelezziz olduğum ketb i resâ'il-i ahlâkiye ve ictimaiyyede müsadif-i nazarım bulunan mebâhis-i müfide-i ümrâniyenin mehâsin-i hayatımıza müte'allik aksâmını hep cem ve sırasıyla tertib eyledim. "Mehâsin-i Hayat" namını verdiğim kitabımın esasını ahlâk ve ümrâna müte'allik âsâr-ı münteşiresiyle eş-hâr eden Fransa ahlâkiyyunundan "Vagner" ın "Hem Büyüklere Hem Küçüklere" nam eser-i mu'teberi teşkil ediyor. Ahlâk ve â'dât-ı milliyemizi nazar-ı ehemmiyete alarak birçok da mebâhis-i ahlâkiyye ve ictimaiyye ilave eyledim.

Ta'ammüm-ü fa'idesi ve mekâtibe kabulü hâlinde hem kırâ'ât hem dürûs-ı ahlâk makamına kâ'im olması içinde tarz-ı ifadesinin sehl ü sadeliğine iktidarım derecesinde dikkat eyledim.

Yukarıda dahi beyan eylediğim vech ile arzum milletimin hayrına, faidesine hizmet etmek ve emelim "Hayrü'n-nas men yenfa'en-nas" Kanun-ı münifenin hükmüne ittiba' ve ri'âyet eylemekdir. Ve min Allâhu't-tevfik." ⁷³

Kadriye Hüseyin

(Günümüz Türkçesiyle sadeleştirilmiş hali)

"İnsan güzel yaratılışı ve güzel terbiyesiyle insandır. İnsan eğitimi ve ruhunu ıslah etmesi sayesinde insandır. Milletler ve kavimler kim olursa olsun ve nerede bulunursa bulunsunlar terbiye ve güzel ahlaklarının yüceliği derecesinde bağlılıklarını ve mutluluklarını koruyabilirler. İşte bu zeminden dolayıdır ki çağdaş kavimler, ruh terbiyesi ve eğitimi ile mutlu ve huzurlu olmuşlar ve her yönüyle hayatın güzelliklerini tatmışlardır.

Mensubiyetimle iftihar ettiğim soylu kavmimin ileri seviyede huzurlu ve mutlu olması en başlıca emelimdir. Amacımın gerçekleşmesi için çalışma ve gayret ise nefsimdeki bir özelliktir.

Gönlüm kavmimin huzuru yolunda hizmet etmek, ruhum milletimin en ileri seviyeye ulaştığını görmek istiyor. Bunun içindir ki düşüncesiyle lezzet aldığım ahlak risalelerini yazıp

⁷³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.3-4.

ve tesadüf ettiğim medeniyetin ifade edildiği hususları derleyip hayatımızın güzelliklerine dair kısımlarını toplayıp sırasıyla düzenledim. “*Mehâsin-i Hayât*” (Hayatın Güzellikleri) adını verdiğim kitabımın esasını, ahlak ve medeniyete dair eserleriyle meşhur olarak tanınmış Fransız ahlakçılardan “Vagner” in “Hem Büyüklere Hem Küçüklere” adlı değerli eseri teşkil ediyor.⁷⁴ Milli âdet ve ahlakımızın önemini göz önüne alarak topladığım ahlaki hususları ilave ettim.

Umumun faydalanması ve okullara kabul edilmesi halinde ahlak derslerinde okutulması için ifade tarzının sadeliğine elimden geldiğince dikkat ettim.

Yukarıda sıraladığım nedenlerle arzum milletimin hayrına, faydasına hizmet etmek ve emelim “*İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.*” hadis-i şerifinin hükmüne bağlı kalmak ve riayet etmektir. Allah’ın yardımıyla...”

Kadriye Hüseyin

Prenses Kadriye Hüseyin’in önsözünde belirttiği gibi, *Mehâsin-i Hayât*’ı insanların faydalanması düşüncesiyle ve Peygamber (sav) Efendimiz’in “*İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olandır.*” hadis-i şerifine uygun olarak insanlara faydalı olması dileğiyle kaleme almıştır.

2. PRENSES KADRIYE HÜSEYİN’İN MEHÂSİN-İ HAYÂT ADLI ESERİNİN İNCELENMESİ

2.1.Şekil Yönünden İncelenmesi

Mehâsin-i Hayât’ın birinci baskısı matbu olarak (H. 1327) 1909 yılında, Mısır’daki Osmanlı Matbaası’nda basılmış ve bunlardan Kadriye Hüseyin imzasını taşıyan bir tanesi de Kahire’de Darü’l-Kütüb’de (Mısır Millî Kütüphanesi) bulunmaktadır. Bu eser 158 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın sonunda bulunan 3 sayfalık fihristle birlikte 161 sayfadan teşekkül etmektedir. Takdim bölümüyle başlayan sayfa numaralandırması fihriste kadar devam etmektedir. Fihrist bölümüne sayfa numarası verilmemiştir. Eser takdim ve fihristle birlikte 33 bölümden oluşmaktadır.

⁷⁴ Vagner: Fransız ahlak bilimci.

Prenses Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât*'i pederine takdim ettiğini eserinin birinci sayfasındaki “Takdim” kısmında şu cümlelerle ifade eder:

“*Sevgili Pederim;*

Ömrümün baharındayım. Tebessümler eden gülistan-ı hayatımdan ruhumun iktitaf ve kalemimin tertip eylediği şu güldeste-yi eserimi bir şükran-e nimet olmak üzere size takdim ederim.”⁷⁵

Kadriye Hüseyin

Takdimden sonra eserin ana bölümü bulunmaktadır. Bu kısmı oluşturan başlıklar sırasıyla şunlardır:

Takdime

Hasbihâl (*Görüşme*)

Tehzîb-i Ahlâkdan Maksad (Ahlâkî Düzeltme Maksadı)

Ben neyim?

Menzil (*Yer, Mekân, Mesafe*)

Aile

Vicdân

İştigâl (*Meşguliyet, Uğraşı*)

Sabır

Vatan

Terakki (*Kalkınma, Yükselme*)

Neşât (*Neşe, Şenlik*)

Adâlet

Hüsn-i Tertîb (*Tertip Güzelliği*)

Merhamet

Mihnet (*Keder, Sıkıntı*)

Mübâreze-i Hayât (*Hayat Kavgası*) – Tenâzû-i Bekâ (*Bakîlik Çekişmesi*)

Hürmet

İttihad (*Birlik*)

Meveddet (*Sevme, Sevgi*)

Mektebi İkmâlden Sonra (*Okulu Bitirdikten Sonra*)

Hayât ve İnsanlar

Hayâta Hürmet (*Hayata Saygı*)

⁷⁵ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 3- 4.

Nizâm, Tertipsizlik (*Düzen, Düzensizlik*)
 İktisâd ve İsrâf (*Ekonomi-Tutumluluk, Savurganlık*)
 Borç
 Gâye-i Emel (*Ümidin, Arzunun Gayesi*)
 Olmak ve Görünmek
 Nefse Hüküm (*Kendini Kontrol*)
 Hakîkate Hürmet (*Gerçeğe Saygı*)
 Efkâr ve İ'tikâd (*Fikirler ve İnançlar*)
 İnsâniyet (*İnsanlık*)

2.2.İçerik Yönünden İncelenmesi

Prens Kadriye, *Mehâsin-i Hayat* adlı eserinde düşünce ve duygu dünyasının inceliklerini, millî, dinî ve kültürel konulardaki, “iyi insan” olma yolundaki hassasiyetleri kaleme almıştır.⁷⁶

Osmanlı kültürüyle yetişmiş olan Kadriye Hüseyin, ahlaki çöküşten toplumu kurtarmak için, içinde bulunulan durumdan çıkış yolu olarak topluma ahlaki ve kültürel değerlerin öğretilmesi gerektiğini savunmuş ve *Mehâsin-i Hayât*'ta değerler eğitimine ayrıntılı olarak yer vermiştir.

Kadriye Hüseyin, eserini Fransız ahlak bilimcilerden Vagner'in “*Hem Büyüklere Hem Küçüklere*” adlı eserinden faydalanarak yazmıştır. Türk – İslam ahlaki değerleriyle zenginleştirdiği kitabında amacının tüm insanlara bu değerleri anlatabilmek olduğunu belirtmiştir.⁷⁷

Mehâsin-i Hayat'ta, Prens Kadriye, başlıklarla uyumlu konularda görüşlerini akıcı bir dil ile ifade etmiştir. Eserinde çoğu kez basit ve fakat bazen de uzun cümlelere yer vermiştir. Kahire'de basılan eserlerinde; kuvvetli ve akıcı bir Türkçe ile edebî nesir dilinin varlığı ilgi çekici bir durum sergiler.⁷⁸ *Mehâsin-i Hayat* da bu kategoride sınıflandırılacak bir eserdir.

Mehâsin-i Hayat'ta, Prens Kadriye, ele alınan değerlerin daha iyi anlaşılabilmesi için benzetmelere, betimlemelere ve alıntılara da yer vermiştir. Özellikle batılı yazarların (Vagner, Dante, Virjil...) eserleriyle de fikirlerini desteklemiştir.

⁷⁶ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s. 59

⁷⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 2.

⁷⁸ Ekmeleddin İhsanoğlu, age. s. 59

“Latinlerin meşhur şairi “Virgil” adaletin köylerde bir süre ikamet ettikten sonra küremizi büsbütün terk ettiğine hüküm veriyor. Pek değerli bir nesne olduğu için çağımızda nadir bulunur. Yolsuzluk her yerde görülmektedir. Ne yapalım? Sonsuz ahlar ve lüzumsuz şikayetler bu durumu değiştirebilir mi? Zira insafsızlık için üzüldüğünüz zaman daha başka haksızlıklar meydana geliyor. Buna çare nedir?

Dünya adaletini arzu ederek yürüseniz! Adil olmaya gayret ediniz. Kimsenin hatırını kırmayınız. Yüreğini incitmeyiniz.”⁷⁹

3. MEHÂSİN-İ HAYÂT’IN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. ESERDE GEÇEN, BİLİNMESİ VE BENİMSENMESİ İSTENİLEN TUTUM, DAVRANIŞ VE DEĞERLER

3.1.1. ÇOCUK EĞİTİMİ

Çocuk eğitimi, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardımcı olmak için okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye.⁸⁰

Çocuk eğitimi ailede başlar. Bebeklerin ve çocukların eğitimlerinin ve terbiyelerinin temelleri gözlerini dünyaya açtıkları ailelerinde atılır. Bu bakımdan aile terbiyesi çok önemlidir. Bu konuyla ilgili; Hz Muhammed (sav) Efendimiz, *“Hiçbir baba çocuğuna güzel terbiyeden daha iyi hediye veremez.”* buyurarak, çocuk eğitiminin içinde bulunulan günün değil geleceğin de temellerini attığını bu nedenle de üzerinde önemle durulması gereken hassas bir konu olduğunu vurgulamıştır.

Günümüzde çocuk eğitimine anne karnında iken başlanmaktadır. Anne karnındaki bebeğin dışarıdan hissedilen hareketleri faaliyet olarak kabul edilmezken, doğumla birlikte bebeklerin hareket ve faaliyetleri artarak devam eder. Bebeklerin hareketleri oranında, sağlıkla ilgili fikir elde edilir. Bebekteki hareket çevresine kendisinin sağlığıyla ilgili verdiği bir

⁷⁹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 60-61.

⁸⁰ Türkçe Sözlük, Tdk, s.761.

mesajdır. Bebekler doğumlarından itibaren kendi davranışlarına karşı anne- babalarının ve çevrenin, göstermiş oldukları tepkilerden güven veya güvensizlik duyabilirler. Davranışlarında tutarlı olan anne- babaların çocuklarında güven duygusu gelişir.

Bebekler doğumlarını takip eden daha ilk birkaç hafta içinde bile, sağlam bir benlik saygısı, olumlu bir görüntü ve isteklerini talep etmekte rahat olmak gibi özellikler taşımaya başlarlar.⁸¹ Bebeklikten itibaren oluşan benlik saygısı ve güven duygusu çocuğa istek ve ihtiyaçlarını dışa vurmada kolaylık sağlar.

Anne babalar tarafından çocuğun hayatta kendisine fayda sağlayacak her şeyi, yeri geldiği zaman yaşına uygun şekilde öğrenmesi için uygun ortam hazırlanmalıdır.

Anne babalar çocukların kişilik ve kabiliyetlerine göre onlara serbestlik ve hürriyet ortamı sağlarlarsa, bu durum çocuklarda kendi faaliyetlerini kendileri yöneterek alabildiğince kendilerini geliştirme fırsatı da sunar. Bunun yerine çocukları aşırı korur ya da boyun eğmeye zorlarsa, bu durum çocuk davranışlarında kuşku, karar vermede zorlanma, kendini yönetmede yetersizlik ve utanç olarak karşımıza çıkar. Çocuk kendisini tanımadan önce devamlı olarak çevresini araştıran bir faaliyet içindedir. Çocuk dış çevresini keşfettikçe dış dünyaya uymaya başlar. Bu uyum, ancak faaliyet, zihinsel gelişim ve olgunlaşma sonucunda sağlanabilir. Çocuk, kendini ve çevresini tanıdıktan sonra toplumun hür ve aktif bir üyesi olacaktır. Çocuklardaki iyiyi ve mükemmeli arayan faaliyet engellenmemeli ve çocuğun bu tür çabaları saygı ile karşılanmalıdır. Çocukları atıl ve hareketsiz hale getirmek demek, onları erken çağda yaşlandırmak demektir. Bir eğitimci çocuklardan bir şeyler beklerken, onların yaşını ve gelişim çağını göz önünde tutmalı, ona göre hareket etmelidir.⁸²

Çevresini tanımaya başlayan çocukta, bilişsel ve fizyolojik gelişimle birlikte çocuğun çevreye uyumu kolaylaşır. Çevresine uyum sağlayan çocukta güven duygusu gelişir. Çevresine ve kendisine güven duyan çocuk, kendisini daha kolay ifade edebilir. Kendisini ifade edebildiği oranda çocukta güven duygusu gelişebilir.

Balcı, çocuk eğitiminin omurgasını oluşturan terbiyeyi “*edeplendirme, eğitime, eğitim verme, yetiştirme, yetenekleri geliştirme, davranışları kontrol etme*” olarak tanımlamaktadır.⁸³

İnsanoğlu anne karnında başladığı gelişim serüvenini biyolojik, bilişsel, sosyal, moral, dil ve kişilik gibi farklı alanlarda sürdürerek olgunlaşır. Bu gelişim alanlarından her biri, birbiri ile ilişkilidir ve kişinin ahlakının, karakterinin şekillenmesine etki eder. Literatürde ‘ahlaki gelişim’ çocuğun kendi özgünlüğü ve özgürlüğü içerisinde topluma mal olmuş ahlak kural-

⁸¹ Osman Özsoy, *Etkin Öğrenci, Etkin Öğretmen, Etkin Eğitim*, s. 51.

⁸² Osman Özsoy, age. s.42-43.

⁸³ Mahmut Balcı, age. s.169.

ları dizgesini öğrenmesi ve bunlarla ilgili muhakeme ve yargılama yeteneğini artırması olarak tanımlanır.⁸⁴

Fizyolojik gelişimden psikolojik gelişime, kişilik gelişiminden ahlaki gelişime kadar bebeklik çağından itibaren çocuklarda çok yönlü bir gelişim vardır. Bu gelişimlerin hepsi bir-biriyle ilişkilidir.

Çocuklar, bu küçük dünyanın, var oluş sebepleri, tadı ve tuzu ile hayatı yaşanmaya değer hale getiren küçük, sevgili, değerli, vazgeçilmez varlıklarıdır. Çocuk sevgisi, onların uğrunda çekilen bütün eziyetleri anında ödeyen peşin bir ücret olarak büyüklere sunulmuş ilahi bir duygudur. Alemlerin Rabbi olan Cenab-ı Hak, onları bizim bakım ve terbiyemize verirken, bizleri de onların küçük elleriyle terbiye etmektedir.⁸⁵

Çocuklar, anne babalara Allah'ın en güzel lütuflarından ve emanetlerinden birisidir. İnsanlar bu emanetlere sevgi, şefkat ve merhametle bakıp eğitmelidirler.

İnsan, doğduğu anda hemen konuşmaya başlamayıp zamanla konuşmaya başladığı gibi bilgiye de doğuştan sahip değildir. Küçük yaştan itibaren öğrenmeyle birlikte bilgi sahibi olunur. Öğrenme insanın doğumundan itibaren ömür boyu devam eden bir süreçtir.

Ecdad, “ağaç yaş iken eğilir “ buyurmuşlar. İnsan denen mahlukun fidanı, uzun yıllar süren çok zahmetli ve dikkatli bir emek ile ancak eğilebiliyor. Elini ayağını düzgün kullanmayı öğretmekten başlayıp, İslami edebî inceliklerine kadar uzanan bir terbiye silsilesi, her insan yavrusu için ayrı ayrı gereklidir. En mühimi ise bu eğilmenin ne tarafa doğru, ne derece bir açı ile yapılacağı ve bu eğilimi verecek olan bahçıvanın kimliği ve vasıflarıdır. Bu terbiyeyi bir kişinin veremeyeceğini ve zaten vermesinin imkânsız olduğunu bilmeliyiz. Görünüşte ilk mürebbi annedir. Fakat o da babanın tesiri altındadır. En güzeli anne ve baba baş başa vererek önce kendilerini nasıl iyi bir Müslüman yapacaklarını ve sonra gelecek yavrularının mümkün olduğu kadar kâmil birer mümin olmaları için takip edecekleri yolu önceden kararlaştırmalıdır. Çocuğun terbiyesi ve yetiştirilmesi, bıkmadan, yorulmadan; insanlık icabı bıkılıp yorulmuş olursa bile yılmadan ibadet niyetine yapılacak çok hayırlı ve şerefli bir hizmettir.⁸⁶

Dünyada bizim imtihan olacağımız hayırlı işlerden birisi de çocuklarımızın eğitimidir. Çocuk ilk eğitimini ailede alır. Çocuklarımızı güzel bir terbiyeyle yetiştirip ahlaki yönden olgunlaştırabilirsek içinde yaşanılan toplumda huzur içinde yaşanır.

⁸⁴ Recep Kaymakcan, ve Hasan Meydan, age. s. 146-147.

⁸⁵ M. Ertuğrul Düzdağ, *Müslüman Aile*, s.12

⁸⁶ M. Ertuğrul Düzdağ, age. s.149

Snellman, “Çocuklar donmamış beton gibidirler, üzerlerine ne düşerse iz bırakır” der. Çocuğun yaşı ilerledikçe, çeşitli faktörlerin onda iz bırakma etkisi de azalır. Atalarımız, “Ağaç yaşken eğilir” sözüyle de eğitim psikolojisi açısından hayatın bu kritik evrelerine işaret etmişlerdir. İnsan, sürekli olarak değişen ve çevresi ile etkileşimde bulunan canlı bir organizma ve psiko-sosyal bir varlıktır. Buna göre insanlık, tamamlanmış bir olgu değil, sürekli biçimde tekamül eden bir süreçtir. Ancak bu süreç, kendiliğinden oluşan rastlantılara bağlı bir düzensizlik içinde değil programlanmış etkinlikler halinde gerçekleşmelidir.⁸⁷

Çocuğa eğitim, tesadüflerle değil belli bir düzen içinde aşama aşama verilmelidir.

(Eğitimde) amaç; çocuğa bir takım bilgi ve davranışların her ne pahasına olursa olsun belletilmesi değil, çocuğun öğrenme arzusunu uyandırmaktır.⁸⁸

Çocuğun yaşına ve seviyesine göre direk bilgiyi öğretmek yerine, onun bilgiyi öğrenme isteğini artırmak ve bilgiyi öğrenme yollarını öğretmek gerekir. Bilgiyi öğrenme isteği artan çocuk, ihtiyaç duyduğu bilgiyi öğrenmek için gayret sarf edecek ve bilgiye ulaşacaktır.

Çocukların olumlu yönde gelişen istedik davranışlarını pekiştireçlerle desteklemeliyiz. Böylece çocukta kendine güven duygusu gelişecek ve kendine güven duygusu gelişen çocuk, hayata güvenli adımlarla başlamasının yanında zamanla kendi ayaklarının üzerinde durabilecektir.

Çocuğun iyiye yönelen kuvvetine saygı göstermek gerekir. Çocukların bu tür hamlelerini ciddiye almak onlara saygı göstermek demektir. Çocuğun gayretleri, başarı ve başarısızlıkları, üzüntü ve sevinçleri, oyunları ve çalışmalarını tamamiyle onun kuvvetleriyle orantılıdır. Lüzumundan fazla nazlı büyütülen çocuklar, hayat tecrübesi kazanma konusunda şanssız olurlar. Onları bekleyen çetin hayata hazırlıksız yakalanırlar.⁸⁹

Anne babalar, çocukların davranışlarını gözlerken sürekli müdahale edip çocuğu gözetip kollamamalıdır. Kendi başına ayağa kalkıp adım atmaya çalışan, adım attıkça düşen, sonra tekrar ayağa kalkıp yürüme mücadelesini devam ettiren bebek, zamanla ayakları üzerinde kendi başına durup yürüyebilir. Kendi başlarına mücadele etme duygusu gelişen çocuklar, hayatta karşılaştıkları zorlukların da daha kolay üstesinden gelebileceklerdir.

İnsan kişiliğinin pek azı doğuştan gelen bir kısım karakterlerin özelliğini taşır. İnsan kişiliği bireyin ailesi, yakın çevresi, arkadaş çevresi, okul çevresi içinde gelişir; eğitim ve öğrenmeye bağlı olarak da belli bir şekil kazanır.⁹⁰

⁸⁷ Osman Özsoy, age. s.41.

⁸⁸ Ramazan Varol, *Anne Baba ve Eğitimciler Olarak Çocuklarımıza Neyi, Ne Zaman ve Nasıl Öğretelim*, s.184.

⁸⁹ Osman Özsoy, age. s.41.

⁹⁰ Osman Özsoy, age. s.41.

Kişilik oluşumunda doğuştan gelen bazı özellikler bulunmakla birlikte, asıl önemli etken, anne baba, aile, bulunduğu çevre ve aldığı eğitimidir.

Öğretmenler, çocuğun yukarıda sıraladığımız gelişim evrelerini, biyolojik, psikolojik, fizyolojik özelliklerini dikkate alarak ona göre bir yaklaşım ve davranış biçimi geliştirmelidirler.⁹¹

Gerek ailede gerekse eğitim ortamlarında çocuklara seviyelerine uygun şekilde sorumluluklar verilmelidir. Aldığı sorumluluğu yerine getiren çocukta özgüven duygusu gelişir.

Çocuklar sahip oldukları yeteneklerini tanıma, kendine güvenme ve sorumluluklarını fark edebilme konusunda cesaretlendirilmelidir.⁹²

Çocuk eğitiminde sürekli telkinde bulunmak yerine; öğrenmenin ve eğitimin kendisi için bir ihtiyaç olduğu bilinci kazandırılmalıdır. Çocuklar ihtiyaç duydukları şeylere daha çok ilgi gösterip, motive olurlar ve öğrenmeleri kolaylaşır.

Çocuklara biraz bilgi verdikten sonra hemen öğüde başlamak uygun değildir. Kuralları çocuğa empoze etmek yerine çeşitli yaşantılar ve uygulamalarla kuralların gerekliliği sonucuna çocuğun kendiliğinden ulaşmasını sağlamanın yollarını bulabilmeliyiz.⁹³

Öğrenme isteğinin artmasında motivasyon önemlidir. Bilgiyi öğrenmeye ihtiyacı olduğunu düşünen çocukta motivasyon artar. Motivasyonun arttığı oranda, bilgiyi öğrenme kolaylaşır.

Eğitimde çocukluk döneminin önemine vurgu yapan Nolte, çocuk eğitimi ile ilgili ‘ne ekersen onu biçersin’ atasözüyle bağdaşacak şekilde şunları söyler:

“Eğer bir çocuk sürekli eleştirilmişse, kınama ve ayıplamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk kin ortamında büyümüşse, kavga etmeyi öğrenir.

Eğer bir çocuk alay edilip aşağılanmışsa, sıkılıp utanmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk sürekli utanç duygusuyla eğitilmişse, kendini suçlamayı öğrenir.

Eğer bir çocuk hoşgörü ile yetiştirilmişse, sabırlı olmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk desteklenip, yüreklendirilmişse kendine güven duymayı öğrenir.

Eğer bir çocuk övülmüş ve beğenilmişse, takdir etmeyi öğrenir.

Eğer bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyütülmüşse, âdil olmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk güven ortamı içinde yetişmişse inançlı olmayı öğrenir.

Eğer bir çocuk kabul ve onay görmüşse, kendini sevmeyi öğrenir.

⁹¹ Osman Özsoy, age. s.41.

⁹² Ramazan Varol, age. s. 185.

⁹³ Ramazan Varol, age. s. 185.

Eğer bir çocuk aile içinde dostluk ve arkadaşlık görmüşse, bu dünyada mutlu olmayı öğrenir.”⁹⁴

Kadriye Hüseyin, eserinde çocuk eğitimiyle ilgili olarak onları eğitip doğru yola sevk etmek için “*çocuk ve insan nedir?*” sorusuyla konuya dikkat çekmekte ve hedef kitle olan çocuğun eğitimden, öğreneceklerinden ve öğreneceklerinin kendilerine nasıl fayda sağlayacağından bahsetmiştir. Çocuk eğitimiyle ilgili konuya başlayan yazar, yazısında motive olma ile öğrenme arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Motive olmanın öğrenmeyi kolaylaştırarak başarıyı arttıracaklarını belirterek bu konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

“Çocukları terbiye ederek doğru yola sevk etmek için bir çare vardır. O da ‘‘Çocuk nedir? İnsan nedir?’’ sualine cevap verebilmektir.

Çocuklar, işlediğiniz bir dersin sizi hangi amaca ulaştırıp sizi nasıl eğittiğini düşününüz.”⁹⁵

Kadriye Hüseyin, öğrencinin almakta olduğu eğitimin amacını ve kendisine faydasını bilmesinin dersi dikkatli ve istekli dinlemesini sağlayacağını dile getirerek konuyla ilgili olarak şunları aktarmıştır:

*“Size öğrettikleri şeyleri tamamen anlamayıp da dersinizi bir makine veya bir papağan gibi tekrar eder iseniz asla faydalanamazsınız. Dersinize dikkat etmez ve amacından haberdar olmaz iseniz büsbütün ihmâl eder ve sıkılırsınız. Fakat bir eğitimin amaç ve kazandırdıklarının ne olduğu anlaşıldığı zaman dikkat artar ve öğrenciler nazarında önemli bir hale gelir.” demiştir.*⁹⁶

Çocuklar, birilerini memnun etmekten ziyade kendi gelecekleri için okumaları gerektiğini düşünerek, öğrenecekleri bilgilerin kendilerine fayda sağlayacağını bilmelidirler.

Birey eğitim alırken başkalarını mutlu etmeyi değil, sadece kendi geleceğini ve hayatındaki kazanımlarını arttırmayı, kendini geleceğe hazırlamayı hedef edinmelidir. Öğrendiği her bir yeni konu hayatında kendisine ve çevresine fayda sağlamalıdır. Bu nedenle de eğitimin amaçları ve sonuçları olmalıdır, düşüncesinden hareketle yazar konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde aktarır:

“Çocuklar her durumda ne hocalarını ne müdürlerini ne de anne-babalarını memnun etmek için okuyup yazmadıklarını bilmeli ve sadece kendi gelecekleri için çalıştıklarını düşünmelidirler. Eğer bu düşünce ile öğrenmeyip de yalnız vakitlerini geçirmek veya birini memnun etmek için okula gönderildiklerini zannederlerse tüm çabaları boşa gider. Çocuklar

⁹⁴ Osman Özsoy, age. s. 45-46.

⁹⁵ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 5.

⁹⁶ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 5.

kendilerine verilen derslerden faydalanacaklarını bilmelidirler. Meselâ rakamları öğrendikleri zaman hesap yapabilmek maksadıyla çalışıp gelecekte kimsenin kendilerini aldatamayacağını anlamalıdırlar. Genç kızlar dikiş öğreniyorlar ise kendi elbiselerini dikmek, söküük ve yırtıklarını tamir edebilmek ve ailelerine yardımcı olmak arzusuyla çalışmalıdırlar. Her eğitimin bir sonucu var.”⁹⁷

Eğitimde pozitif ilimler kadar akli ilimler de önemlidir. Eğitimin hedeflerine ulaşılması, öğrenciyi hayata hazırlar. Ancak unutulmamalıdır ki üzeri süslü bir kutu etrafına hoş gözükebilir, fakat içinin boş olması onun işlevselliğini olumsuz etkiler. O nedenle eğitimde ‘ahlak eğitimi’ ayrıca önem gösterilmesi gereken bir husustur. Ahlak eğitimi, öğrenciyi doğruya ulaştırmadaki içsel dolgu malzemesidir ki o dolgu malzemesi ile boş, süssüz, sade kutular bile değer ve işlevsellik kazanır. Ahlakın temelleri atıldığı zaman birey kendi başına diğer tuğlaları doğru olarak oturtabilir. Eğitimin şekli, kesin doğru ve yanlışları, ödül ve cezaları öğretmekten ziyade yol gösterme şeklinde olmalıdır.

“Ahlak eğitiminden amaç nedir? Çocukların büyüdülerinde namuslu ve doğru insanlar olmaları, sonra da amaçlarına ulaşmaları için, doğru yolu bulmalarına yardımcıdır.”⁹⁸

Çocukları eğitime hazır hale getirmek için öncelikle onların derse hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi ve onların seviyelerine uygun bir eğitim verilmesi gerekir. Çocuklara bilgiyi direk vermek yerine onların bilgiye olan ihtiyaçlarını belirlemelerine yardımcı olarak; ihtiyaçları olan bilgiyi öğrenme isteklerini geliştirmeliyiz. Çocuklar öğrenecekleri bilginin kendilerine sağlayacağı fayda konusunda bilinçlendikleri zaman derslere daha iyi motive olup, derslerde daha başarılı olurlar.

Çocuk doğumundan sonraki ilk andan itibaren gözlem, dokunma, hissetme vb. duyu organlarıyla öğrenmeye başlamış olur. Dünyaya gelen her insan hayatını devam ettirebilmek için bazı bilgileri zamanla öğrenir. Öğrenme bireyin dünyaya gelmesiyle başlar ve hayatının son anına kadar devam eder.

Çocuk eğitimi ile ilgili konulara ayırdığı eserinin bu bölümünde Kadriye Hüseyin, çocuklara hayat konularını öğretmeyi hedeflemiş ve bu konu ile ilgili düşüncelerini aşağıdaki şekilde aktarmıştır:

“Çocuklar! İnsan her şeyi öğrenmeli. Okumak, yazmak ve hesap etmek... Boş durduğunuz yerde size bu bilgilerin ayağınıza gelmeyeceğini biliniz. Hızlıca okumak ve yanlışsız yazabilmek için ne kadar vakit lazımdır?

⁹⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 5- 6.

⁹⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 5- 6.

Okula devamdan önce bile her gün bir şey öğrenilir. Küçük bir çocuk, daha kundakta iken bile yine bir öğrencidir. Hayat öğrencilerinden sayılır. Dikkat ederseniz nasıl bakacağını ve gözleri olduğu halde nasıl kullanacağını bile düşünemediğini görürsünüz. Sadece bakar. Karmakarışık görür. Gördüğünü anlamaz. Gözünün önündeki eşya yakın mı uzak mı farkına varamaz. Bir zaman sonra bacaklarının üstünde durabilmeyi öğrenir. Sonra da yalnızca yürüyebilmeye çalışır. Nihayet konuşmaya başlar. Ne kadar öğretim, o kadar eğitim! Okumak, yazmak öğretilmediği zaman yaşamayı en azından öğrenmeli. İnsan hayatta olduğu halde hayatı nasıl değerlendireceğini bilemez. Düşünce gücü olduğu halde düşünce sahibi olduğunu düşünemez. İradesi olduğu halde istediğini kararlılık ve cesaret ile isteyemez. Kuvveti var ise de hiçbir şeyde kullanamaz. Yüreği var. Ancak tanımadıklarını sevmeye gücü yok. Nasıl yaşamasını bilmiyor. Kimse göstermemiştir. Gösteren olduysa bile ya unutmuş veya tavsiyeleri dikkate almayı göz ardı etmiştir. Böyle bir şey oluşmasın diye hayatınızı faydalı bir şekilde değerlendirmeniz ve bozup büsbütün kaybetmemeniz için size bu konuda az da olsa biraz bilgi vermeyi ve hayat konularını öğretmeyi düşündüm. İnşallah faydalanırsınız.⁹⁹

İyi bir eğitimci, uygun yöntemlerle önce çocuğun ilgi ve gayesini istenen hedefe çektikten ve bu yönde sağlam bir ilgi sağladıktan sonra, asıl varılması istenen hedeflere doğru çocuğu yönlendirebilir. Bunun için eğitimde ilgi meselesi, bir eğitimcinin başarmak zorunda olduğu en önemli görevdir. Bu ilgi, sağlanamadığı sürece, ne öğretim sağlanabilir, ne de yönlendirme gerçekleşebilir.¹⁰⁰

Öğretmenler öğrencilerin ilgisini çekmeden onlara yön veremezler, dikkatlerini vermek istedikleri mesajlara çekemezler. Bir öğrencinin ilgisini çekmeden eğitim ve öğretim vermeye çalışmak büyük bir eksikliklerdir. Bu tür bir eğitim anlayışı ile eğitimin sürdürüldüğü ortamlarda karşımıza ezberci, çalışmaktan zevk almayan, ya da tembel ve laubali çocuklar çıkar.¹⁰¹

Çocuğun ihtiyaçlarının dengeli bir biçimde karşılanması, dengeli bir çocuk yetiştirmenin de koşulu sayılmıştır. Çocuğa verilecek hürriyet otorite ile dengelenmelidir. Aşırı otorite ise, çocuğu sindirir veya tam tersi saldırgan da yapabilir.¹⁰²

3.1.2. GÜZEL AHLAK

⁹⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 6-8.

¹⁰⁰ Osman Özsoy, age. s. 41.

¹⁰¹ Osman Özsoy, age. s.103

¹⁰² Osman Özsoy, age. s. 41.

Ahlak, bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, ayrıca “huylar”dır.¹⁰³

Ahlak, kelime olarak huy, mizaç, karakter ve alışkanlık anlamına gelir. Kavram olarak ise akıl ve irade sahibi bir bireyin başkasının zorlamasına gerek kalmadan kendi özgür iradesiyle bilinçli olarak yaptığı davranışlardır.

Ahlak, insanın ruhuna yerleşen alışkanlıklardır. Ruhlara iyi alışkanlıklar yerleşirse, düşünce ve davranışlar iyi olur. Bunlara “güzel ahlak” denir.¹⁰⁴

Ahlâk; “*insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan mânevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar bütünü; bu konularla ilgili bilim dalıdır.*” Ahlak Arapça’ da “*seciye, tabiat, huy*” gibi mânalara gelen hulk veya huluk kelimesinin çoğuludur. Sözlüklerde çoğullukla insanın fizik yapısı için halk, manevi yapısı için hulk kelimelerinin kullanıldığı kaydedilir. Başta hadisler olmak üzere İslami kaynaklarda hulk ve ahlak terimleri genellikle iyi ve kötü huyları, fazilet ve reziletleri ifade etmek üzere kullanılmış; özellikle “iyi huylar ve faziletli davranışlar”, “*hüsnü’l -hulk, mehasinül - ahlak, mekarimü’l- ahlak, el ahlaku’l- hasene, el ahlaku’l- hamide*”; “kötü huylar ve fena hareketler” ise “*süü’l-huluk, el-ahlaku’z- zemime, el-ahlaku’s-seyyie*” gibi terimlerle ifade edilip karşılanmıştır.¹⁰⁵

Ahlak, insanın ruhunda yerleşen meleke ve alışkanlıklardır. Bu meleke ve alışkanlıklar kendi isteğimizle fiil ve davranışlarımızı meydana getirir. Organlarımızın hareketleri ruhumuza bağlıdır. Ruhumuza güzel huylar, iyi alışkanlıklar yerleşirse organlarımızın fiil ve davranışları iyi olur. Buna “güzel ahlak” denir. Ruhumuza kötü huy ve fena alışkanlıklar yerleşirse organlarımızın fiil ve davranışları da kötü olur, buna da “kötü ahlak” denir. Bu sebeple, söz ve davranışlarımızın iyi, ahlakımızın güzel olabilmesi için ruhumuzun kötü huylardan temizlenerek iyi huy ve güzel alışkanlıklarla donatılması gerekir.¹⁰⁶

Kur’an-ı Kerim’de inanç ve ibadetin yanı sıra üzerinde önemle durulan konulardan biri de ahlakıdır. Ahlak, inanç ve ibadetlerin gereği olarak ortaya çıkan, ihlas ve samimiyetle yerine getirilen davranışlardır. Kur’an, Allah’a karşı sorumluluğumuzu, ona inanmak ve ibadet etmek olarak belirlerken insanlara karşı sorumluluğumuzun da güzel ahlaklı davranmak olduğunu bildirir. Dinin temelini oluşturan iman bir bakıma dinin Allah’ı tanıma ve bilme boyutunu, ibadetler Allah’a itaat boyutunu, ahlak ise Allah’ı sevme boyutunu teşkil eder.

¹⁰³ Türkçe Sözlük, Tdk, s. 54

¹⁰⁴ Ahmet Çağlayan, age. s. 17

¹⁰⁵ Türkiye Diyanet Vakfı, *İslam Ansiklopedisi*, c. 2, s. 1

¹⁰⁶ Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı, *İslam İlmihali*, s. 485

Yüce Allah kendimize ve topluma faydalı işler yapmamızı isteyerek hoşgörü, merhamet, dürüstlük, adalet, sabır, alçak gönüllülük, kanaat gibi ahlaki davranışları emreder. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: “*Sen affetme yolunu tut, uygun olanı (iyiliği) emret ve bilgisizlere aldırış etme!*”¹⁰⁷

Haksızlık, adaletsizlik, sözünde durmamak, aldatmak, kin ve nefret beslemek gibi toplum huzurunu bozacak her türlü kötülük de Allah'ın yasakladığı davranışlardır. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'de büyülenmenin kötü bir davranış olduğu şöyle ifade edilmiştir. “*Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; . (Çünkü sen ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilir ne de boyca dağlara erişebilirsin.*”¹⁰⁸

İnsanlar iyi, kötü, güzel, çirkin kavramlarını kendileri keşfetmemişlerdir. Güzel ahlakı Allahü Teala, peygamberleri vasıtasıyla kullarına öğretmiştir. Güzel ahlakın ilahi olarak öğretildiğini şu ayetler ispatlamaktadır; “*Ey Bizim Rabbimiz bir de onlara içlerinden öyle bir peygamber gönder ki, onlara senin ayetlerini tilavet eylesin, kendilerine kitabı ve hikmeti öğretsin, içlerini ve dışlarını tertemiz yapıp onları pak eylesin. Hiç şüphesiz Aziz Sensin, hikmet sahibi Sensin.*”¹⁰⁹

“*Ben, güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.*”¹¹⁰ diye buyuran Hz Muhammed (sav) Efendimiz, güzel ahlakın ta kendisidir. Onun hayat anlayışını öğrenmek güzel ahlakı öğrenmek demektir. Peygamber (sav) güzel ahlakın önemini, “*Meclisime en yakın olanınız, ahlaki en güzel olan ve etrafındakilerle hoş geçinendir. Onlar herkesi sever, herkes de onları sever.*”¹¹¹ sözleriyle ifade etmiştir. Peygamber Efendimiz (sav) için güzel ahlak o kadar önemlidir ki bu hususta nakledilen hadislerin çokluğu da bunu ispatlamaktadır. Bu hadis-i şeriflerden bazıları da şöyledir: “*İnsanların cennete girmelerine en çok yardımcı olan takvâ (Allah korkusu) ve güzel ahlaktır.*”¹¹², “*Mizana konulacak en ağır amel güzel huydur.*”¹¹³, “*Beni Rabbim terbiye ettiği için edebim güzel oldu.*”¹¹⁴

Hiz. Muaz İbnu Cebel (radiyallahu anh) anlatıyor. “Resulullah (Alayhissalatu ves-selam) bana: “*Ey Muaz, insanlara karşı iyi ahlaklı ol!*” dedi. (Muvatta, Hüsnu'l- Hulk 1) Hadisin Tirmizi' de geçen vechi mealen şöyledir: “*Ey Allah'ın Resulu, bana faydalı olacak şeyi*

¹⁰⁷ A'raf Suresi, 199. ayet, s. 222

¹⁰⁸ İsra Suresi, 37. ayet, s.63

¹⁰⁹ Mahmut Balcı, age. s.127.

¹¹⁰ İhyâ c. 2 s. 392

¹¹¹ İhyâ c. 2 s. 393

¹¹² İhyâ c. 2 s. 391

¹¹³ İhyâ c. 2 s. 392

¹¹⁴ Mahmut Balcı, age. s.169.

öğret !” dediğimde şu nasihatta bulundu: “ *Nerede olursan ol, Allah’tan sakın. Kötülüğe karşı iyilik yap ki kökünü kesesin. İnsanlara karşı da iyi ahlakla muamele et!*”¹¹⁵

Güzel ahlaka sahip olduğumuz ölçüde Allah katında değer kazanırız. Sözünde durma, dürüst olma başkalarının hakkına saygılı olma gibi davranışlar, yalnızca Müslümanlara karşı değil tüm insanlara karşı ahlaki görevimizdir. “ *Rahman’ın (has) kulları, yeryüzünde tevazu ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) ‘Selam!’ derler (geçerler).* ” ayeti Müslümanlara, kendi inancından olmayanlara karşı da hoşgörü ve müsamahalı davranmayı emreder.¹¹⁶

İnsanın Allah’a, peygambere, topluma, ailesine ve kendisine karşı bazı sorumlulukları ve görevleri vardır. İslam ahlak anlayışına göre insanın Allah’la olan ilişkisi, insanlar arası ilişkilerine de olumlu olarak yansımaktadır. Verdiği nimetlerden dolayı Allah’a şükreden kimse, başkalarının iyiliklerine karşı da teşekkür eder. Allah’a itaat eden kimse anne baba ve diğer akrabalarına karşı saygı gösterir. Toplum içinde yaşadığının bilinciyle yardımsever ve duyarlı davranır. Toplumun ortak değerlerine ve görgü kurallarına uyar.¹¹⁷

Prens Kadriye eserinde ahlak eğitimi ile ilgili şunları söyler; “*Ahlak eğitiminden amaç nedir? Çocukların büyüdülerinde namuslu ve doğru insanlar olmaları, sonra da amaçlarına ulaşmaları için, doğru yolu bulmalarına yardımcıdır.*”¹¹⁸

“Güzel ahlak”; güler yüzlü olmak; insanların farklı sıkıntılarına sabretmek; intikam almaya gücü var iken affetmeyi başarmak; herkese karşı tatlı dilli, güler yüzlü olmak olarak da tanımlanabilir. İnsanı dünyada değerli kılan yeğane şey, güzel ahlakıdır. Güzel ahlak da ancak iyi bir terbiye, eğitim ve öğretim ile edinilir.

Kadriye Hüseyin, güzel ahlakın insanları diğer canlılardan ayıran en önemli özellik olduğunu söyler. Nasıl eşyanın değeri terazi ile ölçülürse, insanın değerinin de güzel ahlakı ile ölçüleceğini şu şekilde ifade etmiştir:

“*İnsan bir fidanı faydası olsun diye yetiştirir. Biz de bir fayda için, bir görevi yerine getirmek için bu dünyaya geldiğimizi düşünelim. Bir insanı diğer canlılardan farklı yapan eğitim ve ahlakını diğer canlılardan ayıracak fark nedir? Güzel ahlakıdır. Bir insanın değerini bilmek için kendisini bir teraziye koysanız değerini anlar mısınız? İnsanın kıymeti kendi*

¹¹⁵ [Muvatta, Hüsnü’l- Hulk] 1673, İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte, Hadis Ansiklopedisi*, 6. cilt

¹¹⁶ Ahmet Türkan, vd. age. s. 70- 71.

¹¹⁷ Ahmet Ekşi, *Temel Dini Bilgiler*, s. 156.

¹¹⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 5- 6.

büyüklüğüyle, kuvvetliliğiyle ve sakinliğiyle bilinmez. Gayet boylu poslu olur da yine de aptal görünümümlü birisi olabilir.”¹¹⁹

Prenses Kadriye bazı insanları eğitilmiş maymunlara benzetir. Özellikle kötü bir hareketi görüp yapan insanların güzel ahlaktan yoksun olduklarını yazar ve ekler insanın manevi yaratılışının ve iradesinin ‘vicdanı’ olduğunu belirtir. Ayrıca bu vicdan ile düşüncenin güzel ahlakı oluşturduğunu şu şekilde ifade eder:

“İlim, ahlâk, düşünce, yetenek ve san’at hep bu boş kuvvetten, hep bu lüzumsuz, büyüklük ve gösterişten daha iyidir. Sadece düşünce, insanı insan yapmaz. Çünkü kötü bir insan gördüğü tüm iyilik ve güzellikleri fenalığa yorar. Aklını başka şeylerle uğraştırır. Bazı adamlar ise terbiyeli maymunlar gibidir. Her fena şeyi taklit ederler. Hayatları böylelikle geçiyor. Şer, nerede ve ne yönde bulunur ise onlar da oradadırlar. İşte insanın manevi yaratılışı ve iradesi kendi vicdandır. Bunların tamamının birleşimine ahlak derler. İnsanın güzel ahlakı, dışarıya yaramak niyetinden iyiliğe yeteneğinden ve kararından belli olur. İşte insanda terbiye edilecek yani eğitilecek olan noktalar bunlardır.”¹²⁰

3.1.3. ADALETLİ OLMAK

Adalet, yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, töre; hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetmedir.¹²¹

“Adl” kökünden gelen “adalet” kavramı, “insafli ve doğru olmak, doğru davranmak, zulmetmemek, eşit olmak, eşit tutmak, her şeye hakkını vermek, düzeltmek, mutedil olmak, her şeyi yerli yerinde yapmak, istikamet ve hakkaniyet” anlamına gelir. “Adl” kökü Arapçada “an” harf-i cerri ile kullanıldığında doğruluktan ve yoldan sapmak ve meyl etmek; (ila) edatı ile kullanıldığında dönmek ; (be) edatı ile kullanıldığında denk ve eşit tutmak anlamına gelir. Dini bir terim olarak; ifrat ve tefrit arasında orta yolu takip etmek, hak yol üzere dosdoğru olmak, dinen haram kılınan şeyleri terk etmek, farzları yapmak, içi ve dışı, özü, sözü, fiil ve davranışları eşit olmak, haklıya hakkını, haksıza cezasını vermek, suç ve cezada eşit davranmak, şirk, küfür, nifak ve zulmü terk etmek, anlamlarına gelir. Adalet, Kur’an-ı Kerim’de ve hadislerde genellikle “düzen, denge, denklik, eşitlik, gerçeğe uygun hükmetme, doğru yolu izleme, takvaya yönelme, dürüstlük, tarafsızlık” gibi anlamlarda kullanılmıştır.¹²²

¹¹⁹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 19.

¹²⁰ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 20.

¹²¹ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s. 24

¹²² Türkiye Diyanet Vakfı, age. s. 341

Adalet genellikle verilen ile hak edilen arasındaki dengeyi ifade eder: “Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah, bununla size ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz ki Allah, her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla görendir.”¹²³ ayetleri ile de adaletin bir ‘denge’ olduğu sabitlenmiştir.

‘Haklıya hakkını, haksıza cezasını vermek’ anlamında adalet, toplumdaki yönetim ve hukuk alanındaki dengeyi ifade etmektedir. Bu hususta Kur’an-ı Kerim’de de pek çok ayet mevcuttur. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

“Ey inananlar! Allah için adaleti ayakta tutan gözcüler olun. Bir topluluğa olan kızgınlığınız size adaletsizlik suçunu işletmesin. Adaletli olun; bu (Allah’tan) sakınmaya daha yakındır. Allah’tan sakının. Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”¹²⁴

“... Aralarında hükmedersen adaletle hükmet. Allah, adaletle hüküm yürütenleri sever.”¹²⁵

“De ki: Rabbim adaletle davranmayı emretti...”¹²⁶

“Yarattıklarımızdan, hakka yöneltip ileten ve onunla adaleti kılan (uygulayan) bir ümmet vardır.”¹²⁷

“Ey inananlar! Kendiniz, ana- babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakirde olsa -ki Allah onlara daha yakındır- , Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Adil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırsanız veya aldırış etmezseniz bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”¹²⁸

Cenab-ı Allah adil olmakla ilgili bir başka ayette de şöyle buyurur:

“Allah göğü yükseltti ve her şey için bir ölçü koydu. Siz de (Ey İnsanlar!) asla ölçüden şaşmayınız; yaptıklarınızı adaletle tartın ve ölçüyü eksik tutmayın.”¹²⁹

Her hak edene hakkını vermeye “adalet” denir. Ferdi ve sosyal ilişkilerde adalet en temel ahlaki değerdir. Bir toplumda sosyal barışın olması, adaletin uygulanmasına bağlıdır. Adaletin zıddı zulümdür. “Zulüm”; güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkasına uğrattığı kötü durum, kıyım, acımasızlık gibi anlamlara gelir. Kur’an pek çok yerde adaletin önemine değinir. Nisa Suresi’nin 58.ayetinde şöyle buyrulur: “Allah size, mutlaka

¹²³ Mahmut Balcı, age. s.126,127.

¹²⁴ Maide Suresi 8. ayet, s.409.

¹²⁵ Maide Suresi, 42. ayet, s. 147.

¹²⁶ Araf Suresi, 29. ayet, s. 241.

¹²⁷ Araf Suresi, 18. ayet, s. 663.

¹²⁸ Nisa Suresi, 13. ayet, s. 460.

¹²⁹ Rahman Suresi, 7,8. ayet, s.23. , s. 491.

emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder...”¹³⁰

Bir yönetim ilkesi olarak adalet, ahlaki muhtevalı her kişi- kişi, kişi- toplum ilişkisinde dengeli olma; haklıya hakkını, suçluya cezasını verme olarak tanımlanabilir. Fakat bunun belli bir formu yoktur. Her tekil ilişkide büyük bir teyakkuzla vicdani bir keskinlikle bilişsel bir uzak ve geniş görüşlülükle bulunabilecek bir şeydir. Bunun anlamı adaletin hiç bir ölçüsü olmayışı, tamamen izafi oluşu değil; neyin adilane olduğunu herkesin sağduyu ile tespit edebileceğidir. Kuşkusuz neyin adilce neyin zalimce olduğunu tespit etmek için nesnel ölçütler söz konusudur.¹³¹

Hz. Muhammed (s.a.v) Efendimiz, adalet ile ilgili hadislerinde adaletin eşitlik anlamına vurgu yapmış ve bu konuyla ilgili şu hadisi zikretmiştir: *“Ey insanlar dikkat ediniz! Rabbiniz tektir. Arabın, Arab olmayana, Arab olmayanın Arab’a, siyahın kırmızıya, kırmızının siyaha, takvadan öte, hiçbir üstünlüğü yoktur. Şüphesiz Allah Teala katında en üstünüünüz, Allah Teala’dan en çok korkanınızdır.”*¹³²

Adalet; bir hükmün, kişinin kendisi, ailesi veya akrabaları aleyhine dahi olsa uygulanmasıdır. Hz Muhammed (sav) Kur’an’da emredilen adalet ilkesini en güzel şekilde uygulamıştır. Mekke toplumunda o adaleti ile tanınıyordu. Kâbe’nin tamiri sırasında Hacer-i Esved’in hangi kabile tarafından yerleştirileceği Araplar arasında sorun olmuş, onun adil çözümü herkesi memnun etmişti.

Hz. Peygamber (sav) Medine Devleti’nin başkanı olduğunda bütün davalarda renk, inanç ve ırk ayrımı gözetmeksizin herkese adalet ile hüküm vermiştir. Bir defasında Kureyşli bir kadın suçlu bulunmuştu. Hırsızlık hükmünün çocuklarına uygulanmamasını isteyen ailesi, Usame bin Zeyd’i peygamberimize gönderdiler. Durumu öğrenen Allah’ın Rasulü (sav) hidetlenerek şöyle dedi: *“Sizden öncekiler işte bu yüzden helâk olmuştur. Onlar kanunları fakirlere uygular, zenginleri ise affederlerdi. Allah’a yemin olsun ki kızım Fatıma dahi hırsızlık yapsaydı cezayı uygulardım.”*¹³³

Peygamberimiz haksızlığa asla tahammül edemez, haksızlık karşısında susan, kişiyi dilsiz şeytan olmakla nitelendirerek, onun bu halini beğenmezdi.

¹³⁰ Nisa Suresi, 58.ayet, s. 408.

¹³¹ Ömer Özsoy ve İlhami Güler, Konularına Göre Kur’an (Sistemik Kur’an Fihristi) s. 519.

¹³² Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 5/411.

¹³³ Buhari, Hudud, 11. / Ekrem Özbay vd. Siyer, s.141- 142.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Kur'an ahlakıyla ahlaklanmış ve hayatının her alanında Kur'an-ı Kerime göre hareket edip kararlar almıştır. Her alanda örnek olan Resulallah Efendimiz adilane uygulamalarıyla da İslam alemine ve tüm insanlığa örnek olmuştur. Adaletle ilgili konularda da Kur'an-ı Kerim'de yer alan adaletli olmakla ilgili uyarılar, doğrudan onun sözlerine ve uygulamalarına yansımıştır.

Adaletin olmadığı yerde huzurdan bahsetmek mümkün değildir. Tarihimize baktığımızda Osmanlının adalet ipine sarılarak yüzyıllarca her cihetten insanı huzur içerisinde barındırdığını görürüz. Osmanlının bu kavramı en aşağıdan en tepeye bütün insanlara adilane biçimde uyguladığına şu örneği verebiliriz. Adalet görevini yerine getiren Osmanlı kadılarının hüküm verdikleri mekanda adaleti tasvir eden bir figür bulunurdu. Bir elinde zehir bir elinde şeker tutan kadın üç ayaklı bir sandalyede otururdu. Zehir suçluya verilen cezayı, şeker ise haklıya hakkını teslim eden birer semboldür. Sandalyenin dört ayaklı değil de üç ayaklı olmasının nedeni ise Osmanlıdaki adalet sisteminin çok hassas bir dengede durmasındandır. Osmanlı adaleti hiçbir zaman rehavete kapılmadan temelden tepeye hissederek dağıtmıştır. Hatta sonraki dönemlerde Batı uygarlığı bunu kendince yorumlayarak, şimdiki hukuk figürü olan terazili kadını adaletin timsali olarak kullanmıştır.

İnsanlığı ayakta tutmanın temeli olan adalet, İslam diniyle anlam kazanmış ve Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'nin uygulamalarıyla dünyaya huzur getirmiştir.

Adaletin uygulanmasında akraba, zümre veya sınıf ayrımı yapılmaksızın herkese eşit bir şekilde uygulandığı zaman sonuçtan herkes memnun olur. Adaletsiz bir uygulama ise ortaya çıkacak huzursuzluklara ve adaletsizliklere zemin hazırlar. Bu durumdan herkes rahatsız olur. Uygulanan adalette vicdani rahatlık çok önemlidir.

Dünyada insanların huzur içinde, mutlu bir şekilde kardeşçe yaşayıp, geleceğe güvenle ve umutla bakabilmeleri için barışın adilane bir şekilde sağlanıp, adaletin her zaman, her yerde ve her kişiye eşit bir şekilde uygulanması toplumsal huzurun temelini oluşturur. Adaletin herkese eşit uygulandığı ülkelerde insanlar huzur ve mutluluk içinde kardeşçe yaşarlar.

Kadriye Hüseyin eserinde adil insanı, etrafını iyi aydınlatan parlak bir lambaya benzetirken adaletsiz insanları da süslü olmasına rağmen etrafını aydınlatamayan sönük bir lambaya benzetmiş ve bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

“Bir lamba, bir ışık bulunduğu yeri aydınlatmak içindir. Basit olsa bile yine çevresine ışık verir.

İşte insan da adaletle, kardeşlikle diğer insanlara davranmalıdır. Zengin olsun fakir olsun, kibar olsun, kaba olsun vazifesi yine birdir.

İnsan aynen bir lamba gibidir. Sağlam bir sağlığa, parlak bir düşünceye sahip olsa, niyeti yine kötü olunca süslü fakat sönük bir lambaya benzer. Demek oluyor ki bir insan olgunluk derecesini bulmak için madden, cismen, manen ve aklen sağlam olmalıdır. Cismin kuvvetini, sağlamlığını ve aklın, ahlâkın iktidarını tamamlamalı ve içimizde var olan hayvani duygular düşüncemize yardım eylemeli ki adaleti, doğruluğu sağlayacağından her yönüyle emin olalım.”¹³⁴

Adalet insanın içindeki duygu, düşünce ve vicdanın eğitilmesiyle dışa tam ve doğru bir şekilde yansiyacaktır. Bu eğitim direk bir ders vermeden ziyade dolaylı olarak öğrenmeye dayanmaktadır. Nolte, bu eğitime çocukken başlanması gerektiğini şu cümleleriyle anlatmıştır: “Eğer bir çocuk hakkına saygı gösterilerek büyütülmüşse, âdil olmayı öğrenir.”¹³⁵

Ahlaki bir değer olarak adalet, hukuk fakültelerinde öğrenilecek bir ders değildir. Bi-reyin doğumundan ölümüne kadar yaşayarak, çevresindeki örneklerden görerek edindiği bir değerdir. Bu değer, ahlaki bir değere dönüşmesi ise adaletin doğru örneklemelerden öğrenilmesi ve uygulanması ile mümkündür.

Adaletin uygulanması kavramı, insan hayatının ve insanlık tarihinin her aşamasında önemszenmesi gereken en önemli kavramlardan birisidir. Hak edene hakkını, suçluya cezasını vermek; yani herkese hak ettiğinin verilmesi anlamına gelen adalet, evrensel kavramlardan birisidir.

İnsan hayatının her devrinde adaletin önemine ve adaletsizliklerin insan vicdanındaki rahatsızlıklarına değinen Kadriye Hüseyin, adaletle ilgili düşüncelerini şu cümlelerle ifade eder.

*“Adalet, bütün değerlerin kaynağı ve insanların merhamet kanunudur. Hayatın her devrinde, her yerde adalet lazımdır. Dünyada haksızlık pek çoktur. İnsan büyüdüğü farkına varır ve adaletsizliklerden dolayı çok üzüntü çeker.”*¹³⁶

Prences Kadriye, adaleti diğer değerlerin kendinden türediği bir kaynak olarak görmüş ve merhamet kanunu olarak nitelemiştir. Kişinin bir adaletsizlik gördüğü zaman hiç gecikmeden bu adaletsizliği önlemesi gerektiğini aksi takdirde insanlık suçu işlemiş olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Yanınızda bir adaletsizlik yapılır ve buna engel olmanın çaresinin elinizde olmadığını görürseniz ne kadar sıkıntı çekersiniz. Eğer bir haksızlığa engel olabilecekseniz derhal olun. İhmal ederseniz insanlığın en birinci vazifelerinin yapılmasında kusur etmiş olursunuz.

¹³⁴ Prences Kadriye Hüseyin, age. s. 21.

¹³⁵ Doç. Dr. Osman Özsoy, age. s. 45.

¹³⁶ Prences Kadriye Hüseyin, age. s. 59.

Eğer bir haksız hareket, uygulama görürseniz, omzunuzu silkip “Bana ne?” demeyiniz. Kardeşlik böyle değildir. Başkalarının zahmetine, hüznüne siz de kalben ortak olunuz ki o da fırsat geldiğinde size karşılık versin.”¹³⁷

Prens Kadriye, adaletsizliğin özellikle insanın kendisine yapıldığı zaman daha iyi anlaşıldığını yazar ve tekrar yineler adalet, her ilmin menbaıdır der. Adaletin nadiren uygulanan bir değer olduğunu Latin şairinden örnekler vererek savunur. Adaletsizliğin çaresinin ne olduğunu sorar ve cevabını ‘adil olmaya gayret ederek’ şeklinde verir. Adalet hakkındaki nasihatleriyle yazısına devam eder.

Adaletsizlik size özel ise bir kat daha sıkıntılı olur ve kişisel deneyimle her ilmin doğuş noktası olduğunu anlarsınız. Çevremizin birçok haksızlıklarını incelemek için pek uzağa gitmeye gerek yok. Her gün, her yerde, her çevrede bulunur. İnsanlar birbirlerini daima aldatıyor. Eziyet ediyorlar. Adalet nerededir? Hayat yolunuzda yalnız ara sıra rastlarsınız.

Latinlerin meşhur şairi “Virgil” adaletin köylerde bir süre ikamet ettikten sonra küremizi büsbütün terk ettiğine hüküm veriyor. Pek değerli bir nesne olduğu için çağımızda nadir bulunur. Yolsuzluk her yerde görülmektedir. Ne yapalım? Sonsuz ahlar ve lüzumsuz şikayetler bu durumu değiştirebilir mi? Zira insafsızlık için üzüldüğünüz zaman daha başka haksızlıklar meydana geliyor. Buna çare nedir? Dünya adaletini arzu ederek yürüseniz! Adil olmaya gayret ediniz. Kimsenin hatırını kırmayınız. Yüreğini incitmeyiniz.”¹³⁸

Kadriye Hüseyin, adil insanları doğru tartan bir teraziye, adil olmayanları ise dengesiz bir teraziye benzetmiştir. Sevdiği insanları, sevmediği insanlardan farklı olarak değerlendiren ve karar verirken taraflı davranan insanların adil olmadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“İyi bir terazi her şeyi tamam tarttığı gibi; adil olan zatların da düşmanı bulunmaz. İşte bazı kimselerin zihni bir teraziden aşığıdır. Zira herkesin akrabasının ve dostlarının itibarına tabii olduğu için adaletli davranamaz.”

Hayatımızda adaletli olmaya çalışmalıyız. Adaletin uygulanmasında kişisel çıkarlar ve duygular ön planda olmamalıdır. Kararlarımızı kişisel çıkarlara ve duygularımıza ve karşımızdaki kişilerin statülerine göre değil, olayın durumuna göre vermeliyiz. Adaletin sonunda vicdani rahatlık önem kazanır. Adaletin uygulandığı yerde kimsenin yüreği incinmez, hatırı kırılmaz. Adil olan insanlar, herkes tarafından sevilip takdir edilir. Adaletin uygulanmasıyla herkes hakkını alır. Suçlu cezasını bulurken, haklı olan da adaletin uygulanmasıyla gönül ferahlığına kavuşur. Yeryüzünde insanların adalete ve adaletin uygulanmasına ihtiyaçları vardır.

¹³⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 59.

¹³⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 60-61.

Adaleti herkese tavsiye ettikleri halde uygulamalarından dolayı kendileri haksızlık yapan, katı kalpli ve sert mizaçlı olmalarından dolayı küçük bir gelişmeyi abartan insanları da tasvip etmeyen Kadriye Hüseyin, onları şu şekilde anlatır:

*“Bazı kimseler de dengesizdirler. Katı kalpli, sert mizaçlı olduklarından dolayı en ufak bir hareket kanlarını derhal kaynatarak içlerinde bir fırtınalar koparır. En küçük iddiayı o merteye mübalağa ederler ki adaleti herkese tavsiye ettikleri halde, evvela kendileri haksız bulunurlar.”*¹³⁹

Kadriye Hüseyin, adil olup adaleti uygulamak için adaletli olmak gerektiğini belirterek dostlarınıza, en yakınlarınıza, sevdiklerinize karşı bile adaleti uygulamanız gerektiğini; adaletin uygulanmasında duyguların etkisinde kalınmamasını ve hakikatin herkese söylenmesi gerektiğini şu cümleleriyle aktarır.

*Âdil olmak için adaletli davranmalı. Hiddetler, şehvetler, insanın nazarını, akıl ve fikrini darmadağın eder. İnsan pek sevdiği kimselerin kusurlarını, noksanlarını görmez. Dostlarınız içinde adaleti sağlayınız. Yanlılığı, dalkavukluğu fikrinizden uzak tutunuz. Dostlarınıza ve arkadaşınıza hakikati eğer siz açıklamazsanız onlara kim açıklayabilir? Sadece sevdiğiniz kimseler içinde uygulamanız doğru ve haklı olmalıdır.*¹⁴⁰

Olumsuz düşüncelere sahip olduğumuz, sevmediğimiz hatta nefret ettiğimiz insanlara karşı bile davranışlarımız ahlak sınırları içinde olmalıdır. Haksızlıklara dur deyip adaletsizlerin yanında bile adil olunmalıdır. Adalet uygulamalarımızda adil olmamız gerekir. Kadriye Hüseyin, adaleti sevmemiz gerektiğini işaret ederek, adaletin ahlakın esası olduğunu belirtir. Ahlakınızda adalet hissinin olup olmadığını kontrol edip anlayabilmeyi şu nasihat cümleleriyle anlatır:

*“Ahlâkınızda adalet hissi var mıdır? Anlamak ister iseniz kendi içinize dikkat ediniz. Kontrol ediniz. Eğer nefret ettiğiniz bir arkadaşı azarlar ve zulüm ederseniz, hiç kimse için artık adil olmayacağınıza emin olunuz zira yanlılıktan uzak değilsiniz.”*¹⁴¹

Prens Kadriye adil insanları, geceleyin etrafi aydınlatan yüksek bir kaya üzerindeki fenere benzetmiş ve adaleti tekrar şu cümleleriyle tavsiye etmiştir:

“Haksızlığı dışlayıp aşağılayınız. Kimsenin gaddarı, cellâdı olmayınız. Her insanın payını, hakkını insafla veriniz. Adaletsizlerin yanında âdil kalmak pek zor bir görev ise de siz yine öyle olunuz. Meziyetinizi insanlar görmese bile yine Cenâb-ı Hak görür. Belirleme, hayatınızı zulmete kor. Adaletsizliğinizi uyandırır. Yollarını bulmak için geceleyin, kılavuzlar

¹³⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 61.

¹⁴⁰ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 61-62.

¹⁴¹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 61-62.

fenerlere ve yıldızlara müracaat ettikleri gibi, doğru vicdana sahip olan âdil bir insan da yüksek bir kaya üzerinde bulunan sağlam bir fenere benzer. Adaletin nuruyla hayatın eğri büğrü şüpheli ve heyecanlı yollarını aydınlatır. Adil olunuz. Adaleti seviniz. Zira adalet ahlakın esasıdır."¹⁴²

3.1.4. AİLENİN ÖNEMİ

Aile, "1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik. 2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü. 3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. 4. Eş, karı. 5. Aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü. 6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya."¹⁴³

Aile, insanoğlunun içinde doğduğu, yetiştiği ve ilk eğitimini aldığı en küçük sosyal topluluktur. İnsanın yeryüzüne ayak basmasıyla birlikte aile kurumu da oluşmuştur. Allah insanı kadın ve erkek olarak çift yaratmıştır. Kadın ve erkek birbirine eşit ama birbirinden farklıdır. Bu farklılık onların birlikte yaşamalarını kolaylaştırmak, yaratılış itibarıyla birbirlerinin eksik taraflarını tamamlamak için Allah tarafından insan fıtratı için belirlenmiş hükümlerdendir. İşte bu birliktelik aileyi oluşturur.

İnsanlığın Hz. Âdem ve Hz. Havva ile ilk defa bir aile olarak başladığını Kur'an-ı Kerim'de görmekteyiz. Yeryüzünde yaşayan insanların ilk atası olan Hz. Âdem bir eşe sahip olmuş ve bu ilk karı-koca çocuklarıyla beraber bir aile kurmuştur. Dünya hayatı, Hz. Âdem ve eşiyle birlikte başlamıştır ve bu hayat onlardan türeyen çocuklarla kıyamet gününe kadar devam edip gidecektir. Zira Âdem olmadan Havva olmaz, Havva olmadan da Âdem olmaz. Her bir eş, birbirini tamamlayan bütünün parçaları gibidir.¹⁴⁴

Aile, kan ve akrabalık bağıyla birbirine bağlı olan, aralarında belirlenmiş hak ve ödevleri bulunan ve ortak değerlerin paylaşıldığı kurumsal bir yapıdır. Bir başka ifade ile aile, aynı soya mensup ya da birbirleriyle evlilik bağı olan kişilerin toplamıdır. Aile, çekirdek aile ve geniş aile olmak üzere ikiye ayrılır. Çekirdek aile; anne, baba çocuklardan, geniş aile ise bunlara ek olarak büyük anne ve büyük babadan oluşan bir kurumun adı olarak tanımlanır. Genellikle geleneksel ailede birkaç nesil birlikte yer alabilmektedir. Yetişen genç kuşak, hem kendi anne babasının hem de dede ve ninelerinin hayat deneyimlerinden istifade edecek, burada sosyal, dini, kültürel ve iktisadi alanda bir dayanışma sergilenecek ve değerlerin aktarımı ya-

¹⁴² Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 61-64.

¹⁴³ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s. 57

¹⁴⁴ Ramazan Altıntaş, *Temel Dini Bilgiler* (İslam 2), s. 29.

pılacaktır. Çocukların ruhsal ve sosyal gelişimleri bu tip aile yapılarında daha sağlıklı ve dengeli bir seyir izler. Böylece hem özgüvenlerini elde etmiş hem de sorumluluklarının bilincinde bireyler olarak hayata merhaba demiş olurlar. Toplumun çekirdeğini aile oluşturur. Bu çekirdek topluluk her çeşit faziletin kaynağıdır. Sağlıklı nesiller bu yuvada yetişir. Çocuk, yaratılışla ilgili gelişmesini de ahlak ve terbiyesini de önce buradan alır. İnsan sevgisinin kazanıldığı yer de ailedir. Bir milletin sahip olduğu bütün özellikleri o milletin en küçük birimi olan ailede görmek mümkündür. Bir toplumda aile ne kadar sağlam temellere oturur ise o aileden meydana gelen toplum, o ölçüde sağlam yapıya sahip olmuş olur. Bunun içindir ki dinimiz aileye büyük önem vermiştir. Hatta Hazreti Peygamber (s.a.v.) evlenen insanların dinin yarısını tamamlamış olduğu müjdesini insanoğluna vermiştir.¹⁴⁵

Balcı'ya göre aile; *“süt veya kan bağı ile birbirine bağlı insanlardan oluşan toplumun en küçük örgütlenmiş biçimidir.”* Ayrıca *“aynı çatı altında yaşayan ve ev içi kaynakları ve (ya) mesuliyetleri paylaşan insan topluluğu”* olarak da tanımlanabilir.¹⁴⁶

Aile, dinî ve ahlaki konularda ilk bilgilerin verildiği, millî ve manevi değerlerin öğretildiği, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı bir okul durumundadır.¹⁴⁷

Prenses Kadriye de eserinde ailenin okul olma özelliğini şu cümlelerle dile getirmiştir:

*“Yeryüzü herkes için bir yorgunluk mekânıdır. Hayatın yorgunluğuna tahammül ve sıkıntılarına direnebilmek için bir çare vardır. O da dünya kuruldu kurulalı sağlam duran ve ezelden beri var olan aile okulunun derslerini almakla meydana gelir. Bu okulda küçükler büyüklerden her an ders aldıkları gibi; büyükler de küçüklerin hareketlerinden, uygulamalarından bazen kendilerine pay çıkarırlar. Birbirini anlamak, öğrenmek ve düşünceli davranmak ve ders almakla insan hayatını nurlandırır. İlim bir nurdur. İnsan her gün haberi olmaksızın birtakım şeyler öğrenir. Bu okulda, düzenlik, cömertlik, birlik, güven, şefkat, hayır, adalet, uyum, vatan sevgisi, insanın kendini sevmesi gibi konular okunur. Bu dersler insanın ölçütleri olmalıdır.”*¹⁴⁸

İnsan, ahlakının karakterinin özünü aile ocağından alır. Ailede yaşadıklarını, gördüklerini bir ömür boyu unutamaz. Kazanılan alışkanlıklar kolay kolay terk edilemez. Bu nedenle “insanı insan yapan ilk ocak ailedir.” Aile içi kurulan samimiyet, içtenlik ve ilişkiler sevgi ve saygı esasına dayanır. Bütün ilişkiler, ailenin yaşayış biçimi içinde şekillenir ve gelişir. İçinde

¹⁴⁵ Ramazan Altıntaş, age. s. 31.

¹⁴⁶ Mahmut Balcı, age. s.126.

¹⁴⁷ Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı, *İslam İlmihali* s. 503

¹⁴⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.24.

yaşayanların farklı güzelliklerle gelişip olgunlaştığı mekanlar olarak her aile bir ahlak okuludur. Bu okulda anneler ve babalar birbirlerine destek ve yardımcı olmak zorundadır.

İnsanlar cemiyet, topluluk hâlinde yaşamak mecburiyetindedirler. Cemiyetin en küçük birimi ailedir. Bu bakımdan aile, toplumun temel taşıdır. Aile, insanların doğup büyüdüğü yetişip geliştiği ve terbiye gördüğü topluluktur. Bu, topluluğun küçük- büyük fertlerinin olgunlaştığı, bir hayat okuludur. Aile içerisinde her fert, birbirinin bilgi ve tecrübesinden faydalanır. Bu faydalanma bir ömür boyu devam eder.¹⁴⁹

Çocuğun ilk eğitimi ailede başladığı gibi değerler eğitimi de küçük yaşta ailede başlar. Ailede öğrenilen değerler bireyin yaşantısı boyunca devam eder.

Ailede değerler, çok küçük yaşlarda ve bir bütün olarak hayatın anlamı gibi en üst değerlerle bağlantılı olarak öğrenildiği için bu öğrenmeler kolay sökülüp atılmayacak kadar derin bir şekilde yerleşir. Bunun en önemli nedeni çocuğun kendisini ailesi ile her yönden özdeşleştirmesidir. Çocuk ailenin kendisini toplumda konumlandırış biçimi, hayata bakışı, insanı anlamlandırma biçimi, inanç ve ideolojileri gibi pek çok faktörü bir bütünlük içinde aileden alır. Bu alış esnasında sevgi ve güven duyguları diğer eğitimsel faktörlerin hiçbirisi ile olmadığı kadar etkindir. Aileye fitri bir sevgi ve güven duygusu ile bağlı ve çok yönlü bir şekilde değerleri alan çocukta bu değerler daha köklü hale gelmektedir.¹⁵⁰

Dünyanın neresinde olursa olsun, bir topluluğun en kıymetli parçası ailedir. Hangi din ve millettense olursa olsun, ne çeşit bir durumda bulunursa bulunsun, şefkatli bir hava içinde görülen, ana baba ve çocuklardan ibaret bir aile manzarası, insanlara güzel duygular telkin eder.¹⁵¹

Aile, ana, baba ve çocuklardan meydana gelir. Karı koca tarafından kurulan aile, toplumun çekirdeği, milletin temel taşıdır. Millet denilen büyük topluluk ailelerin bir araya gelmesinden oluşur.¹⁵²

Dinimiz, milletin birlik ve beraberliğine, güçlü ve kuvvetli olmasına büyük önem vermiştir. Bir binanın sağlam olabilmesi, onu meydana getiren parçaların ve malzemenin sağlamlığı ile mümkün olduğu gibi, milletin güçlü ve kuvvetli olması da onu meydana getiren ailelerin sağlam olmasına bağlıdır. Aileler, ne kadar mutlu ve huzurlu olursa millet de o nispette güçlü ve kuvvetli olur.

¹⁴⁹ Mehmet Oruç, *Huzurun Kaynağı Aile*, s. 7.

¹⁵⁰ Recep Kaymakcan ve Hasan Meydan, age. s. 195.

¹⁵¹ M. Ertuğrul Düzdağ, *Müslüman Aile*, s.11.

¹⁵² Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı, age. s. 503.

İnsanın, mutluluk kaynağı olan yuvada istediği rahatlık ve huzur, ancak aile fertlerinin birbirine karşı olan görevlerini yerine getirmeleriyle sağlanabilir. Bu sebeple aile fertlerinin taşıdıkları sorumlulukları iyi bilmeleri ve ahlaki görevlerini yerine getirmeleri, ailenin huzuru ve milletin geleceği bakımından büyük önem taşımaktadır.¹⁵³

Aile, çocuğun değerler ve ahlak eğitiminde en etkili kurumdur. Ailenin bu önemi onun çocukla münasebetinde diğer eğitici kurumların ulaşması mümkün olmayan bazı özelliklere sahip olmasından kaynaklanır. Öncelikle aile çocuğun ilk ve en önemli ahlak öğretmenidir. Çocuğun körpe yeteneklerini ilk keşfedecek ve işlemeye başlayacak olan ailedir. Öte yandan bireyin değer kazanımının en hızlı ve etkili olduğu, karakter teşekkülünün en hızlı cereyan ettiği çocukluk döneminin en uzun periyodu aile içinde geçmektedir. Günümüzde kişilik gelişiminin hayat boyu süren bir olgu olduğu genel anlamda kabul görmeye birlikte çocukluk dönemlerinde ailede alınan eğitimin temel oluşturucu etkisi hemen herkes tarafından kabul edilmektedir.¹⁵⁴

Kültürümüzde aile eğitimi ve terbiyesine öteden beri önem verilmiştir. İlk ve temel okul aile ortamıdır. Birey yaşantısını bu temele oturtur. Çocuk, saygı ve değer gördüğü bir aile ortamında büyümüşse, gelecekte kendisine, etrafına faydalı bir birey olarak varlığını sürdürecektir. Şayet huzursuzluğun, çatışmanın, şiddetin hüküm sürdüğü bir aile ortamında yetişmişse toplumun ıslah etmeye çalıştığı zararlı bir birey olup çıkacaktır.

Çocuğun kişilik oluşumunda doğuştan gelen bazı özellikler bulunduğu gibi asıl önemli etken, anne baba ve içinde yetiştiği ailedir. Çocuk, güven duygusunu da kişiliğinin oluşmaya başladığı aile ortamında öğrenir.

Çocuk eğitiminde ilk ve en önemli kurum aile olduğu gibi sağlıklı bir kişilik gelişimi için ilk ve en önemli değer de güvendir. Bir değer olarak güven korku ve çekince duymaksızın inanma, itimat etme, yüreklilik gösterme anlamlarına gelmektedir. Kişinin kendisi dışındaki kişi ve varlıklara yönelik itimadı güven, kendisine itimadı ise özgüven değeri olarak karakter eğitiminde yer etmektedir. Güven değeri sağlıklı ahlak gelişiminin en önemli yapı taşıdır çünkü güven değerini kazanmamış bir çocuk kendisini dışarıya farklı şekillerle sunmaya çalışır. Kimseye, hatta kendisine bile güvenemeyeceği için sağlıklı bir inanç dünyasına, karaktere ve yaşam üslubuna sahip olması mümkün değildir. Bu nedenle güven değeri çocuğun ilk eğitiminin başladığı ailede ilk ve en çok önemsenerek işlenmesi gereken bir değerdir.¹⁵⁵

¹⁵³ Lütfi Şentürk ve Seyfettin Yazıcı, age. s. 503.

¹⁵⁴ Recep Kaymakcan ve Hasan Meydan, age. s. 193.

¹⁵⁵ Recep Kaymakcan ve Hasan Meydan, age. s. 205-206.

Bebeklik çağından başlayarak çocukluk döneminde ve ilerleyen dönemlerde bireyin değerler bakımından etkilendiği kurum aile olduğu gibi ahlaki değerler bakımından da en çok etkilendiği kurum yine ailedir.

Ahlak ve değerler eğitiminde ailenin çocuk üzerindeki etkisi, sadece çocukluk dönemine mahsus değildir. Ebeveyn erken çocukluk dönemi sonrasında okul ve diğer toplumsal kurumlar eliyle gerçekleşen ahlak eğitimine katkıda bulunma hatta yön verme pozisyonundadır. Ahlak eğitiminde ailenin önemi denilince genelde çocukluğun ilk dönemlerinde ailenin tek etkili araç olması akla gelmektedir. Oysa sadece erken çocukluk döneminde değil çocuk okula başladığında, ergenlik dönemine geldiğinde hatta iyice sosyalleşip toplumun bir ferdi olduğunda da ailenin fonksiyonu devam etmektedir. Bu nedenle aile hayatının ahlak ve değerler eğitimi için hem güçlü bir hazırlık devri hem de bu sürece yön verici en önemli faktör olarak kabul etmek daha doğru bir yaklaşımdır.¹⁵⁶

İnsanın yapması gereken, eşrefül mahlukatlığının bilincinde olarak ceddinden nesline güzel ahlakı yaşaması ve yaşatmasıdır. Aile kurumunun güzelliğiyle, kuvvetiyle yetişen nesil geleceğini de bu düsturla şekillendirir.

Aile toplumun yapı taşıdır. Dünya kurulalı beri varlığını devam ettiren bir kurum olan aile, kainatta toplumun en küçük birimi ve milletleri oluşturan yapının harcını oluşturur. Büyükten küçüğe herkes aile ortamının sıcaklığına muhtaçtır. Dünyaya gelen çocuğun ayakları üzerinde durması, hayata hazırlanması, karşılaştığı her türlü durumla ilgili yapması gerekenleri aile ortamında gündelik yaşamda farkında olmadan öğrenir. Aile sevgisi büyük küçük herkesi sarar ve onlara huzur verir. Huzur içinde yaşayan bireyler büyükten küçüğe sürekli dayanışma içindedirler.

Aile kavramı, insanların küçük yaştan itibaren ailenin içinde yaşayarak öğrendikleri hayatın her aşamasındaki en önemli kavramlardan birisidir. Aile kavramı, küçük büyük herkes için önemlidir. Aile, paylaşımda bulunduğumuz, destek aldığımız ve her zaman gönül rahatlığıyla sığındığımız yeğane huzur merkezidir. Ailede küçükler büyüklerden bir şeyler öğrendikleri gibi büyüklerde küçüklerden her zaman bir şeyler öğrenirler. Görgü kurallarından tutun da insan ilişkilerine kadar birçok davranışı çocuk ailede farkında olmadan kendiliğinden öğrenir.

Hayatta karşılaştığımız zorluklarla mücadele edebilmeyi aile kurumunda öğreniriz.

Tarihin ilk yıllarından günümüze kadar kutsallığını koruyan yeğane kurum olan aileye gereken önemi hassasiyetle vermemiz önemlidir.

¹⁵⁶ Recep Kaymakcan ve Hasan Meydan, age. s.194.

Bu durumu Kadriye Hüseyin şu şekilde anlatır:

“...Kâinatın azim topluluklarının en küçüğüdür. Sadece küçükler değil, büyükler, ihtiyarlar, güçlüler, tüm herkes ailesinin nüfûzuna, güzel etkisine bağlı ve korumasına muhtaçtır. İnsan en zor şeyleri, en kolaylıkla, hatta haberi olmaksızın ailesinin yanında iken öğrenir.

İnsaniyetin en güzel hareketleri dünyanın en şirin seyirlerine aile yanında rastlanır.

İnsanoğlunun yaratamadığı bir şey, bir kutsal ibadethane var ise o da ailedir. Bu ışıklı yuvaya çok ince bir düğüm ile bağlısınız. Zira mutluluğunuzun, felaketinizin, üzüntünüzün kaynağı hep ailedir. Geleceğinizin, mesleğinizin başarısı, ailenizin çalışma ve gayretiyle meydana gelir. Ailenizin iyi niyeti, mutluluğunu, çekiciliğini yüreğinizden uzak tutmayınız.

Aileniz içinde öğrendiğiniz dersleri ne bir kitapta ne bir okulda ne de bir üniversitede öğrenemezsiniz.

Aileniz sizin için küçük bir dünya olduğundan orada sadece hayat konularını okursunuz.

Aile gayet yüce ve fevkalade güzel bir kurumdur. İnsan hayatından yorgun, kargın, bıkkın kaldığı zaman manevi olarak bitkin düştüğü zaman taze hayat bulacağı yer ailesidir.

Aile sevgisinden mahrum kalan kimse şefkatin bir garibi sayılır. Zira Cenab-ı Hakkin en birinci bağıışı anne-babanın nazarında belirir. İlahi nurla aile güçlenir. İnsan hanesine, etrafına, akrabasına sevenlerine, sevdiklerine anne-babasına yani bütün kâinata olan muhabbetini bir gün vatanına taşır. İşte vatanseverliğin doğuş noktası, beşiği hep ailedir. İnsan vatan sevgisi derslerini öncelikle anasının kucağında iken öğrenir. Demek oluyor ki vatan aile teşkiliyle meydana geliyor. Çünkü vatan sevgisi, fedakârlık hep çocuklukta öğrenilir.”¹⁵⁷

İyi namına öğrendiğimiz birçok şeyi aile ortamında öğreniriz. Hürriyet, kardeşlik, dostluk ve eşitlik duygusunu ailedeki eğitim ortamında öğreniriz. Kadriye Hüseyin bu kavramla ilgili olarak şöyle devam eder: *“Aile okulu olmasaydı, hürriyet, kardeşlik, eşitlik bu üç yüce sözün anlamı kalmazdı.”¹⁵⁸*

İtaati ve itaat etmeyi de aile ortamında öğreniriz. İtaat etme duygusunu aile ortamında yaşayarak öğrenen çocuklar, büyüklerine karşı şefkatle saygı gösterip, rahat bir şekilde itaatte bulunurlar. Büyüklere karşı itaatte bulunulan ortamlarda yetişen çocuklar, itaatte buldukları gibi kendileri büyüdükleri zaman da yeni nesil onlara itaatte bulunur. Bu bağlamda da Kadriye Hüseyin şunları belirtmiştir:

¹⁵⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 24- 26.

¹⁵⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 27.

“ Birliğin temeli söz dinlemedir. İtaat etmeyi biliniz ki siz de istikbalde itaat ettirmeye yetenekli olabilirsiniz. Anne-babasına itaat etmek nefis için bir tenezzül değildir! İnsan bir korkudan dolayı verilen emre itaat eder ise o vakit korkaklık ve zayıflık belirmiş olur. Anne-babanıza uygunlukla itaat edecek zaman geçer ise yine saygı etmeye mecbursunuz. Küçüklüğünüzde sizi besledikleri ve eğittikleri gibi siz de onların ihtiyarlıklarında kendilerini memnun ediniz. Emeklerini asla unutmayınız. Geçmişteki sıkıntı ve ümitlerini, düşününüz. Sizi sevdikleri gibi siz de onları seviniz. Terbiyelerin en sağlamı, en güçlüsü aile okulunda verilir. Seneler geçse bile asla boşa gitmez. Bu eğitimin en birinci şartı güvendir.

İta'at: emre uyma olduğu gibi şefkat de emniyet ile ortaya çıkar. Emniyet, ailenin bağıdır.

Anne-babanıza saygılı olunuz. Fakat davranışınız samimi olsun. Kalbinizi onlara karşı kapalı bulundurmuyunuz. Bir sırrınız, üzüntünüz, bir mutluluğunuz var ise onlara bildiriniz. Sizin en doğru, en sadık ahabınızdırlar. Sizi daima tükenmez sabır, sonsuz şefkatle dinlerler. Mahzun iseniz sizi kucaklarlar. Yorgun ve kırgın iseniz kalbinize ferahlık, kuvvet ve gayretsiz iseniz gönlünüze ümit verirler.

Ailenin iç derinliği, sağlamlığı, evrenin büyük güçlerine benzerler. İnsanlıkta, cihanda, pederim, evladım, karındaşım kelimelerinin manasını, kıymetini tartabilecek bir ölçü var mıdır? Ailenize ne kadar hürmet ederseniz anne-babanızın akçelerine (sözlerine) ne ölçüde uyarsanız, onlar da sizi o derece değerli kılarlar. Hasılı kâinatta mutlulukla düşünce, sabır ile icat, gayretle meydana gelen bir kelime var ise o da aile sözüdür.”¹⁵⁹

Kadriye Hüseyin’in de belirttiği gibi ailede sevgi, saygı ve itaat doğal olmalıdır; zoraki dayatma ile ya da korku ile benimsenen sevgi, saygı ve itaat, bir süre sonra özellikle de ortadan korku unsuru kalktıktan sonra yerini kin, nefret ve itaatsizliğe bırakacaktır. Bu nedenle ailedeki sevgi, saygı ve bağlılık karşılıksız, koşulsuz ve şartsız olmalıdır. Sevginin sebebi sevgi, saygının sebebi saygı, itaatin sebebi bağlılık olmalıdır.

3.1.5. İÇİNDE YAŞANILAN EVE KIYMET VERMEK

Ev, yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı.” ve “ bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane.¹⁶⁰

Aile, insanlığın sonradan tanıştığı bir kurum değildir. Bakara Suresi’nin 35. ve A’raf Suresi’nin 19. ayetlerinde Hz. Âdem, eş, mesken ve cennet kavramlarının birbiri ardınca kul-

¹⁵⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 24 - 28

¹⁶⁰ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.834

lanılması ‘bir değer olan aile’ için son derece önemli bir anlatım biçimidir: “*De ki: “Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Orada dilediğiniz gibi bol bol yiyin, ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.”*”¹⁶¹

Bu ayette de anlatıldığı gibi Hz. Adem’in eşiyle ikamet edeceği mekanın adı “mesken” olarak ifade edilir. Mesken, içinde sükun ve huzur bulunan ev anlamına gelir. Bu yönden “mesken” ve “cennet” kavramı haz ve huzur veren köşeler olarak Tevbe Suresi’nde 72. ayet ile ilişkilendirilmiştir. Bunun anlamı bir Müslüman ailenin evinin sadece mimari anlamda değil manevi ve ahlaki anlamda da bir mesken olarak bulunan bir dünya cennetine dönüşmelidir.

Aile, insanın içinde huzur bulacağı bir yuvadır. Aile fertlerinin ortak yaşama mekanı ve huzur yuvası olan mesken, aile fertleri ile paylaşırsa bir anlam ifade eder. Onun için bu huzur yuvasının varlığını pekiştiren ve aile bireylerini birbirine bağlayan temel unsur, burada ahlaki değerlerin canlı bir şekilde yaşamasıdır. Karşılıklı sevgi, ilgi, şefkat, adalet, nezaket, hoşgörü, uyum, paylaşma, sadakat gibi yüce ahlaki değerler eşler, çocuklar ve ailede bulunan diğer fertler arasında sevgi köprülerinin kurulmasında önemli bir işlev görür.¹⁶²

Kişinin evi onun için bir huzur, istirahat, ferahlık ve rahatlık mekanıdır. Ahlakını olgunlaştırıp içinde yaşadığı evi ve yurdunu seven ve dışarıda gördüğü güzellikleri ev ortamına taşıyan insan bulunduğu mekanda ailesiyle mutlu bir şekilde yaşar. Bu da ancak içinde yaşadığı eve önem vermesiyle gerçekleşir.

Kadriye Hüseyin, ‘içinde yaşanan eve kıymet vermek’ ile ilgili düşüncelerini şu cümlelerle ifade eder:

“Ahlakını kuvvetlendirerek insan yerini, yurdunu sevmelidir. Küçük bir kulübesi olsun, hatta bir odası bulunsun yine o köşeye bağlıdır. İnsan ocaksız, bucaksız kaldığı zaman rahat-tan yoksun olur. Köşesini sevmeli, bakmalı, saygı göstermeli, süslemelidir. Her şeyden üstün tutmalı. Süslü olsun, sade olsun, yurt yine yurttur. Yani bir barınaktır. Hürmet eder iseniz hanenizde asla bir kötü bir uygulamada bulunmazsınız. (Seviniz, sever iseniz her tarafına dikkat edersiniz. Bakarsınız.) Hanenizi düzenleyiniz. İçine girenlerin yüzüne gülsün. Hanenizin düzeninden ahlakınız hemen anlaşılır. Karmakarış bırakır iseniz kimse ziyaret etmeyi istemez. Temiz olsun. Sade olsun. Güzel olsun. İnsanın düşüncesi, içten davranışları evinden anlaşılır. Yaşadığınız yere biraz da ruhunuzun güzelliği etki etmiş olsun. Kendinizi evinizde yabancı hissetmemelisiniz. Etrafınızdaki eşya gözünüze zarif görünsün. Tertipli olsun. Nerede

¹⁶¹ Bakara Suresi, 35.ayet, s. 676.

¹⁶² Ramazan Altıntaş, age. s. 29-30.

hoş bir şey görür iseniz evinize getiriniz. İyi bir âdet görür iseniz evinizde taklit ediniz. Dinlenmenin yabancılığını hissetmeyiniz. Hoşa gidecek neşe verecek cesaret sunacak şeyler ile çevrenizi kuşatınız. Kitaplar olsun, kahraman resimleri, dost ve aile hatıraları bulunsun. İlkbaharı her an hissetmeniz için çiçekler olsun. Güzel kokusu odanızı ferahlatsın. Eğer hayat sizi evinizden, barkınızdan uzaklaştırıp da yollara uzaklara gönderir ise arkanızda bıraktığınız rahat, aydınlık, yumuşak yuvanız hatırunıza gelip yüreğinizde bıraktığı anıların güzel etkileriyle yerinizin, işinizin, yolunuzun, her nerede bulunur iseniz sıkıntınızın şiddetini azaltır.”¹⁶³

Kişi evini, ailesinin ve kendinin huzurunu arttıracak şekilde düzenlemeli ve yurdu, yuvası, ocağı olan evi, gelen misafirlerde de bu etkiyi bırakmalıdır. En küçük örneği ile saksıdaki bir çiçek bile hem ev dekorasyonunda farklılık oluşturacak hem de manevi bir huzur ortamının oluşmasını sağlayacaktır. Kadriye Hüseyin aile fertlerinin evlerine kıymet vermeleri için ince öğütlerde bulunmuştur. Tertibin, düzenin, temizliğin, sadeliğin ve zarafetin bir eve olumlu ruh katacağını belirtmiştir. Ayrıca ifade ettiği gibi evi, insan için sığınılacak bir yurt olmalıdır. Ancak o yurt, iç karartıcı değil; uzaklaşıldığında bile özlemle anılan ve anıldığında da insanı içindeki sıkıntılarından kurtaran bir yer olmalıdır.

3.1.6. VİCDAN

Vicdan kavramını insanın kendi ahlaki değerlerini esas alarak, yaptıklarını veya yapacak olduklarını kendiliğinden muhakeme ettiği manevi, ruhsal ve şahsi özellik olarak tanımlayabiliriz.

Vicdan, insanın en mümtaz yanı, en ince tarafıdır. İnsandaki bu incelik selim fitratla ilgilidir. Denilebilir ki vicdan selim fitratın şuur hâlindeki bir tezahürüdür. İçsel bir ahlaki şuur olarak vicdan her zaman hak, adalet ve hakkaniyetten yanadır. Bu bakımdan vicdan insanın belki de en güvenilir ahlak öğretmenidir. Çünkü o gerek bireysel gerek toplumsal tutum ve davranışları ahlaki açıdan hiçbir kayırmada bulunmadan ve hiçbir çifte standarda yaslanmadan değerlendirir. İnsan ahlaki değerleri ihlal ettiği zaman, içinde kendi “ben”ine hâkim olabilecek güçlü bir ‘ben’in baskısına maruz kalır. İşte bu baskı mercii vicdandır.¹⁶⁴

Vicdanlılık ya da vicdan sahibi olmayı en iyi anlatan şey, iç sızısı ve azap olsa gerektir. Nitekim günlük dilde sıkça kullanılan, “vicdanı sızlamak”, “vicdan azabı çekmek” gibi deyimler de vicdanlılığın mahiyetini anlamada sızı ve azabın başrol oynadığını gösterir. Bu-

¹⁶³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 23-24.

¹⁶⁴ Asım Yapıcı, *İslâm’da Tövbe ve Dinî Yaşayıştaki Rolü*, s. 252-253

rada sözü edilen sızı ve azap, haksızlık ve adaletsizlik gibi ahlaki bir suç işlendiği anda başlar ve “keşke”lerle devam eder. Böyle bir durumda vicdan, insana suçlu olduğunu tam anlamıyla ikrar ettirir ve bu aşamadan itibaren insan ne kendi vicdanının hâkimliğinden ne de kendi hakkında verdiği acımasız hükümden kurtulabilir. Bu noktada Tevbe Suresi’nin “*Bütün genişliğine rağmen yeryüzü kendilerine dar gelen, canları içlerine sığmayan, Allah’tan yine Allah’a sığınmaktan başka çare olmadığını anlayan, (savaştan) geri kalan üç kişinin tövbelerini de Allah kabul etti. Allah, onların tövbelerini kabul etmiştir, çünkü onlar tövbe etmişlerdir. Allah tövbeleri çok kabul edendir, çok merhametlidir.*”¹⁶⁵ Şeklindeki ayetini hatırlamak gerekir. Ayette Tevbe seferine katılmayan ve affedildiklerine ilişkin hüküm geciktirilen üç kişinin içinde bulunmuş oldukları ruhsal durumdan bahs edilir. Ka’b b. Mâlik, Hilal b. Ümeyye ve Mürâre b. Rebî’den oluşan bu üç kişi, ilgili ayetten anlaşıldığına göre, vicdanlarıyla baş başa kaldıklarında yaşadıkları dünyanın genişliğine rağmen dünya başlarına dar gelmiş, çektikleri iç sızısı kendilerini sıkıntıya gark etmiş ve pişman olup tövbe etmişlerdir.¹⁶⁶

Vicdanlılığın sevgi ve merhamet ile ilişkili olup olmadığı meselesine de kısaca değinmek gerekir. Sevgi, nesnesi müphem olarak kullanıldığında amorf (şekilsiz/biçimsiz) bir kavramdır. Çünkü sevginin nesnesi iyi de olabilir kötü de. Oysa vicdan hep iyinin yanında yer alır; kötünün karşısında ise sızlanır. Vicdan, sevgi ve merhamet temelli bir duygu olarak kabul edildiğinde özellikle ahlak, adalet ve hakkaniyet konusunda şaşmaz terazi olma özelliğini kaybeder. Çünkü insan kötü de olsa sevdiği şeyleri kayırır. Bu türden kayırmalara kimi zaman merhamet duygusu eşlik eder. Kaldı ki salt sevgi ve merhametten çok kere maraz doğar. O halde vicdanın temeli sevgi ve merhamet değil, adalet ve hakkaniyet duygusudur. Bunun içindir ki Yüce Allah, Nisa Suresi 135. ayette şahitlikle ilgili olarak, “*Ey inananlar! Bizzat kendiniz, ana-babanız ve en yakınlarınız aleyhine de olsa, zengin veya fakir de olsa –ki Allah onlara daha yakındır-, Allah için şahitlik ederek adaleti ayakta tutun. Adil olmanız için heveslerinize uymayın. Eğer çarpıtırmanız veya aldırış etmezseniz bilin ki, Allah yaptıklarınızdan haberdardır.*”¹⁶⁷ buyurmakla sevgi ve merhamet duygusuna değil, vicdanın buyruğuna uyulması gerektiğine işaret etmiştir. Bu ayetten hareketle denebilir ki adalet duygusu sevgiden mutlak surette üstündür. Zira adalet duygusunu sevk ve idare eden güç, sevgi değil vicdandır. Ancak vicdanın son kertesi adalet duygusu değildir. Bunun da ötesinde sorumluluk duygusu vardır. İnsanın Allah’a karşı sorumluluklarını hatırlatan ve bu konuda insanı salih amele yönlendiren unsur ise vicdandan öte gerçek manada imandır.

¹⁶⁵ Tevbe Suresi, 118.ayet, s. 589.

¹⁶⁶ Tevbe Suresi, 118.ayet, s. 589.

¹⁶⁷ Nisa Suresi, 135.ayet, s. 460.

Vicdanın, insanın içindeki doğuştan var olan adalet duygusu olduğunu kaleme alan Kadriye Hüseyin, beş duyu organından birinin zaafa uğraması insanı nasıl sakat konumunda bırakıyorsa vicdanının eksikliğinin de aynı şekilde insanı sakat bırakacağını eserindeki şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Vicdan, içimizin bir adalet duygusudur. Duygu nedir bilirsiniz ya? Beş duyu organı dış dünyayı seyretmek için beş penceredir. Bu pencerelerin biri kapanacak olursa kendimizi derhal bir aciz ve bir bî-çare buluruz. Eğer bakış duygumuzu kaybedecek olursak artık onun yerini hiçbir duygu tutamaz. Zira hayatı o nazarın vasıtasıyla seyrettiğimizden bu hissi kaybettiğimiz zaman dünyanın gidişatından da mahrum kalırız. Bakış kuvvetinin yerini hiçbir şey tutamaz. Herkesin gözü, ağzı, burnu, olduğu gibi bir de vicdanı olur. Acaba vicdansız kimse yok mudur dersiniz? Dünyada maddi yoksunluk olduğu gibi manevi hastalık da olur. Bir insanın görüşü zayıf, bacağı kuvvetsiz olduğu gibi vicdanı da sakat olabilir. Gözün ve kulağın eksikliği olur. Vücudun, zihnin böyle bir durumu neye işaret eder. Bilir misiniz? İnsanın yaratılışının mükemmelliğine işaret eder. Yani içimizin idarehanesinde bir eksiklik bulunduğunu açıklar. Demek oluyor ki bu vicdan ve adalet duygumuz insani yeteneğimizden sayılır. Zira bu his eksik, çarpık ve karmakarışık olur ise o zaman vicdanımızın bir sebepten dolayı yaralandığına ve yaratılışımızda eksiklik olduğuna karar veririz.

Kendinize uymaz iseniz asla mutlu olamazsınız. Zira vicdan olgunluğun ıstırabını giderecek tek vasıtaadır.”¹⁶⁸

Vicdanın ve adaletin insani bir duygu olduğunu belirten Kadriye Hüseyin, bu duyguların idare edilmesinde zaaf yaşanılmaması gerektiğini dile getirmiştir. İnsanın vücut uzuvlarından birisinin eksik olması insana o organın eksikliğini hissettirdiği gibi vicdanı çarpık bir insanın da ruhen öyle eksik olacağını belirtmiştir. Kişi kendi iç muhasebesini iç dünyasında kendi yapar. Mahkemelerdeki adalet terazisi, insanın ruhundaki vicdandır. Eğer o terazi bozulursa insan yanlış kararlar verebilir. O terazinin bakımını ve tamirini de İlahi kaynaklardan yardım alarak periyodik olarak yaptırmak gerekir. Aksi halde görevini tam yerine getirmemiş olanın vicdan yarasına, ne mazeretin çaresi, ne ilacın şifası çare getirmez. Hindistan tarihinde önemli bir yeri olan Mahatma Gandhi de *“Kanunlara dayanan adli muhakemelerden, daha büyük bir muhakeme vardır ki, bu da her kişinin kendi vicdanıdır.”* diyerek vicdanın, insanın iç dünyasındaki adalet için denge unsuru oluşturduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir.

¹⁶⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 29-30.

Vicdanının sesini dinleyen herkes doğru kararlar alabilir mi? sorusu karşısında Kadriye Hüseyin olgunlaşmayan bir vicdanın yanlış rehber olacağını ve dolayısıyla insanları yanlış yola sürükleyeceğini belirtmiştir.

“Vicdan”ı insanın iç dünyasındaki hakem olarak nitelendiren Kadriye Hüseyin, onun da eğitilmesi gerektiğini, beslenmesi ve süslenmesinin olgunlaşmasında etkili olduğunu anlatarak bu konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir.

“...Bir takım kimseler vardır ki vicdanı tahkir ve bunun başına buyruk bir kuvvet olduğuna karar vererek herkesin kişisel bir hevesi olduğunu söyler. İnsanların tabiatları başka başka olduğu için bir hayli arzular, yalan yanlış hükümler arasında kaldıklarını iddia ederler. Bunlara önem vermeyiniz. Kendi vicdanınızı besleyiniz, süsleyiniz. Olgunlaşıp gelişiniz. Olgunluk derecesine ulaştınca bu gerçek rehberinize müracaat etmeden bir işe başlamayınız. Vicdan, iç dünyanın en samimi bir hissi bulunduğu için kişisel bir heves olarak düşünülmez. Zira sizden yücedir. Sizin hakeminizdir. Davranış ve fikirlerinize karışan sözlerinizi eleştiren güçlü bir hakemdir. Sakınınız. Susturup sakinleştirmeye çalışmayınız. Vicdan sizin sevimli bir dostunuzdur. Hatta bazen sitemlerden sıkılırsanız bile yine seviniz. Reddetmeyiniz.

Bir kısım insanlar da vardır ki onlarda sürekli “vicdanım rahattır. Ne söylerler ise söylesinler.” Derler. Evet! Bunları diğerlerinden ayırınız. Zira vicdan aynen bir bekçiye benzer.

Eğer bu bekçi uyanık bir şey ise yaklaşan hırsızları size haber verir. Yok uyuklamış ise ne hırsızları korkutabilir, ne de efendisine bunlardan bir haber verir. Bazen yıpranmış vicdanlar da olur. Onlar hiçbir işe yaramaz ve düşünemezler.

Vicdan bizim bir bekçimizdir. Ruhumuzun denetçisidir. Ona itaat ediniz. Ayıplarınızı saklamayınız. Düzeltmeye çalışınız. Kusurlarınızı samimi hakeminize itiraf ediniz. Zira vicdan adil bir mahkeme demektir. İnsaf ve adalet ise milletleri yüceltir. Âdil insanlar ise yüce ve mutlu olurlar. Zira iç dünyanın mutlu ve huzurlu olması doğru bir vicdandan oluşur.”¹⁶⁹

‘Vicdan’ı bir bekçiye benzeten Kadriye Hüseyin, bu bekçinin de her zaman uyanık olması gerektiğini dile getirmiştir. Olgun vicdanı ile kendini adalet terazisinde tartan ve daha sonra yargılayan insanlar daima adil, mutlu ve huzurlu olmuşlardır. Böyle bireylerden oluşan toplumlar da elbette mutlu ve huzurlu olacaktır.

Vicdanının sesini dinleyen insanlar, her zaman adaletli olmuşlar ve çerelerine adalet dağıtmışlardır.

¹⁶⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 33 - 34

İnsanın, “Vicdanıma göre hareket edeceğim.” demesinden daha büyük bir gururla söyleyebileceği başka hiçbir şey yoktur: İnsanlar tarih boyunca, bildikleri ve inandıkları şeylerden vazgeçmeleri için yapılan her türlü baskıya rağmen, adalet, sevgi ve doğruluk ilkelerine bağlı kalmışlardır.¹⁷⁰

3.1.7. DANIŞMAK

Danışmak kavramını herhangi bir konu hakkında fikir edinmek için sormak, bilgi edinmek, fikir almak, görüş alışverişinde bulunmak, yol yordam öğrenmek olarak tanımlayabiliriz. Bir Türk atasözü olan “*Danışan dağı aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış.*” sözü bilmediği şeyi bir bilene soran, en zor işlerin bile üstesinden kolayca gelir, sormayan ise güçlükler içinde yuvarlanır gider anlamında kullanılmıştır. Başkasına sormak ve söylenenleri dinleyip uygulamakta nasihat almanın birinci basamağını oluşturmaktadır.

İslamiyette danışmanın önemi çeşitli vesilelerle dile getirilmiştir. Kur’an’ı Kerim’de Allahü Teala, Yusuf Suresi 76. ayette “... *Her bilgi sahibinden üstün, bir bilen bulunur.*”¹⁷¹ buyurarak insanların bir konu hakkında kendi başlarına karar almadan önce daha iyi bilen birini araştırmaları ve öğrenmeleri gerektiğini öğütlemiştir. Diğer bir ayette de nasihatın kaynağı belirtilmiştir: “O: “Ey kavmim! Bende hiçbir budalalık yok; tam aksine, ben alemlerin Rabbi’inin Elçi’siyim. Size rabbimin gönderdiği bilgileri iletiyorum ve ben, sizin için güvenilir bir öğretüyüm.”¹⁷²

İnsan, doğumundan vefatına kadar hayatının tüm aşamasında başkalarına muhtaç bir varlıktır. Danışmak (nasihat) insanoğlunun yaratılış fitratında vardır.

Tedbirli kimse, işinin ehli olana danışıp ona göre hareket eder.¹⁷³

Kadriye Hüseyin, nasihat hususunda daha tecrübeli yaşlı insanlara danışmanın önemini şu düşünceleriyle ifade eder:

“Saatiniz durursa ne yaparsınız? Saati iyi çalışan birine gidip ondan sorarsınız, değil mi? İşte bir nasihate muhtaç olduğunuzda tereddüt etmeyip sizden büyüklere gidiniz, onlar sizden fazla yaşamış olduklarından daha tecrübelidirler. Tecrübeleriyle, nasihatleriyle sizi aydınlatıp size yol gösterirler. Vicdan sahibi bile bazen kendinden daha adil bildiği birine

¹⁷⁰ Erich Fromm (Çeviren: Ayda Yörükân), *Erdem ve Mutluluk*, s.170.

¹⁷¹ Yusuf Suresi, 76. ayet, s. 708

¹⁷² A’raf Suresi, 68. ayet, s.685

¹⁷³ Mustafa Kemal Çalıkçı, *365 Günde Güzel Ahlak*, s. 242.

gider ve lazım olan nasihati ister. Çünkü insan ne kadar adil ne kadar doğru olur ise olsun, dünyada daima kendinden daha adil, daha doğru bir insan var olabilir... ”¹⁷⁴

Danışmak, görüş alışverişinde bulunmak, fikir almak, ekip ruhu ile hareket ederek birlikte karar vermek anlamlarına gelen “istişare”, Allah Teala’nın Hz. Peygamber’e (s.a.v) açık bir emri olduğu gibi, Müslümanların Allah’ın takdirini kazanma yolunda en bariz vasıflarıdır.

Allahü Teala istişare hakkında şöyle buyuruyor: (Ey Muhammed!) *Allah’ın rahmetinden ötürü, sen onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılırlardı. Onları affet, onlara bağış dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdiğin zaman Allah’a güven. Allah (O’na) güvenenleri sever.*¹⁷⁵

Doğrulara ulaşmanın yolu istişareden geçer. Gerek özel hayatta, gerek toplumların sağlıklı gelişiminde istişarenin önemli bir yere sahip olduğu bütün İslâm alimlerinin kabul ettiği bir konudur. İnsanların ruhi eğitimine ve ahiret saadetine vesile olan istişarenin, hangi konularda yapılması gerektiği, istişare şekilleri ve sonuçlarının bağlayıcılığı gibi hususlar bilinerek hareket edilmelidir.

Kur’an ve sünnette açıkça hükmü bulunmayan ve içtihat yoluyla hükmü tespit edilmemiş olan bütün konularda istişare yapılması mümkündür. Tabii ki dini konularda istişare mutlaka alim ve kemalat sahibi kişilerle yapılmalıdır.

Dini bir konunun hükmünü ilmi ile amil âlimlere sormak, onlardan fetva istemek şeklinde olur. Bu tür istişare, danışma ve fetva isteme anlamında kullanılır. Her Müslüman, yapmak veya terk etmek şeklinde önüne çıkan işleri, yapmadan önce hükümlerini öğrenmekle sorumludur. Dini hayatımızla ilgili bir konuyu alimlere sorduktan sonra aldığımız cevaba göre hareket etmek zorundayız.

İstişarenin diğer bir boyutu da bir kimsenin, özel işleri ile ilgili konularda başkalarının bilgi ve görüşlerine müracaat etmesi şeklinde olabilir. Ehli ile yapılan böyle bir istişare sünnettir ve tavsiye edilmiştir. Dünyevi işlerde istişarenin sonuçları, istişare edeni bağlayıcı değildir. Çünkü bu konuda karar verme yetkisi, istişare mecburiyeti olmaksızın kendisine aittir.

İdari görevi bulunan bir şahsın veya heyetin, herhangi bir konuda bilirkişilerin görüşlerine başvurması da bir istişaredir. Böyle bir istişare şekli sünnettir, fakat bağlayıcı değildir. Çünkü bu konuda karar verme yetkisi, istişare mecburiyeti olmaksızın idari görevi bulunan şahsa veya heyete aittir.

¹⁷⁴ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 32-33.

¹⁷⁵ Ali İmran Suresi, s. 224

Seçilmiş veya görevlendirilmiş olan bir heyet, sorumluluk alanına giren ve toplumu ilgilendiren konularda bir karar alacağı zaman üyeleri arasında istişare yapabilir. Bu heyet, bir vakıf, bir şirket yahut başka bir sorumluluk alanı için oluşturulmuş bir kurul olabilir. Görev ve yetki sahibi olan bu tür heyetlerin, işlerini istişare ile yürütmeleri şarttır.

Aile hayatında ise eşlerin birbirleri ile istişare etmeleri aile saadetini güçlendirir. Ben-cillik, kibir gibi kötü hasletler aile bağlarını zayıflatır. Bu sebeple aile içinde her türlü konuda istişareye önem verilmelidir. Çünkü evlenen insanlar için hayat en az iki kişiliktir. Yeri geldiğinde çocuklarla da istişare edilmelidir. Böylece onların da benimseyeceği kararlar almak mümkün olur. Ayrıca evlerinde her hangi bir konuyla ilgili istişare yapılan ve o istişarelere katılan çocuklar, konuyla ilgili düşüncelerini ifade etmeyi ve başkalarının düşüncelerine saygılı olmayı da öğrenir.

3.1.8. ÇALIŞMAK VE GAYRETLİ OLMAK

“Çalışmak”, “bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak ve bir şeyi yapmak için gereken çarelere başvurmak, o şeyi gerçekleştirmek için kendini zorlamak, çaba harcamak.” şeklinde karşılık bulmaktadır.¹⁷⁶

Aynı sözlükte “gayretli” kelimesi ise “*çalışkan, çaba gösteren.*” şeklinde ifade edilmiştir.¹⁷⁷

Kadriye Hüseyin, “gayret” in tek başına amacına ulaşamayacağını, insanın sabırla çalışarak başarıya ulaşacağını aşağıdaki şu paragrafında dile getirmiştir:

“İnsanlığın gelişmesi ve geleceği için çalışan kahramanlardan ibret dersi alınız. Eserlerini takip ediniz. Genç olsun, ihtiyar olsun, vatandaşınız olsun, düşmanınız bulunsun. Yüce maksatlara gayret eden ve güzel vazifeler yerine getiren kişileri güzellik ile taklit ediniz. Onlara bakarak siz de gayret eyleyiniz. Kuvvetin iradesi ve kalıcılığın sahibi iseniz her şeyde başarıyı bulursunuz.

*Kendi sabır ve sakinliğiniz, çalışmanız ve gayretiniz ile amaca ulaşmanız sizler için yüce bir övünç kaynağıdır.”*¹⁷⁸

¹⁷⁶ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.487

¹⁷⁷ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.907

¹⁷⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 81.

Kadriye Hüseyin çalışarak gayret etmenin üstün bir erdem olduğunu, sabırla çalışanların karşılıklarını alacaklarını ve kitabının bu bölümünü de insanların çalışmalarına vesile olmak için yazdığını ve çalışanlar için daima dua edeceğini şu şekilde ifade etmiştir:

*“Şöhretinize çalışınız. Ümit ve düşünceniz her ne olur ise olsun gerçekleri görmenin bir çaresini bulunuz. “Nerede hareket, orada bereket” fikri zihninizden asla çıkmasın. Hayırsız ve faydasızlar sırasına geçmemeniz için bütün varlığımla dilerim ki ve bu satırların değerli okuyucularımın gözünde güzel bir tesiri olması için canı gönülden dualar ederim. Kendi sabır ve sakinliğiniz, kendi çalışmanız ve gayretiniz ile amaca ulaşmanız sizler için yüce bir övünç kaynağıdır.”*¹⁷⁹

Allahu Teala Kur’an-ı Kerim’de çalışmayı çeşitli vesilelerle emretmiştir. Bunlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

*“Allah’ın sana verdiği şeylerde, ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez.”*¹⁸⁰

*“İnsan için kendi çabası dışında bir şey yoktur. Onun çabası elbette görülecektir. Sonra, ona karşılığı eksiksiz verilecektir.”*¹⁸¹

Peygamber (sav) Efendimiz de hadislerinde çalışmanın yararlarını dile getirmiştir.

Hiç kimse, elinin emeği ile kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir.¹⁸²

Herhangi birinizin iplerini alıp, dağa gitmesi ve sırtına bir bağ odun yüklenip getirerek, onu satması ve Allah’ın bu sebeple, onun yüzü suyunu koruması, verseler de vermeseler de insanlardan bir şeyler dilenmesinden çok hayırlıdır.¹⁸³

Kadriye Hüseyin eserinde çalışmanın amacını soru cevap şeklinde anlatmıştır.

“İnsan niçin çalışır? Bu suale vereceğiniz cevap istikbalinizi, mesleğinizi tayin eder. Çalışmaya olan meyliniz, hürmetiniz, ümidiniz ve gayretiniz bütün bu cevaba tabi’dir. Hep bu cevaptan ortaya çıkar. İnsanın değeri işinden belli olur. İş ise ihtisasını beyan eder. Çalışmaya büyük bir gayretle teşebbüs ediniz. Kıymetini iyice anlayınız. Evet! İnsan niçin çalışır? Bu suale en kolay cevap “Ekmeğini kazanmak içindir.” olur. Ancak bu cevabın doğru olması biraz şüphelidir. Zira insan sadece yemek yemek, elbise giyinmek için çalışır, demek hatadır.

¹⁷⁹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 81-82.

¹⁸⁰ Kasas Sûresi, 77. ayet, s. 418

¹⁸¹ Necm Suresi, 39, 40, 41. ayet, s. 250

¹⁸² [Buhari, Büyü. 15] akt. Mustafa Kemal Çarıkçı, age. s.26

¹⁸³ [Buhari, Zekat, 50,53; Büyü 15 Müsâkât], akt. Mustafa Kemal Çarıkçı, age. s.26

O halde muktedir bir insan hiç çalışmayabilir. Çok kişinin fikri de budur. Serveti olmadığından çalışmaya mecburdur. Yahut parası olduğundan iş görmeğe ne hacet var böyle fikirleri beyan eden insanlar akıllarındaki noksanı ispat ederler. Zira bu fikirleri doğru olaydı çalışmak insanlar için bir işkence, bir esaret sayılırdı. O halde servet sahibinin en birinci farkı günlerini boş geçirmek olacağı gibi fukaranın da birinci felaketi çabalamağa mecburiyetleri olurdu. O vakit insan topluluğu iki kısma taksim olunurdu. Biri işsiz, güçsüz zenginler, diğeri de çalışıp çabalayan şikayetkârlar. Bu iki kısmın yegâne birleştikleri nokta da iştigale olan hakaretleri bulunurdu. Bunların cümlesi tembeldir. Avaredir, zira işlemeği sevdiklerinden değil, yalnızca zaruretlerinden ekmeğini çıkarmak için çalışırlar. Cümle âlem böyle olaydı, insaniyetimiz ne mertebe acınacak olurdu. Ekserimiz eşgal-i şaka esirleri gibi olurduk. Bununla birlikte bir takım kimselerin fikirlerinin de maalesef böyle olduğunu itiraf ederim. Zira nice zenginler çalışmayı bir ayıp gördükleri gibi, nice fakirler de çalışmaya hakir bir mecburiyet addederler.

Çalışmak, mücerred bir kazanç, bir esaret, bir ceza değildir. Hayatın azim kuvveti, terakkinin, insaniyetin parlak bir güneşidir.

İşiniz ne olursa olsun iyi icra ediniz ki görenler sizi tahsin etsinler. Bir şeye yarasın. Gördüklerinde işittiklerinde izzet-i nefsinize dokunacak bir şey söylemesinler. Herkes çalıştığı şeye fikrini, isteğini ve biraz da hayatını sarf eder.

Bu âleme insan bir vazife ifa etmek için gelir. Bu vazifenin ehemmiyetini anlayınız. Takdir ediniz. Vazifesiz insan, hakiki hayattan habersizdir. İşsiz insan ruhsuz bir cisimdir. Zenginler de çalışmaya mecbur değil midir zannedersiniz? İnsan yaşadığı kadar âherin yardımına, muhtaçtır. Eğer para vasıtasıyla insan amacına ulaşıyorsa, tek başına kaldığı vakit ne yapabilirdi? Me'kulat, meşrubat, elbise, evler ve mefruşat hep bunlar işle, çalışmakla meydana gelen şeylerdir.

Biz yalnız çalışmak ile yaşıyoruz. Parası olan bir adam kimseye mu'avenet etmek, insaniyete hâdim olmak istemeyip de arzusu yegâne rahat yaşamak olur ise işte o adam bir avare, bir tembel ve bir lüzumsuz mağrur adam olup bir zincirin halkasına benzer. Mesela bir zincir, halkaları sayesinde yekdiğerine merbut olduğu halde kendisinin vücuduyla başkalarını bağlamak istemez ise işte aynı naklettığımız insanlar gibi olur. Sonra işinden istifade ve diğğerlerine yardım etmek istemeyen insan zincirden ayrılan halka gibi nizamdan ayrılır. İnsan ne kadar zengin olur ise olsun kabiliyetini, kuvvetini, aklını kullanmalı ve dünya yüzünde olan vazifesini icra eylemelidir. Avare insan müteharrik bir avluya benzer.

İnsanoğlu nedir? Bir noktaya göre tasviri mümkün, harikulâde yaratılışın terkiibinden ve hazır bir takım alet ve makineden ibarettir. Gözler görmek, kulaklar işitmek, eller tutmak,

işlemek, zihin aramak, teftiş etmek, istemek ve tefekkür eylemek içindir. Nur ışık yaydığı gibi insanoğlu da işler. Nurun etrafına aydınlık yaymasını engelleyemediğiniz gibi, insanı dahi icraatından alıkoyamazsınız. Kabiliyetini takdis ediniz. Akıllı bir insan iş görmekten alıkonursa, kendisi için bu mani olmadan daha büyük bir felaket yoktur. Kendisini diri diri mezara gömülmüş farz eder.

Balıkların muhiti su olduğu gibi insanların muhiti de icat etmek, çalışmak, çabalamak, ekmek, biçmek, ta'lim etmek, sanayi'-i nefise ile meşgul olmak ve hayatları da bunlara muhtaç bulunmaktır. İşsiz kalırsa vücudu ve akli zayıf düşer. İştigal, büyümek tekemmül etmek, kabiliyetini, değerini takdir ettirmek, kısaca çalışmak ve yaşamaktır. Yekdiğerinize bunları tekrar ediniz. Yüreğinize yazın, kalbinize nakş eyleyiniz. Binaenaleyh şu kadar diyebilirim ki bu cihanda çalışmak büyük adamlara hâsılı iktidarı olanlara bir vazife ve fakirlere bir ihtiyaçtır.”¹⁸⁴

Kadriye Hüseyin, “İnsan niçin çalışır?” sorusuna karşılık “Ekmeğini kazanmak için” cevabını verir. Sonra bir soru daha sorarak “peki o zaman zengin çalışmazsa da olur mu veya fakir sadece karın tokluğu için mi çalışır?” şeklindeki sorulara cevap arar. Nihayetinde çalışmayı ve toplumdaki çalışanları bir zincirin halkalarına benzeterek herkesin hem kendi, hem de etrafındaki insanlar için çalışması gerektiği sonucuna ulaşır. Eğer zincirdeki halkalardan biri düşecek olursa tüm zincir bundan zarar görecektir. Zengin veya fakir kim olursa olsun çalışması, etrafını aydınlatması gerekir. Ne konumda bulunursanız bulununuz ama çalışınız diye nasihatte bulunan yazar, çalışmanın zenginlere vazife, fakirlere de ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Kadriye Hüseyin, “Terakki” başlığında da çalışmanın önemini anlatmaya devam etmiştir.

“Bu cihanda faziletin muhafızı çaba ve gayrettir. Terakki ise ilerlemek, yükselmek demek olup bu da çalışmakla meydana gelir. Terakki hayatta ilerlemek ve zamana tabi olarak akıllıca yaşamak demektir.

Sizler de çalışınız. Çalışınız da zamanınızın ilerlemesine göre uygun bir vaziyet almanız için elinizden geleni geri bırakmayınız.”¹⁸⁵

“Terakki” sözlükte yukarı kalkma, ayağa kalma, kalkınma, ilerleme; artma, çoğalma vb. anlamlara gelmektedir.¹⁸⁶ Kadriye Hüseyin, ‘terakki’ kelimesini ‘ilerleme’ anlamında kullanmıştır. Çalışmayı, çağa ayak uydurmak için bir ilerleyiş, kalkınma vazifesi olarak görmek-

¹⁸⁴ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 35-40.

¹⁸⁵ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 50-52.

¹⁸⁶ Kamus-ı Türki, s.314

tedir. Okuyucularına da ilerlemek için, zamanın gereksinimlerini karşılayabilmek, akıllıca yaşayabilmek için çalışmayı ve tekrar çalışmayı tavsiye etmektedir.

İslam Dini dünya hayatına ve ahiret hayatına önem vermiştir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerimde insanların dünya yaşantısı için kurallar koymuştur. Bu kurallara uyan insanlar dünyada ve ahirette rahat ederler. İslam dinine göre dünya, ahireti kazanma yeridir. Ahireti kazanma yeri olan dünyada insan, hem dünyası için hem de ahireti için çalışmalıdır. Kadriye Hüseyin, “çalışmanın” önemine dikkat çekmek için eserinde Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.)’ in hadis-i şerifine yer vermiştir.

Peygamber efendimiz hazretleri “Dünyanız için ebediyen yaşayacaksınız gibi gayret ediniz, ahiretiniz için de yarın vefat edeceksiniz gibi çalışınız.” buyurmuşlardır. Ne büyük bir hikmet temeli. İnsan kendi çalışmasıyla yaşamalı ki hayatının tadını bilsin.”¹⁸⁷

Tarihte insanlığın gelişmesi ve geleceği için çalışan, buluş gerçekleştirenlerin örnek alınıp, eserlerinin takip edilmesi gerektiğini söyleyerek bu konuyla ilgili şunları söyler:

“İnsanlığın gelişmesi ve geleceği için çalışan kahramanlardan ibret dersi alınız. Eserlerini takip ediniz. Genç olsun, ihtiyar olsun, vatandaşınız olsun, düşünmeniz bulunsun. Yüce maksatlara gayret eden ve güzel vazifeler yerine getiren kişileri ayrıksız güzellik ile taklit ediniz. Onlara bakarak siz de gayret eyleyiniz. Kuvvetin iradesi ve kalıcılığın sahibi iseniz her şeyde başarıyı bulursunuz.”¹⁸⁸

3.1.9. SABIR

Karşılaşılan musibetlerin ve zorlukların karşısında şikayetçi olmadan ve yakınmadan Allah’a sığınarak bu durumun geçmesini beklemek anlamlarına gelen sabır, 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme, olarak tanımlanmıştır.¹⁸⁹

Kur'an-ı Kerim'in yetmişden fazla ayetinde zikredilen ‘sabır’, “*insan tabiatına aykırı olan zorunlu hallere uymak ve güçlükler karşı koymak*” demektir. Sabrın gayesi, beklenmedik olaylar, içine düşülen güçlükler karşısında tedirgin olmamak, paniğe kapılmamak ve tahammül göstermektir. Allah Teala sabredenlere mükafatını hesapsızca vereceğini müjdelemiş ve onları övmüştür.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 80.

¹⁸⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 80 - 81.

¹⁸⁹ *Türkçe Sözlük*, TDK, s.1996.

¹⁹⁰ *Şamil İslam Ansiklopedisi* 5. cilt. s. 299 -300

Güzel ahlakın önemli öğelerinden olan sabır, Kur'an'ı Kerim'de çeşitli ayetlerde kul-lara tavsiye edilmiştir:

*“Ey inananlar! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım isteyin. Kuşkusuz, Allah sabredenlerden yanadır.”*¹⁹¹

Kur'an'ı Kerim'de geçen Hz Lokman'ın evladına verdiği öğütler arasında sabrın bulunması da bu konunun önemini göstermektedir: *“Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup, kötülükten vazgeçir ve başına gelene karşı dayanıklı ol (sabırlı). Bunlar, üzerinde durulmaya değer işlerdir.”*¹⁹² şeklindeki ayetten de anlaşıldığı üzere iyiliği yapmada da sabır, musibete katlanmada da sabır ayrıca ifade edilmiştir.

Değişik kaynaklardan aktarılan hadisi şeriflerde de Peygamber (sav) Efendimiz, sabrın önemine değinmiştir:

*“Mümin kişinin durumu ne kadar şaşırtıcıdır. Zira her işi onun için bir hayırdır. Bu durum, sadece mümine hastır, başkasına değil: Ona memnun olacağı bir şey gelse şükreder, bu ise hayırdır; bir zarar gelse sabreder, bu da hayırdır.”*¹⁹³

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v.) "Makbul sabır, musibetle karşılaştığın ilk andakidir" buyurarak sabrın özelliğinden bahsetmiştir.¹⁹⁴

Hız. Ali (r.a.) *“Bedende baş ne ise, imanda da sabır aynıdır. Başsız beden olmayacağı gibi, sabırsız da iman olmaz.”* sözüyle iman için sabrın gerekli olduğunu vurgulamıştır.¹⁹⁵

Atasözlerimizde de sabrın kültürümüzdeki yeri ortaya konulmuştur. Örneğin; *"Sabırla koruk, helva; dut yaprağı, atlas olur", "Sabreden derviş, muradına ermiş", "Sabreyle işine, hayır gelsin başına", "Sabrın sonu selamettir"* gibi atasözlerimiz hayatta sabrın önemini göstermektedir. Sabır, her insanın sahip olması gereken önemli bir erdemdir ve bu erdem insana her fırsatta nasihat edilmiştir. Sabır erdemi, beraberinde azim, sebat, metanet, hoşgörü, merhamet ve tevazuyu getirir. Sabırsızlık ise, isyanla, ahıksızlıkla, güçsüzlükle ve pişmanlıklarla birlikte. İnsanın pişmanlıkları, sabırsız davranışlarından doğar. Sabırlı insan pişman olmaz.

Sabır kelimesinin 'ahlak terimi' olarak; *“üzüntü, başa gelen sıkıntı ve belalar karşısında direnç gösterme; olumsuzlukları olumlu kılmak için gösterilen metanet”* gibi manalara geldiği belirtilmektedir. Sabır, akıl ve zekanın ifadesi sayılmıştır. Buna göre, düşünen bir kimse haramlardan sakınma konusunda gösterilen sabrın Allah'ın azabına sabretmekten daha kolay

¹⁹¹ Bakara Suresi, 153. ayet, s.383

¹⁹² Lokman Suresi, 17. ayet, s. 329.

¹⁹³ Kütübü Sitte 2. cilt, akt. Mustafa Kemal Çalıkçı age. s. 208

¹⁹⁴ [Buharî, Cenâiz 43, 7, 32, Ahkâm 11; Müslim, Cenâiz 14, (626); Ebu Dâvud, Cenâiz 27, (3124); Tirmizî, Cenâiz 13, (987); Nesâî, Cenâiz 22, (4, 22).]

¹⁹⁵ Mahmut Balcı, aes.163.

olduğunu bilir. Sabır “*nefsi telaştan, dili şikayetten, organları çirkin davranışlardan koruma, nimet haliyle mihnet hali arasında fark göstermeyip her iki durumda sükunetini muhafaza etme. Allah’tan başkasına şikayette bulunmama*” şeklinde tarif edilmiştir. Gazali sabrı “*din duygusunun nefsanî arzu ve tutkuların baskısına karşı direnç göstermesi*” diye tanımlar.¹⁹⁶

"Tespîhlerinizin ruhu, sabırdır. Sabır, başlı başına bir tespihtir. O derece hiçbir tespih yoktur. Sabırlı ol, sabır kurtuluşun anahtarıdır. Sabır, sırat gibi insanı cennete ulaştırır." der Hz Mevlana.¹⁹⁷

Sabır, bütün zorlukları gideren, insanı sıkıntılardan ferahlığa taşıyan bir erdem, bir çıkış kapısıdır. Hz. Mevlana sabrın sonundaki hikmeti şu şekilde aktarır:

*"Sabret! Zira sabırla güçlük kalkar. Sabır, ferahlığın anahtarıdır."*¹⁹⁸

*"Sabır, mübarek bir şey; daima insandan üzüntüyü giderir."*¹⁹⁹

Konuyla ilgili Hz. Mevlana şöyle bir hikâye aktarır: Lokman’ın efendisine bir karpuz hediye etmişlerdi. Lokman’ı çok seven efendisi, karpuzdan bir dilim kesip ona verdi. Lokman, şeker yiyormuş gibi karpuzu yedi. Onun karpuzu zevkle yediğini gören efendisi Lokman’a bir dilim daha verdi. Lokman o dilimi de yedi. Dilimler böylece on yediye buldu. Efendisi Lokman’ın istekle ve iştahla yediğini görünce bir dilim de kendisi yemek istedi; fakat karpuzu ısırır ısırılmaz ağzına acı bir tat geldi. Lokman’a neden karpuzun acı olduğunu söylemediğini sorunca Lokman şöyle dedi: "Senin sunduğun bir ikrama acı demek ayıp olur. Bana bunca nimet vermişken, bir acı lokmaya katlanamazsam başıma toprak yağar."²⁰⁰

Sabrı bir defineye benzeten Kadriye Hüseyin bu değeri iki şekilde incelemiştir. İnsanların her türlü olay karşısında pasif kalarak tepki vermediği durumu sabır olarak nitelememiş ve tasvip etmemiştir. Diğer de değerli bir mala benzettiği gerçek sabırdır ki işte onu herkesin öğrenmesi ve uygulaması gerektiğini şu ifadeleri ile savunmuştur:

*"Bazı kelimelerin sedası pek anlamlıdır. Telaffuz edilince işaret ettiği anlamı göz önünde belirtir. Söylediğim gibi insan bu sözleri daha akıcılıkla, daha sık söyler. İşte böyle kelimelerden biri de sabırdır. Sabır bir define, değerli bir maldır. Şu kadar var ki sabır iki türdür. Birisi yapılan sabır, diğeri gerçek sabırdır. Bu iki sıfatı birbirinden ayıralım."*²⁰¹

¹⁹⁶ [4.C. s. 63 İhya] akt Türkiye Diyanet Vakfı, age. 32. cilt s. 337

¹⁹⁷ Mesnevi, II / 3175-3177.

http://firuzankemaldemironaran.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/17/973112/icerikler/degerler-egitimi-sabr-ve-cesaret-konusu_653412.html

¹⁹⁸ Mesnevi, III. 1848). ag.internet adresi

¹⁹⁹ Mesnevi, III: 1859. ag.internet adresi

²⁰⁰ Mesnevi; II. ag.internet adresi

²⁰¹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 41.

İnsanlardan kaynaklanan musibetlere, eziyetlere katlanmak, pasif kalmak, mücadele etmemek sabır olarak anlaşılmamalıdır. Bu durumu Kadriye Hüseyin,

*“Boş, gereksiz, amelsiz, kuvvetsiz, hareketsiz bir sabır, yani sıkıntıya, zalimce uygulamaya karşı gelmeyerek duygusuz, etkisiz, kalmak sabır değildir. Bir gaflettir. Başkalarının yardımına, sıkıntılarına, karşı koymayıp her sıkıntıya katlanmak sabır değildir. Bir korkaklıktır.”*²⁰² sözleriyle nitelemiştir.

Hayatın musibetleri ve zorlukları karşısında sadece beklemeyi, davranışların son noktası olarak isimlendiren Kadriye Hüseyin, bu durumun insanlarda gevşekliğe yol açacağını şu cümleleriyle açıklamaktadır:

“Matematik konularından birini bir çocuğa uzun uzadıya anlatacak olsanız, saatlerce konuşsanız, siması hiç sıkılmış gibi gelir mi? Usanma belirtisi göstermeyen bu çocuğun basit hâline hiç sabır der misiniz?

*İşte bunun gibi her söze, her harekete katlanan insan da sabrından mı katlanır? Hayır. Başından böyle bir meseleyi uzaklaştırmak düşüncesiyle kendisini böyle bir harekete, böyle bir suskunluğa zorlayan sabır değildir. Ancak başka bir duruma sebep olmamak korkusundan kaynaklanır. Bazı kimseler her türlü güçlüğe hakarete karşı şikâyet etmeden beklerler. Bunların davranışı anlayışın son derecesi olup gevşekliğe sebep olur ve şahsın her türlü sıkıntıyı kabul etmesinden belirir.”*²⁰³

Kadriye Hüseyin, insanlardan kaynaklanan eziyete katlanmanın sabır olmayacağını; ancak cesaretsizlik örneği, kısacası korkaklık olacağını belirtmiştir. Hatta bazı kimselerin böyle bir durum karşısında hiç şikâyet etmeden boyun eğmesinin tembellikten, acziyetten kaynaklandığını, bunun da sabırla alakası olmadığını anlatır ve ekler:

*“Sabır iradenin yokluğundan gelmez. Her yetinme sabırdan doğmaz. Bazı bölgelerin halkı gaflet uykusundan uyanmaktan, geçim derdine düşmekten evlerinden yetersiz yiyeceklerinden, tuhaf hayatlarından, iyi olmayan hallerinden vazgeçmiyor ve vazgeçmek de istemiyorlar. Böyle insanlara merhamet etmek uygun mudur? Hayır. Bunlara merhamet her şeyden önce bu türlü davranışın ne derece yanlış olduğunu ve geçim tarzlarını düzeltmenin çaresini göstermeli. Hareket ve karşı koymanın faydasını devam eden hayatın neticesini anlatmaya çalışmalıdır.”*²⁰⁴

Kadriye Hüseyin, insanların düzeltebilecekken düzeltmeye çalışmadıkları konularda hiçbir şey yapmadan kalmalarının sabır olmadığını, günün deyimini ile tembellik olduğunu bu

²⁰² Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 41

²⁰³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 41-42

²⁰⁴ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 42 - 43.

insanlara da merhamet etmenin doğru olmayacağını yazmıştır. Ayrıca gaflet uykusundaki bu tip insanlara çalışmayı öğretmenin en iyi yol olduğunu da belirtmiştir.

Kadriye Hüseyin, eserinde sabrı pasiflik olarak addedenlere gerçek sabrın ne olduğunun anlatılması gerektiğini savunmuştur. Onun bu düşüncelerini Kur'an yüzyıllar önce bildirmiştir.

Kur'an'da "*girişilen doğru, hayırlı bir çabada insanın karşılaşabileceği zorluklara ve olumsuzluklara karşı dayanıklı olmayı, direnmeyi, metaneti, azmi ve cesareti*" ifade eden sabır eylemi, halk arasında, "*başa gelen olumsuzluklara katlanma, baskıya boyun eğme, yoksunluğu olumlama ve hayata dair iddialardan vazgeçebilmenin*" ifadesi olarak algılanır hale gelmiştir. Böyle bir hayat anlayışını Kur'an'ın onaylaması mümkün değildir.²⁰⁵

Cenab-ı Hak Kur'an'da, "*Ey inananlar! Sabır ve namazla yardım dileyin. Kuşkusuz Allah sabredenlerden yanadır. Andolsun ki, sizi biraz korkuyla, biraz açlıkla, mal, can ve ürün eksilmesiyle deneyeceğiz. Dayananları müjdele*"²⁰⁶ buyrulmaktadır. Bu ayeti kerimelerde insanoğlunun hayatında karşılaşacağı musibetlerden bahsedilmektedir. İşte sabır, burada anlam kazanır. Karşılaşılan bu musibetler karşısında sükunetle ve fakat ümitle, beklemek gerçek manadaki sabırdır.

Sabır iç huzurun kaynağıdır. Karşılaşılan acılara, üzüntülere ve sıkıntılara karşı inancın ve aklın gösterdiği yolda sebat etme olan sabır, zorlukların insan sağlığına psikolojik zarar vermeden atlatılması için gereken bir kavramdır. Sabrın sonu selamettir...

Kadriye Hüseyin hakiki sabrı, maddi ve manevi her türlü zorluk karşısında tam bir sükûnetle, olgunlukla, dimdik durmaktan ibaret olduğunu belirtir ve ekler *sinirli bir insan bir felaket karşısında hemen telaşlanır, aksine ruhsuz bir insan ise derhal çöker. Sabırlı bir insan ise çevresine güzel bir ders verir. Hasta ise katlanır, hapse düştü ise isyan etmez, tam bir olgunlukla sabreder, kaderine rıza gösterir.*²⁰⁷ Şeklinde anlatan Kadriye Hüseyin, 'gerçek sabır'la ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade eder;

"Hakiki sabra gelelim. Bu türlü sabrın birinci işareti maddi ve manevi sıkıntıya sakinlik derecesiyle katlanmaktır. Asabi bir insan felaketin karşısında bin türlü telaş belirtir. Ruh-suz, etkisiz bir insan ise derhal çöker. Fakat sabırlı olan şikâyetsiz, patırtısız, gürültüsüz üzüntüsüne hâkim olmanın yolunu bulur ve olgun bir sakinlikle başarılı olur. Acısına sabır ile tahammül eden bir kimse çevreye karşı ne güzel bir ders verir. Ne büyük bir ibrettir. Hastalığına katlanan bir hastanın, Hapsine karşı hiddet belirtmeyen bir tutuklunun, vazifesini yap-

²⁰⁵ Ömer Özsoy ve İlhami Güler, age. s. 433.

²⁰⁶ Bakara Suresi, 153- 155 ayet, s. 383, 90.

²⁰⁷ Kadriye Hüseyin, age. s. 44.

maktan geri kalmayan ve felakete düşen bir ailenin davranışındaki suskunluğuna, anlayışına sabır derler. Bu gibiler çevrelerinde her ne kadar memnun olmazlar ise de sıkıntıya karşı koyamayacakları için, akıllıca bir halde susarlar. Kaderlerine razı olurlar.”²⁰⁸

Kadriye Hüseyin, eserinde amaca ulaşmada sabırlı olmanın ve plânlı çalışmanın en önemli unsur olduğunu belirterek bu konudaki düşüncelerini şu sözleriyle aktarır: *Karşılaşılan zorluklarda yılgınlık göstermeyin, pes etmeyin ve başladığınız işi yarıda bırakmayın. Plânlı çalışırsanız ve sabrederseniz mutlaka başarıyı yakalarsınız* ifadelerini aktarır; *yenilginin sebeplerinden en büyüğü, sabırsızlıktan dolayı işi tamamlayamamaktır.”²⁰⁹*

“Engellerin üstesinden gelmek için yine sabır lazımdır. Büyük, iri bir filin, büyük bir binanın karşısında insan hayran kalır. Nerede hangi noktadan başlayacağını bilemez. Uygulaması zor görünür. İşte bazıları böyle bir teşebbüsün önünden kaçarlar. Bazıları da yarı yola gelmeden bıkarak çekilirler. Sadece sabırlılar rakiplere karşı direnmek, engelleri yenmek ve sıkıntuları hallederek isteklerine ulaşırlar. Uzayıp giden bir durum karşısında sabrederler. Bu ise sabrın bir türüdür. Kararlılıkla insan her şeye karşı koyar. Muzaffer olur. Bu ise hayatın sükûnu, intizamı için büyük bir şarttır. Böyle bir sıfata sahip olmaya gayret ediniz. Zira geleceğiniz bu şarta bağlıdır. Bir şeye telaşla, sıkıntıyla başlayıp da ortasında bırakmayınız. Her gün kendinize bir vazife hazırlayınız ve o vazifeyi icra ediniz. Asla ihmal etmeyiniz.”²¹⁰

Kadriye Hüseyin başarının sırrını iki şeye bağlamış ve açıklamıştır; sabır ve sebat. *“Başlanılan işte sabırla inanarak azim ve gayretle başarıya ulaşılır. Bir işe başaracağınıza inanarak başlarsanız başarının önündeki en büyük engelleri kaldırmış olursunuz. Başarıda, istek, kararlılık ve sabır başarıya ulaşmada çok önemlidir. İstekle başlanılan her çalışma, kararlılıkla sürdürülüp, sabırla istenilen sonuçlara ulaşabilir. Yoksa amacınıza ulaşmadan yarı yolda kalırsınız ve yaptığınız işten vazgeçersiniz.*

Başarılı olmak için bir anda bir işle meşgul olunmalıdır. Aynı anda farklı işlerle meşgul olunması insanı başarıdan uzaklaştırır.” Sözleriyle Kadriye Hüseyin nasihatte bulunmaktadır.

“Arzunuzun isteğinizin ve hayatınızın temeli kararlılık olsun ki düşündüğünüz, yaptığınız meslekte başarı bulasınız. Bir amacınız olduğunda ulaşmaya çalışınız. Her şeye birden teşebbüs ederseniz hiçbir şey meydana getiremezsiniz. Büyük bir işin başarısını ister iseniz

²⁰⁸ Kadriye Hüseyin, age. s. 44.

²⁰⁹ Kadriye Hüseyin, age. s. 44.

²¹⁰ Kadriye Hüseyin, age. s. 44.

*kararlılık ile başlayınız. Sabır ile devam ediniz. İşte başarınızın sırrı bu iki sıfatta bulunmaktadır.*²¹¹

Herkes sabırlı olabilir mi, sorusunun cevabı kişiye ve yerine göre değişir. Sabır, kabiliyet ve emek işidir. Sabır olgunluğunu gösterenler işlerinde başarıya ulaşırlar. En zor ve karışık gibi görünen işler gayret ve sabırla çok güzel sonuçlara ulaşır. Sabrın sonu selamettir, başarıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.); “*Sabreden başarıya ulaşır. Başarının anahtarı sabırdır.*” buyurmaktadır. Kadriye Hüseyin de bu konuda şöyle söyler;

“Hayatın, kâinatın ve dünyanın en büyük eserleri hep sabır ile meydana gelir. İşte kararlılık gösteriniz. Geleceğinizin başarısı, mesleğinizin parlaklığı ona bağlıdır. Sabır sıkıntıların birinci anahtarıdır. Hepiniz bu anahtara sahip olmaya çalışınız. Bir işe beddua etmek marifet değil, onu kararlılıkla meydana getirmek bir marifettir. Bu ise sanat ve erdem bir tacıdır.”²¹²

Sabır çok güzel bir huydur. Karşılaşılan dayanılması güç durumlara ancak sabır ile sebat edilir. Hakkı savunmak ve haksızlıkla mücadele etmek için insanda olması gereken özellik azim ve sabırdır. Azim, sebat ve sabırla başlanan işlerde muvaffak olunur.

Hz. Peygamber (s.a.v.); “*Sabır, acı bir olayın yaptığı sarsıntıya karşı ilk anda gösterilen tahammüldür*”²¹³ sözüyle, bir felakete ilk karşılaşıldığı zamandaki sabrın önemini vurgulamıştır. Sabretmek; mahkûmiyete, meskenete ve zillete razı olmak; haksız tecavüzlere, insan haysiyetine gölge düşürecek saldırılara katlanmak ve bunlara ses çıkarmamak anlamına gelmez. Çünkü meşru olmayan şeylere karşı sabretmek caiz değildir. Bunlara karşı içten elem duymak ve bunlarla mücadele etmek gerekir. İnsanın kendi gücü ve iradesiyle üstesinden gelebileceği kötülöklere katlanması ya da karşılayabileceği ihtiyaçları karşısında gevşemesi sabır değil, acizlik ve tembelliktir. Rasulallah (s.a.s.) “*Ya Rabbi! Acizlikten ve tembellikten sana sığınırım*”²¹⁴ diye dua etmiştir.

Bazı durumlar vardır ki, insanın irade ve gücünü aşar. Böyle durumlarla karşılaşıldığı zaman sakin bir şekilde içinde bulunulan durumdan şikayet etmeden takdir-i ilahiye razı olup sabretmek müminlerin ve olgun insanların özelliklerindedir. Cenab-ı Allah Kur’an-ı Kerim’de sabr-ı cemili (güzel sabır), Yusuf Suresi’ndeki Yakup Aleyhisselam’ın oğlunun kanlı gömleğini gördüğü andaki sabrını, bu kıssa ile tüm insanlara emretmektedir.²¹⁵

²¹¹ Kadriye Hüseyin, age. s. 45.

²¹² Kadriye Hüseyin, age. s. 45.

²¹³ Buhari, Cenaiz, 32

²¹⁴ Buhari, Cihad, 25

²¹⁵ Yusuf Suresi, 18.ayet , s, 704

Rasulullah (s.a.v.) “*Sabr-ı cemil, şikayet edilmeyen sabırdır*” buyurmuştur. Karşılaşılan durumda elden bir şey gelmediği zamanlarda sabırsızlık göstermenin bir faydası olmadığı gibi o durumda olan insanın üzüntüsünü hafifletmek yerine üzüntünün artmasına sebep olur.

Bir değer olarak sabrı yeni nesillere işlemek her insanın görevi olmalıdır. Unutulmalıdır ki eğer bir çocuk hoşgörü ile yetiştirilirse, sabırlı olmayı öğrenir.²¹⁶

Sabırlı ve cesaretli insan, başına gelen musibetin bir imtihan aracı olduğunu bilir ümidini yitirmeden sabırla o durumu karşılar. Kadriye Hüseyin, cesaret ve sabırla ilgili bazı fikirlerini de şu sözleriyle aktarmaya devam eder:

*“Hayatın birçok sıkıntısına, bir takım felaket ve engellerine tahammül ve kanaat etmek için evvelâ sabırlı ve cesaretli olmalı.”*²¹⁷

Güçlü ve irade sahibi insan kararlı olur. Kararlı olan bu tür insanlar hem kendilerine hem de çevrelerine faydalı olurlar. Kadriye Hüseyin iradesiz, güçsüz ve kararsız olan insanları suyun üzerindeki iki cereyan arasında kalmış tahta parçasına benzetip, akıntının sevk ettiği yere gideceklerini belirtir. Dünyada bu tür insanların ne kendilerine ne de başkalarına faydaları olmayacağı için varlıklarına gerek olmadığını şu cümleleriyle anlatır:

*“Bir kısım halk, irâdesiz, güçsüz ve kararsızdırlar. Bir tahta parçası gibi iki cereyan arasında çalkalanırlar. Akıntı kendilerini nereye sevk ederse oraya giderler. Yeryüzü üzerinde bulunan bu tür insanların varlığına asla lüzum yoktur. Zira ne kendi nefislerine ne de başkalarına faydaları olmaz.”*²¹⁸

Sabırlı ve yürekli insanlar, başlarına gelen felaketin bir imtihan aracı olduğunu bilir, dik duruş sergilerler. Sabrın önemini anlayan insanlar sabırla, iyi niyetle ve ümitle karşılaştıkları her zor durumun üstesinden gelirler. Bu durumu Kadriye Hüseyin şu cümleleriyle anlatır.

*“Diğer bir kesim dahi vardır ki bunlar her ne türlü felâkete, musibete düşerler ve feleğin herhangi bir darbesine tesadüf bulunurlar ise altında ezilmezler, yine hareket ederler. Karşılık verirler. Ümitsiz kalmazlar. Sabrın kadrini idrak ve iyi niyetle her şeye galebe ederler.”*²¹⁹

3.1.10. CESARET

²¹⁶ Osman Özsoy, a.e. s. 45-46.

²¹⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 79

²¹⁸ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 79-80.

²¹⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 79-80.

Cesaret, güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendinde bulduğu güven ile yüreklilik, yiğitlik, yürek ve göz pekliği olarak tanımlanmıştır.²²⁰

Yapılan işte başarılı olmak için her zaman girişimci bir ruh ve cesaret gerekir. Büyük işler başaranlar daima büyük hedefler düşünmüşler ve hedeflerine ulaşmak için cesaretlerini kaybetmemişlerdir. Kadriye Hüseyin cesaretle ilgili düşüncelerini şu şekilde ifade eder:

*“Durgun ve gevşek insanlardan olmayınız. Zira o durgunluk ve gevşeklik bir ölümdür. Bir makine gibi hareket kuralı ile görenek belasından da lezzet almayınız. Girişimcilik kişiliğiniz olsun. Daima başkalarının düşüncesine, hareketine bağlı ve zorunlu kalmayınız.”*²²¹

Güzel bir hedefi olan kişi, hedefine ulaşmak için cesaretli ve kararlı olmalıdır. Başarının temeli kararlılık ve akılcı cesarettir. Cesaret hedefe, zafere ulaşmaya açılan kapının anahtarıdır. Önemli olan yerinde ve zamanında akılâne gösterilen cesarettir. Başarılı olan insanların önemli özelliklerinden birisi de kararlılık ve cesarettir. Kararlılık ve cesaret, başarının temelidir. Kadriye Hüseyin cesaret ve kararlılıkla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarır:

“İnsan maksadına kavuşmak için cesaret ve kararlılık sahibi olmalıdır. O halde amaca ulaşma başarınız kendi iradenize, kendi sağlamlığınıza bağlı demektir.

*Sağlam bir baş ve metin bir yüreğe sahip bulunursanız girişiminiz sizin için büyük bir kuvvet olur.”*²²²

3.1.11. NASİHATE KULAK VERMEK

Nasihahat, “öğüt” anlamında karşılık bulmaktadır.²²³ “Öğüt” ise “bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat” şeklinde tanımlanmıştır.²²⁴

Sözlükte, “saf, halis olmak, kötülük ve bozukluktan uzak bulunmak; iyi niyet sahibi olmak ve başkasının iyiliğini istemek” anlamındaki ‘nush’ kökünden türeyen ‘nasihat’ kelimesi, “başkasının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen çaba; iyiliği teşvik, kötülükten sakındırmak üzere verilen öğüt; başkasının faydasına ya da zararına olan hususlarda bir kimşenin onu aydınlatması ve bu yönde gösterdiği gayret” manalarında kullanılmaktadır. Kaynaklarda “nasihat” daha umumi olarak kişinin inanç, ibadet ve her türlü iyiliklerdeki dürüstlük ve samimiyetini ifade edecek şekilde açıklanmaktadır. Bununla birlikte sadece sözle yapı-

²²⁰ Mahmut Balcı, age. s.131.

²²¹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 52

²²² Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 52- 53

²²³ *Türkçe Sözlük*, Tdk, 2011, s.1753

²²⁴ *Türkçe Sözlük*, Tdk, 2011, s.1841.

lan irşad ve uyarılara nasihat denildiği, sözlü olmayan uyarılar için kelimenin ancak istiare yoluyla kullanılabileceği belirtilmektedir.²²⁵

Allahu Teala, Kur'an-ı Kerim'i insanlara nasihat, öğüt olsun diye göndermiş ve bunu bir çok kez ayetlerinde belirtmiştir. Bu ayetlerden bazıları da şöyledir:

*“(Ey Muhammed!) Rabbinden sana indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, kör kimse gibi midir? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.”*²²⁶

*“...Rabbimin buyruğunu size ilettim ve size öğüt verdim. Fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz...”*²²⁷

*“Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılmışken onlardan yüz çeviren ve önceden yaptıklarını unutan kimseden daha zalim kim vardır? (Kur'an'ı) anlarlar diye Biz onların yüreklerine örtüler ve kulaklarına ağırlık koyduk. Sen onları doğru yola çağırırsan da, artık asla doğru yola girmezler.”*²²⁸

Nasıl Yüce Yaratıcı nasihat dinlemez kavimlerin sonunu helak eylemişse Osmanlı'nın ünlü paşalarında Ziya Paşa da bu konuda tarihe damgasını vuran şu veciz sözünü söylemiştir:

*“Nush ile yola gelmeyi etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir.”*²²⁹

Dayak eğitimde bir metot mudur, tartışma götürür bir konudur ama nasihat olmazsa olmazdır. İnsan yaratılışı itibariyle öğrenmeye ve öğrendiklerini uygulama yeteneğine sahip olarak dünyaya gelmiştir. Ömrün kısa bir süresinde çalışmayla birçok şey öğrenilebilir. Bunun için, insanın kaybolan zamanın geri gelmeyeceği bilinciyle nasihatlere kulak verip vaktini iyi değerlendirmesi gerekir.

Eserinde tembelliğin kolaylığını övmeyerek çalışırsanız kendinizin, milletinizin ve insanlığın yükseliş ve mutluluğuna katkıda bulunursunuz. Sözleriyle ait oldukları milletlerin yükseliş ve mutluluğuna güzel hizmetler yapan insanları öven Kadriye Hüseyin, gelecekte mutlu olmanın ve olgunluğa ermenin temelini şimdiden çalışmaya bağlı olduğu nasihatinde bulunarak bu konuyla ilgili şu nasihatlerde bulunuyor.

“İnsan kısa bir sürede çok şeyler öğrenmeye mecbur oluyor. Vakit nakittir. Vaktinizi boşa harcamayınız. Gençliğinizde başarınız için çalışınız. Gelecekte mutluluk bulmanız ve kemale ermeniz için daha şimdiden hazırlanınız.

Tembelliğin lezzetine iltifat etmeyerek çalışmak zahmetine katlanırsanız milletinizin yükseliş ve mutluluğuna gayret ve çalışmış olursunuz.

²²⁵ Türkiye Diyanet Vakfı age. 32. cilt, s. 408.

²²⁶ Ra'd Suresi, 19.ayet, s. 116

²²⁷ Araf Suresi, 79.ayet, s. 689

²²⁸ Kehf Suresi, 57. ayet, s. 102.

²²⁹ Mahmut Balcı, age. s.159.

Ne mutlu o kimselere ki mensup oldukları milletin yükseliş ve mutluluğu için güzel hizmetler yaparlar. Allah Te'âlâ Hazretleri de güzel hizmetlerinin karşılık ve ödülüne kefil-dir."²³⁰

3.1.12. İLME VE BİLGİYE ÖNEM VERMEK

İlim, "*bilim, bilmek*" karşılığı ile tanımlanmıştır.²³¹ Aynı sözlükte "bilgi" kelimesi ise, "*insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat; öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilecek gerçek, vukuf*" şeklinde karşılık bulmuştur.

İlim ve irfan dini olan İslamiyet, okumaya, öğrenmeye ve öğretmeye büyük önem vermiştir. Dinimizin ilk emri olan okuma: "*(Ey Muhammed!) Yaratana, insanı yapışkan bir nesneden yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir.*"²³² Hz. Peygamber (sav)'e gelen ilk vahiy ile okumak emredilmiş ve insanın bilmediğini öğrenirken istifade ettiği kaleminden ve öğretmekten bahsedilmiştir. Sadece Kur'an'ın ilk emrinde değil, farklı ayetlerinde de öğrenmeye, bilmeye ve bilgiye verilen önem vurgulanmıştır. Bunlardan biri de Zümer Suresi 9. ayettir: ... "*De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakıyla düşünür.*"²³³

Kültürümüzde de ilme ve bilgiye önem verilmiştir. Hz Muhammed (sav) Efendimiz, "*İlim Çin'de de olsa alın.*", Hz. Ali (r.a), "*Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum.*" sözleriyle İslam dininin ilme ve bilgiye verdiği önemi aktarmışlardır.

Yunus Emre ilim ve okumayı aşağıdaki dizeleriyle anlatır;

*“İlim ilim bilmektir,
İlim kendin bilmektir.
Sen kendin bilmez isen,
Bu nice okumaktır.”*

Yusuf Has Hacip "Kutadgu Bilig" adlı eserinde, ilimle ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarır:

“İnsan bilmezse öğrenir, bilir, bildikten sonra arzusuna kavuşur.”

²³⁰ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 54.

²³¹ *Türkçe Sözlük*; Tdk, 2011, s.1176.

²³² Alak Suresi, 1-5. ayetler, s. 32-75.

²³³ Zümer Suresi, 9. ayet, s. 368

“İnsan doğuştan âlim doğmaz, sonradan öğrenir, dil doğuştan konuşmaz, zamanla konuşmaya başlar.”

“İnsan öğrenerek âlim olur, bilgi sahibi olduktan sonra her işi yoluna girer.”²³⁴

Kadriye Hüseyin de eserinde bilgiye, ilime ve ilmi araştırmalara önem verilmesi gerektiğini, ancak bu yolla çağa yetişilebileceğini ifade etmiştir. İnsanların bilinenden yola çıkarak bilinmeyenleri icat ettiklerini bu yolla da ülkelerin geliştiğini anlatmıştır.

“Yapmasını bilmek! Acaba bu sözümü tamamen anladınız mı? Bilmek kainatın kuvvetlerinden birisidir. Kuvvetlerin ise pek çok çeşidi olduğunu bilirsiniz. İyileri olduğu gibi, kötüler de vardır. Mesela adalet ve birlik beraberlik düşüncesi iyi kuvvetlerden sayıldığı gibi, yalancılık, nefret, vasıflandırmak ve kendini beğenmişlik de fena kuvvetlerden sayılır. İşte bu kuvvetlerin en yücesi bilmek kuvvetidir. Bilmenin ne olduğunu size uzun uzadıya anlatayım. Olaylardan tarih ve coğrafya, hesap ve kimyadan haberdar olmaya bilmek derler. Bu sıfatın zıddı bilmemektir. Yarın havanın nasıl olacağını bilmeyiz. Bir ay sonra meydana gelecek olan şeylerden haberimiz olmaz. İnsan fikriyle nasıl düşündüğünü, gözüyle nasıl gördüğünü ve kulağıyla nasıl işittiğini hakkıyla bilemeyiz. Eğer bilseydik ve pek iyi anlasaydık, biz de tek gözlü bir kimseye yeniden, görücü bir göz yapmaya teşebbüs ederdik. Elektriğin özelliğini anlayamadığımız halde şehrimizi, hane ve yollarımızı onunla aydınlatıyoruz. İnsanlar her ne kadar daha birçok şeylerde cahil bulunuyorlar ise de pek çoğunda da bilgi birikimi bulunmaktadır. Vaktiyle şimşeğin ne olduğunu bilmezler iken “Franklin” elektrik kıvılcıklarını yakından inceleyince şimşeğin bir küçüğü olduğunu inceleyip anlata anlata insanları yıldırım çarpmasından korumak için yıldırımsavarı icad etti. Kısaca tıbbın, zirâatın, iktisadın, ilmin ilerlemesine çalıştılar. Memleketlerin geleceği, bereketi, refah ve mutluluğu için çalıştılar.”²³⁵

Ecdadımız geçmişte kurdukları tüm devletlerde ilme ve alimlere önem vermiştir. Saraylarda özellikle şehzadelerin eğitimi için dünyanın en önde gelen ilim adamları görevlendirilmiştir. Fatih Sultan Mehmet, zamanının en iyi yetişmiş şehzadesidir. Yedi dil bilmesinin yanı sıra dini ve pozitif bilimlerde de ileri seviyede eğitim görmüş bir insandır. Şahi denilen topların çizimini bizzat yapması, karadan gemi yürütmesi bunun en basit göstergesidir. Yaşadığı dönemde halkına ihtişamı tattırmasının temelinde aldığı eğitimin rolü tartışılmaz. Fatih, aynı zamanda âlimlere de büyük saygı göstermiş; Semerkant’ın Tebriz’in, Kahire’nin, Anadolu’nun, Bizans’ın ve batının âlimlerinin İstanbul’da toplanması için Fatih Külliyesi’ni inşa ettirmiştir. Onun yolundan giden diğer Osmanlı padişahlarının kendi

²³⁴ Yusuf Has Hacıp, *Kutadgu Bilig*, çev: Reşit Rahmeti Arat. s. 291.

²³⁵ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.61- 62. 64.

adlarına külliye yapıtırmaları, Osmanlıdaki ilim aşkını gösteren en önemli delildir. Kanuni'nin Sahn-ı Seman Medresesi ve Süleymaniye Külliyesi Osmanlıda ilmin doruk noktasını oluşturmuştur.²³⁶

Kadriye Hüseyin eserinde çağdaş medeniyetlerin ilmin önemini bildikleri için hem öğrenmeye hem de öğretmeye önem verdiklerini yazmış ve eklemiştir. Eğer, bir kişi bilgisizce hareket ederse yaptığı sadece bir deneydir ve sonuçlarına katlanmak zorundadır.

*“En gelişmiş milletler en bilgili olanlar ilmin ne olduğunu anladıkları için ilmi her köşeye, her yere yaydılar ve yaşamayı öğrendiler. Bilmek, insanlık mesleğine tabiidir. Hareketlerinizin sonucuna vakıf olamadığınız zaman deneyimsiz ve bilgisizce çalışırsınız.”*²³⁷

3.1.13. TERBİYE

Terbiye, “eğitim, eğitmek, görgü” olarak tanımlanmaktadır.²³⁸

Dünyanın en zor işi insan yetiştirmektir. Bir insanın yetişmesinde birçok unsur rol alır. Bunlar içinde en önemlileri; aile, çevre, okul ve medyadır. Çocuğa yapılan yatırım, insana, insanlığa ve geleceğe yapılan yatırımdır.

Dünyadaki bütün ülkeler, kendi çocuklarının ve gençlerinin dürüst, çalışkan, güzel ahlaklı, başarılı, kültürlü, topluma faydalı, vatansever, eğitilmiş ve kendi öz değerlerine saygılı insanlar olarak yetişmesini ister. Bunun için çaba harcar. Bunu başaran ülkelerin, diğer sıkıntıları daha kolay ve daha çabuk çözülür. Çünkü her şeyin başı insandır. İnsanın iyi yetişmesi için hiçbir masraftan ve güçlükten kaçınmayanlar, başarının ve medeniyetin zirvesine yükseldiler.

Aile ortamında çocuğa verilen iyi bir terbiye çocuğun hayatında kolaylıklar sağlar. Çocuğa edep ve görgü kuralları eğitimi ailede anne baba tarafından verilir. Ailede verilen terbiye, iyi şeyleri yapıp kötü şeylerden uzak durması gerektiği bilinci anne babanın örnek davranışlarıyla çocuğa kazandırılır. Doğru yolu bulmanın ve kötü şeylerden uzak kalmanın manevi bir terbiye almakla ve bilmekle mümkün olacağını belirten Kadriye Hüseyin, bu konuyla ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarır.

“Terbiye ise hayatınızı, özelliğimizi ve fikirlerimizi aydınlatır. Bir insanın birikimi bilgisine taç olduğu gibi terbiyeye dahi muhtaçtır. Manevi bir terbiye alan insanlar tabii doğru

²³⁶ Cahit Baltacı; *Osmanlı Dünyayı Nasıl Yönetti*, s.248- 251.

²³⁷ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.66. 67.

²³⁸ *Türkçe Sözlük*; Tdk, 2011, s. 2328.

yolu daha akıcılıkla takip ederler. Keşki herkes bileydi, bilmeye gücü olaydı insan ne kadar çok fenalıklardan uzak kalırdı?”²³⁹

Yaşantımızın her alanında ve her zaman güzel ahlakla yaşamayı kendimize prensip edinmeliyiz. Güzel ahlakı bilip de yaşamamayı ve öğrendiğimiz iyilikleri uygulamamayı, sahip olduğumuz bazı şeyleri kullanmamaya benzeten Kadriye Hüseyin bu konuyla ilgili düşüncelerini de şu şekilde ifade eder.

“Ahlâk bahislerini, yani geleceğinizin bu kuralını sadece kitaplarda görmemelisiniz. Hayır! Kurallarınız yüreğinizde kazanmalıdır. İyiliği bilip icra etmemek, bir kapının anahtarına mâlik olduğunuz halde o kapıyı açmamak ve fikriniz olduğu halde düşünmeye ilgi göstermemek kısaca yüreğiniz olduğu hâlde sevmeye meyil etmemek gibidir. Güzel hareketlerinizin uygulanması ve ödülü kişisel memnunluğunuz ile meydana gelir. Gençliğinizde iyiliği uygulamaya başlayınız ki ahlâkınızda özellikler olsun. Gününüzü boş yere geçirmeyiniz. Zira iyilik icrası için en uzun ömür, yine kısa bir ömürdür. Vaktin nakit olduğunu iyice düşününüz.”²⁴⁰

Terbiye; çocuğu hem bedenen, hem ruhen hem de aklen eğitmektir. Atalarımız “ağaç yaşken eğilir.” diyerek terbiyenin küçük yaşlarda verilmesinin önemini vurgulamışlardır. İster eğitim bâbında olsun, ister görgü öğretme bâbında olsun terbiye, uygulandığı müddetçe öğrenilmiş demektir. Uygulanmayan bir bilgi sadece bilmeden ibarettir ki bu da ne bireye ne de topluma bir fayda vermez. Terbiye ve iyiliği aynı kategoride ele alan Kadriye Hüseyin de ikisinin öğrenilmesinin de erken yaşlarda olmasının gerektiğini ve tüm hayat boyunca yaşanmasının önemini dile getirmiştir.

3.1.14. MERHAMET

Merhamet, “bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak tanımlanmıştır.²⁴¹

Sözlükte “acımak, şefkat göstermek” anlamında mastardır. “Acıma duygusu, bu duygunun etkisiyle yapılan iyilik, lütuf ” anlamında isim olarak kullanılan merhamet ve aynı manadaki rahmet kelimeleri öncelikle Allah’ın bütün yaratılmışlara yönelik lütuf ve ihsanlarını ifade etmekte, bunun yanında insanlarda bulunan, onları hemcinslerinin ve diğer canlıların sıkıntılarını karşısında duyarlı olmaya ve yardım etmeye sevk eden acıma duygusunu belirtmek-

²³⁹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 67.

²⁴⁰ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 68-69.

²⁴¹ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s. 1657

tedir. İslami kaynaklarda merhamet kavramı genellikle rahmet kelimesiyle ifade edilir. Ancak Türkçede merhamet hem Allah'a hem insanlara, rahmet ise özellikle Allah'a nispet edilerek kullanılır. Kaynaklarda Allah'ın rahman ve rahim isimleri açıklanırken evrendeki bütün oluşlar gibi insanlardaki merhamet duygusunun da Allah'ın insanlığa lütfu olduğu belirtilir.²⁴²

'Merhamet' ve 'rahmet' kelimeleri; acımak, esirgemek, korumak, affetmek, bağışlamak, nimet vermek, ikamet etmek ve kadının rahminden şikayet etmesi anlamlarına gelen "r-h-m" kökünden türemiştir. İsim olarak; hayır, iyilik, ihsan, nimet ve kalp inceliği, demektir. Kur'an'da daha çok rahmet kelimesi kullanılmış:

*"Sizin insanlara örnek olmanız, Elçi'nin de size örnek olması için sizi orta bir ümmet kıldık. Senin yönelegeldiğin yönü, Elçi'ye uyanlarla, topukları üzeri geri dönecekleri ayırt etmek için kible yapmıştık. Bu Allah'ın yola koyduğu kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah inancını boşa çıkaracak değildir. Çünkü Allah insanlara karşı şefkatlidir, merhametlidir."*²⁴³

Allah'ın Rahman, Rahim, Rauf, Kerim gibi isimleri onun şefkat ve merhametini çağrıştırır. Allah merhameti ile kainatı eşsiz bir ölçü, ahenk ve düzen içinde yaratmıştır. İnsanoğlunu da diğer varlıklardan üstün kılmıştır. Ona her türlü nimeti karşılıksız ve ihtiyacı oranında vermiştir. Bu durum bir ayette şöyle ifade edilmiştir: *"Allah'ın yerde olanları ve emriyle denizlerde yüzen gemileri buyruğunuz altına vermiş olduğunu ve kendi izni olmadan yerin üzerine düşmesin diye göğü tuttuğunu görmüyor musun? Doğrusu, Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir."*²⁴⁴ Ayrıca Allah insanlara merhametinden dolayı kitaplar ve peygamberler göndermiştir. Kur'an'da Peygamberimizin âlemlere rahmet olarak gönderildiği şu ayetle bildirilmiştir: *"(Ey Muhammed) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik."*²⁴⁵

İnsanlar bilerek veya bilmeyerek hata yapabilir veya günah işleyebilirler. Allah engin merhameti ile kullarının yaptıkları hataları ve günahları hemen cezalandırmaz, onlara tövbe ederek hatadan dönme imkanı verir. Bu durum Kur'an'da şöyle bildirilmiştir: *"... Selam olsun size! Rabb'iniz kendi üzerine rahmeti (merhameti) yazdı. Şöyle ki: Sizden kim cahillikle bir kabahat işler de sonra peşinden tövbe eder, kendini düzeltirse (bilmiş olsun ki) o, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir."*²⁴⁶

Hız. Peygamber büyük küçük herkese şefkat ve merhamet gösterirdi. Arkadaşlarını ve ailesini çok sever, onlara merhametle yaklaşırdı. Kur'an'da Peygamberimizin bu özelliğine

²⁴² Türkiye Diyanet Vakfı, age. 29. cilt, s. 184

²⁴³ Bakara Suresi, 143. ayet, s. 336

²⁴⁴ Hac Suresi, 65. ayet, s. 24

²⁴⁵ Enbiya Suresi, 107. ayet, s. 531

²⁴⁶ Ahmet Ekşi, age. s. 151.

şöyle işaret edilmişti: “*Ey inananlar! Size, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelen, size düşkün, inananlara şefkatli ve merhametli, kendi içinizden bir elçi geldi.*”²⁴⁷

Merhamet, Peygamber Efendimiz (sav) tarafından da insanlara tavsiye edilen güzel bir insani değerdir. O, şöyle buyurmuştur:

*"İnsanlara merhamet etmeyene, Allah merhamet etmez."*²⁴⁸

Hız Muhammed (sav) yeryüzündeki herkese karşı merhametliydi. Büyük küçük demeden herkesin hatırını sorardı. Çocukları çok sever, onlarla ilgilenirdi. Onları gördüğünde selam verip kendileriyle konuşurdu. Namaz kıldırırken bebek ağlaması duyduğunda namazı kısa tutardı. Peygamberimizi, çocuklarını öperken gören bir kimse “Doğrusu benim on çocuğum var, hiç birini öpmem.” deyince Peygamberimiz, “...*Merhametli olmayana merhamet edilmez.*”²⁴⁹ şeklinde cevap vermişti.

Zikredilen hadis-i şerifi açıklayanlar, halka karşı iyi ahlâkla muamele etmekten, yanına gelenlere ve oturma arkadaşlarına güler yüz, hilm, merhamet, öğretim sırasında sabır, büyük küçük- layık olan herkese- sevgi izhâr etmeyi anlarlar. Layık olan diyoruz çünkü, cemiyette küfür ehli, kebâir işlemekte ısrarlı, başkalarına zulm etmekte devamlı olan kimseler vardır. Onlar iyi davranıştan anlayarak ıslah-ı hâl etmeyebilirler ve hatta iyi davranma onların daha da azmasına sebep olabilir. Böylelerine karşı da adaletli ve otoriter olmak gerekir. Hadiste kötülüğü yok etme çaresi olarak iyilikle mukâbelenin gösterilmesi, İslâm ahlak anlayışının hatırdan çıkarılmaması gereken bir prensibidir.²⁵⁰

Merhamet, insanın varlıklara karşı içten sevgi duyması, şefkat, acıma ve yardım etme düşüncesiyle dolu olmasıdır. Merhamet duygusu insanın yaratılışında var olan özelliklerdendir. Bir anne çocuğuna bu duyguyla sarılır. Yavrusunu karşılıksız bir şekilde sever, besler ve büyütür.

Şefkat ve merhamet, katı kalpleri yumuşatır, insanları sevgiyle birbirine yaklaştırır. Merhametli insan, yardımsever, hoşgörülü, sabırlı ve naziktir. Aynı zamanda hiçbir canlıyı incitmemeye çalışır. Onların haklarına ve yaşam alanlarına da saygı gösterir.

İslam’ın ilk devirlerinde Müslümanların çoğu fakir, kimsesiz ve kölelerden oluşuyordu. Kureyşliler onları hor görüp aşağılarken Peygamberimiz onları yanına almış, hak dini onların yardımı ile duyurmaya çalışmıştır. Medine’de yaptırdığı mescitte, yoksulların eğitim – öğretimlerine devam edebilmeleri için “Suffa” denen özel bir yer açmıştı.

²⁴⁷ Tevbe Suresi, 128. ayet, s. 534.

²⁴⁸ Müslim, Fedâil, 66; Tirmizî, Birr, 16.

²⁴⁹ Buhari, Edeb.

²⁵⁰ İbrahim Canan, *Kütübü- Sitte Tercüme ve Şerhi*, 1673. Hadis, Hulk (Huy) Bölümü 1. Hadis- Alıntı (Muvatta, Hüsni’l-Hulk 1.)

Hız Muhammed (sav) hayvanlara ve diğer canlılara karşı da merhametli olunmasını tavsiye etmiştir. Hayvanların da insanlar üzerinde hakları olduğunu belirtmiş, onlara iyi bakmalarını ve taşıyabileceklerinden fazla yük yüklememelerini öğütlemiştir.

Merhamet duygusu ile yapılan iyi davranışlar sayesinde insanlar arasındaki sevgi, güven, birlik ve dayanışma artar ve huzurlu bir toplum oluşur.

Kadriye Hüseyin merhamet ve iyilik ile ilgili Dante'ye Virgil'in anlattığı "Divina Komedya" adlı eserinde merhamet etmeyenlerin cezalandırıldığını şöyle aktarır:

*"İtalya eski şairlerinden "Dante", "Divina Komedya"sının bir yerinde kendisini ziyarete gelen "Virgil" cehennemde bir takım cani ve katillerin azaplarını seyrettikten sonra diğer bir tarafta aynı sıkıntılar değil ise de yine ceza gören bir takım isimsiz mahkûmları görür. Merak ederek "Bunlar ne yaptılar? Ne için işkence ediyorsunuz?" diye rehberine sorunca o dahi "Bunlar ellerinde fırsat olduğu hâlde iyilik etmeyenlerdir efendim" demiştir diye yazıyor. Demek oluyor ki merhamet etmek herkese bir borçtur. Çalışınız. Merhametli olmaya gayret ediniz."*²⁵¹

Prens Kadriye fakirlere yardım etmeyi merhametin bir göstergesi, tecellisi olarak görmüş ve fakat yardım etmenin de bir adabı olması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır:

"Güzel hareketlerin en iyisi ve saadetin kaynağının en berrahı sürekli ve dahi sonsuz olanıdır. Zenginlerin saadeti mallarında değil, edebilecekleri iyiliktir. Merhamet, sadece yardım etmek demek değildir. Yardım etmek merhametin yalnız bir tecellisidir. Yardım yoksullara ve muhtaçlara yardım etmek demektir. Eğer yardım gösteriş yahut övgü için icra olunur ise doğru olmayan ve kötü bir harekettir.

*Düşünülmeksizin yardım edilirse, yardımın faydasından ziyade zararı olur. Eğer fakara para ile yardım edemez iseniz, tatlı söz, güler yüz ile kendilerini memnun ediniz."*²⁵²

Prens Kadriye, merhameti noksan olanların insafsız olacağını kaydeder. Sevgiyi, adaleti tavsiye eder. İnsanların en zararlısının birbirini sevmeyen olduğunu belirterek adil kararların merhamet ışığı altında alınması gerektiğini şöyle ifade eder:

*"Merhametin noksanı, insafı belirsiz eder. Birbirinizi seviniz ve âdil olunuz. İnsanların zararlısı genellikle birbirlerini sevmediklerinden belirir. Adaletinizi şefkat ile tahlil ediniz."*²⁵³

Merhamet, annenin yavrusuna bakışında gizlidir. Merhamet, babanın evlatlarını doyurma endişesiyle akşama kadar alın teri dökmesinde gizlidir. Merhamet, yerdeki karıncayı

²⁵¹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 70-71

²⁵² Prens Kadriye Hüseyin, age. s.71.

²⁵³ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 71.

incitmek için yürüyüşüne dikkat eden adımlardadır. Merhamet, her soluk verişten sonra tekrar alma lütfunu bağımlayan Yaratıcı'nın kulları üzerinde de görmeyi nasip ettiği eşsiz bir güzellik, paha biçilmez bir değerdir. Bu değerın eğitiminin de hiçbir zaman göz ardı edilme-
mesi gerekir.

Günümüz yazarları da merhametsiz, insanlık olmayacağını savunmuşlardır. 'Bulutların ötesinde yağmur yoktur; merhametin ötesinde insanlık yoktur!'²⁵⁴

Aynı şekilde Prenses Kadriye de eserinde merhametin insanlık icabı sevgiden doğduğunu şu cümleleriyle açıklamaktadır:

*"Saygının kanunu adalet olduğu gibi merhametin kanunu da sevgidir." Merhamete sahip olan bir kimsenin kalbi nihayetsiz bir sevgi kaynağıdır. Şefkatini sürekli etrafa, insanlığa sarf eder. İyilik, yaratılışına bir gereklilik ve ihtiyaç olur. Merhametin temeli adalet olmalıdır. Adaletin birinci vazifesi ise nüfusun korunması ile başkalarının varlığına hürmet olduğu gibi, merhametin birinci vazifesi de hayatlarına kast ve geçimleri tehdit edilenlere karşı koymak, canlarını kurtarmak için insan kendi hayatını feda etmekten korkmamaktır."*²⁵⁵

Kadriye Hüseyin eserinde merhametin sınırlarını da çizmektedir. Ona göre fakirlere mal ile yardım etmek merhamet değildir. Güzel bir hareket ile onlara davranmak ona göre en güzel merhamettir. Zira gösteriş için fakire para vermek, merhamet kapsamına girmezken güler yüzle muamele etmek en iyi merhamet göstergesidir. Merhametli olmak için bile çalışmayı tavsiye eder. Kadriye Hüseyin. Merhamet edebilecekken etmeyenler için de İtalyan şairi Dante'den örnekler verir.

Tüm aydınlatma araçlarının ortaya çıkmasındaki temel etkenin güneş olduğunu belirten yazar; merhametin de tüm güzel şeylerin merkez bağlantısı olduğunu şu şekilde ifade eder:

"Işıkların, nurların en iyi bir belirme aracının güneş olduğunu bildiğiniz gibi kışın da odalarınızda sobalar yakıyor musunuz? Güzelliğin, kardeşliğin ve şefkatin merkez bağlantısı dahi merhamettir.

Merhametin noksanı, insafı belirsiz eder. Birbirinizi seviniz ve âdil olunuz.

*İnsanların zararlısı genellikle sevgisizliğinden belirir. Adaletinizi şefkat ile tahlil ediniz."*²⁵⁶

Merhamet, biçare avının karşısında en yırtıcı haliyle duran aslandan, insanı ayıran en önemli özelliktir. İnsan en azılı düşmanı karşısında bile eman dilendiği takdirde silahını in-

²⁵⁴ Mahmut Balcı, age. s.158.

²⁵⁵ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 70-71.

²⁵⁶ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 71.

dirme büyüklüğünü yani merhametini göstermesiyle eşref-i mahluk makamına çıkmıştır. Merhamet, yolda yürürken karıncayı incitmemektir. Merhamet, ağlayan bebeğini susturmak için bir annenin sabahlara kadar uykusuz kalmasıdır ve merhamet Hak için Hakk'ın yarattıklarına yumuşaklıkla davranmaktır.

Merhamet etmek de yaratılıştan insanda var olan bir değerdir; ancak merhamet uygulanmadığı takdirde zamanla söner ve unutulur. Bu nedenle Prenses Kadriye de eserinde merhamet etmek için insanın çalışması gerektiğini belirtmektedir. Merhameti öğrenmek ve uygulanması gereken bir değer olarak öğretmek tüm insanlar için bir vazife olmalıdır.

3.1.15. SAYGI

Saygı, *“değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü, davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram”* ile *“başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu”* olarak tanımlanmaktadır.²⁵⁷

Allahü Teala Kur'an-ı Kerim'de kullarına saygı hususunda şu şekilde seslenmektedir: *“Rabbin yalnız kendisine tapmanıza ve ana-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara ‘Öf’ bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.”*²⁵⁸

Yüce Allah, saygının her şeyden evvel kendisine gösterilmesini emir buyurmaktadır. İnsanoğlu yaratana saygı göstermelidir ki yaratılana da saygı gösterebilir.

İnsanlar, yeryüzünde Hz. Adem ile birlikte buldukları muhitlerde birbirleriyle etkileşim halinde yaşamışlardır. Zamanla ülkelere ve bölgelere göre yaşamlarını topluca devam ettiren insanlar bazı özellikleri bakımından farklılıklar göstermişlerdir. Farklılıklarına rağmen yaratılış itibarıyla hepsi de insani özellikler bakımından eşittir. Birlikte yaşayan bireylerin birbirlerinin haklarına karşılıklı riayet etmeleri, karşılıklı saygı, sevgi ve anlayışla hayatlarını devam ettirmeleri insan olmanın bir gereğidir. Saygı, bireyler arasında zamanla oluşan bir kavramdır. Toplumda kabul gören davranışlar sergileyen insanlar, çevreleri tarafından takdir edilip saygı görürler.

Peygamber Efendimiz (sav) buyuruyor ki; *“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.”*²⁵⁹ Bu hadis-i şerif, küçüğe sevgi, büyüğe saygı göstermenin, Müslümanların temel ahlâkî vasfı olduğunu ortaya koymaktadır. Bir gün de

²⁵⁷ *Türkçe Sözlük*, Tdk, 2011, s.2047.

²⁵⁸ İsrâ Suresi, 23.ayet, s.61

²⁵⁹ Tirmizî, Birr, 15; Ebû Dâvûd, *Edeb*, 66.

Ashâb-ı kiram (ra), Peygamberimizin (sav) yanında oturuyorlardı, o sırada yaşlı bir kişinin yaklaştığı görüldü, anlaşılan Hz. Peygamber'le görüşmek istiyordu. Sahabeler yaşlı kişiye yer açmakta biraz yavaş davranınca Sevgili Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdular: *"Küçüklerimizi sevmeyen, büyüklerimizi saymayan bizden değildir"* buyurdu ve ekledi, *"Bir genç, yaşından dolayı bir kimseye saygı gösterirse, Allah (cc) da yaşlanınca kendisine saygı gösterecek kişiler takdir eder."*²⁶⁰ Her davranışıyla insanlığa örnek olan Sevgili Peygamberimiz (sav) bu ifadeleri ile de saygının ne denli önemli olduğunu bizlere öğretmiştir.

Tarihin her döneminde insanlar, saygıyı öğütlemişler ve öğretilmesi en önemli değerlerden biri olarak kabul etmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi de evlatlarına verdiği öğütte saygı hususunda şöyle demiştir: *"Oğul! Ananı, Atanı say! Bereket büyüklerle beraberdir."*²⁶¹

Sevgi ve saygı ile her türlü problem çözülebilir. Bütün kötülükler iyiliğe, bütün çirkinlikler de güzelliğe dönüştürülebilir. Sevgi ve saygı, kıskançlığı, nefreti ve diğer kötülükleri yok eder.

İnsanlar arasındaki birlik ve beraberliğin kalıcı olması için toplumun fertleri üzerine bazı görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Örnek bir aile ve toplumun kurulması için bireyler kendi üzerine düşen görevleri sevgi ve saygı çerçevesinde eksiksiz yerine getirmelidir. İnsanların fikir, düşünce ve yaşam biçimlerine saygı göstermek, eşit hak ve imkânlardan yararlanmaları için çaba göstermek, sevgi ve merhametle onların yardımına koşmak, kardeşliğin vazgeçilmez değerlerindedir. Dargınlık, kusur araştırmak, söz taşımak, can, mal ve namus dokunulmazlığını çiğnemek sevgi ve saygıyı zedeleyen davranışlardır.²⁶²

İnsanlara gösterilecek sevgi ve saygının karşılıksız kalmayacağını Peygamberimiz şu şekilde ifade etmiştir:

*"Bir genç, yaşlı birisine hürmet ederse yaşlandığında Allah da ona hürmet gösterecek insanları yaratır."*²⁶³

Kadriye Hüseyin eserinde "saygı" kelimesinin eş anlamlısı olan "hürmet"i kullanmıştır. Ona göre; *"Hürmet, insanlık hareketinin değişken bir durumudur. Bir saati işleten yay, zemberek kırılır ise saat derhal durur. İşte insan da aynen bir saat gibidir. Telkin ve tahrik edici ve kuvvet verici hislere muhtaçtır. Hürmet, insanlık hayatının bir özelliğidir."*²⁶⁴ Eğer saygı öğretilmezse ve öğretilir de sürekli olarak tazelenmezse zembereği kırık bir saat gibi işe

²⁶⁰ Tirmizi, Kitabul Birr, Hadis No:2023

²⁶¹ Mahmut Balcı, age. s.164.

²⁶² Ahmet Ekşi vd. age. 2013, s. 153.

²⁶³ Ahmet Ekşi vd. age. s.154.

²⁶⁴ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.83.

yaramaz hale gelir. Saygının sürekliliği, devamlı hatırlatmakla ve saygı hissini bireyde ve toplumda yaşatmakla sağlanacaktır.

Kadriye Hüseyin, saygıdan yoksun insanların kendini beğenmiş ve gururlu olduklarını, bu tip insanların gerçek ihtiyaç sahiplerine bile saygı göstermediklerini kaydetmiş ve saygı göstermeyenlerin ise kibar olarak nitelendirilmelerinin yanlış olduğunu şu paragrafta yazmıştır:

“İnsanların birbirine karşı sahtekâr ve yanlış uygulamada bulunmalarının sebebi cehalet, kayıtsızlık ve ihmaldir. Hafif meşrep, kendini beğenmiş ve gururlu olanlar hürmetten tamamen habersizdirler.

Bu kutsal bir his, yaratılışlarında eksiklik olduğu için insaniyetsiz ruhları, fukaraya ve dünyanın felâket-zede, kazaya uğramışlarına, muhtaç ve kimsesizlere uyamaz.

Bazı kimseler kibarlık ve karakteristik özellikleriyle bilinir. Böyle insanların ehliyetine önem vermemek bir eksikliktir.”²⁶⁵

Saygının ve saygınlığın bir kuvvet olduğunu dile getiren Prens Kadriye ekler;

“Dikkat ve saygınlık ise bir kuvvettir. Yüce şahsiyetleri, adaleti, özellikle huy ve güzelliği belirtmekte ve yüce vazifelere uymakta insan için pek büyük bir fayda vardır.

Hürmet özel bir güçtür. Bu kuvvet yüreğinizde varsa her şeyden faydalanırsınız. Uyumlu bir çocuk gayetle uygun bir yere benzetmedir. Yaratılışında yücelik güzel faziletler refah ve saadet akıcılıkla bitirici olur ve gelişir.

San’atı, san’atkârı, işi iş takipçisini, sabrı, kararlılığı ve insâfî güzelleştiriniz. Böyle hisler ile rûhunuzu güçlendiriniz.”²⁶⁶

Yeryüzündeki en küçük nesneyi dahi takdir edip ona saygı göstermek gerektiğini yazan Kadriye Hüseyin, fakirleri hor ve hakir görmemek gerektiğini, onların Allah katında değerli olduklarını, onlara da saygı göstermek gerektiğini eserinde şu satırlarıyla dile getirmiştir:

“Küremizde en cüz’i bir şey bile takdire değer olduğu için, her bildiğiniz veya bilmediğiniz şeyleri aşağılayıp küçümsemeyiniz. Fukara ve muhtaçları aşağılamayınız. Zira bu dünyada unutulmuş kimselerin kadri Allah katında çok büyüktür.”²⁶⁷

Kadriye Hüseyin, düşüncelerinden tutun da hal ve hareketlerine kadar herkese saygı göstermek gerektiğini belirtir. Ona göre bir insan söz vermişse sözünü tutmalıdır ki saygınlığı artsın. İnsanların birbiri ile uyumunun saygı ile sağlandığını; saygının hayatın ahengi olduğunu şu şekilde açıklar:

²⁶⁵ Prens Kadriye Hüseyin, age. s.83

²⁶⁶ Prens Kadriye Hüseyin, age. s.84.

²⁶⁷ Prens Kadriye Hüseyin, age. s.84- 85.

“Başkalarının hayatına, düşüncelerine, hareket ve durumlarına hürmet ediniz. Bir karar verirsiniz, bir kimseye söz verirsiniz, sözünüze ri’âyet ve sözünüze hürmet ediniz. Zira söz vermek iki kişinin irade değişimi ve manevi bağı olduğu için insan hayatının gâyet nazik ve kutsal noktalarından biridir. Eğer sözünüzü tutmayacaksanız söz vermemeniz daha iyidir. Söz verip tutmamak bir şerefsizliktir. Va’dinizi daima yerine getirmeye çalışınız. Ki herkesin güvenini, itibarını kazanasınız.

Ailenize hürmet bir vazife olduğu gibi akrabanızın, dostlarınızın özelliklerine, incelik ve zevklerine, şöhret ve saygınlıklarına ri’âyet etmek de bir vecibedir. Zirâ hayatınızın âhengi hürmettir.

Saygıya önem verenler herkesin sevgi ve saygısını kazanırlar. Kâinata, hayvanat ve bitkilere, insanlara ve vicdanlarına, ahlâk ve hukûkuna, hakikatlerine, dinlerine, i’tikad ve heveslerine ri’âyet ediniz.”²⁶⁸

İnsafsızlığın ve gururun saygısızlığın temel sebebi olduğunu yazan Kadriye Hüseyin, saygının ise hataları affettireceğini söylemiştir. Saygılı insanlar hakkında herkesin baştan olumlu düşüneceğini, bu nedenle de saygılı olunması gerektiğini şu şekilde okuyucularına öğütlemektedir:

*“İtibarsızlık, kendini beğenmişlik, insafsız olmaktan meydana çıkar. Gururlu kimsele-
rin kendilerinden büyüklere hürmet etmediklerinin sebebi kendilerini herkesten daha yüce zannetmeleridir.*

*Bir mecliste bulunduğunuz zaman herkesin anlayabileceği gibi konuşunuz ki sözleri-
nizden faydalansınlar. Kısaca saygı, hataları affettirir.*

*Bir insanın şöhreti evvela dış görünüşüne bağlı bulunduğu için terbiyelilere derhâl
lehlerinde bir hüküm verilir.*

Hürmet sahibi olunuz. Dinlenmek, hayatın temelidir.”²⁶⁹

3.1.16. HAYATA HÜRMET

Kadriye Hüseyin, öncelikle hayatın ne olduğunu tam olarak bilen birisinin olup olmadığını sorar ve kendi cevap verir. İnsanların ömürlerini boş yere harcamamalarının ise hayata saygı göstermek olduğunu söyler ve şu cümlelerle bunu ifade eder:

*“Hayat nedir? Acaba içinizde bu suale tamam bir cevap verebilecek birisi var mıdır?
Hayır! Zannetmem!*

²⁶⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.85-86

²⁶⁹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.86.

Cenâb-ı Hakkın en mükemmel yaratmış olduğu insan hayatını, kâinata süs veren o mucizevi çiçekleri biraz düşünsük ruhunu, aklını, fikrini özelliğini iyice düşünsük hayretler içinde kalırız.

Evet insan biraz dikkat ede ede hayat harikalarının en büyüğünü, mucizelerin en yücesini, definelerin en kıymetlisini meydana getirmekte olduğunu görerek yüksek bir maksada meyl ve doğru bir yolu takip etmeye gayret ederdi. İnsan, hayata evvelâ nefsinde uyum sağlamalı. Daha sonra kendini yormayarak ve boş yere sarf ettirmeyerek hürmet eylemeli.”²⁷⁰

3.1.17. HAKİKATE HÜRMET

Hakikat kelimesi sözlükte şu şekilde anlam bulmaktadır: “*Hakikat; gerçek.*”²⁷¹

“Gerçek ise; yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat, 2. Gerçeklik, 3. Doğruluk, 4. Yalan olmayan, 5. Bir durum, bir nesne veya bir nitelik olarak var olan, varlığı inkar edilemeyen, olgu durumunda olan, özbeöz, hakiki, reel. 6. Aslına uygun, nitelikler taşıyan, sahici, 7. Temel, başlıca asıl, 8. Doğadaki gibi olan, doğayı olduğu gibi yansıtan, 9. Yapay olmayan, 10. (Felsefe) Düşünülen, tasarımlanan, imgelenen, şeylere karşıt olarak var olan.” anlamına gelmektedir.²⁷²

‘Hakikate Saygı’ veya ‘gerçeğe hürmet’, ilahi veya bilimsel olarak varlığı kanıtlanmış olan şeylerin kabulüne verilen onaydır. ‘Gerçeğe saygı’, gerçeğin bizim isteğimize ve beklentimize göre değiştirilemeyeceği, düşüncesine sahip olup, sonuç nasıl olursa olsun gelişmelere ve sonuca saygı duymaktır. Kadere ve kazaya inanıp saygı duymaktır. Aklın ve sağduyunun hâkim olduğu yerlerde gerçeğe saygı olur. Gerçeğe saygının olduğu yerlerde insanlar huzur ve mutluluk içinde yaşarlar.

Kadriye Hüseyin, hakikati tanımlarken “*Hakikat nedir?*” sorusunu sorup “*varlık ve gerçeği ifade etmek demektir.*” cevabını vermektedir. Doğru söylemek, sözünde durmak, dürüst olmak gibi değerleri hakikate hürmet olarak gören yazar, bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Doğru olan bir insan bildiğini sadece açıklamaktan kendini alamaz. Doğruluk beşeriyetin en ciddi özelliklerinden ve insanlığın en birinci faziletlerinden sayılır.

²⁷⁰ Prens Kadriye Hüseyin, age. s.108-109.

²⁷¹ *Türkçe Sözlük*, Tdk, 2011, s.1028

²⁷² *Türkçe Sözlük*, Tdk, 2011, s.930.

Hakikat, hepimizin hem savunma, hem taarruz edebileceğimiz bir silahtır. Bu ise bizim için pek değerlidir. Çünkü gerçek, saflık madeninden imal edilmiş olan bu silâh, pek az bulunur ve bulunduğu hâlde bile muhafazasına pek az kimselerin gücü yeter.

Belirttiğim gibi sözünüz doğru olsun ve gerçeğe saygılı olunuz. İştittiğiniz bir hadiseyi anlattığınız zaman asla bir söz eklemeyiniz. Gördüğünüz bir olayı hikâye eylediğiniz sırada hiçbir mübalağada bulunmayınız. Sezgiye yalan beyan ve tarif eylediğiniz hâlde şeklini değiştirmeyiniz. Zira sahtekârlık bir karanlıktır. Hakikat ise dünyamızı aydınlatan bir nurdur. Şifahen veya serbest olarak belirtilen bir durum ve verilen bir söz nasıl olursa olsun, yine kutsaldır. Geri alınmaz. Kolaylıkla söz vermeyiniz. Verdiğiniz sözü tüm gücünüzle tutmaya çalışınız.”²⁷³

3.1.18. (ANA BABA ve AKRABALARIMIZA), AİLEYE HÜRMET

Anne baba ve büyüklerimiz bizi büyük emek ve fedakârlıkla yetiştiren insanlardır. Onlar bizim için birçok güçlüğe katlanırlar. Annemiz, babamız, aile büyüklerimiz ve akrabalarımız hayata daha iyi hazırlanmamız için bize yardımcı olur ve yol gösterirler.

Anne ve babaya gösterilecek saygı ve sevginin, onların bize yaptıklarına karşı bir teşekkür mahiyeti taşıdığı Kur’an’ı Kerim’de şöyle belirtilir: “*Biz insana, anne-babasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşımıştı. Çocuğun sütten kesilmesi ise iki yıl sürer. ‘Bana ve ana-babana şükret!’ diye ona öğütte bulunmuşuzdur. Dönüş Banadır.*”²⁷⁴

Dinimiz anne baba hakkına çok önem vermiştir. Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim’de, “*Rabbin yalnız kendisine tapmanıza ve anne-babaya iyi davranmanıza hükmetmiştir. Eğer ikisinden biri veya her ikisi senin yanında kocayacak olursa, onlara ‘Öf!’ bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle.*”²⁷⁵ ayetiyle Allah’a kulluk emrinin ardından anne babaya iyilik etmek gerektiği konusuna dikkat çekmek istemektedir.

Ayrıca ana babaya her zaman alçak gönüllülikle davranılması gerektiğini Allahü Teala şu ayetlerinde belirtmektedir: “*Onlara (ana, babana) acıyarak alçak gönüllülük kanatlarını ger ve ‘Rabbim küçükken beni büyüttükleri gibi Sen’de onlara acı’ de.*”²⁷⁶

Anne babanın, çocukları üzerinde pek çok hakkı vardır. Hz. Peygamber bunlardan bir kısmını şöyle dile getirmiştir: “*Anne baba ölmüş iseler onlara dua etmek, günahlarının affi*

²⁷³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.143-145.

²⁷⁴ Lokman Suresi,14.ayet, s. 442.

²⁷⁵ İsra Suresi, 23.ayet, s. 62.

²⁷⁶ İsra Suresi, 24.ayet, s. 62.

için Allah'tan istiğfar etmek, vasiyetlerini yerine getirmek, onlar vasıtasıyla akraba olanlarla silayı rahmi (akraba ziyaretini) yerine getirmek ve dostlarına ikramda bulunmak."²⁷⁷

Dinimize göre akrabalarımızın da bizim üzerimizde çeşitli hakları vardır. İslam, aile etrafında şekillenen değerlerin ve ilişkilerin korunması için bazı kural ve önlemler getirmiştir. Aile ve akraba ilişkilerini önemli görmüş, akrabalık bağlarını koparmayı ise doğru bulmamıştır. Nisa Suresi'nin 36. ayetinde bizden anne babamıza iyilik yapmamız istendikten hemen sonra akrabaya da iyilik yapmamız gerektiği vurgulanmıştır. Peygamberimiz de insanı cennete ulaştıracak ameller arasında akrabaya iyiliği saymış ve şöyle buyurmuştur: "*Allah'a ibadet eder ve ona hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namaz kılar, zekat verir ve akrabayı gözetirsin...*"²⁷⁸

İslam dini akrabayı ziyaret etmeyi ve onlara yardımda bulunmayı öğütlemiştir. Bu konu hakkında Kur'an'ı Kerim'de; "*Şüphesiz Allah, adaletle davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabaya bakmayı emreder...*"²⁷⁹ buyrulmuştur. Hz. Peygamber, "*... Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse akrabalarını ziyaret etsin.*"²⁸⁰ diyerek akraba ziyaretinin önemini vurgulamıştır.

Peygamberimiz (sav) kendi akrabaları başta olmak üzere eşinin yakınlarına da özel ilgi gösterirdi. Yetişmesinde büyük emekleri olan amcası Ebu Talip ve onun eşi Fatıma'ya her zaman saygı ve sevgi beslerdi. Onları ziyaret eder ve gönüllerini alırdı. Hatta onlara yardımcı olmak amacıyla onların çocukları olan Hz Ali'yi (r.a) kendi yanına almıştı.

Hz. Muhammed (sav) , sütanesi, dedesi, amcası ve diğer tüm akrabalarıyla ilişkilerini sürdürmüştür. Onlara iyi davranarak güler yüz göstermiş ve güzel söz söylemiştir. Sıkıntıları olduğu zaman yardımlarına koşmuştur. Hastalarını ziyaret etmiş ve onların iyileşmesi için elinden geleni yapmıştır. Bayramlarda ve özel günlerde dost ve akrabalarını ziyaret ederek mutluluklarını paylaşmıştır.

Anne ve babamıza yapacağımız iyilik gibi akrabalarımıza karşı da güler yüz göstermeli, selam ve esenlik dilekleriyle hal hatırlarını sormalıyız. Onları ziyaret edip işlerinde yardımcı olmalıyız.²⁸¹

Prens Kadriye eserinde akrabaya saygı konusunu, aileye saygı konusu içinde ele almış; aileye, akrabalara ve dostlara saygının bir görev olduğunu yazmıştır. Onların hassasiyet gösterdiği tüm konulara saygı göstermek gerektiğini şu şekilde işlemiştir:

²⁷⁷ Ebu Davut, *Edeb*, 129.

²⁷⁸ Buhari, *Zekât*.

²⁷⁹ Nahl Suresi, 90. ayet, s. 395.

²⁸⁰ Buhari, *Edeb*, 31.

²⁸¹ Ahmet Ekşi vd, age. s. 156-158.

“Ailenize hürmet bir vazife olduğu gibi akrabanızın, dostlarınızın özelliklerine, incelik ve zevklerine, şöhret ve saygınlıklarına ri’âyet etmek de bir vecibedir. Zirâ hayatınızın âhengi hürmettir.”²⁸²

Büyüklemenin ve yersiz gururlanmanın saygıyı yok ettiği kanaatinde olan Prenses Kadriye, özellikle büyüklerin yanında gururlanmanın saygısızlık olduğunu belirterek saygı gösteren kimsenin saygı göreceğini şu paragraflarında anlatmıştır:

“Saygıya önem verenler herkesin sevgi ve saygısını kazanırlar. Kâinata, hayvanat ve bitkilere, insanlara ve vicdanlarına, ahlâk ve hukûkuna, hakikatlerine, dinlerine, i’tikad ve heveslerine ri’âyet ediniz.

İtibarsızlık, kendini beğenmişlik, insafsız olmaktan meydana çıkar. Gururlu kimselerin kendilerinden büyüklere hürmet etmediklerinin sebebi kendilerini herkesten daha yüce zannetmeleridir.”²⁸³

3.1.19. SEVGİ

Sevgi, “insanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” olarak tanımlanmıştır. Farklı kaynaklarda sevgi, farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazılarını incelemek gerekirse “Genel olarak hoşça giden bir şeye eğilim; tutkuya dek varabilen bir ruh durumu. Sevginin türlü biçimleri: a. Karşı cinse duyulan sevgi. b. Çocuğa karşı duyulan sevgi. c. Bir nedene dayanılmayan duygudaşlık (sympathie), d. Uzun süre içinde oluşup gelişen kişisel gönül dostluğu, e. doğaya vb. lerine duyulan sevgi” olarak tanımlanmıştır.²⁸⁴

İnsanın yeryüzündeki amaçlarından birisi de, sevgi, saygı ve yardımlaşmanın hâkim olduğu mutlu bir hayatı gerçekleştirmektir.

Başkalarıyla iyi ilişkiler kurmak, onlara karşı hep iyi davranabilmek kolay değildir. Bunu gerçekleştirmek için sevgi ve saygı gerekmektedir. İnsan sevdiği hakkında daima iyi şeyler düşünür, onlar için her türlü fedakârlıkta bulunabilir. Bu yüzden dostluk ve kardeşliğin temeli sevgi ve saygıdır. İnsan sevdiği kişinin iyiliğini kendi iyiliğinden bile öne alabilir ve bu uğurda her türlü zorluğa katlanabilir.

Sevginin en yücesi Allah sevgisidir. İnanan insan, Allah’ı her şeyden daha çok sever. Onun koyduğu sınırlara saygı gösterir. Öğüt ve uyarılarını dikkate alır. Allah sevgisi aynı za-

²⁸² Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.85.

²⁸³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.85, 86.

²⁸⁴ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.2081.

manda insanı, Peygamber sevgisine yönlendirir. Bu duruma bir ayette şöyle işaret edilmiştir: *“De ki: Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah’ta sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın...”*²⁸⁵

Allahü Teala, Kur’an-ı Kerim’de sevginin kimlere duyulması gerektiğini de açıklamıştır. Allah dostlarını sevmeyi ve peygamberine düşmanlık besleyenleri sevmemeyi şu ayetleri ile emretmektedir: *“Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkâr ettikleri, Rabbiniz Allah’a inandığımızdan dolayı Resulü ve sizi (yurdunuzdan) sürüp çıkardıkları halde siz de onlara sevgi ulaştırıyorsunuz. Eğer benim yolumda savaşmak ve benim rızamı kazanmak için çıktınızsa içinde onlara sevgi mi gizliyorsunuz? Oysa ben sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi bilirim. Sizden kim bunu yaparsa doğru yoldan sapmış olur.”*²⁸⁶

Yeryüzünde canlıların ve başta insanların en temel ihtiyaçlarından birisi de sevgidir. İnsan için sevgi, duygu ve düşüncelerin paylaşılması ve gönül hoşnutluğunun ifade edilmesidir. İlk insanla başlamış olan sevgi kavramı, dünya durdukça varlığını devam ettirecek olan değerlerden birisidir.

Sevgi, duygu ve düşüncelerin karşılıklı paylaşılmasıdır. Peygamberin (sav) *“Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim”* diyerek sevginin kendisinden öğrenilmesi gerektiğini dile getirmiştir. İnsanoğlunun tüm bilgileri Yaratıcısından öğrendiği düşünülürse O’nun Habibi’ne öğrettiği sevginin de en temiz, en doğru, en güzel sevgi olduğu tartışmasız bir gerçektir. Yeryüzünde yaşanmış olan en güzel sevgi, saygı, ahlak, edep örneği Peygamber (sav) Efendimizdedir. Dolayısıyla sevgiyi de onun şahsından, yaşantısından öğrenmek ve örnek almak kadar normal ve güzel bir yol da yoktur.

Peygamberimizin, *“Sizden biriniz kendisi için istediğini din kardeşi için de istemedikçe gerçek anlamda iman etmiş olmaz.”*²⁸⁷ sözünü ilke edinen müminler hayatları boyunca sevgi, saygı ve yardımlaşma temelinde oluşturulan kardeşliğin en güzel örneklerini vermişlerdir. Aynı şekilde Hz. Peygamber (sav), sevmenin inanmanın bir gereği olduğunu şöyle belirtmiştir: *“Allah’a yemin ederim ki iman etmedikçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmedikçe de gereğince iman etmiş olmazsınız.”*²⁸⁸

Mekke’den Medine’ye hicret eden (muhacirler) müminlere içten bir sevgi ile kucak açan, onlara her türlü yardımı yapan Medineli Müslümanlara (ensar) fedakârlıkları Allah ta-

²⁸⁵ Ali İmran Suresi, 31. ayet. / Ahmet Ekşi vd. age. s. 152-154.

²⁸⁶ Mümtehine Suresi, 1.ayet, s. 398

²⁸⁷ Buhari, İman, 7.

²⁸⁸ Müslim, İman, 54. / Ahmet Ekşi vd. age. s. 152, 153.

rafından şu şekilde övülmüştür: *“Onlardan (mühacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler...”*²⁸⁹

Hz. Peygamber’e (sav) Cenab-ı Allah’ın en sevdiği amel sorulduğunda *“anne ve babana iyilik etmendir”*²⁹⁰ buyurmuştur. Sevmek, saygı göstermek, gönüllerini hoş tutmak, her an yanlarında bulunup ihtiyaçlarını karşılamalarına yardım etmek anne babaya yapılacak en güzel iyiliktir.

Anne ve babaya sevgi ve saygı duymak dinimizde övülmüş, önerilmiştir. Peygamberimiz (sav) efendimiz, *“Cennet annelerin ayakları altındadır”* diyerek, anne sevgisinin önemini vurgulamıştır. Çocuklar, anne ve babanın haklarını ödeyemezler. Ailede büyükler de küçüklere karşı daima sevgi ve hoşgörü besler. Önemsiz hatalarını görmezlikten gelir ve kusurlarını tatlı dille izah ederler. Küçüklerin arzu ve isteklerine önem verirler. Söz verdikleri zaman sözlerinde dururlar. Sorunlarını çözerler. Bu güzel davranışların temeli sevgi, saygı ve hoşgördür.

Prenses Kadriye eserinde sevginin bir cevher olduğunu ve yalnızca denk iki kalbin sevgiyi yaşayabileceğini belirtir. Bu nedenle de insanın her önüne geçene sevgi duymaması gerektiğini, sevginin para ile alınıp satılamayacağını yazar. Saygı gösterilemeyen bir kişiye sevgi de beslenemeyeceğini o nedenle sevgide öncelikle güzel bakışın önemli olduğunu vurgular. Güzel bakış ve uyumla sevginin dostluğa dönüşeceğini, bu dostluğun da uzun süre yaşaması için tutarlı davranış sergilemenin gerekli olduğunu savunur. Yazara göre bir hoşlanma, bir nefret etme sevgiyi zayıflatacak davranışlardır. Prenses Kadriye sevgi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır:

“Sevgi, seçkin özelliklerden birisi olup gönlümüzün bir nurudur. Yüksek özellikler ve sevinçle mutlulukların, kederlerin ortaklığından ve iki kalbin denk özelliğinden oluşur. Sevinç ve sevgi iki kalbin ortaklığından iki gönlün güveninden ve iki düşüncenin birleşiminden meydana gelir.

Sevgi, para ile satın alınır bir şey değildir. Asırlardan beri değeri asla değişmemiş değerli bir cevherdir. Yüreğinizi her rast gelen değersizlere, dalkavuklara, ilgisizlere açmayınız. Sevginizin esası güzel bakış ve uyum olsun ki yıllar geçtikçe dostluğunuzun sağlamlığı, kuvveti de artış göstere. Hürmet edemediğiniz bir kimseyi tam anlamıyla sevebilirsiniz. Zira ya terbiyesinin yokluğu veya ahlâkının noksanı istemeyerek size her an üzüntü verir.

²⁸⁹ Haşr Suresi, 9.ayet, s. 116

²⁹⁰ İmam Nevevi, Hadis No: 312.

Fakat tecrübe ettiğiniz ruhunuzun seçim ve vicdanınızın kabul eylediği aziz bir dostun değerini de biliniz. Sizi lâyıkiyla seviyorsa, elverişli dostunuz olacağı gibi zor zamanlarınızın da arkadaşı olur. Kendisine karşı muameleniz daima doğru ve ölçülü olsun. Sağlam bir sevgiye sahip olduğunuz zaman çıkarınızı düşünmeyiniz. Eğiliminize bağlı olunuz. Bir hoşlanıp bir nefret etmeyiniz."²⁹¹

Kadriye Hüseyin'in de söylediği gibi sevgiyi yaşayarak öğrenen ve sağlam bir sevgiye sahip olan bireyler, ailelerinde çocuklarına da örnek olacaklardır. Sevgi, çocuklar için ilk olarak aile ortamında öğrenilen bir değerdir. Eğer çocuk sevgi dolu bir yuvada yetişirse toplumda da sevgi dolu bir birey olur. Aksi durumda sevgiden yoksun büyüyen bir çocuk topluma da ailesinde gördüğü sevgisizliği yansıtacaktır. Unutulmamalıdır ki sevgisiz aileler sevgisiz toplumlar oluşturacaktır.

Şefkat yoksunu insanlar sevgiyi de hissedemezler. Ailede şefkatin sembolü annedir. Şefkatsiz bir anne düşünülemez gibi, sevgisiz bir aile de olamaz. Karşılık beklenen bir sevgi, sönmeye mahkûmdur. "Sevginin özü olan şefkat, karşılıksız sevgi ve fedakârlığın da kaynağıdır."²⁹²

Sevgi, içten gelen bir duygudur; saygı da bu duygunun davranışa dönüştürülmüş şeklidir. Dolayısıyla sevgi ve saygı farklı kavramlar olmasına rağmen bir toplumda ikisinden birinin yok olması o toplumun ahlaken çökmesine vesile olacaktır.

İnsanlar arasındaki ilişkilerin temel kuralı sevgi ve saygıdır. Her insan çevresinden olumlu duygularla beslenmek ister. Çünkü insan ruhu sevgi ile beslenir. Saygı görmesi ise onun kendine güvenini artırarak, motivasyonunu besler. Bu konuda güzel bir özdeyiş vardır: "İnsan, kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa, başkalarına karşı da öyle davranmalıdır." Başkalarından sevgi ve saygı görmek istiyorsak, biz de başkalarına, kendi beklentilerimiz doğrultusunda davranmalıyız.

"Yaratılanı severiz, Yaratan'dan ötürü" diyen Yunus Emre'nin torunları olarak, küresel düzeyde savaşların, düşmanlıkların bitmesi, sevgi ve dostluğun hakim olması için çalışmalıyız.

Türklerin hakim olduğu topraklar yüzyıllar boyunca baskı ve zulümle değil, sevgi ve adaletle yönetilmiştir. Kimsenin diline ve dinine karışılmamıştır. Milliyeti ve inancı farklı olan birçok toplum, Türk hakimiyetinde yaşamayı tercih etmiştir. Bu konuda en güzel ilkeyi "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" diye söyleyen Mustafa Kemal Atatürk yerleştirmiştir. Bizler böy-

²⁹¹ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 91-93.

²⁹² Mahmut Balcı, age. s.166.

le bir milletin torunları olarak hiçbir ayırım yapmadan bütün insanlara sevgi ve saygı duymalıyız. Prenses Kadriye'nin de belirttiği gibi sağlam bir sevgi ile birbirimize bağlanmalıyız.

3.1.20. DOSTLUK

Dost, sözlükte “*sevilen güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılan kimse; düşman karşıtı, sahibine sevgi gösteren hayvan, bir şeye aşırı ilgi duyan, koruyan kimse, iyi geçen aralarında iyi ilişki bulunan.*” şeklinde tanımlanmıştır.²⁹³

Farsça'da “*seven, sevgili, yar*” anlamındaki dost kelimesinden gelen dostluk İslami literatürde “*sadakat, uhuvvet, meveddet, sohbet*” gibi değişik kelimelerle ifade edilmiş, ayrıca “*veli*” ve “*refik*” gibi başka anlamları yanında “dost” manasında da kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bu anlamda en çok geçen kelime ‘velî’ dir.²⁹⁴

Dostluk; “*seven, sevgili, yâr*” anlamına gelen dostluk kavramı, İslamî literatürde sadakat, meveddet, uhuvvet, sohbet, veli, refik gibi kelimelerle ifade olunmuştur. Veli (dost) kelimesi, Kur'an'da tekil ve çoğul (evliya) olarak 87 ayette geçmektedir. Pek çok ayette insanlara, mü'minlere ve peygamberlere yardım edecek, onları koruyacak, bağışlayacak, karanlıklardan aydınlığa çıkaracak olan gerçek dostun Allah olduğu, bu anlamda onların Allah'tan başka dostları bulunmadığı ifade edilerek, gerçek dost olarak Allah'ı bilmeleri, O'na dayanıp güvenmeleri öğütlenmektedir: “*Ey inananlar! Allah'ın öfkesine uğramış bir toplumu dost edinmeyin; zira onlar inkarcuların kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, ahiretten umutlarını kesmişlerdir.*”²⁹⁵

Kur'an-ı Kerim'de “dostluk” şeklinde tercüme edilen “velayet” kelimesi, esasen birbirini himaye etmeye dayalı bir ilişkiyi ifade eder. Birini himayesi altına almak, onu sevmeyi ve onunla dost olmayı gerektirdiği için bu kelimenin “dostluk” olarak çevrilmesi, eksik olsa da yanlış değildir. Bununla birlikte dostluk ifadesi, duygu, görüş ve bazı alanlarda düşünce birliğine dayalı birliktelik ve beraberlik anlamına gelmektedir.²⁹⁶

Hız Muhammed (sav) Efendimiz de gerçek dost olarak Allah yeter düsturu haricinde insanların kendi içlerinden dostlar edinirken dikkat etmesi gereken hususları şu hadis-i şeriflerinde bildirmiştir: “*Dostunu severken ölçülü sev. Belki bir gün düşmanın olabilir. Dargın olduğun zaman da ölçülü ol ki bir gün dost olursun. Sonra da yaptığına pişman olursun.*” Ha-

²⁹³ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s. 706

²⁹⁴ Türkiye Diyanet Vakfı age. 9. cilt, s. 511

²⁹⁵ Mümtetine Suresi, 13. ayet, s. 398

²⁹⁶ Ömer Özsoy ve İlhami Güler, age. s. 419

yatıyla insanlara örnek olan Hz. Peygamber dostluk konusunda da yol göstermiştir. İnsanların tüm davranışlarında olduğu gibi dostları ile olan ilişkilerinde de orta yolu bulmalarını tavsiye etmiştir.

“*İnsana en büyük kötülük insandan gelir. Yine de insanın insana ihtiyacı vardır*” der, filozof Alain. “İşte konuşacağımız, çay içeceğimiz, dost seçeceğimiz insan konusunda dikkatli ve tedbirli olmamız gereken husus budur. Yoksa durmadan ayıkla pirincin taşını veya yediğin pilavda, ağzına gelen taşlarla dişlerini kır. Ey dost, mutlu olmak istiyorsan bunları da düşün.” diye tavsiyede bulunur.²⁹⁷

Hz. Ali dostluk hakkında “*Garip insan, hiç dostu olmayandır.*” sözleriyle dostun ve dostluğun önemini belirtir.

Hz. Mevlana ise “*İnsan dostunun huyunu alır.*” Sözleriyle dostun, dostu ne kadar etkilediğini belirtir. Kendi dilinden dökülen şu ifadelerden Onun dostu Şems-i Tebrizi Hazretleri’nden ne kadar etkilendiğini anlıyoruz:

"Onun ışığı vurmazdan önce ölü bir nakıştım sadece taş duvarlarımızda. O, elindeki yay ile vurmazdan önce tellerime; hep aynı nameyi çalıp söyleyen, kendi sesine yabancı bir kuru rebaptım. Ben onun avucunda bağlar, bahçeler ağaçlar görür; deryalar gibi geniş, deryalar kadar berrak sular görürüm. Onun avucunda çıkan ağaçların gölgesinde dinlenirim. Lakin siz bunların hiçbirini göremezsiniz."

Kadriye Hüseyin, dostluğun önemini ve dost bulmanın zorluğunu Diyojen’in şu veciz sözüne eserinde yer vererek aktarır.

"Diyojen'in gündüzün bir fener ile yollarda gezdiğini gören kimseler kendisine "Ne arıyorsunuz?" diye sual etmişler. O da "Adam arıyorum" cevabını vermiştir. Siz de hayatınızda az da olsa güvenilir bir dost bulduğunuz zaman kalbini kırmayınız. Asla yüreğini incitmeyiniz.

Mutlu iseniz mutluluğunuzun bir miktarını ona bağışlayınız. Zira yorgun gönüllere teselli, yaralı kalplere onarımda bulunmak mutluluğun bir görevidir. Minnettarlığınızın duası sağlıklı yolunuzun sıkıntılarını götüreceğinden bu vazifenin gereğini yerine getirmeye gayret ediniz."²⁹⁸

Pir Sultan Abdal; “*Hiç ellerin taşı bana değmez, ille dostun gülü yaralar beni.*” diyerek gerçek dostun zarif bir eleştirisinin bile incitici olabileceğini söylerken Prenses Kadriye ise Pir Sultan Abdal’ın görüşlerini çürütmek istercesine gerçek dostun eleştirilerden incinmeyeceğini hatta kendini borçlu hisseceğini şu paragrafta savunmuştur:

²⁹⁷ Mahmut Balcı, age. s.135-136.

²⁹⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 96.

*“Dostlarınıza gerçekleri açıklamaktan uzak durmayınız. Güvenilir bir dost sizin en soğuk tenkidinizden ve en şiddetli hükmünüzden incinmez. Kendisine bir yanlışını söylemenizden dolayı size karşı kendisini borçlu hisseder.”*²⁹⁹

Prens Kadriye; dostlukların insanlara güç kazandıracağını belirtmiştir. Dostların birbirlerine daima destek olarak dostluklarını sağlamlaştırılmaları gerektiğini tavsiye etmiştir. İnsan dostunu küçük görürse, aşağılarsa ve kendini de överse dostsuz kalacağını bunun da insanı mutsuz edeceğini şu sözleriyle vurgulamıştır.

*“Sevdiğimiz bir kimse gerçekte bizim için büyük bir güçtür. Dostlarınız fakir düşer ise sakın sevginizi geri almayınız. Makamı sizinkinden aşağı ise kendisini aşağılamayınız. Kendi başarınızla ona karşı kendinizi övmeyiniz! Ona karşı davranışınız büyüklük verici olmasın. Bu şekilde onun güvenini yitirirsiniz. Dostsuz kalırsınız. Hayatın güzelliklerinden, mutluluklarından geri kalırsınız. Bir emele, bir amaca ulaşmak için insan birlikte çalışmalıdır.”*³⁰⁰

Kadriye Hüseyin, altının değerini sarraf bilir misali, dostun değerini de ancak gerçek dostunun bileceğini ve dostun değerini ancak hakiki dostun arttıracığını eserinde şu bölümde yazıya dökmüştür:

*“Siz yetişmeniz için kendi kendinize ne kadar çalışsanız fikrinizi aydınlatıp zihninizi genişletenler, yine etrafınızda bulunanlardır. Ne derece akıllı, ne mertebe zeki olsanız daima başkalarına muhtaç olursunuz. Bir cevher ne kadar eşsiz olur ise olsun, göz alıcılığı, bahası ve kıymeti üstat elinden geçtikten sonra bilinir.”*³⁰¹

Prens Kadriye, gerçek dostların birbirlerinin en ufak hataları karşısında dostluklarını bozmamaları gerektiğini zira dostlukların kolay kurulmadığını, dostluğun dar zamanda belli olduğunu, dostluğumuzu daima sevgi ile sağlamlaştırmanın gerektiğini şu ifadeleri ile dile getirmiştir:

“Dostluk, hayatın ilkbaharıdır. Ahlâkınıza gereklidir. Konuşma ve değişim, düşünce, samîmi bir dostun varlığıyla oluşur. Hayatın olağan sıkıntılarına tahammül etmeden isteklerinize cesâret ve fikrinize kararlılık eyleyen dostlarınızdır. Bilir misiniz ki: aziz bir arkadaş bulmak ne büyük bir başarıdır... Nasıl bir İlahi iyiliktir? Şayet bir kusurunu, bir hatasını görürseniz ahlâkı fenadır diye derhal arka çevirmeyiniz. Güveninizi geri almayınız. Sevgisini terk etmeyiniz. Gerçek dostane bir ilişki için uzun bir zaman gerekir. Bir anda mahvetmeyiniz. Doğru ve güvenilir dost edinirseniz asla sevgi yoksulu olmazsınız. Gayret ediniz de çevreniz sevgiyle nurlansın. Sevgi yolunda deve dikenleri bitirmemek için dostunuz ile daima iletişim

²⁹⁹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 93 - 94.

³⁰⁰ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 94.

³⁰¹ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 94 - 95.

halinde bulununuz. Mutluluk zamanınızda hayatınızda, çevrenizde pek çok dost bulursunuz. Fakat sıkıntı ve felaket zamanınızda bulduğunuz dostları tamamen yücelterek değer veriniz. Zira sizi gerçekten sevenler onlardır."³⁰²

Kadriye Hüseyin, dostluğu müziğe benzetmektedir. Nasıl müziğin değerinden müzisyenler anlarsa dostluğun değerinden de anlayışlı, bilgi sahibi insanlar anlar demektedir.

"Dostluk aynen güzel bir mûsiki gibidir. Kıymetini anlayanlar ve sesinden zevk alanlar yalnızca sanatkârlar ile bu zevkten anlayan kişiler olduğu gibi dostluğun değerini bilenler de sadece anlayışlı ve bilgi sahibi olanlardır."³⁰³

Dostluk, zevklerin ve düşüncelerin uyuşmasıdır. Dostluk, kişisel çıkarlarla günübürlük kurulan bir ilişki değildir. Çıkarların olduğu yerde kalıcı dostluklar kurulamaz. Çıkarlara dayalı dostluklar çıkarlar ortadan kalktığı anda biter. Gerçek dostluk, hiç beklenmedik bir anda insanların kalbine karşılıklı doğan, güvene ve samimiyete dayalı sıcak bir duygudur. Gerçek dostluk, zamanın ve mekânın ötesine geçer, insanların kalplerinde ve ruhlarında kökleşerek sağlamlaşıp kalıcı hale gelir. Gerçek dostluklar, basit gelişmelerden, esintilerden etkilenmezler.

Dostluk, sevinç ve üzüntüyü paylaşmaktır, anlamaktır, hatırlanmaktır, sonsuza dek olan arkadaşlıktır. Dostluklarda zamanın önemi olmamalıdır, başın ne zaman sıkışırsa sıkışsın, koşabilmeli, kapısını çaldığında gözlerindeki o bakışı anlayabilmelidir dost. İhtiyaç duyduğunda omuzlarına yaslanabilmeli, hayatın sarsıntularına destek olabilmelidir dost. En gizli sırlarını bile verebilmeli, övüldüğünde değil, yuhalandığında durup koluna girebilmeli sana senden çok güvenen bir sırdaş olmalıdır dost. Dostluklar hiçbir menfaate dayanılmadan sadece bir sevgi üzerine kurulursa daha sağlam olur. Aksi takdirde ellerimize aldığımız kum taneleri gibi parmaklarımızın arasından farkında olmadan kayıp gider.

Dünya hayatında mutlu ve mesut olduğumuz zamanlarda dostlarımızla mutluluklarımızı paylaşıp onların da mutlu olmaları için çaba sarf etmeliyiz. Dostlarının mutlu olması için çaba sarf eden insanların mutluluklarından eksilme olmayacağı gibi dostlarının mutlu olduğunu gören insanların mutlulukları bir kat daha artar.

³⁰² Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 95-96.

³⁰³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.96.

3.1.21.VERİLEN SÖZDE DURMAK (AHDE VEFA)

Ahde vefa etmek, “sözünde durmak” şeklinde tanımlanmıştır.³⁰⁴

“Verilen sözde durmak”, sözleşilen konuda tarafların kesinlikle gerçekleştirecekleri yükümlülükleri kabul ettikleri ve yerine getireceklerini bildirdikleri anlamına gelir.

“Söz vermek”, işi yapacağını söylemek, bildirmektir yani ahdin sözlü veya yazılı kısmıdır; “verilen sözde durmak” ise söylenen sözü yapmak, işi yerine getirmektir yani ahdin eylem sürecidir.

Allahü Teala da Kur’an-ı Kerim’de insanlara verilen sözde durmayı emretmiştir. Bu konu ile ilgili ayetlerden bazıları şu şekildedir:

“Emanetlerini gözeten ve sözlerini yerine getiren (mü’minler murada ermişlerdir”).³⁰⁵

“Emanetlerini ve sözlerini yerine getirenler, tanıklığı gereği gibi yapanlar, namazlarına riayet edenler; işte onlar, cennetlerde kendilerine ikramda bulunulacak kimselerdir.”³⁰⁶

“Sözleştiğiniz zaman Allah’ın ahdini yerine getirin. Yeminleri pekiştirdikten sonra bozmayın, çünkü Allah’ı kendinize kefil göstermişsinizdir. Allah yaptıklarınızı bilmektedir. Bir milletin diğer bir millettten daha çok olmasından dolayı, ipliğini iyice eğirip katladıktan sonra örgüsünü bozan kadın gibi, yeminlerinizi birbirinize karşı dolayıp çevirmeye alet etmeyin. Allah onunla sizi denemektedir. Aranızda anlaşmazlığa düştüğünüz şeyi kıyamet günü elbette size açıklayacaktır.”³⁰⁷

Kadriye Hüseyin, eserinde söz vermenin iki kişinin iradesiyle yapıldığını, yerine getirilemeyecek sözlerin hiç verilmemesi gerektiğini şu paragrafında dile getirmiştir:

“Başkalarının hayat ve düşüncelerine, durum ve hareketlerine saygılı olunuz. Bir anlaşma, bir sözleşme düşünüünüz, bir kimseye söz vererseniz, sözünüze uyararak, sözünüze saygı duyunuz. Zira söz vermek iki kişinin irade değişimi ve manevi bağı olduğu için insan hayatının gayet nazik ve kutsal noktalarından biridir. Eğer sözünüzü tutmayacaksanız söz vermeme-niz daha iyidir. Söz verip tutmamak bir şerefsizliktir. Sözünüzü daima yerine getirmeye çalışınız. Ki herkesin güven duygusunu kazanasınız”³⁰⁸

³⁰⁴ Türkçe Sözlük, Tdk, s.54.

³⁰⁵ Mu’minun Suresi, 8.ayet, s. 407

³⁰⁶ Mearic Suresi, 32- 35. ayetler,,330

³⁰⁷ Nahl Suresi, 91.ayet, s. 413-414

³⁰⁸ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s.85.

3.2. ESERDE GEÇEN, BİLİNMESİ VE SAKINILMASI İSTENİLEN TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Prenses Kadriye Hüseyin, eserinde bilinmesi ve benimsenmesi istenilen tutum, davranış ve değerleri telkin ederek işleminin yanında bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum ve davranışlardan da bahsetmiştir.

3.2.1. YALAN

“Yalan”, “doğru olmayan, gerçeğe uymayan söz; uydurma” olarak tanımlanmıştır.³⁰⁹

Allahu Teala, yalanı Kur’an-ı Kerim’de şu şekilde yasaklamıştır:

*“Ey inananlar! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyi söylemeyiniz. Allah katında büyük öfkeye sebep olur.”*³¹⁰

*“Kendine okunan Allah’ın ayetlerini dinleyip, sonra onları hiç duymamış gibi büyüklük taslamakta direnen, pek yalancı ve günahkar kişinin vay haline! Ona can yakıcı bir azabı müjdele.”*³¹¹

Eserinde iyi değerlere ayrıntılı şekilde yer veren Kadriye Hüseyin, kötü huyları bir cümle içerisinde ‘fena kuvvet’ olarak işlemiştir.

*“Yalancılık, nefret, (vasıflandırma) ayrımcılık ve kendini bencillik de fena kuvvetlerden sayılır.”*³¹²

Fena kuvvetler olarak zikrettiği bu olumsuz değerlerden de ‘yalancılık’ hakkında, bazı insanların yalanın kötü olduğunu söylemelerine karşın yalan söylemekten de kendilerini alamadıklarını, böyle insanların teoriyi bilip de pratikte uygulamayan insanlara benzediğini yazmıştır Kadriye Hüseyin. Hatta bu tip insanları sadece pusulasına bakmakla gideceği yöne ulaşabileceklerini sanan dümencilere benzetir ve bu benzetmeyi yaparken okuyucularına da şu şekilde sorular sorar:

“Ahlaki konuları bir matematik formülü çalışır gibi ezbere söylemenin hiçbir faydası ve tesiri olmaz. Yalanın bir sıfat olduğunu bildikleri halde nice kimseler daima yalan söylemekten kendilerini alamazlar. Bir dümenci yalnız pusulasına bakmakla mesafe kat’ eder mi? Dümeni kullanmaz ise gemisini nasıl yürütebilir? İşte insanlar da bir takım anlamlı sözleri

³⁰⁹ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.2510.

³¹⁰ Saf Suresi, 2-3. ayetler, s.415.

³¹¹ Casiya Suresi, 7-8.ayetler, s. 123.

³¹² Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 65.

söylemekten geri kalmadıkları halde hayatlarını güzel bir şekilde sürdürmeyi başaramıyorlar.”³¹³

Doğru olmayan, gerçeğe uymayan, aldatmaya yönelik, yanıltıcı, uydurma söz olarak tarif edilebilecek yalan, İslam dininde birkaç durum (savaşta düşmanı aldatmak, araları bozulan insanların aralarını bulmak gibi) dışında çirkin ve günah bir davranış olarak nitelendirilmiştir. Genellikle bencil, çıkarlarını düşünen, kötü insanların başvurduğu bu davranış, kontrol edilmezse bir alışkanlığa dönüşebilir ve zamanla yalancı kendi yalanlarına kendisi de inanmaya başlar. Atalarımız bu nedenle “yalandan uzak dur yoksa yüzünün suyu *yere gider*”, “*yalandan korktuğun kadar yalandan kork*”, “*yalancının mumu yatsıya kadar yanar*”, “*yalancının evi yanmış kimse inanmamış*” gibi sözlerle insanları bu kötü alışkanlıktan uzak tutmaya çalışmışlardır.

Yalan söylemek son derece kolaydır. Her insan yalana teşebbüs edebilir. Fakat başlangıçta hissedilmeyen zamanla oldukça güçlenen bu alışkanlık öyle bir hâl alır ki insan söylediği yalanları hatırlamamaya başlar. Böyle olunca da gerçek ve yalanlar birbirine karışır, toplumda insanların birbirine olan güven, sevgi, inanç, yardımlaşma ve dayanışma duyguları zarar görür. Çünkü yalan beraberinde aldatmayı, ihaneti, karşıdakine zarar vermeyi vs. getirir. Bu olumsuz sonuçları düşünüldüğünde insan ne kadar ümitsiz, çaresiz ve zor durumda olursa olsun yalana sığınmamalı, onu bir kurtuluş çaresi olarak görmemelidir. Açık yüreklilikle hemen hemen her durumda gerçeği dile getirmelidir.³¹⁴

3.2.2. NEFRET

“Nefret”, “*nefret bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu, tiksime, tiksinti*” anlamına gelmektedir.³¹⁵

Kadriye Hüseyin, eserinde insanlıktan bahsederken sakınılması istenen davranışlardan olan nefreti, daha iyi anlamamız için şu ifadeleri kullanmıştır:

“İnsaniyeti seven bir kimse, her ne olursa olsun ve hangi milletten olursa olsun yabancılarla olan ilişkilerini yine ve daima insanlık ve doğruluk dairesi içerisinde gerçekleştirir. Karşısındaki gerek Hristiyan ve gerek Yahudi olsun evvelâ kendisi gibi insan bulduklarını asla hatırandan çıkarmayıp dostluk üzere bulunurlar. İnsaniyet, duygu sahibi olmak, iyili-

³¹³ Prens Kadriye Hüseyin, age. s. 68.

³¹⁴ Selim Emiroğlu, *Türkçe Manzum Nasihat-Nâmelerin Eğitim Değeri Üzerine Bir İnceleme*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2010

³¹⁵ *Türkçe Sözlük*, tdk, s. 2510.

ği sevmek ve üstün davranışları tercih ederek canı gönülden insanlara muhalefetten sakınarak yaşam olanağı sağlamak demektir. Bu dünyada bizi birbirimizden ayıran şey kişisel çıkar gözeterek nefsanî isteklerimize meyletmemiz, nefret ve ayrımcılıkla birbirimizi ezmek arzusudur.

İnsanlar başkalarına dost olarak bakmaları gerekirken, bir vatanın çocukları oldukları hâlde yine birbirlerine kardeş gibi değil adeta düşman gibi davranmaları mertliğe sığmaz. İnsaniyet, nice çağdaş milletler için hâlâ bir laftan ibarettir.”³¹⁶

3.2.3. AYRIMCILIK

“Ayrımcılık”, “ayırıcı olma durumu” olarak tanımlanmaktadır.³¹⁷

Ayırım yapmak, “eşit davranmamak, fark gözetmek” anlamına gelmektedir.³¹⁸

Ayrımcılık hiçbir zaman kültürümüzde tasvip edilen bir davranış olarak kabul edilmemiştir. Aksine Hz. Muhammed (sav) Efendimiz’in yüz yıllar önce Veda Hutbesi’nde buyurduğu gibi “*Ey insanlar dikkat ediniz! Rabbiniz tektir. Arabın, Arab olmayana, Arab olmayanın Arab’a, siyahın kırmızıya, kırmızının siyaha, takvadan öte, hiçbir üstünlüğü yoktur. Şüphesiz Allah Teala katında en üstünüünüz, Allah Teala’dan en çok korkanınızdır.*”³¹⁹ İnsanlar eşit kabul edilmiştir. Bu da ayrımcılığı ortadan kaldırmıştır.

Kadriye Hüseyin de sakınılması istenen davranışlardan ayrımcılığın olumsuz bir davranış olduğunu çok kısa bir şekilde şöyle ifade eder:

*“Yalancılık, nefret, (vasıflandırma) ayrımcılık ve kendini beğenmişlik de fena kuvvetlerden sayılır.”*³²⁰

3.2.4. BENCİLLİK

“Bencillik”, “yalnız kendini düşünen, kendi çıkarlarını herkesinkinden üstün tutan, hod-bin, hodkam, egoist” olarak tanımlanmıştır.³²¹

Allahu Teala Kur’an-ı Kerim’de bencilliğin zararlı bir huy olduğunu ifade ediyor. Bu ayetlerden bir tanesi de şu şekildedir:

³¹⁶ Penses Kadriye Hüseyin, age. s.152-153.

³¹⁷ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.210.

³¹⁸ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.210.

³¹⁹ Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 5/411

³²⁰ Penses Kadriye Hüseyin, age. s.65.

³²¹ *Türkçe Sözlük*, Tdk, s.306.

“İnsan gerçekten pek tahammülsüz yaratılmıştır. Başına bir fenalık gelirse feryat eder, kendisine bir iyilik dokunursa pintileşir.”³²²

Kadriye Hüseyin, eserinde bencilliği de zikrederek, fena davranışlardan saymıştır. *“Yalancılık, nefret, (vasıflandırma) ayrımcılık ve bencillik de fena kuvvetlerden sayılır.”³²³*

³²² Mearic Suresi, 19, 20, 21. ayetler, s. 421

³²³ Prenses Kadriye Hüseyin, age. s. 65.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Osmanlı'da Batılılaşma tarihi ile eş zamanlı başlayan “kadın hareketi”, önceleri her ne kadar erkeklerin önderliğinde ilerlese de zamanla kadınlar siyasi ve sosyal haklarını zorlayarak bu harekette etkin şekilde yer alırlar. Eğitim, siyaset ve toplumsal haklar itibarıyla özellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde kuşatılmış bir kapalı dünyadan çıkan entelektüel kadın, haklarını sorgulamaya, farklı düşüncelerle temas kurmaya ve hemcinslerine rehber rolünü ifa etmeye girişir. Bu sürecin yavaş ve dönemin şartları düşünülerek temkinli işlediğini de belirtmek gerekir.³²⁴

Tanzimat hareketiyle başlayarak günümüzde de devam etmekte olan yenileşme dönemi Türk edebiyatının yazarlarından birisi de Kadriye Hüseyin'dir. Kadriye Hüseyin Mısır'da gelişen Türk edebiyatının öncülerindedir.

Tanzimat dönemindeki kültürel açılımla ortaya çıkan yeni aydın grubunun üyeleri arasında Fatma Aliye, Nigar Hanım, Emine Semiye gibi aydın ve topluma yön veren kadınlara da rastlanmaktadır. Aydın, iyi eğitilmiş, Arapça, Türkçe, Fransızca bilen ve hepsinden önemlisi kendisini bir Osmanlı-Türk ve Doğu'lu kadın olarak niteleyen ve yaşadığı dönemin yazarlarından da etkilenen Kadriye Hüseyin, daha çok Fatma Aliye'yi model almıştır.

Kadriye Hüseyin'in Meşrutiyet'in ilanından sonraki dönemin önemli mecmualardan *Şehbâl*'de, çoğunluğu *Nilüfer* takma adıyla olan pek çok yazısı da mevcuttur.

II. Meşrutiyet'le birlikte kadınları aydınlatacak, bilgi ve pratiklerini artıracak yazılarla aydın, kültürlü ve zarif kadın imajı yaratılmak istenmiştir. Kadriye Hüseyin de *Muhadderat-ı İslam* adlı eserinde doğu kadınının batıdakilerden farkını irdelemiştir.

1908'li yıllarda başlayan sosyal değişiklikler edebiyata da yansımıştır. Prenses Kadriye, *Mehâsin-i Hayat* adlı eserinde düşünce ve duygu dünyasının inceliklerini, millî, dinî ve kültürel konulardaki, “iyi insan” olma yolundaki hassasiyetleri kaleme almıştır.

Osmanlı kültürüyle yetişmiş olan Kadriye Hüseyin, ahlaki çöküşten toplumu kurtarmak için, içinde bulunulan durumdan çıkış yolu olarak kültürel değerlerin öğretilmesi gerektiğini savunmuş ve *Mehâsin-i Hayât*'ta değerler eğitimine ayrıntılı olarak yer vermiştir.

Bu çalışmada Prenses Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât* adlı eserini değerler eğitimi açısından inceleyerek her bir bölümdeki değerlerin önemini ve okuyucuya aktarılmasındaki inceliği ortaya koymaya çalıştık.

³²⁴. Betül Coşkun, agm. s.4.

Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât* adlı eserinde; çocuk eğitimi, güzel ahlak, adaletli olmak, ailenin önemi, içinde yaşanılan eve kıymet vermek, vicdan, danışmak (fikir almak), çalışmak ve gayretli olmak, sabırlı olmak, sabır ve gayret, cesaret, nasihate kulak vermek, ilme ve bilgiye önem vermek, terbiye, merhamet, saygı, hayata hürmet, hakikate hürmet, ana babaya, aileye, akrabaya hürmet, sevgi, dostluk, verilen sözde durmak gibi ahlaki değerleri tavsiye etmiştir. Yalan, nefret, ayrımcılık ve bencilliği de insanları birbirinden ayırıp uzaklaştıran fena kuvvetler olarak nitelemiştir.

Kadriye Hüseyin, *Mehâsin-i Hayât* adını verdiği kitabının esasını ahlak ve medeniyete dair eserleriyle döneminde meşhur olarak tanınmış batılı bir yazar olan Fransız ahlakçılarından Vagner'in *Hem Büyüklere Hem Küçüklere* adlı eseri teşkil etmiştir. Kadriye Hüseyin, eserinde Vagner'in atmış olduğu temeller üzerine milli âdet ve ahlak anlayışını da yerleştirdiğini kaydeder. Ayrıca dili sade kullanmaya özen gösterdiğini çünkü amacının çocuklar için bir ahlak kitabı yazmak olduğunu da eklemekten edemez. Bu bağlamda eserin okunmasının Türkçe eğitiminde önemli bir katkısı olacaktır.

Kadriye Hüseyin, eserinde değerler eğitiminin daha iyi öğrenilip anlaşılması için örneğin Dante gibi batılı yazarlardan alıntılar yapmıştır.

Değerler eğitimi açısından incelediğimiz *Mehâsin-i Hayât* adlı eserde yazar, millî, ahlaki değerlerin aynı zamanda evrensel değerler olduğunu da ortaya koymuştur.

Kadriye Hüseyin, değerleri teorik olarak ele almış fakat okuyucularına hayatta uygulamalarını da tavsiye edip tekrar tekrar öğütlemiştir.

Prens Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât*'ı yazarın sağlığında Arap harfleriyle Kahire'de basılmıştır. Eser tarafımızdan transkribe edilip; transkribesine çalışmamızın ekler kısmında yer verilmiştir.

Toplumun çekirdeği olan güçlü ailelerin oluşturulması, donanımlı kadın eğitimi ve her şeyden önemlisi Cenab-ı Allah'ın emaneti geleceğimizin teminatı çocuklarımızın eğitimi için Kadriye Hüseyin'in yazmış olduğu ahlak kitabının okunması gerekir.

Sonuç olarak değerlerin yeni nesiller tarafından da okunması, öğrenilmesi ve özümse-nerek uygulanabilmesi için Prens Kadriye Hüseyin'in *Mehâsin-i Hayât* adlı eserinin okunması iyi bir kazanım olacaktır.

Prenses Kadriye Hüseyin Mehâsin-i Hayât

HASBİHAL

İnsan hüsn-i hulk ile hüsn-i terbiyesiyle insandır. Âdem tâlim ve tehzîb-i ruhu sayesinde âdemdir.

Milel ve akvâm kim olursa olsun ve nerede bulunur ise bulunsunlar terbiye ve ahlâk-ı hüsnelerinin ulviyeti derecesinde asabiyet ve saadetlerini hıfz ve himâyeye muktedir olurlar. İşte bu kaide-i muttaride icabındandır ki ümem ve akvâm-ı mütemeddine bilhassa ta’lim ve terbiye-i ruhiyeleriyle nâ’il-i refah ve sa’âdet olmuş ve her vechle ni’met-i mehâsin-i hayatla mutna’im bulunmuşlardır.

Mensubiyetiyle müftehir bulunduğum kavm-i necibimin derece-i âliyyede nâ’il-i refah ve sa’âdet olması ehass-ı emelimdir. Husul-i emele sa’y ve gayret ise nüfusda bir tabiatdır.

Gönlüm kavmimin sa’âdeti yolunda hizmet etmek, ruhum milletimin aksâ-yı ulviyete vusulünü görmek istiyor. Bunun içindir ki müta’âlasıyla mütelezziz olduğum kütüb-ü resâ’il-i ahlâkiye ve ictimaiyyede müsadif-i nazarım bulunan mebâhis-i müfide-i ümrâniyenin mehâsin-i hayatımıza müteallik aksâmını hep cem ve sırasıyla tertib eyledim. *Mehâsin-i Hayat* namını verdiğim kitabımın esasını ahlâk ve ümrâna müteallik âsâr-ı münteşiresiyle eşhâr eden Fransa ahlâkiyyunundan “Vagner” in *Hem Büyüklere Hem Küçüklere* nam eser-i mu’teberi teşkil ediyor. Ahlâk ve â’dât-ı milliyemizi nazar-ı ehemmiyete alarak birçok da mebâhis-i ahlâkiye ve ictimaiyye ilave eyledim.

Ta’mim-i fa’idesi ve mekâtibe kabulü hâlinde hem kırâ’ât hem dürûs-ı ahlâk makamına kâ’im olması için de tarz-ı ifadesinin sehl ü sadeliğine iktidârım derecesinde dikkat eyledim.

Yukarıda dahi beyan eyledigim vech ile arzum milletimin hayrına, faidesine hizmet etmek ve emelim “Hayrû’n-nas men yenfa’en-nas” kanun-ı münifenin hükmüne ittiba’ ve ri’âyet eylemektir. Ve min Allâhu’t-tevfik.

Kadriye Hüseyin

TEHZİB-İ AHLAKDAN MAKSAD

Çocuklar, bir ders aldığınız vakit ne maksada mebni sizi tedris ettiklerini düşününüz.

Size öğrettikleri şeyleri kâmilan anlamayıp da dersinizi bir makine veya bir papağan gibi tekrar eder iseniz asla istifade edemezsiniz. Dersinize dikkat etmez ve maksadından haberdâr olmaz iseniz büsbütün ihmâl eder ve sıkılırsınız. Fakat bir ta'limden maksad ve menfa'atin ne olduğu anlaşıldığı zaman dikkat artar ve şakirdân nezdinde kesb-i ehemmiyet eder.

Çocuklar her halde ne hocalarını ne müdürlerini ne de ebeveynini memnun etmek için okuyup yazmadıklarını bilmeli ve mücerred kendi istikballeri için çalıştıklarını tefekkür eylemelidirler. Eğer bu fikr ile öğrenmeyip de yalnız vakitlerini geçirmek yahud birini hoşnud etmek için mektebe gönderildiklerini zannederlerse gayretleri derhal zâ'il olur. Çocuklar kendilerine verilen derslerden istifade edeceklerini bilmelidirler. Meselâ rakamları öğrendikleri zaman hesap edebilmek maksadıyla çalışıp istikbalde kendilerini kimse aldatamayacağını anlamalıdır. Genç kızlar dikiş öğreniyorlar ise kendi elbiselerini dikmek, sökülük ve yırtıklarını tamir edebilmek hâsılı ailelerine yaramak arzusuyla çalışmalıdırlar. Her talimin bir neticesi var. Talim-i ahlâktan maksad nedir? Çocuklar büyüdüklerinde namuslu ve doğru insanlar olmaları için yardım ve sonra da maksada vüsûl için bir tarik-i müstakime sâlik olmalarından ibarettir.

Çocuklar! İnsan her şeyi öğrenmeli. Okumak, yazmak ve hesap etmek boş durduğunuz yerde size gelmeyeceğini bilirsiniz. Sür'atle okumak ve yanlışsız yazabilmek için ne kadar vakit lazımdır?

Mektebe devamdan evvel bile her gün bir şey öğrenilir. Küçük bir çocuk hatta kundakta iken bile yine bir şakirddir. Hayatın şakirdanından addolunur. Dikkat ederseniz nasıl bakacağını ve gözleri olduğu halde nasıl isti'mâl edeceğini bile idrak eylemediğini görürsünüz. Bakar. Karmakarış görür. Gördüğünü anlamaz. Gözünün önündeki eşya yakın mı uzak mı farkına varamaz. Bir zaman sonra bacaklarının üstünde durabilmeyi öğrenir. Sonra da yalnızca yürüyebilmeye çalışır. Nihayet konuşmaya başlar. Ne kadar tahsil ne çok ta'lim! Okumak, yazmak öğretildiği gibi yaşamağı dahi ta'lim etmeli. İnsan hayatta olduğu halde hayatı nasıl isti'mâl edeceğini bilemez. İdrâke malik olduğu halde sahib-i idrâk bulunduğunu tefekkür edemez. İradesi olduğu halde istediğini sebat ve cesaret ile isteyemez. Kuvveti var ise de hiçbir şeye hasr edemez. Yüreği var. Ancak âheri sevmeğe iktidarı yok. Nasıl yaşamasını bilmiyor. Kimse göstermemişdir. Gösteren olduysa bile ya unutmuş veya nasihatı nazar-ı i'tibara almayıp tahkir etmiştir. Böyle bir şey vaki' olmasın diye hayatınızı menfaatli bir surette isti'mâl etmeniz ve bozup büsbütün ga'ib eylememeniz için size biraz malûmat vermeği ve ha-

yat bahislerini öğretmeği tefekkür eyledim. İnşallah istifade edersiniz. Yaşamak nedir? Nasıldır? Öğreniniz. Zîra yaşamak bir sanattır. İnsan ise bir sanatta maharet kesb etmek için çalışmağa erken başlamalıdır. Mükemmel mûsikişinas olmak isteyen bir kemancı yirmi yaşında kemanı çalmağa başlamamalıdır. Zîra parmakları kâfi derecede yumuşak olmaz. Genç iken başlasın, çok meşk etsin ki derece-i kemâle vâsıl olsun.

İyi yaşamak san'atı acaba hangi nokta-i his üzerinde mevzu'dur? İyi veya fena nasıl bir hisse bağlıdır. İşte bu hissin, bu kuvve-i mümeyyizenin ismi vicdandır. Vicdan ifâyı vazife edecek ise ef'alın menfa'atine sebebiyet vermelidir. Vicdanı tahrik edecek bir fiil yoksa aksak ve mu'attal bir terazi gibi kalır. Böyle bir vicdan hiçbir şeye yaramaz. İçinizde hiç karların üzerinde yahud sahillerin ince kumlarında yürüyenleriniz var mı? Nasıl yürüdüğünüzü bilmek istiyorsanız şâyân-ı ta'lim bir bahsdir. Geçtiğiniz yerlerde bıraktığınız izlere dikkat ediniz. Bakınız, hatveleriniz müsavi mi yoksa gayr-ı müsavi mi? Yürür iken adımlarınızı içeriye doğru mu atıyorsunuz? Yoksa dışarıya doğru mu? Bir yol mu takib ediyorsunuz? Yoksa iziniz dolambaçlı hatlar mı yapıyor? Bakınız. Görürsünüz ki hatveleriniz hususiyet-i acibeleriyle tab' edilmiştir. Hayatınızda mu'amelâtınız, izleriniz gibi böyle kaydedilmiştir. Dikkat ediniz. Tarik-i müstakimi ta'kib eyleyiniz. Karşınızda bir iyi fırsat görür iseniz derhal fevt etmeyiniz. Yakalayınız. Güzel bir hareket gördüğünüzde tahsîn ediniz. Taklid ediniz. Şâkirdanın arzusu defterlerini temiz tutmak olduğu gibi istikbalde mu'ameleleri, hayatları da defterleri gibi pak olmalıdır.

Hayat-ı ma'neviyenin en büyük tehlikesi münafıklık, hilekârlık vasıtasıyla nâ'il-i emel olup iyiye fena ve fenaya iyi diye hüküm vermektir. Her şeyin karışıklığı bundan neş'et eder. İyi bir hareketi iyi bilip fena bir fiili fena addederek ikisini de isimleriyle yad etmeli. Güzel parlak âli-cenâb bir mu'ameleyi görünce derhal ale't-tahsîn etmekden sakınmamalısınız.

Fena, alçak ve çirkin bir hareketi de görünce takbihine hüküm vermeye de cesaret etmelisiniz. Hatta ahbabınız olsa bile yine fiiline göre, tahsin yahud takbih etmelisiniz. Her şeyden evvel doğru olunuz. Hakikati beyan ediniz. Bir bardaktaki berrak suyu kirletmek için bir damla murdar su kifayet eder. Her şeyin âlisine, parlağına ve paklığına özeniniz. Gıpta ediniz. İnsan kendisiyle ve âherle mu'amelesinde her şeyden evvel sebat ve hakikat üzre bulunmalı. Harekatı sabit ve halis olmalı. İşte insan, o vakit insân-ı kâmil olur.

Siz gençsiniz. İyi ve pekiyi veya pek fena bir insan olabilirsiniz. Bu ise iyiliği, fenalığı tefrik edebilmenize bağlıdır. Şerden kaçınız. Zira şer insanlığı tezlil, tahrib ve iğfal eder. Her fena fiilde yani yalancılık, sirkât, cebânet, hıyânet, tenbellik, intizamsızlık hadid-mizaclıkda bir eser-i tehzib bulunur. İstikbalde anlarsınız. Şer bir katildir. Mihnet ve gözyaşlarının menba'idır. İkraah etmelisiniz. Şayed dış yüzü parlak ve cazibeli bir fenalığa tesadüf ederseniz

olanca kuvvetiniz ile teb'id ediniz. İyilik ise bilakis adalet, güzellik, şefkat, mu'avenet, teselli ve ümid demektir. İyiliği sevmelisiniz. Bulduğunuz vakit bırakmamalısınız. Müşkilata düçâr olsanız bile yine bırakmayınız. Yakalayınız. Sizden fedakârlıklar lazım gelir ise de yine seviniz. İyiliği daima arayınız. Mesleğiniz olsun.

Bu kitapta sizin sa'âdetiniz için göreceğiniz nasihatleri ta'kib ediniz. Okudukça hüsn-i te'sirini hissetmenizi namuslu, doğru insanlar olmanız için cân u gönülden arzu ederim.

Tarik-i müstakimi gözünüzün önünden gâ'ib etmeyiniz. Emelleriniz âli olsun. Hisleriniz pâk bulunsun. İnsaniyete yardım ediniz. Vatanınıza hizmet ediniz ki o da sizinle iftihar etsin.

BEN NEYİM?

Bu beyanattan maksadım sizi namuslu, doğru insanlar sırasına koymak olduğunu geçen makalemizde gördünüz. Düz bir ovada bulunduğunuz vakit size, karşıda bir kal'ayı veya bir ağacı göstererek deseler ki "İşte gitmek istediğiniz mahal ve nokta şu karşınızdadır." Aca-ba siz oraya nasıl vâsıl olabilirsiniz? Mahalli pek ala bildiniz. Fakat kifâyet etmez. Tarihi nasıl bulacaksınız? Yolu bilmediğiniz için sizin ile o mahallin arasındaki mesafe de yüksek duvarlar, vâsi' tarlalar, çukurlar ve nehirler olabilir. İnişlerden çıkışlardan bî-haber olduğunuz için yolda gider iken belki bir çukura düşerek ayağınızı incitebilirsiniz. Yahud vâsi' tarlaların içinden geçtiğiniz esnada ekinleri telef ederek yakanızı bekçinin eline verebilirsiniz. Bu suretle yakanız ya bekçi veya hâkim elinde bulunduğu halde mahall-i maksudunuza vâsıl olursunuz. Yolları kâmilten bilmek lazımdır. Tarik-i müstakime varmanız ve sonra o yolu ta'kib edebilmeniz için ben size çareler göstereyim. Bu yolların eğri büğrülere var. Düz ve açıkları olduğu gibi engin ve dereleri de mevcuttur. İyi bir yolcu yolun güçlüklerine tahammül etmeli, dağ ve tepeleri aşmağa muktedir olmalıdır. İhtiyatlı davranmalıdır. Kunduralarının sağlamlığını, bacalarının geniş bir harekete dayanabileceğini anladıktan sonra yola çıkmalıdır. Ayağınız incimış ise uzun bir mesafe kat edebilir misiniz? Hayır! Yarı yoldan dönmeğe mecbur olursunuz. Kuvvetiniz olmaz. İşte insan da aynı bir yolcu gibidir. Doğru yolu takib eylemezden evvel malzemesini tedarik etmelidir. Bu malzeme ise insanın iktidarına, fitratına merbutur. Bir insanı tabiatına, meyline, kudretine göre sevk etmeli. Bir balığa şarkı öğretmek, kimin hatırına gelir? Hayvanat veya nebatat besleyenler her bir hayvanın tabiatına göre, her bir nebatatın yaradılışına göre, ihtiyaçları ayrı ayrı olduğundan ona göre tatbik-i hareket ederler. Frenk inciri ağacı güneşe muhtaç olduğu gibi bir sarmaşık ve inci çiçeği dahi gölgeyi arar.

Alabalığı berrak suda yaşar. [Sa]zan balığı da çamurlu sudan başka suyu sevmez ve sa'adetini bulanık suda bulur.

Çocukları terbiye ederek doğru yola sevk etmek için bir çare vardır. O da çocuk nedir? İnsan nedir? Sualine cevap verebilmektir. Bu suali gereği gibi irâd etmiyorlar. Sormadıklarının sebebi de ekseriya göze görünen şeyler ma'lûm addedildiğinden ve ma'lumu dikkatle mu'ayene etmeğe kimse merak eylemediğindendir. Bu ise büyük bir hatadır. Çocuklar şehirlerde gezdikleri vakit gözlerinin önündeki binaları, camileri daima temaşa etdiklerinden dolayı pekiyi tanırlar. Köylüler ise yürür iken ezdikleri böcekleri, çiçekleri doğduklarından beri gördükleri için hiç ehemmiyet vermezler. İşte cümlemiz aynıyle bu çocuklar gibiyiz. İnsanın hüviyetine vakıf olduğumuza mebni iftihar ederiz. Her gün gözümüzün önünde bir çok ihtiyarlar, çocuklar, mülkiye ve askerler görmüyor muyuz? Bunlar kifayet etmez mi? Hayır! Görmek tanımak değildir. Bu türlü tanımak hafif başlara mahsusdur: Akli başında olan ve idrake malik bulunan bir çocuğun emeli bu türlü tanımaktan daha âli olmalıdır. Çocukluk zamanı geçdikten sonra kendimize irad edeceğimiz garib suallerden biri de "Ben neyim?" sualidir.

"Ben neyim" sözü herkes için en ehemmiyetli şeylerden biri olduğu gibi her şeyin ibtidası da yine "Ben neyim" dir. Bir çok adamlar yaşıyor. Büyüyor. Yiyor ve içiyor. Zevk u safa ettikleri halde bir kerecik olsun "Ben neyim" fikri hatırlarına gelmeden fevt olup gidiyorlar. Bu suali bir iyi irad edelim. Hilkat-i beşerin a'lâmet-i farikasındandır. Böyle bir suale pek basit bir cevap verilebilir.

Benî beşer bir cisimdir. Hem de kuşlar ve hayvanlar gibi müteharrik ve canlı bir cisimdir. Görür, işidir, yer, içer, hasta olur. Benî beşer bir hayvandır. Hem de hayvanat ile bizim aramızda büyük bir müşâbehet vardır. Hayvanların havassı da bizimkilerine benzer. Hatta konuşmak hissi büsbütün benzer. Bizimki gibidir.

Papağanlar da konuşur. Bunu herkes bilir. Fakat böyle kuşlar gibi konuşmak sizin için büyük bir marifet değildir. Böyle konuşmak bir şey anlamayarak, bir şey bilmeyerek söylemek demektir. Bu ise çok âdemlerin ve bir takım çocukların adetidir. Bu da pek fena bir adettir. Zira papağanların bu hali ne kadar hoşumuza gidiyor ise çocuklarda bu türlü âdetlerin bulunmasını da o kadar tahsin edemeyiz. Kuşun meziyeti addolunan konuşmak insan için büyük bir kusur sayılır. Papağanların konuşması bir aks-i sada gibi olup insanın konuşması ise fikrinin aksetmesidir.

Başka hayvanlar da pekiyi çalışırlar: Mesela karıncalar yollarının tertibine ve arılar kovanlarının intizamına fevkalade bir surette gayret ederler. Bunların iştigallerini benî beşerin çalışmasıyla bir kıyas edelim.

Arılar, şu âlemimizde buldukları gündün beri kovanlarını hâlâ ilk tarzları üzere bina ederler. İnsanlar mağaralarda, ormanlarda ve küçük kulübelerde iskan ettikleri zamanlarda, arılar yine muntazam ve san'atlı mekanlarını şimdiki gibi kurarlardı. O zamandan beri âdemler tekâmül ettikleri halde arılar yine o eski halleri üzere kalmışlardır. İnsanlar, asırlardan beri kovanlarından hile ile ballarını aldıkları halde, niçin insanların almaması için mukavemete bir çare bulmuyorlar? Firarları kolay olurdu. Arkalarından kim yetişirdi? Demek oluyor ki: Arılar da papağanlar gibi yaptıklarından bî-haberdirler. Yalnız bir his üzere icra ediyorlar. Fakat icraatlarını anlamıyorlar.

Kartal ise insandan daha iyi görür. Fakat insanlar, kartaldan daha uzak görmeleri için rasad dürbünlerini ve en yakın görmek için de hurdebini icad etmişlerdir. Arslan ise insandan daha müsellahtır. Fakat insan arslana uzak bir mesafeden isabet etdirecek top ve tüfenkler bulmuştur. Kırlangıç insandan daha seri gider. Ancak insan dünyanın bir ucundan diğer ucuna kadar sür'atle muhabere edecek aletler buldu. Hayvanatın idraki bize pek garib görünüyor ise de sabit değildir. İnsanlar ise bilakis tebeddül, terakki ve tekaddüm ediyorlar. Hayvanatın hareketi bir at meydanında dönüyorlar gibi görünür. İnsanlar ise bir yüksek, yalçın dağı aşan bir seyyaha benzer. Bazen cenuba, bazen şimale gider. Tevakkuf eder. Görülür. İlerler. İnsan bir hayvana teşbih edilirse her halde adi bir hayvana benzedilemez. Hayvanlardan ziyade olarak idrake nâ'il olduğumuz için bilmukabele biz de onlardan ziyade akilâne yaşamağa mecburuz. Derûnumuzda ihsasat-ı hayvaniyemizden ziyade bir şey olduğunu göstermeliyiz. İnsan bir fidanı fa'idesi olsun için besler. Bakar. Biz de bir faide için bir vazife ifası için bu âleme geldiğimizi tefekkür edelim. Bir insanı sa'ir hayvanatdan tefrik edebilecek ve terbiyesini, ahlâkını diğerlerinden temyiz edecek alâmet nedir? Ahlâk-ı hasenesidir. Bir insanın kadrini bilmek için kendisini bir mizana koysanız kıymetini anlar mısınız? İnsanın kıymeti kendi büyüklüğüyle, kuvvetliliğiyle ve asabının metanetiyle bilinmez. Gayet cesim olur ve pek gösterişli bulunur da yine bir alık, yine bir câhil olur.

İlim, ahlâk, idrak, isti'dad ve san'at hep bu beyhude kuvvetden, hep bu lüzumsuz, cesametden efdaldır. Yegâne idrak, insanı insan etmez. Zira fena bir adam her iyiliği her hüsn-î niyeti fenaya nakleder. Aklını âhere zulm etmekte isti'mal eyler. Bazı adamlar ise terbiyeli maymunlar gibidir. Her fena şeyi taklit ederler. Hayatları böylelikle geçiyor. Şer, nerede ve ne cihette bulunur ise onlar da oradadırlar. İşte insanın hilkat-i ma'nevîsi ve iradesi kendi vicdanıdır.

Bunların cümlesinin terkine ahlak derler. İnsanın hüsn-i ahlakı, âhere yaramak niyetinden iyiliğe isti'dâdından ve sebatından zahir olur. İşte insanda terbiye edilecek olan noktalar bunlardır. Lamba bulunduğu yeri tenvîr etmek içindir. Âdi olsa bile yine etrafına ziya neş-

reder. İşte insan da adaletle, uhuvvetle diğer insanlara muamele etmelidir. Zengin olsun, fakir olsun, kibar olsun, kaba olsun vazifesi yine birdir.

İnsan aynı bir lamba gibidir. Sağlam bir sıhhate, parlak bir idrake malik olsa, niyeti yine fenâ olunca müzeyyen fakat sönük bir lambaya benzer. Demek oluyor ki bir insan derece-i kemalini bulmak için madden, cismen, manen ve aklen sağlam olmalıdır. Cismin kuvvetini, metanetini ve aklın, ahlâkın iktidarını tekmîl etmeli ve içimizde mevcut olan hiss-i hayvanımız, idrakimize yardım eylemeli ki adaleti, doğruluğu icra edeceğinden her vechle emin olalım.

MENZİL

Rûy-i zemin cümle için bir dâr-ı ta'bdır. Hayatın yorgunluğuna tahammül ve müşkilâtına mukavemet edebilmek için bir çare vardır. O da dünya kuruldu kurulalı metin duran ve ezelden beri mevcut olan aile mektebinin derslerini almakla husûle gelir. Bu mektebde küçükler büyüklerden her ân ders aldıkları gibi; büyükler de küçüklerin ef'alinden, icra'atından bazen hisse-mend olurlar. Yekdiğerini anlamak, öğrenmek ve te'mmül eylemek ve ibret almakla insan hayatını tenvîr eder. İlim bir nurdur. İnsan her gün haberi olmaksızın birtakım şeyler öğrenir. Bu mektebde: İntizam, cömerdlik, ittihad, emniyet, şefkat, hayr, adalet, aheng, hubb-ı vatan, hubb-ı nefis hâsılı ahlâk bahisleri okunur. Bu dersler insanın düsturu olmalıdır. Ahlakını takviye ederek insan yerini, yurdunu sevmelidir. Küçük bir kulübesi olsun, hatta bir odası bulunsun yine o köşeye merbutdur. İnsan ocaksız, bucaksız kaldığı zaman rahatdan mahrum olur. Köşesini sevmeli, bakmalı, hürmet etmeli. Tezyîn eylemelidir. Her şeyden âli tutmalı. Ziyetli olsun, sade olsun yurt, yine yurtdur. Yani bir ilticagâhdır. Hürmet eder iseniz hanenizde asla bir fena icraatde bulunmazsınız. Seviniz, severseniz her tarafına dikkat edersiniz, bakarsınız. Hanenizi tanzim ediniz. İçine girenlerin yüzüne gülsün. Hanenizin intizamından ahlakınız derhal anlaşılır. Karma karış bırakır iseniz, kimse ziyaret etmeyi arzu eylemez. Pâk olsun. Sade olsun. Latif olsun. İnsanın efkârı, ihsasat-ı samimiyesi ikametgâhından zahir olur. Yaşadığınız yere biraz da ruhunuzun letafeti te'sir etmiş olsun. Kendinizi evinizde yabancı hissetmemelisiniz. Etrafınızdaki eşya gözünüze zârif görünsün. Tertipli olsun. Nerede hoş bir şey görür iseniz evinize getiriniz. İyi bir âdet görür iseniz evinizde taklid ediniz. İstirahatin mahrumiyetini hissetmeyiniz. Hoşa gidecek neş'e verecek cesaret bahş eyleyecek şeyler ile etrafınızı ihata ediniz. Kitaplar olsun, kahraman resimleri, ahbâb ve aile yadigârları bulunsun. İlkbaharı her ân hissetmeniz için çiçekler olsun. Latif rayihası odanızı ta'tir etsin. Eğer hayat sizi evinizden, barkınızdaki teb'id edip de yollara uzaklara gönderir ise

arkanızda bıraktığımız rahat, münevver, yumuşak yuvanız hatırınıza gelip yüreğinizde bıraktığı yadigârın hüsn-i te'siriyle mevki'nizin, işinizin, tarikinizin, her nerede bulunur iseniz müşkilâtının muhitinin şiddetini teskin eder.

AİLE

Kâinatın azim cemiyetlerinin en küçüğüdür. Mücerred küçükler değil, büyükler, ihtiyarlar, muktedirler, kuvvetliler ve herkes ailesinin nüfûzuna, hüsn-i te'sirine tabi' ve himayesine muhtaçtır. İnsan en müşkil şeyleri, en kolaylıkla, hatta haberi olmaksızın ailesinin yanında iken öğrenir.

İnsaniyetin en lâtif fi'illeri, cihanın en şirin temaşalarına aile nezdinde müşahede olunur.

Benî beşerin yegâne halk edemediği bir şey, bir ma'bed-i mukaddes var ise o da ailedir. Bu ziyâ-pâş yuvaya en nazik bir ukde ile merbutsunuz. Zira saâdetinizin, felaketinizin, sürûrunuzun, ye'sinizin menba'ı hep ailenizdir. İstikbalinizin mesleğinizin muvaffakiyeti, ailenizin sa'y ve gayretiyle husûle gelir. Ailenizin hüsn-i niyeti, meveddetini, cazibesini yüreğinizden teb'id etmeyiniz.

İnsan büyüdükçe yaşlanır, yaşlandıkça da kendisini genç zannetmede bir meserret bulur.

Aileniz arasında öğrendiğiniz dersleri ne bir kitapda, ne bir mektebde, ne de bir dârü'l-fünûnda talim edemezsiniz. Aileniz sizin için muhtasar bir dünya olduğundan orada yegâne hayat bahislerini okursunuz. Müştereken ta'ayyüşe alıştığınız için istikbalde de sa'y-i müştereke gayret edip âheri düşünmeğe vaktiniz olur. Aile, gayet a'lâ ve fevkalade güzel bir müessesedir. İnsan hayatından yorgun, kırgın, bıkkın kaldığı zaman manen kesb-i fevt eyleyeceği ve taze hayat bulacağı mahal ailesidir.

Aile muhabbetinden mahrum kalan kimse şefkatin bir garibi sayılır. Zira Cenab-ı Hakk'ın en birinci ihsanı ebeveynin nazarından zahir olur. Nur-i İlahiyle aile kesb-i kuvvet eder. İnsan hanesine, etrafına, akrabasına ehibbasına ebeveynine hasılı bütün kâinata olan muhabbetini bir gün vatanına nakl eder. İşte vatanperverliğin nokta-i tevellüdü, beşiği hep ailedir. İnsan hubb-ı vatan derslerini en evvel anasının kucağında iken öğrenir. Demek oluyor ki vatan aile teşkiliyle vücuda geliyor. Zira hubb-ı vatan, fedakârlık hep çocuklukta öğrenilir.

Aile mektebi olmayaydı, hürriyet, uhuvvet, müsavat bu üç azim sözün manası kalmazdı.

İttihadın temeli itaattir. İtaat etmeyi biliniz ki siz de istikbalde itaat ettirmeğe muktedir olasınız. Ebeveynine itaat etmek nefis için bir tenezzül değildir! İnsan bir korkudan dolayı verilen emre itaat eder ise işte o vakit cebânet ve za'fiyet izhar etmiş olur. Ebeveyninize kâmilen itaat edecek zaman geçer ise yine itibar, ihtiram etmeğe mecbursunuz. Küçüklüğünüzde sizi besledikleri ve öğretdikleri gibi siz de onların ihtiyarlıklarında kendilerini memnun ediniz. Emeklerini asla ferâmuş etmeyiniz. Geçmiş mihnetlerini ve ümidlerini, intizarlarını tefekkür ediniz. Sizi sevdikleri gibi siz de onları seviniz. Size verdikleri gibi siz de onlara veriniz. Terbiyelerin en sağlamı, en metini aile mektebinden ahz edilenidir. Seneler mürûr ettikçe te'siri asla zâil olmaz. Bu terbiyenin en birinci şartı emniyettir. İta'at: Emre ittiba' olduğu gibi şefkat da emniyet ile [vü]cûda gelir. Emniyet, ailenin şirazesidir.

Ebeveyninize hürmet edin. Fakat muameleniz samimi olsun. Kalbinizi onlara karşı kapalı bulundurmayınız. Bir sırrınız, hüznünüz, bir sürûrunuz var ise onlara bildiriniz. Sizin en doğru, en sâdik ahabınızdırlar. Sizi daima tükenmez sabır, nihayetsiz şefkatle dinlerler. Mahzun iseniz sizi der-âğûş ederler. Münkesir iseniz kalbinize iltiyâm ve gayretsiz iseniz gönlünüze ümid verirler.

Ailenin amâk-ı derûnu, metaneti, kâinatın azim kuvvetlerine müşabihdir. İnsanlıkta, cihanda, pederim, evladım, karındaşım kelimelerinin manasını, kıymetini tartabilecek bir mizan var mıdır? Ailenize ne kadar hürmet ederseniz ebeveyninizin akçelerine ne mertebe riayet eylerseniz, onlar da sizi o derece ta'ziz ve takdis ederler. Hasılı kâinatda meveddetle tefekkür, sabır ile icad, gayretle isti'mâl olunan bir kelime var ise o da aile sözüdür.

VİCDAN

Vicdan, derunumuzun bir adalet hissidir. His nedir bilirsiniz ya? Havas-ı hamse-i batına, âlem-i hariciyeyi seyr için beş penceredir. Bu pencerelerin biri kapanacak olursa kendimizi derhal bir aciz ve bir bî-çare buluruz. Eğer nazarımızın hissini gaib edecek olursak artık onun yerini hiçbir his tutamaz. Zira hayatı o nazarın vasıtasıyla temaşa ettiğimizden bu hissi gaib ettiğimiz zaman dünyanın geşt ü gûzarından da mahrum kalırız. Kuvve-i nazariyenin yerini hiçbir şey tutamaz. Herkesin gözü, ağzı, burnu, olduğu gibi bir de vicdanı olur. Acaba vicdansız kimse yok mudur dersenez? Dünyada maddi ma'lûliyet olduğu gibi manevi hastalık da olur. Bir insanın nazarı za'if, bacağı kuvvetsiz olduğu gibi vicdanı da sakat olabilir. Gözün ve kulağın za'fiyeti olur. Vücudun, zihnin böyle bir ihtilali, ıztırabı neye delalet eder? Bilir misiniz? Hilkat-i beşerin tabi' suretde mükemmel olduğuna delalet eder. Yani derunumuzun idarehanesinde bir noksan bulunduğunu izhar eyler. Demek oluyor ki işbu vicdan ve adalet

hissimiz kabiliyet-i beşeriyemizden addedilir. Zira bu his eksik, çarpık ve müşevveş olur ise o vakit vicdanımızın bir sebebdan dolayı mecruh bulunduğuna ve hilkatimizde noksan olduğuna hükmederiz.

Bir takım hissiz adamlar da vardır. Onlar da hayatlarını gayr-ı muntazam bir suretde imrâr etdikleri için âhere dahi vicdanın nâ-mevcut olduğunu ikrar ettirmeğe çalışırlar. Sakın a vicdansızların sözlerine kulak asmayınız. Ehemmiyet vermeyiniz. Sizi, kendileri gibi tabiatın muhalifine celbetmekden başka maksadları yokdur. Zira en ağır, en akli başında adamların bile adalete hürmetleri hep bir nokta-i nazardan tevellüd etmez. Kendinize riayet etmez iseniz asla mes'ud olamazsınız. Zira vicdan erbâb-ı kemalin ıztırabatını teskin edecek yegâne bir müsekkin-i manevidir.

Ef'alinizi, efkârınızı pâk tutunuz ki ne düşündüğünüzü sordukları zaman derhal hakiki bir cevap vermeye muktedir olasınız.

Bu hiss-i adalet cümlelerimizde mevcuttur. Fakat cümlelerimiz yine kendi hilkatimize göre bunu takib edersiniz. İşte insanları yekdiğerinden temyîz eden bu farka sebep, hilkatleridir. İçinizde en iyisi bu hisse kolayca ita'at edenidir. Fakat şu rehber-i hayatınız durduğu halde derece-i kemale vasıl olacağına emin olmayınız. İbtida bir tohumdur. Fidan değildir. Bu rehberiniz kesb-i tecrübe ve kemal etmelidir. Bacaklar yürümeğe ve gözler görmeğe ve kanatlar uçmağa alışdıkları gibi vicdanınız dahi temrin ile mükemmel olmasına çalışmalısınız. Harekete başladığında icraatlarının farkına varınız. Dikkat ediniz. Bilâ-tedkik davranmayınız. İşte vicdan ikaz olununca, insan derhal bu iyi mi? Bu fena mı? diye nefisinden sual eden ef'alini muhakeme etmeye başlar. Hayatınızın her gününde sadıkane irad ettiğiniz şu küçük sualler, hayatınızın masuniyet tezkireleridir. Böyle bir sualin hayatınıza olan nüfuz-ı azimine tabî hayret edersiniz. Koca sahralar kum danelerinin yığıntısından vücud bulduğu gibi, su damlaları da birikerek çaylar, ırmaklar ve denizler husule getirir. Dünyada her büyüğün aslı küçükdür.

İşte irad ettiğiniz suale evvela tereddüd ile cevap verirsiniz. Ba'de aheste aheste tereddüdlere zâ'il olarak kat'i cevablar vermeye alışsınız.

Saatiniz durursa ne yaparsınız? Saati iyi yürüyen birine gidip ondan sorarsınız. Değil mi? İşte bir nasihate muhtaç olduğunuzda tereddüd etmeyip sizden büyüklere gidiniz, onlar sizden ziyade yaşamış olduklarından daha tecrübekârdırlar. Tecrübeleriyle, nasihatleriyle sizi tenvir ederler. Vicdan sahibi bile bazen kendinden daha adil bildiği birine gider ve lazım olan nasihati talep eder. Zira insan ne kadar adil ne kadar doğru olur ise olsun, dünyada daima kendinden daha adil, daha doğru ve başka bir insan mevcut olabilir. Bir takım kimseler vardır ki vicdanı tahkir ve bunun bir kuvvet-i müstebide olduğuna hüküm ederek herkesin bir heves-i

zatisi olduğunu söyler. İnsanların tabiatleri başka başka olduğu için bir hayli arzular, yalan yanlış hükümler arasında mütehayyir kaldıklarını iddia ederler. Bunlara ehemmiyet vermeyiniz. Kendi vicdanınızı besleyiniz. Tezyin ediniz. Tekmil ediniz ve derece-i kemale vasıl olunca bu hakiki rehberinize müracaat etmeden bir işe başlamayınız. Vicdan, a'mâk-ı derununun en samimi bir hissi bulunduğu için bir heves-i zatiye addedilemez. Zira sizden ulvidir. Sizin hâkeminizdir. Ef'alinize, efkârınıza karışan sözlerinizi tenkid eden cebbar bir hâkimdir. Sakınınız. Teskin etmeye cehd etmeyiniz, sizin sevimli bir ahbabınızdır. Hatta bazen serzenişlerinden sıkılırsanız bile yine seviniz. Reddetmeyiniz.

Bir kısım insanlar da mevcuttur ki onlar da mütemadiyen “vicdanım rahatdır. Ne söylerler ise söylesinler.” derler. Evet! Bunları diğerlerinden temyiz ediniz. Zira vicdan aynı bir bekçiye müşabihdir.

Eğer bu bekçi uyanık bir şey ise yaklaşan hırsızları size haber verir. Yok uyuklamış ise ne hırsızları korkutabilir, ne de efendisine bunlardan bir haber verir. Bazen yıpranmış vicdanlar da olur. Onlar hiçbir işe yaramaz ve muhakeme edemezler.

Vicdan bizim, bir bekçimizdir. Ruhumuzun müfettişidir. Ona itaat ediniz. Ayıplarınızı saklamayınız. Düzeltmeğe çalışınız. Kusurlarınızı samimi hâkiminize i'tiraf ediniz. Zira vicdan bir mahkeme-i adalet demektir. İnsaf ve adalet ise milletleri tea'li etdirir. Âdil insanlar ise âli ve mes'ud olurlar. Zira derunun hoşnud kalması doğru bir vicdandan neş'et eder.

İŞTİGÂL

İnsan niçin çalışır? Bu suale vereceğiniz cevap istikbalinizi, mesleğinizi tayin eder. İştigale olan meyliniz, hürmetiniz, ümidiniz ve gayretiniz bütün bu cevaba tabi'dir. Hep bu cevabdan zahir olur. İnsanın değeri işinden belli olur. İş ise ihsasatını beyan eder. İştigale kemal-i gayretle teşebbüs ediniz. Kıymetini iyice anlayınız. Evet! İnsan niçin çalışır? Bu suale en kolay cevap “Ekmeğini kazanmak içindir.” olur. Ancak bu cevabın doğru olması biraz meşkûkdur. Zira insan mücerred yemek yemek, elbise giyinmek için çalışıyor, demek hatadır. O halde muktedir bir insan hiç çalışmayabilir. Çok kişinin fikri de budur. Serveti olmadığından çalışmağa mecburdur. Yahud parası olduğundan iş görmeğe ne hacet var! Böyle fikirleri beyan eden insanlar akıllarındaki noksanı isbat ederler. Zira bu fikirleri doğru olaydı iştigalde insanlar için bir işkence, bir esaret sayılırdı. O halde sahib-i servetin en birinci farkı günlerini boş geçirmek olacağı gibi fukaranın da birinci felaketi çabalamağa mecburiyetleri olurdu. O vakit cemiyet-i beşeriye iki kısma taksim olunurdu. Biri işsiz, güçsüz zenginler, diğeri de çalışıp çabalayan şikayetkârlar. Bu iki kısmın yegâne nokta-i ittisali de iştigale olan hakaretleri

bulunurdu. Bunların cümlesi tenbeldir. Avaredir, zira işlemeği sevdiklerinden değil, mücerred zaruretlerinden ekmeğini çıkarmak için çalışıyorlar. Cümle âlem böyle olaydı, insaniyetimiz ne merteye hüzn-engiz olurdu. Ekserimiz eşgâl-i şaka esîrleri gibi olurduk. Ma'zâlik bir takım kimselerin efkârı da ma'attessüf böyle olduğunu i'tiraf ederim. Zira nice zenginler iştigalde bir ayıp gördükleri gibi, nice fakirler de çalışmağı hakir bir mecburiyet addederler.

Çalışmak, mücerred bir kazanç, bir esaret, bir mücazat değildir. Hayatın azim kuvveti, terakkinin, insaniyetin parlak bir güneşidir.

İşiniz ne olursa olsun iyi icra ediniz ki görenler sizi tahsin etsinler. Bir şeye yarasın. Gördüklerinde işittiklerinde izzet-i nefsinize dokunacak bir şey söylemesinler. Herkes çalıştığı şeye fikrini, isteğini ve biraz da hayatını sarf eder.

Bu âleme insan bir vazife ifa etmek için gelir. Bu vazifenin ehemmiyetini anlayınız. Takdir ediniz. Vazifesiz insan, hakiki hayattan bî-haberdir. İşsiz insan ruhsuz bir cisimdir. Zenginler de çalışmağı mecbur değil midir zannedersiniz? İnsan yaşadığı kadar âherin yardımına, mu'avenetine muhtaçdır. Eğer para vasıtasıyla insan emeline nâ'il olaydı, tek başına kaldığı vakit ne yapabilirdi? Ma'kulat, meşrubat, elbise, evler ve mefruşat hep bunlar işle, çalışmakla husûle gelen şeylerdir.

Biz yalnız çalışmak ile yaşıyoruz.

Parası olan bir adam kimseye mu'avenet etmek, insaniyete hâdim olmak istemeyip de arzusu yegâne rahat yaşamak olur ise işte o adam bir avare, bir tenbel ve bir lüzumsuz hodbın olup bir zincirin halkasına müşabih olur. Mesela bir zincir, halkaları sayesinde yekdiğerine merbut olduğu halde kendisinin vücuduyla başkalarını bağlamak istemez ise işte aynı nakl ettiğimiz insanlar gibi olur. Âherin işinden istifade ve âhere mu'avenet etmek istemeyen insan zincirden ayrılan halka gibi nizamdan ayrılır. İnsan ne kadar zengin olur ise olsun kabiliyetini, kuvvetini, aklını isti'mal etmeli ve dünya yüzünde olan vazifesini icra eylemelidir. Avare insan müteharrik bir ölüye benzer.

Benî beşer nedir? Bir noktaya göre tasviratı muhal, harikulâde iz'ânın terkiibinden ve serapa isti'male hazır bir takım âlât makinesinden ibaretdir. Gözler görmek, kulaklar işitmek, eller tutmak, işlemek, zihin aramak, teftiş etmek, te'emmül ve tefekkür eylemek içindir. Nur, neşr-i ziyâ eylediği gibi benî beşer de işler. Nurun etrafına aydınlık neşr etmesini men' edemediğiniz gibi, insanı dahi icraatından alıkoyamazsınız. Kaabiliyetini takdis ediniz. Akıllı bir insan iş görmekden alıkonursa, kendisi için bu mümana'atdan daha büyük bir felaket yoktur. Kendisini diri diri mezara gömülmüş farz eder.

Balıkların muhiti su olduğu gibi insanların muhiti de icad etmek, çalışmak, çabalamak, ekmek, biçmek, ta'lim etmek, sanayi'-i nefise ile meşgul olmak ve hayatları da bunlara muhtaç bulunmaktır. İşsiz kalırsa vücudu ve aklı zayıf düşer.

İştigal, büyümek tekemmül etmek, kabiliyetini, değerini takdir ettirmek, hasılı çalışmak ve yaşamaktır. Yekdiğerinize bunları tekrar ediniz. Yüreğinize hakk, kalbinize nakş eyleyiniz. Binaenaleyh şu kadar diyebilirim ki bu cihanda çalışmak büyük adamlara hâsılı iktidarı olanlara bir vazife ve fakirlere bir ihtiyaçdır.

SABIR

Bazı kelimelerin sadası pek manidardır. Telaffuz edilince delâlet eylediği manayı göz önünde tecessüm etdirir. Binaenaleyh insan bu sözleri daha suhuletle, daha sık telaffuz eder. İşte böyle kelimelerden biri de sabırdır. Sabır bir defîne ve bir zî-kıymet maldır. Şu kadar var ki sabır iki nevidir. Birisi ca'li sabır, diğeri hakiki sabırdır. Bu iki sıfatı yekdiğerinden tefrîk edelim.

Âtıl, amelsiz, kuvvetsiz, hareketsiz bir sabır, yani meşakkate, zalimane muamelâta karşı gelmeyerek hissiz, tesirsiz kalmak sabır değildir. Bir gafletdir. Âherin mihnetine, müşkilatına, mukavemet etmeyip her azaba katlanmak sabır değildir. Bir cebanetdir.

Mesâ'il-i riyaziyeden birini bir çocuğa uzun uzadıya ta'rif edecek olsanız, saatlerce tekellüm etseniz, siması hiç sıkılmış bir hâl alır mı? Bezginlik izhar etmeyen bu çocuğun basit hâline hiç sabır der misiniz?

İşte bunun gibi her söze, her fiile katlanan insan da sabrından mı katlanır? Hayır. Başından böyle bir meseleyi def' etmek emeliyle nefsini böyle bir harekete, böyle bir sükûna mecbûr etdiren sabır değildir. Ancak başka bir belâ celb etmemek havfından ibaretdir. Bazı kimseler her türlü güçlüğe hakarete şikâyet etmeden ser-füru ederler. Bunların muamelesi müsamahanın nihayet derecesi olup rehavete vasıl olur ve şahsın her türlü cefayı kabule tenezzül etmesinden neş'et eyler.

Sabır iradenin fikdanından gelmez. Her kanaat sabırdan tevellüd etmez.

Bazı memâlik ahalsi, hab-ı gafletlerinden uyanmaktan, ma'îşet-i esef-engîzlerinden çıkmaktan, kulübelerinden, kifayetsiz ma'kulatlarından, abes hayatlarından, nefazetsiz hallerinden vazgeçmiyor ve vazgeçmek de istemiyorlar. Böyle insanlara merhamet etmek caiz midir? Hayır! Bunlara merhamet her şeyden evvel bu türlü kanaatın ne mertebe bâtil olduğunu ve tarz-ı ma'îşetlerini düzeltmenin çaresini göstermeli. Hareket ve mukavemetin faidesini musara'a-i hayatın neticesini anlatmağa çalışmalıdır.

Hakiki sabra gelelim. Bu nevi sabrın birinci alameti maddi ve manevi meşakkate kemal-i sükûnla tahammül etmekden ibaretdir. Asabi bir insan felaketin karşısında bin türlü telaş ve nümayiş izhar eder. Ruhsuz, tesirsiz bir insan ise derhal çöker. Fakat sâbırlı olan şikâyetsiz, patırtısız, gürültüsüz ye'sine hâkim olmanın yolunu bulur ve kemal-i sükûnetle muvaffak olur. Acısına sabır ile tahammül eden bir kimse âleme karşı ne güzel bir ders verir. Ne büyük bir ibretdir. Hastalığına katlanan bir hastanın, hapsine karşı hiddet ibraz etmeyen bir mahbûsun, vazifesini îfâdan geri kalmayan ve düçâr-ı felaket olan bir ailenin muamelatındaki sükûtuna, kana'atine sabır derler. Bu gibiler mevki'lerinden her ne kadar memnun olmazlar ise de muhâle mukabele edemeyecekleri için, âkilâne bir halde susarlar. Kaderlerine razı olurlar. Mevâni'e galebe etmek için yine sabır lazımdır. Cesîm bir filin, azim bir binanın karşısında insan hayran kalır. Nereden, hangi noktadan başlayacağını bilemez. İcrâsı muhal görünür. İşte bazıları böyle bir teşebbüsün önünden firar ederler. Bazıları da yarı yola gelmeden bıkarak çekilirler. Mücerred sabırlılar rakiplere karşı mukavemet, mâni'lere galebe ve müşkilleri hallederek nâil-i emel olurlar.

Müddet-i medîde muntazaman bir şeyin icrasında sebat eylerler. Bu ise sabrın bir nevidir. Sebatla insan her şeye mukabele eder, muzaffer olur. Bu ise hayatın sükûneti, intizamı için büyük bir şarttır. Böyle bir sıfatla mevsûf olmağa gayret ediniz. Zira istikbaliniz bu şarta merbutdur. Bir şeyi telaşla inhimakla başlayıp da ortasında bırakmayınız. Her gün kendinize bir vazife hazırlayınız ve o vazifeyi icra ediniz. Zinhar ihmal etmeyiniz. Arzunuzun emelinizin ve hayatınızın temeli sebât olsun ki ittihaz ettiğiniz meslekde muvaffakiyet bulasınız. Bir maksudunuz olduğunda na'iliyete intizar etmeği biliniz. Her şeye birden teşebbüs ederseniz hiçbir şey husûle getiremezsiniz. Cesim bir işin muvaffakiyetini ister iseniz sebât ile başlayınız. Sabır ile devam ediniz. İşte muzafferiyetin sırrı bu iki sıfatda mevcuttur.

Hayatın, kâinatın ve dünyanın en azim âsârı hep sabır ile husûl bulur. İşte sebât ediniz. İstikbalinizin muzafferiyeti, mesleğinizin parlaklığı ona bağlıdır. Sabır müşkilatın birinci anahtarıdır. Cümleleriniz bu anahtara mâlik olmağa cehd ediniz. Bir işe beddu'a etmek marifet değil, anı sebâtla husûle getirmek bir ma'rifetdir. Bu ise san'at ve faziletin bir tacıdır.

VATAN

İçinizde geceleyin âsumâna bakıp da nazarınız güzel, parlak bir yıldızla hiç tesadüf eylediği var mıdır? Diğer yıldızlardan tefrik edip onlara nisbetle daha lem'a-pâş bulduğunuzda heman kendinize mal edinmez misiniz? Ruhunuzu hoşlandırmaz mı? Her gece gözükmüce onu samimi bir ahbâb yerine koymaz mısınız? Ufukda zuhûr edince işte benim yıldızım doğdu

demez misiniz? Seneler mürûr etdikçe o yıldızın kıdemini, cesâmetini anlarsınız. Çocuklukta bir cüz'i parıltı tahayyül ettiğiniz nokta sizin ile beraber büyür ve kesb-i ehemmiyet eder. Nazar daha uzakları görünce, zihin daha küçükleri tefekkür edince gönül de daha hassas olur. Vatan dahi sevdiğiniz bir yıldız gibidir. Sabavetinizde size pek değersiz bir şey görüldüğü halde seneler mürûr etdikçe sizinle beraber bunun da kıymeti artar. Daha vâsi' fehm edersiniz. Evvelâ nokta-i tevellüdünüzü vatan bilirsiniz. Sonra köyü veya şehri tanırırsınız. Derken etrafınızda bulunan birkaç kişiyi seversiniz. Sonra o kimseler hakkındaki muhabbetiniz bütün milletinize münhasır olur. Kuş yuvasına, arı kovanına, çiçek iklimine muhtaç olduğu gibi, insan da doğduğu yere merbutdur. O nokta ile ihyâ olur ve mahal ile neşât bulur.

İnsan dünyanın diğer bir parçasında garib bulununca vatanı kendisi için bütün kâinata müsavi kalır. Günbegün vatanına daha ziyade kesb-i irtibat ederek bütün köşelerine, dağlarına, nehirlerine, çaylarına, ormanlarına hep letâfetine bilcümle güzelliğine bir kat daha meftûn olur. Nazarında vatanı bir mahall-i mukaddes bulunur. Artık oraya bin türlü bağlar ile bağlanır kalır. Şayed vatanınızı terk edecek olur iseniz, bir müddet sonra gönlünüzde bir hüzn peydâ olur. Bir iştiyak husûle gelir. İndinizde güneşin parıltısı azalır. Semâ revnakını ve çiçekler rayihasını gâ'ib ederler. Kâinat cazibesini te'sir etdiremez olur. Gözüne herkes yabancı görünür. İnsan kendisini bî-kes bulur. Hâsılı dünyada vatanına avdet etmek arzusundan başka bir şey hissedemez olur. Hayvanat bile yerlerinden ayrılacak olurlar ise derhal neşâtlarını gâ'ib edip yemek yemezler. Bazıları da kuvvetden düşer ve necat bulamazlarsa ölür giderler.

Fakat herkes bu hisse biraz mukabele etmelidir. Zira insan daima kendi köşe-i inzivasında kalacak olaydı memleketleri kim zapt eder, ittisal nasıl hâsıl olur ve medeniyet nasıl takaddüm eylerdi? Her ne ise insanlar daima bir yere, bir vatana ma'nen bağlıdırlar.

Nokta-i tevellüdünüzü, köşenizi, bucağınızı, tarlalarınızı hâsılı vatanınızı takdîs ediniz ve memleketinizin 'âdâtını, lisanını ve hususiyetini terk etmeyiniz. Bir milletin medeniyeti, ahalsinin ittihadıyla husûle gelir. Vatan cesm bir aile gibidir. İnsan yekdiğerini ihvân nazarıyla telakki etmelidir. Vatanınızın saadeti için her türlü fedakârlıkları ihtiyar ediniz. Vatanınızın tekaddümü için kendi şahsınızı unutunuz. Hepiniz birden çalışınız, çabalayınız, milletinize yarayınız. Mevki'niz ne olur ise olsun siyasetiniz nasıl bulunur ise bulunsun şahsiyatı bertaraf ediniz ve biraz da nefsinizi unutunuz. Vicdanınız ile yekvücut olarak cehd ediniz.

Vatanperverlik, ebeveyninize, akrabanıza ve ahbabınıza olan muhabbetinizin bir zübdesidir. Vatanınızın saadeti daima pîş-i nazarınızda ve rahatı ebediyyen zihninizde olsun. Cesametini fikrinize kayd ve şanlı bayrağını yüreğinize hakediniz.

TERAKKİ

Bu cihanda faziletin muhafızı sa'y ve gayretidir. Terakki ise ilerlemek, te'ali etmek demek olup bu da çalışmakla husûle gelir.

Terakki, hayatta ilerlemek ve zamana tabi olarak âkilâne yaşamak demektir. Bu âlem-i hestîde en mühim bir mevki' ihrâz etmiş olan bir şey varsa o da idâme-i hayat mes'elesidir. Herkes yaşayabilir. Fakat hayatı lâyıkıyla idrak eylemek ve muhitinden telezzüz ile mevcudatdan hoşnud kalmak, elhasıl bütün varlığı ile yaşamak insan için bir marifetdir. Binaenaleyh hayatınızda bir meslek ittihaz, bir nizam ve idare dâhilinde hareket ediniz. Çalışınız, çabalayınız, bir maksada vusûl kasdıyla hareket ediniz ki hayata bir vesile ve bir sebep vermiş olasınız.

Terakkiyat ve te'aliyat-ı beşeriyeye nokta-i istinad görenektir. Görenek ise tecrübele- rin mahsûlü asırların terakkisi ve eslâfin efâ'li neticesidir.

Dünyada görenek olmaya idi yekdiğerini takib eden batınlar, eslafi müte'âkib gelen ahlâf, ef'allerine hep başdan başlar ve tarihi müteselsile değil, hep ibtidasından kayda mecbur olurlardı. Görenek olmaya idi insan daima bir noktada sabit kalırdı. Görenek bazı kere mezmûm bir fiil ise de çok kere terakkinin lüzûm-ı gayr-ı müfarikidir. Hatta devamlı bir fiilin icrası için bile elzemdir. Her işin bir başlangıcı ve her san'atın bir ibtidası olduğu gibi görenek de her memleketde, her aile arasında esas fiil ve hareket olmak üzere bulunmuşdur.

Asrımız, a'sâr-ı sabıkaya nisbetle en müterakki bulunuyor. Vaktiyle tahta parçalarından i'mâl edilmiş olan en âdi bir öküz arabasının zamanımızda nasıl bir tebeddüle uğramış bulunduğunu bir kere tefekkür ediniz ve mükemmel otomobilleri de pîş-i nazarınıza getiriniz. Bu ne sür'at! Nasıl bir hareket! Ne kadrede bir terakki!..

Her şeyin bir kolayı aranıyor. Müşkiller hallediliyor. Hâsılı fen kürre-i arzın her tarafını ihata etmiş. Zihinleri işgal, fikirleri tahrik ve benî beşeri hab-ı gafletten ikaz ile gözlerini istikbale doğru tevcih eylemiştir. İhtirâ' ihtirâ' üstüne biri birini ta'kib ve fen ise nurlar gibi zulmatı tenvîr eylemektedir.

Beşeriyet te'âli ve terakki ediyor.

Sizler de çalışınız. Çalışınız da zamanınızın terakkiyatına göre münasib bir vaz' almanız için elinizden geleni geri bırakmayınız.

Sakınınız, tevakkuf ve terâhîye itibar etmeyiniz. Durgun ve gevşek insanlardan olmayınız. Zira durgunluk ve gevşeklik bir mevtdir. Bir makine gibi hareket kâidesine ittibâ ile görenek belasından da lezzet almayınız. Teşebbüs-i zâtiniz olsun. Daima âherin fikrine, hareketine merbut ve mecbur kalmayınız. Terakki, maraz-ı cehaleti izâle eder bir devâdır. Terakki, saadet-i dünyamıza ziyâ verir bir fenerdir.

Evet! Görenek kuvvet, metanet ve sebat âdemi küflendirir. Göreneği makbul bir suretde istikbale çalışmalıdır. Aksi halinde görenek, terakkiyat-ı insaniye için muzır bir şey kalır.

Teşebbüs-i zâtîye mâlik olursanız, parlak bir istikbal şüphesiz sizin içindir. Çünkü teşebbüs-i zâtîye mukârin bulunan görenek terakkiyatın husûlüne bâdi olur.

Zaman-ı hayatınızda iyi bir nam kazanmak, makbûl ve muteber bir eser bırakmak için biraz da muhitiniz haricine çıkmanız lazımdır. İnsan maksadına vusûl için cesaret ve sebat sahibi olmalıdır. O halde husûl-i maksada muvaffakiyetiniz kendi iradenize, kendi metanetinize bağlı demektir.

Sağlam bir baş ve metin bir yüreğe mâlik bulunursanız teşebbüs-i zâtînin sizin için azim bir kuvvet olur.

Asrımız, tegayyürat, tebeddülât ve mu'cizat asrıdır. Bize esrâr-ı kâinatı hakâyık-ı eşyayı birer birer izhar etmektedir. Seneler mürur etdikçe esrâr-ı kâinatı fen sayesinde hep halledeceğiz. Avâlimi ve hususan kendi âlemimizi ihata eylemiş bulunan kuvvetlerden haberdar olacağız.

İnsan azamet zarfında çok şeyler öğrenmeğe muktedir oluyor. Vakit nakittir. Vaktinizi zayi etmeyiniz. Gençliğinizde muvaffakiyetiniz için çalışınız.

İstikbalde saadet bulmanız ve kemâle ermeniz için daha şimdiden hazırlanınız.

Kesel ve ataletin lezzetine iltifat etmeyerek çalışmak zahmetine katlanırsanız milletinizin terakki ve saadetine gayret ve hüsn-i himmet etmiş olursunuz.

Ne mutlu o kimselere ki mensup oldukları kavmin terakki ve saadetine hüsn-i hizmetler ederler. Allah Te'âlâ Hazretleri de hüsn-i hizmetlerinin ecir ve mükâfatına kefidir.

NEŞÂT

Neşât, saadetin birinci şartıdır. Acaba dünyada neşât gibi güzel bir şey var mıdır? Neşât bir nur-ı İlâhîdir. Gönülleri te'ala ve fikirleri tenvir eder. Neşât müşkilleri hall, mevânî'e galebe ve insanları yekdiğerine meyl etdirir bir vasıtadır. Mihnetleri izâle eder. Hayatı ta'b ve meşakatlere suhûletle tahammül etdirir bir kuvvettir. Neşâtı seviniz. Zira insanı takviye eder.

Asık bir çehre, meveddetleri teb'id ve hüsn-i tevcihleri izâle eder.

Bazı kimseler ailelerinden, mevki'lerinden sıkıldıkları için başka kimseleri sıkırlar. Hayatın muhitlerinden, insanların insafsızlıklarından kalbleri daima münkesir olur ve hilkatleri de kesb-i vehâmet eder.

Sıhhatlerini, kuvvetlerini, gençliklerini eğlenmekle, sefaletle mutazzır eden kimseler tabî neş'eli olamazlar. Âfiyetsiz bir vücudda ise neşâtın noksanı derhal hiss olunur.

Uykusuz geceler, elemeler, kederler, mizaçsızlıklar, bedbahtlıklar ve adem-i hürriyet bunların cümlesi neşâtı kırar. İradeyi bozar ve hüsn-i niyeti izâle eder. Bazı kimselerin zihnini de kesret-i işgal kâmilin istila eder. Neşâta zaman ve mekânları kalmaz. Bu makûle kimseler ma'zûrdurlar. Zira meşakkatler, teşebbüsler, hesaplar, mevâni fikri hiç hoşlandırmaz. Hayatları güneşsiz bir gün gibidir. İşlerini güçlerini teshîl, taklîl edemezler ise zihinleri bu zulmetden asla çıkamaz ve neşât güneşinin ziyalarından mahrûm kalırlar.

Neşât bazen havanın te'sirinden de neş'et eder. Güneşi sevmek herkes için tabî bir şey değil midir? Her insan güneşden müstefid olur. Ekseriya güneş insanı hoşlandırır. Parlak fikirlerle, güzel hislere meyl etdirir. Arzularda sebât ve istikballere cesâret bahş eder.

Yağmurlardan sonra güneş arz-ı didâr edince nevâzişkârane ziyaları bütün kâinatı gâfletinden ikaz eder.

Gönüllerde ümidler uyandırır. Çiçeklere cazibelerini, nebâtata renginliğini bahş eder. İnsan yeniden ihyâ olur. Neşâtı terbiye ediniz. İdaresine muvaffak olunuz. Zira nâ-kabil-i mukavemet müşkilleri hall ve güçlükleri mağlûb eden bir kuvvettir.

Bilâsebeb asık çehreli olursanız herkes sizden uzak durur. Fena ahlakınızı zemmederler. Sizinle mu'amelelerini, ittisallerini ve ülfetlerini kat' ederler. Yok yere hadîd-mizâc olursanız hayatınızda ahbabsız, arkadaşsız kalırsınız. Yalnız kalınca kendi nefsinizi düşünmeğe mecbur olursunuz. Âlem de hod-binliğinize hüküm verir.

Hayatınızda neşâtı bulursanız takdis ediniz. Şefkatin bir nev'idir. Herkese çabuk sirayet eder ve insan bunun karşısında mağlûb olur ve zahmetli bir işi kolaylatır, sıkıntıları unutturur. Yüreklere cesaret verir. Neşât, her insanda mevcut bir definedir. Gençliğinizde tedari-kine uğraşınız. Zira hayatınızın, istikbalinizin bir tesellisidir. Acı sözleri, bârid hakikatleri ve şedîd tenkidleri derhal kabul etdirir.

Hayatınızı tenvîr, gençliğinizi tahsîn ve ihtiyarlığınızı teshîl eder.

Muzafferiyetlerin sırrı, ömrünüzün ahengi ve her kalbi kendisine musahhar eden bir cazibedir. Özeniniz. İntizar ediniz. Terbiyenizin yardımcısı olsun. Kürre-i zeminimiz o kadar mihnet, meşakkat, zahmet, elem ve keder ile dolmuş ki ey genç kâri' ve kâri'elerim, neşâtınızı insaniyete, şefkatinizi âdemiyyete sarf ve kâinatı tebessümlerinizi ile pür-sürûr ediniz.

ADALET

Adalet, fezâ'il-i içtimaiyenin menba'ı ve insanların bir merhamet kanunudur.

Hayatın her devrinde, her yerde adalet lazımdır. Dünyada haksızlık pek çoktur. İnsan büyüdükçe farkına varır ve adaletsizliklerden müte'ezzi olur.

Yanınızda adaletsizlik icra olunur ve buna mani' olmanın çaresi elinizde olmadığını görürseniz ne kadar mihnet çekersiniz. Eğer bir haksızlığı men' edebilirsiniz derhal ediniz. İhmal ederseniz, insanîyetin en birinci vazifelerinin icrasında kusur etmiş olursunuz. Eğer bir haksız fiili görürseniz, omzunuzu silkip "Bana ne!" demeyiniz. Uhuvvet böyle değildir. Âherin zahmetine, hüznüne siz de kalben iştirak ediniz ki o dahi fırsat geldiğinde size mukabele etsin.

Adaletsizlik size münhasır ise bir kat daha muzdarip olur ve tecrübe-i zâtiye her ilmin nokta-i tevellüdü olduğunu anlarsınız.

Muhitimizin birçok haksızlıklarını tahkik etmek için pek uzağa gitmemelidir. Her gün, her mahalde, her hayatta bulunur. İnsanlar yekdiğerini daima aldatıyor. Tazyik ve mu'azzeb ediyor. Adalet nerededir? Tarik-i hayatınızda yalnız ara sıra tesadüf edersiniz.

Latinlerin meşhur şairi "Virjil" adalet köylerde bir müddet ikamet etdikten sonra küremizi büsbütün terk ettiğine hüküm veriyor. Pek zî-kıymet bir meta' olduğu için asrımızda nadir bulunur. İ'tisaf her yerde hâkimdir. Ne yapalım? Nihayetsiz âhlar ve lüzumsuz şekvalar bu hali tebdil edebilir mi? Zira insafsızlık için üzüldüğünüz müddet daha başka haksızlıklar icra olunuyor. Buna çare nedir?

Kâinatın adaletini arzû ile yürüseniz evvelâ siz âdil olmağa gayret ediniz. Kimsenin hatırını kırmayınız. Yüreğini incitmeyiniz.

İyi bir terazi her şeyi tamam tarttığı gibi; adil olan zatların da düşmanı bulunmaz. İşte bazı kimselerin zihni bir teraziden aşağıdır. Zira herkesin, akrabasının ve ehlibâsının nüfûzuna tâbi' olduğu için adalet üzere davranamaz.

Bazı kimseler de muvazenesizdirler. Hadîd-mizâc ve asabi olduklarından dolayı en cüz'i bir fiil kanlarını derhal galeyana etdirerek derunlarından bir ihtilâl koparır. En küçük iddiayı o merteye mübalağa ederler ki adaleti herkese tavsiye ettikleri halde, evvela kendileri haksız bulunurlar.

Âdil olmak için munsifâne davranmalı. Hiddetler, şehvetler, insanın nazarını, akıl ve fikrini her ü merc eder.

İnsan pek sevdiği kimselerin kusurlarını, noksanlarını görmez. Ahabblarınız içinde adaleti ittihaz ediniz. Tarafgirliği, müdâhaneyi fikrinizden uzak ediniz. Ahabbınıza ve arkadaşınıza hakikati eğer siz beyan etmezseniz onlara kim beyan edebilir?

Mücerred sevdiğiniz kimseler içinde mu'ameleniz doğru ve haklı olmalıdır.

Ahlâkınızda adalet hissi var mıdır? Anlamak ister iseniz kendi derununuza dikkat ediniz. Mu'ayene eyleyiniz. Eğer ikrâh ettiğiniz bir arkadaşı muâheze ve azâb ederseniz, hiç kimse için artık adil olmayacağınıza emin olunuz zira tarafgirlikden âri değilsiniz.

Bir insan muhtelif mevki'li bir haneye müşabihdir. Cenûba mâ'il olan odalar tabîî güneşin ziyalarından ısındığından sıcakça ve münevver bulunur. Kalbinizin cenub cihetinde ikamet iden ahbablarınız dahi meveddetinizin hararetiyle muhitdirler. O sevgili ahbablar, sizi daima hilkatinizin âli tarafından gördükleri için samimiyetinize, adalet ve her türlü sıfat-ı hasene ile mevsûf olduğunuza kana'ât ederler. Fakat yüreğinizin şimal tarafında mekân tutmuş kimseler ne desinler? Her türlü muamele-i bârideden ve adaletsizliğinizden ne mertebe şekvâ etseler hakları vardır.

Haksızlığı tahkîr ediniz. Kimsenin gaddârı, cellâdı olmayınız. Her insanın payını, hakkını insafla te'diye ediniz. Adaletsizlerin nezdinde âdil kalmak pek müşkil bir vazife ise de siz yine sebât ediniz. Meziyetinizi insanlar görmez ise bile yine Cenâb-ı Hak görür. İ'tisaf, hayatınızı zulmete kor. Adaletsizliğinizi tenvîr eder. Tariklerini bulmak için geceleyin, kilağuzlar fenerlere ve yıldızlara müracaat ettikleri gibi, doğru vicdana mâlik olan âdil bir insan da yüksek bir kaya üzerinde bulunan metin bir fenere müşabihdir. Adaletin nuruyla, hayatın eğri büğrü şübheli ve müteheyyic yollarını tenvir eder.

Adil olunuz. Adaleti seviniz. Zira adalet ahlakın esasıdır.

HÜSN-İ TERTÎB

Yapmasını bilmek! Acaba bu sözümü kâmilan anladınız mı? Bilmek kâinatın kuvvetlerinden birisidir. Kuvvetler ise çok ve pek muhtelif olduğunu bilirsiniz. İyileri olduğu gibi fenaları da vardır. Mesela adalet ve meyl-i ittihad kuvvetlerin iyilerinden addedildiği gibi, yalancılık, ikrah, i'tisaf ve hodbinlik de fena kuvvetlerden sayılır.

İşte bu kuvvetlerin en azimi bilmek kuvvetidir. Bilmenin ne olduğunu size uzun uzadıya anlatayım. Vukû'at ve icrâ'attan tarih ve coğrafya, hesap ve kimyadan haberdar olmağa bilmek derler. Bu sıfatın zıddı bilmemektir.

Yarın hava nasıl olacağını bilemeyiz. Bir ay sonra zuhur edecek olan şeylerden bîhaber olabiliriz. İnsan fikriyle nasıl düşündüğünü, gözüyle nasıl gördüğünü ve kulağıyla nasıl işittiğini hakkıyla bilemeyiz. Eğer bileydik ve pek iyi anlaya idik, biz de tek gözlü bir kimseye yeniden, görücü bir göz yapmağa teşebbüs ederdik.

Elektrik keyfiyetini anlayamadığımız halde şehrimizi hane ve yollarımızı onunla tenvir ediyoruz.

İnsanlar her ne kadar daha birçok şeylerde cahil bulunuyorlar ise de pek çoğunda da ilm kesb etmişlerdir. Vaktiyle şimşegin ne olduğunu bilmezler iken “Franklin” şerare-i elektirikiyeyi yakından muayene edince şimşegin bir cüz’ü olduğunu tahkik edebildi ve bahs ede ede nihayet insanları harîk-i semadan muhafaza eylemek için siper-i sâ’ikayı icad eyledi.

Hasılı tababetin, zirâatın, iktisadın, ilmin terakkisine çalışdılar. Memleketlerin feyz, ikbal, refah ve saadetine gayret eylediler. En müterakki milletler, en malûmatlı olanlar ilmin ne olduğunu anladıkları için ilmi her köşeye, her yere neşr etdiler ve yaşamağı öğrendiler. Bilmek, meslek-i insaniyyeye tabîdir. Ef’alinizin neticesine vakıf olmadığınız zaman tecrübe ve malumatsızca ta’ayyüş edersiniz.

Cehalet sizi şedid fenalıklara en fena hatalara sevk edebilir. Vazifenizin ehemmiyetini, ef’alinizin lüzûmunu ve icraatınızın mes’uliyetini nazar-ı dikkate alınız.

Terbiye ise hayatınızı, hasletinizi ve ma’lumatinizi tenvîr eder. Bir insanın kemalâtı malûmatına taç olduğu gibi terbiyeye dahi muhtaçdır. Manevi bir terbiye alan insanlar tabîf tarik-i müstakimi daha suhûletle takib ederler. Keşki herkes bile idi, bilmeğe muktedir ola idi insan ne kadar çok fenalıklardan ba’id kalırdı?

İşte sizi zulmet-i cehaletden çıkarmak için fikrinizi ilm ile ikmal ve zihninizi ma’rifetle tevsi’ ediyorlar.

Bir kabahat işlediğiniz zaman, “afv istemeğe ve ben bilmiyordum” demeğe hakkınız yoktur. Zira mes’uliyet bilgiden tevellüd eder. Ahlakınız terbiye edildiği için bir taraftan menfaat kesb eylerseniz diğer taraftan da bir borç altına girersiniz. Nefsiniz için her hususta daha müşkil-pesend olmalısınız. Ahlak bahislerini bir mesele-yi riyâziye talim etdiğiniz gibi ezbere söylemenin hiçbir faidesi ve tesiri olamaz. Yalanın bir sıfat-ı mezmûme olduğunu bildikleri halde nice kimseler daima ihtiyar-ı kizb eylemekden kendilerini alamazlar.

Bir dümenci yalnız pusulasına bakmakla mesafe kat’ eder mi? Dümeni isti’mâl etmez ise gemisini nasıl yürütebilir? İşte insanlar da bir takım manidâr sözleri söylemekden geri kalmadıkları halde de hayatlarını güzel bir surette imrâra muktedir olamıyorlar.

Ahlâk bahislerini, yani istikbalinizin işbu desturunu mücerred kitaplarda görmemelisiniz. Hayır! Desturunuz yüreğinizde mahkûk olmalıdır. İyiliği bilip icra etmemek, bir kapının anahtarına mâlik olduğunuz halde o kapıyı açmamak ve fikriniz olduğu halde düşünmeğe rağbet etmemek hâsılı yüreğiniz olduğu hâlde sevmeğe meyl etmemek gibidir. Ef’al-i hasenenizin icrâsı ve mükâfatı memnuniyet-i zatiyeniz ile vücuda gelir. Gençliğinizde iyiliği icra etmeğe başlayınız ki ahlâkınızda meleke hâsıl olsun. Gününüzü boş yere imrâr etmeyiniz. Zira iyilik icrası için en uzun ömür, yine kısa bir ömürdür. Vaktin nakd olduğunu iyice tefekkür ediniz.

MERHAMET

İhtirâmın kanunu adâlet olduğu gibi merhametin kanunu da muhabbetdir. Merhamete mâlik olan bir kimsenin kalbi nihayetsiz bir muhabbet menba'ıdır. Şefkatini etrafa, insaniyete daima neşr eder. İyilik, hilkatine bir lüzûm ve bir ihtiyaç olur. Merhametin esâsı adalet olmalıdır. Adaletin birinci vazifesi ise muhafaza-i nüfûs ile âherin vücûduna hürmet olduğu gibi, merhametin birinci vazifesi de hayatlarına kasd ve maişetleri tehdid edilenlere mu'avenet etmek, canlarını tahlîs eylemek için insan kendi hayatını feda etmekten havf eylememektir.

İtalya şu'ara-yı kadimesinden “Dante” , “Divina Komedyâ”sının bir yerinde kendisini ziyarete gelen “Virjil” cehennemde bir takım cânî ve katillerin azablarını temâşa etdikden sonra diğer bir tarafda aynı meşakkatler değil ise de yine ceza gören bir takım isimsiz mahkûmları görür. Merak ederek “Bunlar ne yaptılar? Ne için işkence ediyorsunuz?” diye rehberine sual edince, o dahi “Bunlar, ellerinde fırsat olduğu hâlde iyilik etmeyenlerdir efendim” demiştir diye yazıyor. Demek oluyor ki merhamet etmek herkese bir borçdur. Çalışınız. Merhametli olmağa gayret ediniz. Ef'al-i hasenenin en makbûlü ve menba'ı saadetin en berrâkı en bî-pâyân olanıdır. Zenginlerin saadeti ise mallarında değil, edebilecekleri iyiliktedir. Merhamet, mücerred mu'avenet etmek demek değildir. Mu'avenet merhametin yalnız bir tecellisidir. Mu'avenet yoksullara, fakirlere ve muhtaçlara yardım etmek demektir. Eğer i'âne, gösteriş yahud medh ü senâ için icrâ olunur ise bâtil ve müstekreh bir fiildir.

Düşünülmezsizin i'âne edilirse, mu'avenetin fa'idesinden ziyâde zararı olur. Her icratınız te'âmül üzere olsun. Her rast gelen kimseye i'ane vermeyiniz. Zira bu türlü mu'avenetin neticesi ba'zan pek fena olabilir.

Eğer fukaraya para ile mu'avenet edemez iseniz, tatlı söz, güler yüz ile kendilerini memnun ediniz.

Ziyâların, nurların en iyi bir vasıta-i intişârı güneş olduğunu bildiğiniz gibi kışın da odalarınızda sobalar yakmıyor musunuz? İhsâsat-ı hasenenin, uhuvvet ve şefkatın merkez irtibatı dahi merhamettir.

Âheri sevmek, âhere hürmet ve ri'âyet etmek her türlü iyiliklerini talep etmek demektir.

Merhametin noksanı, insâfî izâle eder. Biri birinizi seviniz ve 'âdil olunuz.

İnsanların mazarratı ekseriya biri birlerini sevmediklerinden neş'et eder. Adaletinizi şefkat ile tahlil ediniz.

Hayatınızın her fiilinde naziklik bulunsun. Fukaraya i'ane ettiğiniz vakit yalnız mihnet ve kederini taklil etmek için olmasın. Mu'avenetinizin size bahş eyleyeceği sürûr o fakirin ellerine teselli versin.

Bir iyilik ettiğinizde her nasıl olur ise olsun rikkat ile ri'âyet ile icrâ ediniz ki karşınızdaki kimse üzülmessin. Mahcûb olmasın. Bu türlü mu'avenet bir mu'amele-i hasene sırasına geçip sizi bir kat daha te'âli eder. Gönülleri size cezb ve rabt eyler.

MİHNET

Hayât-ı insaniyede mihnetin büyük bir vazifesi vardır. “Muse” nâm meşhûr Fransız edibi diyor ki:

Mekteb-i âlemde âdemoğlu bir şâkirddir
 Renc, mihnet ve meşakkatler ona bir hâcedir
 Bu cihanda olmayan düçâr-ı âlâm ve cefâ
 Zâtına, eyyâmına bî-gânedir her dem safâ
 Her felâket her musibetle ‘umûm belâları
 Acı bir kıymetle almak dehr-i dûn âdâtıdır
 Pek kadîm olan kaderle kâinata benzeyen
 Zâlim amma yüce bir kanûnun icâbâtıdır
 Cümlemiz rivâyet-i kemâle ermek için yağmura
 Ayšü nûş içinde insan giryeye muhtaçdır
 Büsbütün ezhârla, bârânla mestûr duran
 Sâki meskûr bir fidan zevk u safâ timsâlidir.

Mihnet dahi iştilal gibi saadet tohumunu terbiye eder. Mes'udları, fakirlere küçüklere ve unutulmuşlara yaklaşıdırır. Mihnet kuvvetli bir muharrikdir. İrâdeyi takviye, metâneti tesbit ve tarîk-i hürriyeti hazırlar.

Mihnet sizi ta'lim etsin. Hayatınızın bir ahbâbı olsun. Saltanatına hürmet edin. Zira terakki kendisine tâbiidir.

Kimse mihneti ne arar ne de sever. Bu ise tabii bir şeydir. Zira akli başında bir insan kendisini hiç zahmete düçâr etmek ister mi? Mihnet bir istimdâd âlâmeti, bir muhatara nişanı ve hayâtın bir hâsesidir. Düşününüz ki zahmetin mevcudiyeti olmaya idi dünyâda neler vukû'a gelmezdi? Çocuklar sinn-i rüşdi yaralar ve bereler içinde idrâk ederlerdi. Zira bir kere

acı nedir bilmedikleri ve zahmet çekmedikleri için vücutlarına, yüzlerine mücerred eğlenmeleri bâbında nice zahmlar açarlardı. Mihnet bir takım fenâlığı ve birçok katli insandan teb'id eder.

İdâresiz, intizamsız ve sefil hayatları bazen tebdîl eden yine zahmetdir. Basdığı ve durduğu noktayı temiz etmeyen farfarileri itidâle getiren mihnet, hayatınızın bir gölgesi olup bizi her hatvemizde takîb eder ve ef'âl ve harekâtımızın mes'uliyetini bize gösterir.

Meşakkatden uzak durmak tabîf olduğu gibi âherin de mihnetini taklil etmek ve elden geldiği kadar izâle eylemek de insaniyetin vazifelerinden biridir.

Hayatımızda her mihnete mukavemet etmeğe mecbûr olduğumuz gibi düçâr-ı felâket esnâsında âlâm ve ekdâra tahammül etmek de bir vecihdir.

Mihnet çekmeğe alışınız. Niçin alışmalısınız biliyor musunuz? Zira hayatınızın her anı mihnete müteveccihdir. Çünkü yaşamak, hassasiyet ile muttasıf olduğunuza delâlet eder. Eğer hissiz, tesirsiz ola idiniz hayvanatdan aşağı kalırdınız. Kuvve-i hasseye mâlik olduğunuz için birçok şeyler sizi mütahassis eder. Seversiniz, ikrâh edersiniz.

Mihnet, hayâtınızın hem-pâsı olduğu için ona en önce i'tiyâd etmeniz elzemdir. Zira eğer kendisini tanımazsanız sizi ürkütür. Başa çıkamazsınız. Bir şey'e erken başlamanın çok mefaati vardır. Gençliğinizi, nevrûz-ı hayâtınızı mahzûn etmek istemiyorum. Mihnetden maksadım neşâtınızı kaçırmak değildir. Hayır! Mes'ûd olunuz. Neş'eyi eğlenceleri ve kâinatı seviniz. Fakat yalnız zevk u safâ imrâr-ı hayâtınıza kâfi gelmez.

Her şeye hazır bulununuz. Tecrübe ediniz. Zahmete tahammül eyleyiniz. Mihnetden firâr ederseniz, korkarsanız, hayatın büyük müşkilâtına nasıl mukabele edebilirsiniz?

Cesûr olunuz. Cüz'iyata ehemmiyet vermeyiniz.

Fazilet, cesâret ve kahramanlık hep meşakkatden tevellüd eder. Hasâ'il-i hasene, metânet, itaat ve terakki bir zahmetden ve bir fedâkârlıktan zuhûr etmiştir.

Cebanet, ruhları çözer, arzû esir eder. Ölümden, meşakkatden korkmak mevtlerin en müdhişidir.

Kahraman olunuz. Hayatın derslerinden hisse-dâr kalınız ve cesâret bulunuz ki vücûdunuzla fahr etsinler. Meşakkate alışınız ki musara-i hayâta mukavemet edebilesiniz. Her mihnete karşı müsellağ bulunursanız muhitiniz âsûde ve kalbiniz rahat olur.

MÜBÂREZE-İ HAYÂT – TENÂZÛ'-İ BEKÂ

Mübâreze-i hayât ve tenâzu'-i bekâ yaşamak, etrâfin, muhitin ve kâinatın letâfet, kıymet ve ehemmiyetini anlayarak yaşamak, hâsılı iyi yaşamaktır. Bu ise ne kadar mühim bir mes'eledir!

Hayâtın bir hayli müşkilâtına, bir takım felaket ve mevânî'ine tahammül ve kanaat etmek için evvelâ sabırlı ve cesaretli olmalı. Mirât-ı hayâtın size irâ'e edeceği safahat-ı muhtelifesinden usanmamalı ve saniyen olanca kuvvetiniz ile hayâtı sevmelisiniz. Faziletin tecrübesi meşakkatdir. Eğer yüreğiniz kavi değil ise meşakkat size galebe eder. Hayât, ibtidadan nihâyete kadar bir mübarezedir. Ehemmiyetini kâmilten idrâk ve takdîr ediniz.

Bir kısım halk, irâdesiz, metânetsiz ve sebâtsizdirler. Bir tahta parçası gibi iki cereyân arasında çalkanırlar. Akıntı kendilerini nereye sevk ederse oraya giderler. Kürre-i arz üzerinde bulunan bu kabîl insanların varlığına asla lüzum yoktur. Zîra ne kendi nefislerine ne de âhere faideleri olmaz.

Diğer bir gürûh dahi mevcuttur ki bunlar her ne dürlü felâkete, musibete dûçâr olurlar ve feleğin herhangi darbesine müsâdif bulunurlar ise altında ezilmezler, yine hareket ederler. Mukâvemet eylerler. Ümitsiz kalmazlar. Sabrın kadrini idrâk ve hüsn-i niyyetle her şeye galebe ederler.

Peygamberimiz efendimiz hazretleri “Dünyânız için ebediyyen yaşayacaksınız gibi gayret ediniz, âhiretiniz için de yarın vefat edeceksiniz gibi çalışınız.” buyurmuşlardır. Ne büyük bir kaide-i hikmet! İnsan kendi sa'yle yaşamalı ki hayatının lezzetini bilsin.

Mürûr eden saatler bir daha avdet etmez. Ömrünüzü beyhude yere geçirmeyiniz. Yoksa istikbalde pişman olursunuz.

İnsaniyyetin terakkisi ve istikbâli için çalışan kahramanlardan ibret dersi alınız. Eserlerini ta' kib ediniz. Genç olsun, ihtiyar olsun, vatandaşınız olsun, düşmanınız bulunsun. Âlî maksatlara gayret eden ve güzel vazifeler ifâ eyleyen âli-cenâbları bilâ-tefrîk tahsîn ile taklîd ediniz. Onlara bakarak siz de gayret eyleyiniz. Irâde-i kuvveye ve sâbite sahibi iseniz her şeyde muvaffakiyeti bulursunuz.

Kendi sabır ve metânet, kendi sa'y ü gayretiniz ile nâ'il-i maksûd olmak sizler için azim bir fahr ve mübâhatdır.

Evet hayat pek çok fedakârlıklara muhtaçdır. “Merhum Kemâl Bey” emeksiz eğlence, tuzsuz ta'âma benzer demişdir.

Şöhretinize çalışınız. Ümîd ve tasavvurunuz her ne olur ise olsun hakikate tebdil etmenin bir çâresini bulunuz. “Nerede hareket, orada bereket” cümle-i hekîmânesi zihninizden asla duraklamasın. Hayırsız ve faidesizler sırasına geçmemeniz için bütün mevcudiyetimle

niyâz ve bu satırların muhterem kâri'lerim nezdinde bir hüsn-i te'siri olması için cân u gönül-
den du'âlar ederim.

HÜRMET

Hürmet, hareket-i insaniyetin bir muharrik-i manevisidir.

Bir saati işleyen yay, zenberek kırılır ise saat derhal durur. İşte insan da aynı bir saat gibidir.

Telkin ve tahrik edici ve kuvvet verici hislere muhtaçtır. Hürmet, hayat-ı insaniyetin bir adlandırılışıdır.

İnsanların yekdiğerine karşı sahtekâr ve bâtil mu'amelede bulunmalarının sebebi cehâlet, kayıtsızlık ve ihmâldir. Hafif meşreb, hod-bin ve mağrûr olanlar hürmetden kâmilen bî-haber bulunurlar.

Bu hiss-i mukaddes, hilkatlerinde noksan olduğu için insaniyetsiz ruhları, fukaraya ve dünyanın felâket-zede, kaza-dîdelerine, muhtaç ve bî-keslere ri'âyet edemez. Bazı kimseler kibarlık ve asâlet-i husûsiye ile muttasıfdırlar. Bu kabil insanların ehliyetine ehemmiyet vermemek bir za'ifiyettir. Dikkat ve i'tibâr etmek ise bir kuvvettir. Âli-cenâbları, adâleti, hüsn-ü hulk-u cemâli tahsîn etmekde ve âli vazifelere ri'âyet eylemekde insan için pek büyük bir menfaat vardır.

Hürmet bir kuvve-i kesbiyedir. Bu kuvvet yüreğinizde mevcûd ise her şeyden istifade edersiniz.

Riâyatkâr bir çocuk gayetle münbit bir yere müşâbihdir. Tab'ında ulviyet, fezâil-i hasene, refâh ve saadet suhûletle nâbit olur ve nemâ bulur.

San'atı, san'atkârı, işi, işgüzârı, sabrı, sebâtı ve insâfı tahsîn ediniz. Böyle hisler ile rûhunuzu mütehasıs kılınız.

Küremizde en cüz'i bir şey bile şâyân-ı takdîr olduğu için, her bildiğiniz veya bilmediğiniz şeyleri tahkîr ve tasgîr eylemeyiniz. Fukara ve muhtacini tahkîr etmeyiniz. Zira bu dünyâda ferâmuş edilmiş kimselerin kadri nezd-i Bârîde pek büyüktür.

Âherin hayâtına, efkârına, ef'âl ve ahvâline hürmet ediniz. Bir mukâvele akd ederse-
niz, bir kimseye söz verirseniz, mukâvelenize ri'âyet ve sözünüze hürmet ediniz. Zira söz vermek iki kişinin mübâdele-i irâdesi ve rabîta-i ma'neviyesi olduğu için hayât-ı insaniyenin gâyet nazik ve mukaddes noktalarından biridir. Eğer sözünüzü tutmayacaksanız va'd etme-

meniz daha efdâldir. Söz verip tutmamak bir şerefsizliktir. Va'dinizi daima ifâ etmeğe çalışınız ki herkesin emniyetini nazar-ı dikkatini kazanasınız.

Ailenize hürmet bir vazife olduğu gibi akrabanızın, ahibânınızın ihsâsına, rikkat ve zevklerine, şöhret ve itibârlarına ri'âyet etmek de bir vecibedir. Zirâ hayatınızın âhengi hürmetdir.

İhtirâmkârlar herkesin meveddetini kazanırlar.

Kâinata, hayvanat ve nebâtata, insanlara ve vicdanlarına, ahlâk ve hukûkuna, hakikatlerine, dinlerine, i'tikad ve heveslerine ri'âyet ediniz.

İ'tibarsızlık, hodbinlik insafsız olmaktan neş'et eder. Mağrûr kimselerin kendilerinden âlilerine hürmet etmediklerinin sebebi kendilerini herkesden daha âli zannetdikleridir.

Bir mecliste bulunduğunuz zaman herkesin anlayabileceği gibi konuşunuz ki sözlerinizden istifâde etsinler. Velhâsıl hürmet, hatâları afv etmektir.

Bir insanın şöhreti evvela sûret-i zahiresine bağlı bulunduğu için terbiyelilere derhâl lehlerinde bir hüküm verilir.

Sahib-i hürmet olunuz. İstirham, hayatın esâsıdır.

İTTİHAD

İttihad, memleketleri birbirine, bir milletin efrâdını ve muhtelif firkalarını yekdiğerine bağlayan bir düğümdür. İnsanlar yekdiğeriyle ülfet ve insaniyetden aslâ kaçınmamalıdır. Çilekeş dervişler gibi hâneleri köşelerinde i'tikâfi iltizâm edenler âlem-i hayatta kavmine ağyâr olduklarını izhâr etmiş sayılırlar.

İttihad tohumu her gönülde mevcuddur. Fakat herkes lâyıkıyla terbiye edemediğinden bazı kimselerin gönlünde bitdiği gibi diğerklerinininde de daima bir kısır tohum hâlinde kalır.

Hiçbir ferd, yalnız kendi şahsı için yaşayamaz. Cümlemiz cesîm bir vücûdun uzuvları gibi addedilebiliriz. Tekâmül etdikçe bu vücûda olan münâsebetimiz de tezâyüd ve takviye ederek vücûda daha kavî bir sûrette merbût oluruz.

Bir böceğin ayağını incitecek, kıracak olursanız, şahsına zevâl gelmeyerek yine ta'îş edebilir. İnsanlar, hayvanlar hatta kuşlar bile böyle bir mu'ameleye tahammül etseler bile yine derhâl mecâlsiz kalır, hatta bazıları da fenâ bulurlar.

İşte insaniyet de bunun gibi katilleri, taksimleri ve adem-i hürriyeti kabûl edemez. Cihânın en uzak bir cihetinde bir zelzele, bir katliam, bir felâket vukû bulacak olsa derhâl insaniyet mütehasıs ve vicdanlar mütehezziz olur.

Her ferdin hayâtı, diğer ferdden muhtelif, ayrı olduğu hâlde yine âherin hayâtına bir çok cihetlerden merbûtdur.

İnsan kendini herkesden ne kadar ba'id tutacak olursa, ittisâlini ne kadar her şeyden kesmek ister ise ihsâsat-ı müştereke ve haka'ik-i mütekâbilesinden dolayı hesâbsız zencirler ile yine diğer insanlara bağılı olduğunu hisseder.

Hayâtımız bir ahz u i'tâ ve bir mübâdeleden ibâretdir. Ahzın nüfûzuna muhtâc olduğumuzu ve kendi kendimize yalnız kalamayacağımızı her gün görüyoruz.

Havuzla bir taş atıldığında suyun dalgalandığı, halkalandığı gibi hayât-ı içtimâî dahi havuzun halkaları gibi gittikçe tevssü' eder.

Âherin neşâtı, ye'si, evet! Neşâtdan ziyâde ye'si bizi tehzîz ve müteessir eder.

Şu'arâ-yı kadimeden "Perans" nam şair-i meşhûr "İnsan olduğum için insanîyetin her şeyi bana dokunur." demiştir.

İnsanîyet, uhuvvet demektir. Bazı âli-cenâbların âhere olan meyilleri, uhuvvetden ziyâde kahramanlık derecesine vâsıl oluyor.

Âhere olan meyl-i tabîî, cemiyetlerin bir râbitasıdır.

İki kişi iştirâk etse ve muhtelif cinsden olsalar bile derhâl cemiyet teşkîl ederler.

İnsan münzeviyâne yaşamak istese hayata karşı nâkıs bir hâlde aciz olarak ta'ayyüş eder. Bütün insanlar üç hisse mâlik olmalıdır. Mevki' ve muhitlerinin mecbûriyet-i muhtelifleriyle bu üç hisse bağlanmalıdırlar. Zira vatan, aile ve insanîyet his ve muhabbetleri hodbinliği ve menfaat-i şahsiyeyi taklîl ile cem'iyeti ve hayâtı tevsî' eder.

Bir milletin dehâları, kahramanları ve âli-cenâbları evvelâ vatanları için bir iftihâr oldukları gibi şöretleri ve namları bütün kâinata, tekmîl-i insanîyete şâmil bulunur.

Hâsılı cemiyetlerin cesîm irtibatı, ittihad olduğu gibi bir milletin kuvveti, terakkisi, feyz ve ikbâli de o milletin ittihadıyla vukû'a gelir.

MEVEDDET

Meveddet, ihsâsat-ı mümtâza ve müntecibeden ma'dûd olup gönlümüzün bir nurudur. Hasâ'il-i ulviyye ve husûsiyeden, sürûrların, kederlerin iştirâkinden ve iki kalbin imtizâc-ı mütekabiliyesinden neş'et eder.

İnsan hayatında meveddete ihtiyâcını hissettiği zaman ruhunun za'fiyetini isbât etmiş olmaz. Bil'akis insan, hayâtını tenvîr ve tevsî' etmek istediğinden dolayı meveddetleri arzû eder ve istikbâline müdâra olabilecek doğru ve insanîyetli kimseler ile kesb-i mu'ârefe eyler.

Köşe-i inzivâya çekilen ve yalnız nefislerini, rahatlarını düşünen ve meveddetsiz, ahhâbsız yaşayan bir takım hod-bînler münâsebât-ı dostâneyi teb'id ettikleri için kıymetinden de bî-haber olurlar.

İnsan ahhâblarına bahş eylediği muhabbet, meveddet ve fedâ ettiği menfaatlerini daima pîş-i nazarına almayarak, sürûrlarıyla mesrûr, kederleriyle mükedder olmalı. Meveddet ve muhabbet iki kalbin iştirakinden iki gönlün emniyetinden ve iki fikrin ittifakından hâsıl olur.

Meveddet, para ile satın alınır bir metâ' değildir. Asırlardan beri kadri asla değişmemiş bir cevher-i zî-kıymetdir. Yüreğinizi her rast gelen mübtezellere, dalkavuklara ve lâ-kaydlara açmayınız. Meveddetinizin esâsı hüsn-i nazar ve ri'âyet olsun ki seneler mürûr ettikçe dostluğunuzun metâneti, kuvveti de tezâyüd etsin. Hürmet edemediğiniz bir kimseyi kâmilten sevemezsiniz. Zira ya terbiyesinin fıkdanı veyâ ahlâkının noksanı istemeyerek sizi her ân muzdarip eder.

Fakat tecrübe ettiğiniz ruhunuzun intihâb ve vicdânınızın kabûl eylediği aziz bir ahhâbın kadrini de biliniz. Sizi lâıykıyla seviyorsa, ikbâlinizin refki olacağı gibi zevâlinizin de arkadaşı olur. Kendisine karşı mu'âmeleniz daima doğru ve sâbit olsun. Sağlam vücûdu ber-muhabbete mâlik olduğunuz zaman menfaatinizi düşünmeyiniz. Meylinize sâdık olunuz. Bir hoşlanıp bir ikrâh etmeyiniz.

“Diyojen”in gündüzün bir fener ile yollarda gezdiğini gören kimseler kendisine “Ne arıyorsunuz?” diye sormuşlar. O da “Adam arıyorum” cevabını vermişdir. Siz de hayatınızda nâdiren emîn bir ahhâb bulduğunuz vakit hatırını kırmayınız. Asla yüreğini incitmeyiniz.

Mes'ûd iseniz, saadetinizin bir miktarını ona bahş eyleyiniz. Zira o yorgun gönüllere teselli, mecrûh kalblere iltiyâm vermek saadetin bir vazifesidir. Minnetdârlığınızın duası tarik-i selâmetinizin müşkilâtını teshîl edeceğinden bu vazifenin ifâsına gayret ediniz.

Ahhâbınıza hakikati beyân etmekten geri durmayınız. Emin bir ahhâb sizin en bârid tenkidinizden ve en şedîd hükmünüzden münfa'îl olmaz. Kendisine bir yanlışını ihbâr ettiğinizden dolayı size müteşekkir kalır.

Sevdiğimiz bir kimse hakikatde bizim için büyük bir kuvvettir.

Ahhâbınız fakir düşer ise sakın meveddetinizi geri almayınız. Mevkii sizinkinden aşağı ise kendisine tahkîr etmeyiniz. Kendi muvaffakiyetinizle ona karşı fahr eylemeyiniz. Ona karşı mu'âmeleniz mütekebbirâne olmasın. Zira emniyetini kaybedersiniz.

Ahhâbsız kalırsınız. Hayatın letâfetlerinden, safâlarından geri kalırsınız. Bir emele, bir maksada vâsıl olmak için insan müştereken çalışmalıdır.

Siz kemâliniz için kendi kendinize ne kadar çalışsanız fikrinizi tenvîr ve zihninizi tevsi' edenler, yine etrâfınızda bulunanlardır. Ne derece akıllı, ne mertebe zeki olsanız daima âhere muhtaç olursunuz. Bir cevher ne kadar yektâ olur ise olsun, refîki, bahası ve kıymeti üstad elinden geçtikten sonra bilinir.

Dostluk, hayatın ilkbaharıdır. Ahlâkınıza elzemdir. Mükâleme ve mübâdele-i efkâr, samîmi bir ahbâbın vücûduyla vuku bulur. Mübâreze-i hayatın meşakkâtine tahammül etmeden, emelinize cesâret ve fikrinize sebât bahş eyleyen ahbâblarınızdır. Bilir misiniz ki aziz bir arkadaş bulmak ne azim bir muvaffakiyettir? Nasıl bir inâyet-i Rabbâniyedir? Şayed bir kusurunu, bir hatasını görürseniz ahlâkı fenâdır diye derhal arka çevirmeyiniz. Emniyetinizi geri almayınız. Meveddetini terk etmeyiniz. Bir münasebât-ı sahiha-i dostâneyi iktisâb pek çok vakte muhtaçdır. Bir anda mahv etmeyiniz.

Doğru ve emin ahbâb edinirseniz asla meveddet yoksulu olmazsınız. Gayret ediniz de muhîtiniz muhabbetle pür-nur olsun. Tarîk-i meveddetde deve dikenleri bitirmemek için ahbâbınız ile daima muvâsalatda bulununuz. Müddet-i saadetinizde hayatınıza hesabsız hem-pâlar bulursunuz. Fakat zaman-ı felâketinizde bulduğunuz ahbâbları kâmilen takdîs ve takdîr ediniz. Zira sizi gerçekten sevenler onlardır.

Dostluk aynı güzel bir mûsiki gibidir. Kıymetini anlayanlar ve sadâsından mütelezziz olanlar yegâne sanatkârlar ile nefâsetperver zatlar olduğu gibi ahbâblığın kadrini bilenler de mücerred ehl-i kemâl ve sahib-i irfân bulunanlardır.

MEKTEBİ İKMÂLDEN SONRA

Tahsilinizi bitirip de mektebi terk edeceğiniz esnâda istikbâlen ne hizmetlerde bulunacağınızı ve ne san'at ile meşgûl olacağınızı taht-ı karara almanız lazımdır.

Mektebde tahsîline mevkuf olduğunuz ulûm, saadet hayatınıza medâr olmalıdır. Şehâdet-nâmenizi alarak hürriyetinize mâlik olduğunuz zaman artık nesâyih-i hasene istima'ından ferâgat eder bir takım evbaşla düşer kalkar iseniz senelerle ömür sarfıyla kazanmış olduğunuz ilm ü kemâli az zaman içinde gaib eylersiniz.

Ma'lûmat ve terbiyeniz mektebde husûle geldiği gibi mektebi terk edince de mahv olabilir.

Bir şey'in binâsı için çok vakit lazım olduğu halde yıkılması için az zaman kifâyet eyler.

Mektebde tahsîl etmiş olduğunuz ilmi kâmilen ferâmuş etmek ve fezâ'il-i hasenenizi büsbütün zâ'il eylemek için çok seneler lazım değildir. Öğrenmek uzun ve müşkil bir fiil ise unutmak da bilakis gâyet seri ve kolay bir şeydir.

Mektebdeki tahsîlden hayatınızda istifâde edebilmeniz için acaba ne yapmalı? İdare etmek güç bir iş değildir. Bu ise insan her an kendi işini, san'atını kendi eliyle görmesiyle husûl bulur.

Bir muntazam bahçeyi üç ay kadar kendi halinde bıraktıktan sonra bir kere bakınız. Nasıl bir sazlık halinde bulacağınızı tasavvur eder misiniz?

İntizâmından bir eser kalmayarak çiçekleri, otları herc ü merc hep biri birine karışmış şekilde görürsünüz. Sarmaşıklar duvarları, ağaçları sarmış, hâsılı, karmakarış bir vaziyetde temâşâ ederseniz. Bahçenin intizâmına sarf ettiğiniz emeğinizde üç ay zarfında mahv ve harâb olmuş bulunur.

Hayatda dahi sebât ve metânetsizlik neticesi pek muzlim ve pek mahzûn olur.

Bir kısım insanlar çalışmağa, çabalamağa müsta'id oldukları hâlde bir işe teşebbüs etdiklerinde nasılsa ikmâlîne muktedir olamadıkları için iştigallerinde ne kendileri ne de âherleri bir fâide görmüyorlar.

İşte mektebi ikmâlden sonra şâkirdandan bazısı tamamen bu kısım insanlara müşâbihdirler.

Mektebi terk ettikten bir iki sene sonra hazine-i hâfızalarında bâki kalmış olan mevâddı ta'dâd etmek isterseniz şurada burada tek tük kalan cüz'i ma'lûmât eserlerinden başka bir şey bulamazsınız.

Böyle bir hâlden tebâ'üd ediniz. Zira her tahsîl, öğrenildikten sonra dimağdan uçacak ve tebahhür edecekse o hâlde en hayırlısı hiçbir şey okumamak ve öğrenmemektir.

Mekteblerimizin bina ve idâresi yolunda, milletimizin bizim için ihtiyâr ettiği fedâkârlıklarına mukâbil biz de mekteb zamânı mürûr ettikten sonra kitablarımızı, defterlerimizi dolablarda ve yazıhanelerde hapsederek artık bu kadar sa'yin, emeğin semeresi nerede kalır? Mektebinizi asla unutmayınız. Onlar daima hatırınızda bir menba'-ı kemâl sûretinde kalsın.

Mektebden sonra ne yapacağınızı uzun uzadıya düşününüz. Hayat uzundur. Fakat günleriniz ma'dûddur. Ne meslek, ne san'at ittihaz edeceğinizi tefekkür ediniz. "Adam sen de! Düşünmeğe vaktim mi var!" ile bu mühim kararı ihmâl etmeyiniz.

Mektebde iyi çalışkan bir şâkird iseniz sonra da her ne san'at ile meşgul olursanız olunuz, ciddi bir ahlâk sahibi, iyi ve çalışkan kaldıkça meşguliyetinizde muvaffakiyet bulursunuz.

En küçük yaşınızda bile vicdan sahibi ve doğru insanlar olmağa gayret ediniz. Hareketiniz pespâyelere mübtezellere müşâbih bulunmasın.

Umûmun bulunduğu hâlin fevkinde olmağa çalışınız. Lüzûmunda umûmun içinden tefrîk ve temyîz edilir ve nezd-i havasda bir mevki-i iftihâra konursunuz. İntihâb ile muhabbet ve hürmet edebileceğiniz bir mesleği ta'kibe sa'y eyleyiniz. Sizden başkaları o yolda bulunmuyor iseler bile siz yine sebât ediniz.

Bazıları hayâta bir rü'yâ veya bir kâbus nâmı verirler. Bazıları da bir bâr, bir mübârezedir derler. Her ne ise. Hayat tatlıdır. Ye'sde bırakmayınız. İnsan nasıl olur ise çabalmalıdır. Zira çabalamak şeref, rahat, servet, saadet ve sıhhat için, hâsılı her ne için olur ise olsun kâinatın bir kanunudur. Ona karşı durulmaz.

Hayat bir çiçek gibidir. Bizim ile açılır, güzelleşir bizim ile solar, kurur.

Yaşamamız uzun bir mübâreze ise, mübârezemiz de bizim için bir ümmid-i istikbaldir.

Hâsılı mektep zamanı, tohum ekmek sayılır ise mektebi ikmâlden sonra dahi mahsûl toplamak vakti addedilir.

HAYAT VE İNSANLAR

Hayatda çocukların ilk hatvelerini tanzîme, ebeveyn ile hocalar dikkat ve itinâ ederler.

Âlemimizi daha henüz ziyârete gelen bu tecrübesiz seyyâhin için felek, her türlü dolaplarını, mevâni'ini ve vukûu muhtemel olan kaza ve tehlikelerini bunlar, der-hâtır ederek o küçüklerin rahatları için havfdadırlar.

En mâhir bir kapudan bile ilk seyhatinde vapurunun nasıl seyr ü sefer eyleyeceğini müşâhede bâbında fırtınalı havalardan dolayı biraz müteessir bulunur.

İşte siz de âlem-i hayatda bir gemici gibisiniz. Dünyanın şiddet, feleğin kahır ve kaderin türlü gazaplarına karşı sâbit kadem olmalı ve mütehammil bulunmalısınız.

Hayât, kudûmünüze intizâr eden nasa ve hey'et-i içtimaiyeye karşı duran bir sahne-i temâşâdır.

Fakat öyle azîm, o kadar mü'essir, o mertebe müteheyyc bir temâşâdır ki tiyatroların en birincisi bile bu sahnenin bir taklidinden ibâret kalır.

Köyde ve şehirde, her nerede olur ise olsun, insanların mevcudiyeti hasebiyle hayatlarında da manidar tiyatrolar mevcuttur. Bazen gayet feci' bazen de müdhik olur. Komedya ile facia birbirlerinden ba'id bulunmazlar. Bu oyunlar hakiki birer oyunlar olup oyuncular da mukallid değil, asıl olmak üzere icrâ-yı il'âb etmektedir.

Denizler, yollar, ormanlar, semâlar gecenin zifiri karanlığı ve gündüzün parlak aydınlığı hep tezyînât yerini tutar. Fakat bu temâşâdan istifade etmek için insan basîret üzere bulunmalı, bütün mevcûdatıyla temâşâ etmeli ve gördüğü şeylerden faide-mend olmalıdır.

Gözlerinizi iyice açınız. Etrafınızı seyrediniz. Kâinatın mucize harikalarına karşı lâkayd bulunmayınız. Seyretmeye çalışınız. Dinlemeye alışınız. Müşâhedâtınızı şerh ve manasını fehm etmeğe muktedir olunuz. Zira bu cihanda bütün mevcûdâtın hep birer manası vardır. Ya iyi veya fenâ, ya mahzûn veya müdhik ya me'yûs veya emeldâr her şeyin manasına vâkif olmağa çalışınız.

Ekseriya yolunuzda dilencilere tesâdüf ederseniz, size el uzatarak muavenet talep ettikleri esnâda dilencilik nedir diye kendinize sual ediniz. Vâkı'ya hakiki fakirlerin arasında sahte dilenciler de mevcuddur. Zira her sahte bir hakikatın vücûduyla sahte olur. Kalp akçe, cevher ve yalancı, yoksul hep sahîhlerinin sâyesinde varlıklarını muhafaza ederler. Fakat burada hakiki dilencilikten bahsediyorum. Eğer fakirin rahatı mükemmel ola idi âhere el açmaktan ferâğat eder idi. Soğğun şiddetinden, acılığından yahud mecburiyetinden dolayı dilenen bir ihtiyar, bir öksüz, bir ma'lûl cemiyetlerde, hayat-ı içtimaiyede irtibat ve samîmî uhuvvet bulunmadığını isbât eder.

Fakirleri, muhtaçları gördüğünüzde iyice tefekkür ediniz de elinizden geldiği kadar bunlara kalilen mu'âvenet edebilmeniz için çalışınız. Bazen de yine yolunuzda gider iken türlü temâşâlar müsâdif-i nazarınız olur. Görürsünüz ki: Birisi bir portakal yiyor ve kabuğunu yere atıyor. Bunu müte'akib diğer birisi de gelip o kabuğun üstüne basarak ayağı kayıp yere düşüyor ve bacağı inciniyor. Âlem-i hayatda da görürsünüz ki birisi bir kabahat işler, diğer birisi de cezasını çeker.

Böyle şeye hayret etmek tecelliyat-ı İlâhîye adem-i rızâdır.

Olacaklar çaresiz olur ve murad-ı Allâh daima yerini bulur.

Böyle derslerden hisse alınız ve feleğin bu türlü cilvelerine adem-i rûy-ı rızâ göstermeyiniz.

Gülenler, çekenler bilmeksizin size dersler verirler. Haberleri olmaksızın hayatlarının sürûr veya kederlerinden muhitlerine, etraflarına birer mikdar neşr ederler.

Bu âlemimizin her fiiline iştirak ediniz ve fenâlığını tahkîr ile iyiliğini taklîde çalışınız.

HAYATA HÜRMET

Hayat nedir? Acaba içinizde bu suale tamam bir cevap verebilecek birisi var mıdır? Hayır! Zannetmem! Zira ne bir âlim ne de feylesof müşkil bir mu'ammadan ibaret bulunan şu basit mes'eleyi halledemediler.

Hayat pek âdi bir şeydir. Herkesin görebildiği her ferdin mâlik olduğu bir meta'dır.

Hayata mâlik olmaya idik hiçbir şey'e vâkıf bulunamazdık. Zira hayat, bizim mevcudiyetimize bağlıdır. Sürûrlar, servetler, san'atlar ve kuvvetler kesbetmek şöhretler nüfûzlar kazanmak için insan her şeyden evvel mevcut olmalıdır. Hayat-ı insaniyi kâinattan tard etsek, âlemimizin cazibesini de kaldırmış oluruz.

İşte hayat da kâinatın kuvve-i esâsiyelerinden birisi olup biz ise hâlâ bu kuvveti gereği gibi fehm edemedik.

Anlamadığımızı bir isbât da halk edebilemediğimizdir. Asırlarımızın en âlim, en zeki ve en mâhirleri bile ne bir çiçek ne de küçük bir ot parçasını halk edemiyorlar.

Hayat, yani yaşamak kuvveti idrâkimizin fevkinde bir kuvvettir. Zira tecelliyâtın en sâdesi bile nâ-kabil-i taklîd bir şeydir.

Cenâb-ı Hakkın en mükemmel halk eylemiş olduğu hayat-ı insaniyi, kâinata zînet veren o şükûfe-i mu'cize-kârîyi biraz düşünsek ruhunu, aklını, fikrini ihsâsâtını bir iyice tefekkür etsek hayretler içinde kalırız.

Evet insan biraz dikkat ede idi: Hayat harikaların en azîmini, mucizelerin en âlisini, definelerin en kıymetlisini teşkîl eylemekde olduğunu görerek, yüksek bir maksada meyl ve doğru bir yolu takib etmeğe gayret ederdi. İnsan, hayata evvelâ nefsinde ri'ayet etmeli. Ba'de âhir kendini yormayarak ve boş yere sarf etdirmeyerek hürmet eylemeli.

Fakat ne çare ki mu'amelât-ı insaniye bu kaidenin hilâfında bulunduğunu her gün görüyoruz.

İnsanlar hayatı pek kıymetsiz, gayet mübtezel bir metâ' gibi telâkki ediyorlar. Evet! Hayatı seviyorlar! En âdisi bile bütün mevcûdiyetiyle hayattan istifâde etmek istiyor. Fakat nasıl zâyi ediyorlar!

Ne kadar bir cehâlet ve ne derece bir cennet ile boş yere sarf eyliyorlar. Hayatına bile ne mertebe kasd etdiklerine bir dikkatle bakınız. Bakınız da insan bir tek göz halk edemediği halde düşmanın iki gözünü nasıl bir meserretle çıkardığını görünüz. Bulduğumuz zamanın muhafazasından ve kaybedeceğimiz bir sıhhati yeniden yerine getirmekten âciz olduğumuz halde sıhhate dikkat etmez ve ehemmiyet vermeyiz.

İnsanlar bî-ruh bir kimseyi ne kadar çalışsalar ihyâ edemezler. Fakat yine ne kadar kişinin canına kasd ederler.

Evet! Katletmek insanın elindedir. Bu nâ-kâbil-i icâd bir harika bulunan hayata kasd ettikleri için ne kadar azîm bir günah işlediklerini bilseler, anlasalar ef'al-i müdhişelerinden kendileri de korkarlardı.

Müddet-i hayatınızda sizin de bir gün bir katil sırasında bulunmak ihtimâli olacağını zannetmez misiniz?

Katil olmak bir anda husûle gelmez. İnsan haberi olmaksızın öyle bir fenalığa kapılabilir. Tedricî olarak fiil-i katilde ef'al-i hasene veya mezmûme gibi yürekden gelir. Zira ibn-i beşerin kalbinde bir his mevcuttur. O ise hiss-i tahrîbdir. Küçüklüğünüzde hiç böcekleri, hayvanları incitmekde, kuşların yuvalarını bozmakda ve çiçekleri, dalları kırıp dökmekde bir sevinç, bir hoşnudluk duymadınız mı? Siz büyüdükçe bu his de sizinle beraber büyür ve kesbi kuvvet eder.

Bu hissi uyutmağa gayret ediniz. Zira hased, tama' ve intikam hep bundan tevellüd eder.

Bu hisler yüreğinizin fena otlarıdır. Beslemeyiniz derhal kökünden sökünüz. Gönlünüz müzeyyen bir bahçeye teşbîh edilir ise, içinde latif kokulu, dil-firîb çiçeklerden başka bir şey bulunmaması lazım gelir. Saadetinizin, sıhhatinizin esâsı bu gülistanın taht-ı nüfûzundadır. Hasılı hayat, mukaddes ve harikulâde bir şeydir. Cümleniz hem hayata hem ef'aline hürmet ediniz. Seviniz ve kadrini biliniz.

Âhere ve kendinize sizi mazur gösterecek hislerinize mukâbile ediniz. Yüreğinizi hiss-i tahribe kapayınız. Duhûlünü men' ediniz. Kimsenin ne hayatına ne servetine ne de saadetine kasd etmeyiniz. Haksızlıklar ile hiçbir kimsenin eyyâm-ı ömrünü ifsâd ve ihlâl eylemeyiniz. Eğer elinizden iyilik etmek gelirse ve âheri hoşnud edebilecekseniz derhal o fiili icra ediniz. Bir kimseyi ne kadar cüz'i olur ise olsun mes'ûd edebilirsiniz sizin için yine azîm bir muvafakiyettir.

Böyle bir suretde yaşamağa gayret edip de memnuniyet-i zatiyeniz için ne bir çiçeği kırmak ne de bir ruhu incitmekden ictinâb eyler iseniz hem bu cihanda aziz hem de âlem-i ahiretde mes'ûd olursunuz.

NİZÂM VE TERTİPSİZLİK

Nizâm, saadetin bir mîzânı ve iştigâlin bir mu'inedir. Gençliğinizde kitaplarınıza, defterlerinize ve bütün eşyanıza nizamla bakar, itina ederseniz, nizâm, tertîb de hayatınızın gölgesi olarak yanınızdan asla ayrılmaz.

Nefsiniz için istikbalde intihâb edeceğiniz san'at ve meşgûliyetin esası nizâm olsun. Zira intizam insan için bir saadet ve refah addolunduğu gibi tertibsizlik de bir harâbîlikdir. Bazı san'atların feyz, ikbâl ve muvaffakiyeti ise büsbütün nizâm ve intizâma mütevakıftır. Hüsn-i intizâm bi'l-cümle teşebbüsâtın fazilet-i ibtidâyesidir. Bankaların, umûmen ticarethanelerin esâs terakkileri hep nizâm ve intizâm sâyesinde husûl bulur. Hayatın her bir sahifesi için hüsn-i nizâm elzemdir.

Nizâmsız bir hâne iskân edilmeğe lâıyk olmaz. Hâneyi evvelâ aileniz ve sonra sizin için tanzîm ediniz. İştigâl ettiğiniz san'atda ve bi'l-cümle ma'îşet-i rûz-merrenizde nizâm üzere bulununuz. Maksudunuz tamamen sizin malûmunuz olsun. İcraatınızdan büsbütün haberdâr bulununuz. Asker iseniz orduda, tâcir iseniz ticâretde ve memûr bulunuyorsanız memuriyetinizde hâsılı her ne iseniz o işinizde nizâma ri'âyet ediniz.

Hükûmetlerin inkırâz, orduların inhizâmı ve mâliyelerin noksanı hep idârelerinin bozuk ve tertîblerinin yokluğundan ileri gelir.

Mensûbiyetiyle müftehir bulunduğumuz milletin en muhterem ve en müterakki bir millet olmasını arzu ediyor isek bir fazilet-i zî-kıymet olan nizâmı muhafazaya çalışalım. Zira maksada muvaffak olmamızın birinci mâniî nizamsızlıktır.

Şu mâniî def eylemek için elimizden geldiği kadar gayret edelim. Hayrımız ve menfaatimiz için var kuvvetimizi sarfa sa'y eyleyelim. Meslek sahibi olunuz. Doğru bir yolu ta'kib ediniz. Ef'al ve efkârınızın muntazam olmasını taleb eleyiniz. Her şeyde, her işde ve her yerde nizâm ve intizâm bulunmasını iltizâm ediniz. Tabiatınız nizâm ve intizâm ile mecbûl olsun ki sû'-i tertîb ve adem-i intizâm bütün ef'âl ve harekâtınıza tadrîcen sirâyet etmekden masûn kalsın.

İKTİSÂD VE İSRÂF

İktisâddan bahs edildiği vakit bazı kimseler bunu bahıldan tefrîk edemiyorlar. Halbuki bu iki hasletin arasında hiç alâka yoktur.

Bahıl olan kimse parasına perestiş eder. Sıhhatini, saadetini, meveddetlerini, âherin menfaatini, hukukunu ve hatta hürriyetini bile hep malına fedâ eyler. Onun için esâs maksad, serveti tezâyüd etsin de öte tarafı varsın ne olursa olsun.

Bahıl bir insaniyetsizlik ve bir dalâl-i manevîdir.

İktisad ise bilâ-lüzûm hiç bir şeyi zâyi etmemek demektir. Gerek vakit, gerek kuvvet ve gerek hâl, hâsılı hep lüzumlu şeylerden kesb-i menfaatle faidemend olmaktır. İktisad bazı nokta-i nazardan bir fen addolunduğu gibi bazen de bir fazilet sayılır.

Her metâ'ın kıymetini bilmek ve ona göre isti'mâl etmek, bir şey kaybetmeyerek mevcûdatdan istifâde eylemek bir marifettir.

İktisadı lâıykıyla tefekkür ederseniz işigal-i benî beşer ile imtizâc etmiş bir san'at-ı fevkalâde olduğunu görürsünüz. Ona mukabil de isrâf ve malını yok yere itlâf, azîm bir cinâyet addedilir.

İktisad her şeyin alâsını bilmek ve takdîr ile istifâde eylemek demek olduğu gibi israf da, sa'y-i insaniyi takdîs edemeyerek semere-i işigâline ehemmiyet vermemek demektir.

İktisâdın manası "Tedbîr-i münezzel kanûnu" demek olduğu gibi işbu kanunda bütün cihâna şâmilidir.

Emîn olunuz ki: Kâinatı iyice tahkîk ve uzunca mu'âyene ve tedkîk ederseniz bundan şubhesiz iktisad dersleri alabilirsiniz. Zira kuvve-i diniyenin esâsı iktisaddir.

Yıldızları, hayvanâtı ve insanları muntazaman idâre eden iktisaddir.

Bu âlemimizde hiçbir şey boş yere telef ve mün'adim olmaz. Her şey daima yerini bulur.

İktisad yalnız bir san'at değildir. Bir güldeste-i fazilettir. Muktesıd bir insanın ihtiyatkâr, çalışkan, cesur, vakûr, sahib-i basîret ve sâbit-kadem bulunması zarûridir.

İnsan mâlik olduğu her bir şeyi âkilâne idâre ve muhafaza etmek için basîret üzere davranmalıdır.

Muktesıd olan ailesini ve âheri kendisi gibi sever ve elinden geldiği kadar onlara faideli olmağa gayret eder.

Müsrifin istikbâli mutlaka âhere muhtâc kalmaktır.

Âherin parasıyla zevk u safâ ederek, yaşamaktan tebâ'üd ediniz. Zira bu türlü maişet bir takım haysiyetsizlere lâıyktır.

Sahib-i servet olmak ister iseniz yalnız kesb etmek yolunu tefekkür eylemeyiniz. Biraz da kazandığınızı idâreye gayret ediniz.

Hâsılı milletlerin refahı, cihânın terakki ve saadeti ve ahlâkın esâsı iktisâd ile vuku bulur.

BORÇ

Borç, ruhun nefret ve tab'ın istikrâh eylediği bir şey olduğunu cümleliz bilirsiniz.

Borç sözünün telaffuzundan husûle gelen sadâyı kulaklar daima hoşlanmayarak istimâ' eder. Borç etmekden herkes kaçınmak ister. Ancak bu menfûr hastalığa dûcâr olmayan insanlar ise pek nâdirdir.

Zarûriyât-ı hayatdan imiş gibi hemen herkes borç eder. Halbuki bir şeye mâlik olmak o şeyden hoşnud kalmak, mahrûm bulunmak da muzdarip olmak demek addedilir.

Ömrümüzün maişet-i yevmiyemizin menba'ı ve menşe'-i sürûru ekseriya madden ya manen yahud kalben mâlik ve mutasarrıf olduğumuz eşyadandır.

O hâlde borç eylemekden ne kadar ikrâh edersek borçlu olmaktan da o derece memnun kaldığımız meydâna çıkar.

Hayât-ı dünyâda malımız addolunan eşyâ ya bâd-ı hevâ bize gelmiştir veya semere-i sa'yimiz olarak kazanılmışdır.

Servet size bâd-ı hevâ gelmiş ise bir mikdarını diğerlere vermeğe mecbûrsunuz. Yok! Kendi çalışmanız ile sahib-i servet olmuşsanız o hâlde hakkınız daha büyük, malınız daha kuvvetli bulunur.

Borçluluk, esâretidir. Borç kendi esâreti altına aldığı kimseleri tahammül-fersâ kaydlar içinde ezer, bitirir.

İşkence iplerine sararak tazyîk eder, incitir. İnsan-ı kâmil olanlar hayatlarında böyle kaydlarla bend olmağı, öyle rabitalarla incinmeğı murâd eylememelidirler. Bir kere borç ile kayd altına girenlerin kaydlarından, rabitalarından halâs bulmaları pek müşkil olur.

Hürriyeti yalnız fiilerimizde aramayalım. Nefsimizin de bir cihete ser-fürû eylememesine sa'y ve borç altında asla ezilmemesine gayret edelim.

Âlem-i hayatta bir şeye mâlik olmak yine o nisbetde borçlu bulunmak demektir.

Servet, saadet ve dirâyet hâsılı meziyet addedilen her ne sıfat ile muttasıf olursanız olunuz ve enzâr-ı umûmda ne derece âli bulunursanız bulununuz ve asıl mertebe-i kemâl olmanız sizin hâiz olduğunuz maddiyat ve maneviyatdan bir mikdârını menfaat-i umûma hizmet bâbında sarf etmenize muhtaçdır.

Sıhhat ve âfiyet üzere bulduğumuz hâlde hastalara bakmaz, sahib-i ilm ve ma'rifet olduğumuz hâlde bilmeyenleri talim eylemez ve servetimizle mesûd bulunduğumuz hâlde fukara ve muhtacîne yardım etmez isek şu misâfir bulunduğumuz fâni dünyâda vazife-i insaniyemizi tamamiyle ifâ etmemiş oluruz.

Hod-bîn ve enânî olarak imrâr-ı hayata heves eylemeyiniz. Çünkü âlî-cenâb insanlara bu vechle yaşamak yakışmaz. Mahzûn kalbleri mesrûr, muzlim fikirleri tenvîr eylemek de insan-ı kâmile bir borçdur.

Hayat-ı içtimaiyenin esâsı yekdiğerine muhabbetle imrâr-ı ömr eylemek olduğu için bunu tamamen idrâk eyleyeceğiz. Zaman-ı vezâif-i hayatiyeyi iktidârınız derecesinde îfâya çalışınız.

Ne iyi, ne fenâ, asla bir sebebden dolayı borç altına girmeyiniz. Herhâlde îrâdınızı masrafınıza tevfk ediniz. Elinizde mevcûd sermâyenizi tutunuz. Tam'a-kâr olmayınız. Yoksa az tama' çok ziyân getirir. Ve son pişmanlık fâide vermez.

GÂYE-İ EMEL

Gâye-i emel hayat ve ma'îşet-i insaniyenin lüzûm-ı zarûriyesinden ma'dûddur.

İnsan, hayatın bir nice tantanasından, birçok debdebesinden mücerred bulunursa saadetine yine hâlel gelmez. Yani bahtiyâr olması mutlaka zînete, süse mütevakıf değildir. Şu kadar var ki ziyâdan, sudan ve yemekden kim müstağni olabilir.

Âdem az şeyden ne kadar hoşnud olursa olsun ve ne kadar kanaat üzre bulunursa bulsun yine yemeksiz, susuz ve ziyâsız yaşaması muhâl olduğu gibi gâye-i emeli bulunmak da gayr-ı mümkündür.

Gâye-i emel, hayat için zarûfî bir ihtiyaçdır. Her türlü maişet ashâbına elzemdir.

Eğer insanların bu cihanda yaşamağa başladıkları zamandan itibaren hâlleri zabt u kayd edilmiş olsa idi yiyip [içmek] için ve zevk, safâ ile günlerini geçirenlerin yekûnu hayata ehemmiyet vermeyerek fikirsiz, gâilesiz imrâr-ı ömr edenlerin yekûnundan nisbetsiz derecede aşağı kaldığı görülür idi.

İlmimiz ve haberimiz olmayarak meşakkatsiz ve arzûsuz bir hayât içine giriyoruz. Yaşamak ne demek olduğundan haberimiz olmuyor.

İbtidâ otlar, biraz sonra hayvanlar gibi yaşamağa başlıyoruz. Derken yavaş yavaş büyüyoruz. Fikrimiz de bizimle beraber büyüyor, tekâmül ediyor, nihâyet ihtilâf-ı eşyayı temyîz ve birbirlerinden tefrîk ediyoruz. Ahvâl ile ef'âlin tefrîkine muktedir oluyoruz. İşte hakiki hayat ve asıl yaşamak bu merkezden, bu nokta-i temyîz ve tefrîkden başlıyor. Şâyed insan olduğunuzu ve vazife-i âdemiyyet âhere yardım etmek ve cemiyete faideli bulunmak olacağını unutarak her şeyi gelişigüzele terkle işsiz, güçsüz bir köşeye çekilir, hod-binâne ömür sürmek isterseniz işte o vakit hiçbir şeye muhtaç olmazsınız. Ne bir kimsenin ne bir terakki ne de bir medeniyetin size lüzûmu kalmaz. Ancak böyle bir hayatın asla hayat addedilemeyeceğini

bilmelisiniz. Bu hâliniz hayat değil, sizin için bir mevt-i müebbeddir. Çünkü hakiki yaşamak, bütün varlığıyla bir emeli takip ve mehâsin-i hayatı takdîr, cesâret ve sebâtla bir gâyeyi, bir müntehâyı kasd ederek yaşamaktır, gâye-i emeli takib ve maksada vusûl için çalışmak, kemâl aramaktır. Bunu sebât ve metânetle talep etmek elbette neticesini elde etmeğe sebebidir.

Hayâtın meşakkatli zamanlarında, merâretli anlarında ümîd üzere bulunmak ruh için en büyük bir teselli olmayacağını mı zannedersiniz?

Mûsiki-şinâslar, heykeltıraşlar, ressamalar, müellif ve şairler hâsılı sanat sahipleri ve hayatlarında bir işle meşgûl bulunan umûm insanlar işledikleri işlerinde gâye-i emel olan ittikânı asla terk etmemelidirler. Nefâset-perestlikden hiçbir vakit vazgeçmemelidirler.

Hayât-ı benî beşer başlangıcında, tabiî hâlinde bulunan bir maddeye benzedilebilir. Maksad, bu maddeyi güzel bir kalıba koymak ve hoş bir hâle tebdîl etmektir.

Hayâtınızda bir emele mâlik ve ilerleyip te'âli etmek fikrinde bulunursanız sabır ve iş-tigâliniz sâyesinde bir gün gelir ve elbette muvaffak olursunuz.

Şâkirdân, istikballerini pîş-i nazarlarına alarak nâ'il-i emel olmaları için vesîleler aramalı ve bulmalıdırlar. İçlerinde isti'dâdları az olanlar dahi bulunabilir. Fakat bunlar da arkadaşlarının marifet ve muvaffakiyetlerini gördüklerinde asla me'yûs olmasınlar. Çünkü zatlarda bir gâye-i emel bulunur ve insaniyete hâdim olurlarsa elbette her zaman arkadaşlarından geri kalmazlar.

Bu cihanda her neye çalışır ve her ne ile iştigâl ederseniz ediniz eğer çalışmaklığınız cân u gönülden ise şüphesiz nâ'il-i murâd olursunuz.

Maksad evvelâ murâd etmek, sonra gayret ve metânetle öylece devâmlı çalışmaktır.

Ziraatla meşgûl olan kimselerin sabır ve sebâtlarına bir kere atf-ı nazar ederseniz kendilerinden pekâlâ gayret dersleri alabilirsiniz. Onlar hâlî bir yeri bir mezrâ veya bir bahçe hâline getirinceye kadar ne derece akıl ve ne mertebelerde sabır ve metânet sarf ederler. İşte bunları taklîd edelim. Edelim de onlar tarlalarını çapaladıkları gibi biz de çalışıp çabalamakla imrâr-ı ömr eyleyelim. Bu ise elbette bir emele bağlıdır. Emel sahipleri daima hareket üzere olurlar.

Maksadsız ve emelsiz insanları hiçbir şey harekete getiremez. Ne kadar âli olur ise olsun yine hiçbir fiil kendilerine neşât veremez. Hayatlarını sevinçsiz, cansız bir sûretde imrâr ederler.

Bu insanlar gözleri önünden yıldırım gibi geçen saadetlerini âherlerin lütuflarından beklerler. Böyle kimseler yol üzerinde diz çökmüş dilencilere benzer.

Âli bir maksada mâlik ve güzel bir emele sahip olan insan ne kadar fakir olursa olsun ve ne derece muhtâc bulunursa bulunsun yine emelsiz ve maksadsız yaşayan zenginlerin fevkindedir. Her meşgûliyetinde bir iştiyâk ve her iştigâlinde bir revnak bulunur.

Emelsiz hayât, tuzsuz taam gibidir.

Hayâtınızda mutavassıt muvaffakiyetler ile iktifâ etmeyiniz. Emelinizi nihâyetsiz bir sebât ile takib ederek derece-i kemâle vâsıl olabileceğinizi pîş-i nazarınızdan asla uzak tutmayınız. Bir sanatkâra bakınız. Tekemmülü nerede görürse taklîd etmeye çalışır. Cemâli nerede bulur ise derhâl tahsîn eder. Hayâtında iktitâf eylediği bu muhassenât ve cem etdiği iyilikler ile kendisine ne kadar a'lâ bir şükûfe tertîb eder. Beğendiğiniz insanlar insanların en iyisi, intihâb edeceğiniz dostlar, dostların en doğrusu ve bulacağınız arkadaşlar arkadaşların en sâdıkı olsun.

Fazîletlerini tahsîn ede ede siz de haberiniz olmaksızın bir gün güzel bir sıfat ile mutasîf bulunursunuz.

Zira insan cesâreti beğenerek cesûr, adâleti tahsîn ile âdil ve emeli sâyesinde kâmil olur. Emelsizler esîr ve bir zıll-i zâil addedilirler.

İşte bunun için ben gâye-i emeli maişetin bir lüzûmu addederim. Evet! Saadetle terâhi etmemek, felâketle ye's getirmemek, küçükler ile mütekebbir olmamak ve büyükler ile ezilmemek için bir emel ve bir gâye-i emel kesb ediniz. İngilizler "Tahsîn ile taklîdin arası yalnız bir hatvedir," diyorlar. Âlî-cenâbları evvelâ tahsîn ederseniz, ba'de yavaş yavaş taklîd etmeye teşebbüs eylersiniz.

Hâsılı bayrak, vatanın bir misâl-i mücessemi olduğu gibi, gâye-i emel dahi insanlığın bir bayrağı addedilebilir. Bu bayrağı âlî tutmağa gayretle ebediyen pâk kalmasına çalışmamız üzerimize vâcibdir.

OLMAK VE GÖRÜNMEK

Olmak ve görünmek masdarlarının delâlet eylediği manalar birbirlerinden pek uzak oldukları hâlde yine insan asla bilmediği ve ancak bir kereden ziyâde görmediği bir şey hakkında kemâl-i sür'atle hükm ediyor. İnsan evvelâ zavâhir-i ahvâli görür. Birdenbire bunu tahkîke muktedir olamadığı için de ekseriyâ aldanır. Çünkü ahvâl ve suver-i zâhire bir hokkabâz gibi gözünü boyar, aldatır ve nihâyet iğfâl ile kendisine cezb ve celb eder.

Ârâyîş-i san'atı yani mevcûd olmayan bir şeyi zînetlemek san'atı medeniyetimizle beraber tekemmül etmektedir.

Bu bence san'at değil, âdetâ sahtekârlıktır. Bu müstekreh hâlin de pek çok mübtelâsı, meftûnı vardır. Bunlar ise ne kadar zavallı ve ne derece hüzn-engîz insanlardır. Zîra ömürlerinin hiçbir anında kendilerine mâlik olamıyorlar. Hatta arzu eyleseler bile yine hakîki mevcûdiyetlerini izhâr etmekden âciz kalıyorlar. Ne yapsınlar? Böyle alışmışlardır. Sanki bunlar cihânımıza yalnız bir nümâyîş için gelmişlerdir. Zâtlarını mütemâdiyen bir sahne-i temâşâda bulunuyor farz ediyorlar.

Bu takım insanlar için hayât, ebedî bir şehir ve daimi bir ma'rız bulunduğundan bütün vakit sahte vecâhetlerini irâ'aya çalışırlar. Zengin görünmek merakı bunlara her şeyi irtikâb ettirir ve bu sebeble nihâyet sonunda büsbütün harâb olurlar.

Sahib-i servet olduklarına kendi nefisleri kanaat etmedikten sonra âherin zannı onlara ne kadar az bir tesellidir. Diğer bir kısım halk da mevcûddur ki pek zekî ya gâyet fâzıl, ya son derece âlim veyahud pekiyi yürekli ve doğru insanlar gibi görünmek isterler. Hâsılı bu makûle sahtekârlar maatteessüf pek çoktur. Onlar şa'sa'aya, tantanaya tapınırlar, güzel olan güzel görünen şeylere kurbân olurlar. Hâsılı gösterişe perestîş ederler. Bunlar ise mevcûdâtın, ma'rûzâtın mahiyetini, esâsını aramağa muktedir değillerdir. Zira kendileri şu beyân eylediğimiz sahtekâr hayatın oyuncularındır. İşte cihânımızda bu perestîşkârların yegâne maksadı bir görünmekten ibâretdir. Sizler, henüz yeni yetişiyorsunuz. Dünyanın ve insanların büyük türlü dolaplarından, cilvelerinden bî-haber bulunuyorsunuz. Binâenaleyh maksadınız görünmek olmasın, hakikati izhâr etmek olsun. Hakikatde nasıl iseniz, hangi his, hangi heves, hangi te'sîr üzere bulunuyorsanız, o hissi, hevesi ve tesirini olduğu gibi ibrâz etmeye çalışınız.

Tabii hakiki bulunmak güç bir şey mi zannediyorsunuz? Nasılsanız öyle görünmeğe özeniniz. Zâhiri tantana ve bâtinî aksi hayat ne kadar hüzn-âver bir şeydir!

İnsan zengin ise zengin, fakir ise fakir, âlim ise âlim, câhil ise câhil ve her ne ise şahsını ona göre izhâr etmelidir.

İnsan âherle doğru, tabîî ve hakiki olmak için her şeyden evvel kendisiyle, yani kendi şahsıyla, kendi nefsiyle doğru olmalıdır. Gönül, harekât-ı insaniyenin bir nokta-i mütevassıtasıdır. Sahte bir yürekden hiçbir vakit hakikat tevellüd edemez.

Her parlayanın altun olmadığını unutmayınız, parıltılar bazen sâde bir yıldız dahi olur. Sakın sizi cezb etmesinler.

Hâsılı hakikat, insaniyetin bir selâmeti bulunduğu için her ferdin dahi refiki olmalıdır.

İnsan birini memnun etmek için bile yalan söyler ise karşısındakini düşmen addetmiş olur. Sahih bir para yerine kalp akçe vermiş gibi sayılır. Tabîî olmak, doğru görünmek kolay bir şeydir. Şecere-i hakikati iyice besleyiniz. Fidanına lâyıkıyla bakınız. Sararmasın. Zevâl bulmasın. Nice kizbin cilveleri zâhiren tatlı görünürse de yine batınen zehirlidir. Her kime

isâbet ederse katleder. Hakikatin darbeleri evvelâ mühlik addedilirse de cerîhadâr olanlar elbette ulviyeti ile iltiyâm bulurlar. Hâsılı doğru olunuz ve olduğunuz gibi görünmeye çalışınız.

NEFSE HÜKM

Nefse hüküm ne demektir?

Cümleniz şüphesiz hükûmet adamlarının kim, ne olduğunu işitmiş ve tabî bunlardan bazılarını da tanımışsınız.

Bir milletin en mühim, en hamiyetli idâresi hükûmetdir. Şüphem yokdur ki içinizde şanlı milletimize hizmet, hükûmetine yardım ve her husûsda terakkisine çalışanlarımız vardır.

İşte bu vazife-i şerîfeyi hakkıyla ifâ etmek için evvelâ insan kendini, yani nefsini idâre etmeyi bilmelidir.

Bir geminin dümencisi olmak, sâkin veya fırtınalı havalarda gemisini yürütebilmek iyice bir marifet olduğu malûmunuzdur. Zirâ insan kendini ne kadar idâre etmeyi bilir ise bilsin seffine-i hayatın sâkin ve fırtınalı günlerinin dümencisi olmak da elbette müşkilâta dûçâr olur. Her ne ise bu dereceye vâsıl olmazdan evvel insan tecrübe-dîdelerin sözlerini ahz ve nasihatlerini kabul eylemelidir.

Yeni doğan bir çocuk evvelâ yürüyebilir mi? Hayır! Bir müddet kucakda taşındıktan sonra sımsıkı yakalanarak yürütülür. B'ade yalnız elini tuttukları hâlde hatvelerini atar. Niha-yet muvâzenesini büsbütün bulduktan sonra tek başına yürümeye başlar.

Sizler de evvelâ nasihat dinlersiniz. Sonra istikbâlde muktedir olabileceğiniz gün iste-diğiniz gibi, arzu etdiğiniz cihete doğru teveccüh ve hareket edersiniz.

Bir çocuk büyüdükçe ebeveynine bâr olmaması için gayret etmeli ve elinden geldiği kadar zahmetlerini taklîl ve rahatlarını teksîr için çalışmalıdır.

Siz kendi büyüklerinizin sözlerine itaat etmez, tecrübelerinden istifâde eylemek istemezseniz cehâletin zulmetinden asla uzaklaşamaz ve hiçbir vakit içinden çıkamazsınız.

İşte insan nefesine hüküm edebilmek için evvelâ tecrübe-dîdelerin sözlerini lâyıkıyla dinlemeli ve ba'de kavî bir irâdeye mâlik olmalıdır.

İnsan şöhretlerine, teessürlerine ve heveslerine galebe edebilmek için nefsinin gâlibiyetini bütün kuvvetiyle arzu etmelidir. Gençlikde teessürlerimiz gâyet şedîd olur. Korkduğumuz veya hiddetlendiğimiz esnâda irâdemize derhâl mâlik olamıyor, hatta idrâkimizi bile o anda gâib ediyoruz.

İşte bu teessürât ve hevesâtımızı teskîne en evvel çalışmalıyız. Büyükleriniz size tarîki hakkı irâ'e ve tecrübeleriyle yolunuzu tenvîr ediyorlar.

Siz de bu delâletlerinden mesrûr ve irâ'e-i teshîlâtlarına karşı minnetdâr olmalısınız. Nasihât-ı hayr-hâhânelerinden istifâde ve icraatınızı ona göre idâre ve her husûsda tarîk-i müstakîme takarruba gayret etmelisiniz.

Her verilen emri isgâ ve her işidilen nasîhate itâ'at etmemenin âkıbeti hüsrândır.

Bu mesleği büsbütün ittihâd ederseniz ileride tek başınıza hareket etmenin yolunu kâmilen gâ'ib eylersiniz.

Nefsiniz hiçbir vakit hür olamaz. Hürriyet-i nefsin ne olduğunu bilir misiniz? Bir irâdeye mâlik olarak iştihâ ile şehvetlerin arasını bulmak ve ma'kûlât dâiresinde bunlar yekdiğerine te'lîf etmektir.

Bazıları "Ben hürüm" iddiasıyla mübtelâ oldukları bütün sefâletlerini ve bilcümle heveslerini enzâr-ı nasda afv etdirmeğe çalışırlar. Fakat heyhât! Onlar hür olamazlar. Zîrâ şehvetlerinin bir ebedî esîri olmuşlardır.

Nefsine hâkim olan kimse diğerkimseler nezdinde derhâl belli olur.

Zâtı fâzıl, sözü kâmil, hal ve vaz'ı vakûr ve emîn olur. Ey nevrêsîdegân! Hâkimiyete kemâl-i dikkatle i'tiyâd ediniz. İtidâli nefsinize kanûn ittihâz eyleyiniz. Hevâ ve heves-i nefsinizi irâdenize mahkûm etmeye çalışınız. Onlar sizi esîr etmesinler.

Yiyeceğiniz ve içeceğiniz ve bütün âdâtınız itidâl üzere olsun. Müşkûl-pesend bir hissin pençe-i gadrine düşmeyiniz. Bu makûle esîrler pek büyük bir yekûn teşkîl ediyorlar.

Bari sizler öylelerin sırasına girmeyiniz. Gençliğinizde mesleğinize mutî' olursanız muvaffakiyet ile devâm eder ve hürriyet ile hitâma erdirirsiniz.

HAKİKATE HÜRMET

Hakikat nedir? Mevcûd ve vâki' beyân etmek demektir. Doğru olan bir insan bildiğini sâdece izhâr etmekden kendini alamaz. Doğruluk beşeriyetin en ciddi hasâ'ilinden ve insaniyetin en birinci fezâ'ilinden ma'dûddur.

Hakikat, cümlemizin hem müdâfaa, hem taarruz edebileceğimiz bir silâhıdır. Bu ise bizim için pek kıymetdârdır. Çünkü hakikat, ihlâs madeninden i'mâl edilmiş olan bu silâh, pek nâdir bulunur ve bulunduğu hâlde bile muhafazasına pek az kimseler muktedir olurlar.

Eğer beşeriyeti bir köprüye teşbîh edersem, maksadımı hakkıyla anlatabilirim zannedirim.

Meselâ bir nehrin üzerinde sert taşlardan binâ edilmiş bir köprü mevcûd olur ve taşların birisi yerinden oynayarak düşerse derhâl köprünün temeline hâlel gelir. Eğer ihmâl edilerek tamir olunmazsa bir müddet sonra bütün bina muhtel ve köprü de münhedim olur gider.

Cemiyet-i beşeriyenin esâsı, emniyet-i mütekâbile üzerine binâ edilmelidir.

Bu cihânda sabahdan akşama kadar insanlar, fiil ve hareket üzere bulunur ve tekellüm eder dururlar.

Eğer sözleri yalan, fiilleri sahte bulunacak olursa milletimizin ağıbiyetini yalancılar ve sahtekârlar teşkîl eylerler idi.

Bir mektebde şakirdân ile hoca arasında sıdk ve emniyet mevcûd değil ise okudukları derslerden bunlar hiçbir şey istifâde edebilirler mi?

Binaenaleyh sözünüz hakîki olsun ve hakîkate hürmet ediniz. İşitdiğiniz bir hadiseyi nakl ettiğiniz zaman asla bir söz ilâve etmeyiniz. Gördüğünüz bir vak'ayı hikâyeye eylediğiniz esnâda hiçbir mübalağada bulunmayınız. İhsâsatınızı beyân ve tarif eylediğiniz hâlde şeklini tebdîl etmeyiniz. Zira sahtekârlık bir zulmetdir. Hakikat ise dünyâmızı tenvîr eder bir nurdur. Şifahen veya tahrîren edilen bir va'd ve verilen bir söz nasıl olursa olsun, yine mukaddesdir. Geri alınmaz. Suhûletle va'd etmeyiniz. Ederseniz o va'dinizi bütün metânatiniz ile tutunuz.

Va'diniz sağlam bir ipe benzemelidir. Her kim ona bir şey ta'lik ederse kırılıp düşmekden masûn kalsın.

Gerek büyüklere, gerek küçüklere hâsılı her kime olursa olsun bir söz verdiğiniz zaman o sözünüze bir kanuna hürmet ediyormuşsunuz gibi hürmet etmelisiniz. Yeni doğanlar, hayatın en küçük şakirdânı bulunan yavrular niçin her söze, her fiile, her insana derhâl emniyet ediyorlar? Zira onlar daha doğrudurlar. Hakikatlerine hâlâ bir hâlel gelmemişdir. Eğer hilkatleri hayâtın bidâyetinde bir sahtekârlığa dûçâr olmamış bulunursa, o hâlde ne hissediyorlar ise öylece izhâr ederler.

Hiddetlenirlerse ağlarlar, aç iseler bağırırlar ve memnûn iseler gülerler. Konuşmaya başladıkları vakit de düşündüklerini sâdece söylerler.

Doğru oldukları için doğruluğa inanırlar. Emniyet üzere bulunurlar. Fenâlığın vücûdundan bî-haber kalırlar. İğfâl olunurlarsa o da ya muhitlerinin fenâlığından veyâ hayatın meşakkati yüzünden olur.

İnsanın samîmi kalması kendi elindedir. Doğru bir veli takip etmek dolambaçlı bir tarîke sapmaktan daha kolay değildir.

Nur-ı hakîkatden uzak kalmayınız. Zira zulmet içinde hayatın lezzeti görülmez ve saadet-i insaniye bulunmaz.

EFKÂR VE İTİKAD

İtikad, hayatın bir menba-ı tesellisidir. İnsan zaman-ı felâketinde me'yûs bulunduğundan dolayı cesâretsiz mecâlsiz ve bî-tab kaldığı vakit kendini ihyâ edebilecek bir şey var ise o da itikadıdır. İtikadsız ve efkârsızlar mükemmel insanlar addedilemezler. Zira ibadet, ruhun bir rahatı demek olduğu için ibadetden hâlî kalanlar gereği gibi yaşayamazlar.

İbadet, ruhun iltizâm edeceği bir şeydir. İnsan itikadı sâyesinde meşakkatlerin en şedîdine tahammül edebilir. Azabların en azimi ruhun mu'azzeb olmasıdır. Ruhul zulmetlerden çıkararak ancak efkâr-ı ulviyesi, itikadı ve dinidir.

Yemek, içmek, giymek, hâsılı tenâzu-ı bekâ düşünceleri hep mesâ'il-i yevmiyeden ma'düddür.

Fakat zihnimizi te'âli, kalblerimizi terbiye ve ruhumuzu ikâz edecek ve teselli verecek hisleri ve efkâr-ı ulviyeyi nerede bulacağız?

Gözü açık, adalete meyyâl, tefekkür ve irâdeye muktedir olan bir insan suhûletle hem ekmeğini kazanır, hem hanesini binâ eder ve rahat yaşamının çâresini bulur.

Lakin mesele-i mühimme o değildir. Asıl müşkilât ve insanîyetin hakiki kuvvet ve definesini âli-cenâbâne ve âkilâne hayâtın letâfetini, ulviyetini lâyıkiyle telakki ve takdîr ederek yaşamaktır. Fikirsiz, düşüncesiz, meziyetsiz, lâkayd ve kalender-meşreb olan insanlar esârete hazırlanırlar. Zira herkesin, âlemin fikri yalnız kendi fikridir. Cihânın itikâdı ancak itikâd-ı zâtisidir.

İnsan, re'ylere, fikirler ve itikâdlar sahibi olmak için evvelâ uzun uzadıya okumalı, tefekkür etmeli ve düşünmelidir. İnsan bir meziyeti hüner ve ma'rifeti, tefekkürü ve bir itikâdı durduğu yerde vücûda getiremez.

Lâyikiyle görmek ve gördüğünün farkına varmak, hakikati batıldan tefrîk etmek, sağlamı çürükten, yaldızı altundan temyîz eylemek cümlemiz için bir vacîbdir. Binaenaleyh insan tefekkürâta gençliğinde başlamalıdır.

İstikbâl en çok ve en doğru düşünen milletlerindir. Zira hakikate vâkıf olmak, istemek ve düşünmeğe muktedir bulunmak istiklâliyetin birinci hatvesidir.

Cümlemiz bu yolu tutalım. Takib edelim. Seneler mürûr ettikçe efkâr-ı ulviyemiz sâyesinde metânetimiz, irâdemiz, iktidarımız dahi tezâyüd etsin. Tefekkürâtımızın kıymeti husûle gelen semeresinden zâhir olur. Tefekkürâtın en âlisi, bize neşât, şefkat, cesâret ve sadakat bahş edenleridir. Yani bizi daha müşfik, daha iyi, daha cesûr ve daha vakûr kılanlarıdır.

Kendi fikriniz için metin ve müdekkik bulununuz. Âherinkiler için uhuvvetkârâne olunuz. Fikrimizi, hissimizi beyân etmekden asla ictinâb eylemeyelim. İtikâdımızı her kimin önünde olursa olsun ibrâz edelim. Bu tefekkürâtı kesb edinceye kadar ne derece zahmet, za-

man sarf ettiğimizi düşünsek, ma'nen ve maddeten her vakit, her yerde ve herkesin önünde cesur olmaktan kendimizi alamazdık.

İnsan bilmediği şeylere daha suhûletle, daha tamamiyyetle hüküm verir. Bu haslet-i mezmûmeden uzak olalım. Zira bu sebeble bilmeksizin, istemeyerek ne kadar kişileri ıztırâba dûçâr edebiliriz.

Zâtımız için tarafgirli bulunuyorsak âher için serbest olalım.

İtikadınız bulunmayan bir şeyde ümidiniz dahi olmaz. İktisâb-ı ümîde hemen çalışınız. Zira insanın ümitsiz ta'ayyüş etmesi mümkün değildir.

Efkârın pâk olmasına ihtisâsâtınızın saf ve hayâletinizin âli bulunmasına gayret ediniz. Tabîî derhal muvaffakiyet hâsıl olmaz. Fakat sebât ediniz. Ne kadar çabalarsanız meziyetiniz o derece daha ehemmiyetli ve mesrûriyet-i zâtîyeniz o mertebe daha kıymetli olur.

Hayatınızdan usanmayınız. Size meşakkat, müşkilât irâ'e ederse bile bıkmayınız ve hiddet izhâr etmeyiniz.

Dehrin sitemlerine, feleğin kahrına tahammül bizim için her ne kadar müşkil bulunursa da yine bizden daha sitem-dîde, daha ziyâde rencîde, daha mazlûm bir hâl ve mevki'de bulunanları tefekkür ile kendi hâlimize hamd ü tecellimize sabr edelim.

İNSANİYET

İnsaniyet! Bu kelime telaffuz edildiği zaman hayâlhâne-i tasavvurunuzda nisbet ve nihaysiz insanlar tecessüm etmez mi? Bu sözün manası ne kadar vâsi'dir! Her millete, her memlekete, her dine hâsılı bütün kâinata şümûlü olabilir.

Bir tarafda gayet âkil, kâmil ve asrımızın medeniyetiyle her husûsda mütemeddin bir kimse farz ediniz. Diğer tarafda dahi ümmî, âciz ve sahraların bütün vahşetiyle mütevahhiş bir şahıs tasavvur eyleyiniz. Bu iki zatın nokta-i ittisalları ise birbirlerinden ne mertebe uzak olur ve ne derecelerde aralarında muhalefet bulunur. Hatta biri ne kadar nâzik, diğeri ne derece kaba olursa yine bu iki mahlûk ya bir seyâhat esnâsında veya bir felâket zamanında yekdiğerine meyl eder ve çözülmez bağlar ile bağlı bulunurlar.

İnsaniyeti seven bir kimse, her ne olursa olsun ve hangi milletten ma'dûd bulunursa bulunsun âherle yine muamelesini daima hakkaniyet ve istikamet dairesi dahilinde icrâ eder. Karşısındaki gerek Hristiyan ve gerek Yahudi olsun evvelâ kendisi gibi insan bulduklarını asla hatırından çıkarmayıp ülfet üzere bulunmalıdır. İnsaniyet, sahib-i his olmak, iyiliği sevmek ve ulviyete râğbetle cân u gönülden insanlara muhalefetden ictinâb ederek ma'îşet etmek

demekdir. Bu cihanda bizi yekdiğerimizden ayıran, tefrîk ve temyîz eden şey münâfi-i şahsiye gözeterek şehvât-ı nefsâniyemize meyl, nefret ve i'tisâfla birbirimizi ezmek arzusudur.

İnsanlar yekdiğerini ihvân nazarıyla telakki edeceklerine bedel, bir vatanın çocukları oldukları hâlde yine muamelelerini karındaş değil, âdetâ düşman gibi icra eylemeleri hilâf-ı mürüvvetdir.

İnsaniyet, nice mütemeddin milletler için hâlâ bir lafdan ibâretidir. Bu sözü hâlâ bulutlar, tereddüdler ve zulmetler ihâta etmektedir.

İnsaniyetin manâsına kâmilen vâkîf olup da hayatını lâyıkıyla imrâr edenler ne kadar nâdirâtdan addedilirler.

Bir “Milyoner”in hikâyesini okumuşdum. Bir ibret dersi olabilir fikriyle şuraya kayd ediyorum. Bu “Milyoner” bir gün şedîd bir hummaya dûçâr olup aylarla esir-i firâş kalır. Uzun bir müddet sonra tabibler derdine bir dermân bulurlarsa da za’fiyeti o mertebe ziyâde olmuş ki zavallı adam gün-be-gün daha ziyâde kuvvetsiz kalmış ve nihâyet tabibin birisi bir şey teklif etmiştir. O da hastanın bir damarı açılarak gayet kuvvetli bir kimsenin kanı şırınga edilirse hasta derhâl i’âde-i âfiyet edeceğine karar vermesi olmuştur. Böyle bir teklifi kabul edecekler her ne kadar az bulunursa da yine içlerinden birisi çıkararak, soğukkanla kolunu uzatmış ve “Bir kimse, insaniyete hizmet edebileceğine emin olursa o fiilden asla ictinâb etmemelidir.” Cevabıyla ameliyata hazırlanmıştır. “Milyoner” de o günden itibaren hastalığından necât bulmağa başlamıştır. İnsaniyet, bir nokta-i ittisâldir. Kalbleri celb ile kendisine bağlar.

İnsaniyet hakkında ne kadar kurbanlar veriliyor ve insaniyet uğurunda ne mertebe fedâkârlıklar vücûda geliyor.

Âhere meyliniz olursa, tabî o da sizden hoşlanacaktır. Tahkîr ederek uzak durursanız o da sizden nefret eder. İşte insanların beyinde muhâlefet böyle vukû bulur. Cümlemiz dünyamıza sevmek ve sevilme için gelmişiz. İkrâh etmek için yaratılmamışız.

İnsan haberi olmaksızın sevebilir. Fakat ikrâh etmek, daima biraz müşkilâta uğrar. Hayat-ı benî beşer cümleye cesîm bir mekteb bulunuyor ve karîblerden ba’idlere sevk eylediği gibi, mechûllerden ma’lûmlara da götürüyor. Ailemiz bizim ilk terbiyehânemizdir. Bizi milletimiz için büyütür. Ba’de milletimiz de bizi insaniyete hazırlar.

Sâkin ve rûzgârsız bir günde denizin yüzünde hiçbir yelkenli gemiye dikkat eylediğiniz oldu mu? Gemi hareket etmeyerek bir noktada sâbit kalır ve yelkenler nasıl bir gevşeklikle direklere sarılmış bir hâlde durur. Ancak rûzgâr, ne kadar hafif olursa olsun, esmeğe başlar ise evvelâ âheste âheste yelkenler kabarrır, ba’de gemi yürümeğe başlar ve mesâfesini kat’ edebi-

lır. İŖte cümlemiz bu gemilere mŖâbihiz. Kalbimizi tahrk etdirecek muhabbetden hlf bulunduğumuz anda derhâl her Ŗeyden âciz kalırız. Bir rzgra muhta oluruz.

İŖte sevmek hissini kesb ve tekmîl etmeğe alıŖalım. Bu haslet-i cemle Ŗyed bizde mevcûd değil ise haytımızın saadeti iin elzem olduğundan Cenâb-ı Brden bunu istemeliyiz. Zira bu sıfat bizim iin bir definedir. Hatta definelerin en lsi addedilir. Hulkumuz bu hisden mücerred ise bütün hasletlerimiz akım ve cümle isti'ddımız bir Ŗeye yaramaz.

Bir insan ne mertebe selim, akil ve muktedir olur ve ne derece bir idâreye ve metnete mâlik bulunur ise bulunsun yüreğinde hiss-i Ŗefkat olmazsa o kadar iyi huyları ne iŖine yarayabilir?

Dindr ve fzl olsun, muntazam ve vakr bulunsun, yüreği btl ve hissi den ise böyle ve bu kadar fazl, vakar ve din kendisini bir selmete isl edebilir mi?

Fazileti kendisini bir tarik-i müstakime takrb etdirir mi? Hslı insanıyeti sevmek, insanları sevmek demektir. Yekdiğerinizi ihvân gibi seviniz. İnsanlar birbirlerini ikrâh, iğfâl ettiklerinden dolayı dünyanın bütün fenlıkları tevellüd etmiŖdir.

İnsn ebeveynine itaat etmek iin onları sevmelidir. Zira onlar çocuklarını terbiye ettikleri sevdiklerindendir. Hcegnn, Ŗakirdnn kusurlarını afv veya glŖlerini tashh eylemeleri yine onları sevdiklerindendir. Hastalara iyi bakmak iin tabbete yine muhabbet lazımdır. Muhabbetsiz ve Ŗefkatsiz hayat soğuk, hod-bn, menfaatsiz ve istifdesiz bir haytdır.

Ŗefkatin yardımıyla mŖkilller hallolur. Glkler teshil edilir. Hayât latf görünür. Zulmetler tenvîr eder. MeŖakkatler bile rahatları tebeddül eyler. Ŗefkatin ne kadar azim bir kuvvet olduğunu tamamen tefekkür ve tasavvur edebileydik. Onsuz cehennem kalan cihnmızı derhâl bir cennete tebdîl eylerdik.

Sevmek mes'd eder. İkrâh etmek ise bedbaht kılar. İnsanın en Ŗedd dŖmanı yine kendi hod-binliğidir. Haytını zehirler, muhtini tazyik ve ztını esîr eder.

Mrvvete genliğimizde baŖlayalım, insanıyeti iyice ğrenelim. Yalnız kendi menfaatimizi dŖnmeyerek bütün insanıyeti, cihn ve kâinatı cân u gönülden sevmeğe alıŖalım.

SON

FİHRİST**SAHİFE**

1	Takdime
2	Hasbihâl
3	Tehzîb-i Ahlâkdan Maksad
13	Ben neyim?
22	Menzil
24	Aile
29	Vicdân
35	İştiğâl
41	Sabır
42	Vatan
50	Terakki
55	Neşât
59	Adâlet
65	Hüsn-i Tertîb
70	Merhamet
74	Mihnet
79	Mübâreze-i Hayât – Tenâzû-i Bekâ
83	Hürmet
87	İttihad
91	Meveddet
97	Mektebi İkmâlden Sonra
103	Hayât ve İnsanlar
108	Hayâta Hürmet
114	Nizâm tertipsizlik
117	İktisâd ve İsrâf
121	Borç
125	Gâye-i Emel
133	Olmak ve Görünmek
137	Nefse Hükm
143	Hakîkate Hürmet
147	Efkâr ve İ'tikâd
152	İnsâniyet

KAYNAKÇA

- Adivar, A. Adnan; Osmanlı Türklerinde İlim, İstanbul, 1943
- Akalın, L. Sâmi; Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1996
- Altıntaş, Ramazan; Temel Dini Bilgiler (İslam 2), Ankara, 2014
- Arıbaş, Prof. Dr. Sebahattin, Görücü, Dr. İbrahim, akt. Okur, Yasemin vd.; “İslamiyetin Kabulünden Sonraki Dönemlerde Türklerde Eğitim”, Türk Eğitim Tarihi, Ankara Başak Matbaacılık, 2012
- Balcı, Mahmut ; Değerleri Yaşatmak ve Değerler Sözlüğü, İstanbul Ensar Neşriyat, 2014
- Baltacı, Cahit vd.; Osmanlı Dünyayı Nasıl Yönetti, İstanbul, 1999
- Banarlı, Nihad Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, 2 c. İstanbul, 1987
- Başaran, İbrahim Ethem; Eğitime Giriş, Kadioğlu Matbaası, Dördüncü Baskı, Ankara, 1994
- Berkin, Ali Himmet, Keskinoglu, Osman; Hz.Muhammed ve Hayatı, Diyanet İşleri Başkanlığı, 2012
- Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü tdk.gov.tr.
- Canan, İbrahim; *Kütübü- Sitte Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012
- Cevdet Paşa; Tarih-i Cevdet, İstanbul, 1303
- Coşkun, Betül; "Osmanlı Edibesi, Mısır Prensesi: Kadriye Hüseyin Hanım", Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, Erdem Dergisi, No. 63, Ankara, 2012
- Çağlayan, Ahmet; Ahlak Pusulası Ahlak Değerler Eğitimi, Dem Yayınları, İstanbul, 2005
- Çalıkçı, Mustafa Kemal; 365 Günde Güzel Ahlak, İstanbul, 2013
- Çelikkaya, Hasan; Eğitim Sosyolojisi, Alfa, 1990
- Devellioğlu, Ferit; Ansiklopedik Osmanlıca-Türkçe Lügat, Aydın Kitabevi, Ankara, 1984
- Düzdağ, Ertuğrul; Müslüman Aile, İz Yayıncılık, İstanbul, 1994
- Eğitim, Prof. Dr. Sebahattin Arıbaş, Dr. İbrahim Görücü; www.tarihbilimi.gen.tr/makale/turk-islam-devletlerinde-egitim-anlayisi.
- Ekşi, Ahmet vd; Temel Dini Bilgiler, Dergâh Ofset, İstanbul, 2013
- Emiroğlu, Selim; Türkçe Manzum Nasihat-Nâmelerin Eğitim Değeri Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2010
- Eraslan, Sibel; “Muhadderât-ı İslâm – Kadriye Hüseyin Hanım”, Mostar Dergisi, sayı: 37, Mart, 2008
- Fromm, Erich; (çeviren: Ayda Yörükân), Erdem ve Mutluluk, İş Bankası Yayınları, 1997
- Güngör, Erol; Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1998
- Hammer, Joseph Von; Devlet-i Osmaniye Tarihi (çev. Mehmed Ata), İstanbul, 2006

Hökelekli, Hayati; Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi, Timaş Yayınları, İstanbul, 2013

Hüseyin, Kadriye; Mehasin-i Hayat, Osmanlı Matbaası, Mısır, H.1327-M.1909.

Hüseyin, Kadriye; Mühim Bir Gece, (Tercüme Piyes), Osmanlı Matbaası, (Tarihsiz; Ön-söz'de Mısır, Sene 1909 kaydı mevcuttur.), Mısır. H.1326-M.1908

Hüseyin, Kadriye; Nelerim, Osmanlı Matbaası, Mısır, H.1329-M.1911

Hüseyin, Kadriye; Temevvücât-ı Efkâr, Maarif Matbaası, Mısır, H.1330-M.1912

Hüseyin, Kadriye; Muhadderât-ı İslam, 1.Cüz, Maarif Matbaası, Mısır, H.1331-1333 - M.1914/1916

Hüseyin, Kadriye; “*Letters Dergara La Sainte Roma Emprimerie, Editrice, İtalia, 1921.*” , Mukaddes Ankara’dan Mektuplar , (çev.:Cemile Necmeddin Sahir Sılan), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Tercüme Eserler Dizisi: 58, 1987

İhsanoğlu, Ekmeleddin; “Mısır’da Türkler ve Kültürel Mirasları”(Mehmet Ali Paşa’dan Günümüze Basılı Türk Kültürü Bibliyografyası ve Bir Değerlendirme), İstanbul, İrcica Yay. 2006

Kabaklı, Ahmet, Türk Edebiyatı İstanbul, (1945 -1966)

Kalyon, Abuzer; Divan Şiirinin Nil’deki Sesi Ayşe Teymûrî Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 2013

Kalyon, Filiz; Divan Şiirinin Nil’de Açan Çiçeği Gülperî Hanım ve Güldeste-i Hâtîrât, Akçağ Yay. Ankara, 2014

Kaplan, Mehmet; Nesillerin Ruhu, Dergâh Yay. İstanbul, 2014

Karaalioğlu, Seyit Kemal; Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, İstanbul, 1983

Karaalioğlu, Seyit Kemal; Türk Edebiyatı Tarihi, 1973

Karaalioğlu, Seyit Kemal; Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü, İnkılap ve Aka Kitabevi, III. bas-kı, 1972

Kaymakcan, Recep - Meydan, Hasan; Ahlak Değerler ve Eğitimi, Çınar Matbaası, İstanbul 2014

Kocatürk, Vasfi Mahir; Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar, Ankara, 1964

Köprülü, Mehmet Fuat; Edebiyat Araştırmaları II, Ötüken Yay. İstanbul, 1989

Levend, Ağâh Sırrı; Türk Edebiyatı Tarihi I, Ankara, 1989

Mermer, Ahmet – Koç Keskin, Neslihan; Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Akçağ Yay. Ankara, 2005

- firuzankemaldemironaran.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/34/17/973112/icerikler/degerler-egitimi-sabr-ve-cesaret-konusu_653412.html.Eylül 2015.
- Mevlana Celaleddin-i Rumi, Mesnevi, çev. Abdullah Yıdırım; Tuna Yay. Konya, 2015
- Nirun, Nihat; Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür, Ankara, 1994
- Oruç, Mehmet; Huzurun Kaynağı Aile.
- Özkırmılı, Atilla; Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınevi, İstanbul. 1983
- Özbay, Ekrem; Siyer, Dördüncü Baskı, Ankara, 2013
- Özsoy, Osman; Etkin Öğrenci, Etkin Öğretmen, Etkin Eğitim, Hayat Yayıncılık, İkinci Baskım, İstanbul, 2003
- Özsoy, Ömer, Güler, İlhami; Konularına Göre Kur'an (Sistematik Kur'an Fihristi); Kalkan Batbaacılık, On Yedinci Baskı, Ankara, 2014
- Parlatır, İsmail; Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınları, Ankara, 2009
- Reşad, Faik; Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniye, İstanbul, 1327
- Sami, Şemseddin; Kamus-ı Türki, Çağrı Yayınları (Zafer Matbaacılık), İstanbul, 1995
- Sami, Şemseddin; 2. Baskı Kamus-ı Türki, (Latin Harfleriyle), haz.:Yrd.Doç.Dr. Raşit Gündoğdu, vd. İdeal Yayın, İstanbul, 2012
- Selçuk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s: 10, S. 147-202 Hayat Mecmuası; "Prenses Kadriye Hüseyin'in Milli Mücadele Ankara'sından Mektupları" 1973
- Şamil İslam Ansiklopedisi, 5. Cilt, İstanbul, 1992
- Şentürk, Lütfi, Yazıcı Seyfettin; İslam İlmihali, 23. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara, 2014
- Tağı-Zâde Karaca, Nesrin; "Prenses Kadriye Hüseyin, Ressam Vittoria Pisani ve Türk Milli Mücadelesi", Turkish Studies, *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 7/1, 2012
- Tahirü'l-Mevlevi, Edebiyat Lügati, Enderun Yayınları, İstanbul, 1973.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1982
- Teymûrî, A'îşe İsmet; Hilyetü't-Tırâz, Kahire.
- Tunç, Semra, Çeşm-i Âfet ve Dîvânı (Levha-i Dil), Palet Yayınları, Konya, 2013
- Türkan, Dr. Ahmet, vd. ; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Başak Matbaacılık, Üçüncü Baskı, Ankara, 2014
- Türk eğitim tarihi, www.tarihbilimi.gen.tr/makale/turk-islam-devletlerinde-egitim-anlayisi
- Türkçe Sözlük, haz.: Şükrü Haluk Akalın vd. 11. bsk., Ankara, TDK, 2011.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 7 Cilt, Dergâh Yay. 1977-1990 .
- Türkiye Diyanet Vakfı " İslam Ansiklopedisi", 1, 2, 9, 32. Cilt, İstanbul, 1988- 2006

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 29. Cilt, Ankara, 2004

Ulusoy, Kadir ve Dilmaç, Bülent; Değerler Eğitimi, Üçüncü Baskı, Ankara, 2015

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; Osmanlı Tarihi, C. III-IV Ankara.

Varol, Ramazan; Anne Baba ve Eğitimciler Olarak Çocuklarımıza Neyi, Ne Zaman ve Nasıl Öğretelim, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2004

Yapıcı, Asım; İslâm'da Tövbe ve Dinî Yaşayıştaki Rolü, İstanbul, 1997

Yazın Terimleri Sözlüğü, Derleyen Tahir Nejat Gencan, Tdk, 1974.

Yıldız, Sami vd.; Türk Edebiyatı

Yusuf Has Hacip, Kutadgu Bilig, çev: Reşit Rahmeti Arat. Tdk, 1979.

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında dünyaya gelen Bilal KALYON, ilkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Adana'nın İmamoğlu ilçesinde tamamladı. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünden 2001 yılında mezun oldu. Aynı yıl öğretmenlik hayatına başladı. Adana İncirlik İlköğretim Okulunda Türkçe öğretmeni, Muş Rekabet Kurumu Lisesi ve Konya Kulu Lisesinde Edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. Halen Konya Kulu Kozanlı Çok Programlı Anadolu Lisesinde görevine devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

محاسن جہات

مؤلفہ سی

فرد حسین

ہر حق محتوی ظاہر

برجی طبع

صورتہ صورتہ

صدر دفتر محاسن جہات مطبوعہ دارالعلوم دہلی

۱۵۶

۱۳۲۷

تعمیر

کے نام

سولگىلى يادىم
بىسلىرىدىن كىلىستان جىيائىدىن روجىك اقسىطاف
وقىلىك تىيىب ايلدىكى شوكلادىنىنى ائىرى بوشكرا نىنى نىسىمى اولىق
اؤزىرى سىزىنى تىيىم ايلدىم .
قىرىم بىسىمى

انسان حسن خلقيله حسن تربيه سيلاه انساندور. آدم، تعليم

و تهذيب روحي سياه سننده آدمدر .

ملا واقوام كيم اولورسه اولسون و بزهده بولنور ايسه

بولسونلر، تربيه و اخلاق حسنه لريك علويقي درجه سننده

عصبيت و سعادت لريني حفظ و حمايه به مقتدر اولورلر.

ايسته بوقاعده مطرده ايجانندنر كه امم واقوام متمنده

باخصيه تعليم و تربيه روحيه ليله نائل رفاه و سعادت اولمش

و هر وجهه نعمت حيا ناله منعم بولنمشار در .

منسو بيتله مفتخر بولنديم قوم جيميك درجه عاليه ده نائل

رفاه و سعادت اولسي اخص املدر . حصوله امله سي

و غيرت ايسه نفوسده بر طبعتمدر .

كوكلم ، قومك سعادتق بولنده خدمت ايتك ، روحم

مانمك اقصاي علويه و صولاني كورمك ايستيور . بولك

ايچوندر كه مطالعه سيله متلاذ اولديم كتب و رسائل اخلاقيه

واجتماعیه ده مصادف نظر بولان مباحث مفیده عمر اینه لک
 محاسن حیات ه متعلق اقسامی هب جمع و صر سیه تربیت
 ایلام . « محاسن حیات » نامی ویردیگ شو کتابک اساسی ،
 اخلاق و عمر انه متعلق آثار منتشره سیه اشهار ایدن فرانسه
 اخلاق یونندن « واغنه » لک « هم یو کلره هم کوچو کلره » نام
 اثر معتبری تشکیل ای دیور . اخلاق و عادات ملیه مزری نظر
 اهمیتته الهرق بر چوق ده مباحث اخلاقیه و اجتماعیه علاوه
 ایلام .

تسیم فائده می و مکاتبه قبولی حالده هم قرائت هم دروس
 اخلاق مقامه قائم اولسی ایچون ده طرز افاده سنک سهل
 و ساده لکنه اقتدارم دو جه سنده دقت ایلام .
 یوقاریده دخی بیان ایلدیگ وجه ایله آرزوم ، ملتک
 خیرینه ، فائده سنه خدمت ایتمک وامل « خیر الناس من نفع
 الناس » قانون منیفنک حکمته اتباع و رعایت ایلمکدر .
 ومن الله التوفیق .

فردیه هسین

تربیت افهرفورده مقصد

چو جقتلر : بردوس الدینه کز وقت نه مقصده مبنی سزی
 تدریس ایند کلری دوشونکز .
 سزه اوکر تدریس شیری کاملاً آکلامیوب ده در سکرزی
 برما کینه ویا پر یاناغان کبی تکرار ایدر ایسه کز اصلا استفاده
 ایده سز سکرز . درسکرزه دقت ایتمز و مقصد نندن خبردار
 اولماز ایسه کز بوسیتون اھمال اندر و صیقیر سکرز . فقط
 بر تعلیمدن مقصد و منفعتک نه اولدینی آکلا شیلدینی زمان
 دقت اوتار و شاکر دان نزنده کسب اهمیت اندر .

چو جقتلر هر حالده نه خواجه لرینی ، نه مدبر لرینی نه ده
 اویونی ممنون ایتمک ایچون اوقویوب یاز ماد قلمی یلملی
 و مجرد کندی استقبالری ایچون چالشد قلمی تفکر
 ایلملیدر لر . اگر بوفکر اله اوکر نیوب ده یالکوز وقت لرینی
 کچیر مک یا خود برینی خوشنود ایتمک ایچون مکتبه

برچو جق ، حتی فوندا قده ایکن بیله نه برشا کر ددر . حییا لک
 شاکر دانندن عدا اولنور . دقت ایدر سه کز ، نصل باقه جغنی
 و کوز لری اولدنی -الده نصل استعمال ایده جکینی بیله ادراک
 ایلمدیکینی کورر سکر . بافار . فارما قاریش کورور . کور دیکینی
 اکلماز . کوزینک اوکنده کی اشیا قیقینی اوزاقی فرقه
 واره ماز . بر زمان صو کره با جاقارینک اوستنده طور بیلمکی
 او کر نیر . صو کر ده یالکیز چه یورویه بیلمکه چالی شیر .
 نهایت قوشمه باشلا . نه قدر تحصیل ! نه چوق تعلیم !
 او قومق ، یازمق او کر تلدیکی کی باشانی دخی تعلیم اتملی .
 انسان حیاته اولدینی حالده حیاتی نصل استعمال ایده جکینی
 بیله مز . ادراکه مالک اولدینی حالده صاحب ادراک
 بولندیغنی تفکر ایدمز . اراده سی اولدینی حالده ایسته
 دیکینی ثبات و جسارت ایله ایسته یه مز : قوی و رایسه ده
 هیچ بر شینه حصر ایدمز . یورکی وار . انجق آخری سومکه
 اقتداری یوق . نصل یشامنی یلمیور . کیمسه کر ستر ما
 مشدر . کور سترن اولدیه بیله یا او توش و یا نصیحتی نظر

کوندردل کربنی ظن ایدر لسه غیر تلری در حال زائل اولور .
 چو جقار ، کندیلرینه ویریلن درسلردن استفاده ایده
 جکارینی یلمیلدرلر . مثلاً قلمری او کر ند کوری زمان ، حساب
 ایده بیلمک مقصد یه چالی شوب استقباله کندیلرینی کیمسه
 الاده مه جغنی اکلا ملیدرلر . کنج قنزلر دیکیش او کر نیورلر
 ایسه ، کندی البسه لرینی دیکهک ، سوکک ویر تقلمی تعمیر
 ایده بیلمک حاصلی عائله لرینه یارامق اروز سیله چالی شملیدرلر
 هر تعلیمک بر نتیجه سی وار . تعلیم اخلاقدن مقصد نه در ؛
 چو جقار بیو دکر ندنه ناموسلی و طوغر و انساقلر اولاری
 ایچون یار دیم و صو کر ده مقصده و صول ایچون بر طریق
 مستقیمه سالک اولار بدن عیار تدر .
 چو جقار : انسان هر شیشی او کر غلی . او قومق ، یازمق
 و حساب اتمک ، بوش طور دینکر زرده سزه کله جکینی بیلر
 سکر . سر عثاه او قومق و یا ککشس یازه بیلمک ایچون نه قدر
 وقت لازمدر ؟
 مکتبه و امدن اول بیله هر کون برشی او کر نلر . کو چوک

اعتبارہ اللایوب تحقیر ایشمدر . بویله برشی واقع اولماسون
 دیه حیا تکزی منفعلی بر صورتده استعمال ایتکز و بوزوب
 بوستون غائب ایلمامکنز ایچون سزه بر از معلومات و بر مکی
 و حیات مجتربی او کر تمکی تفکر ایلم . ان شاء الله استفاده
 ایدر سکز . یاشامق نه در ؛ نصلدر ؛ او کر تکز ذر یاشامق
 بر صفتدر . انسان ایسه بر صفتده مهارت کسب ایتماک ایچون
 چالشمنه ارکن باشلامیلدر . مکمل موسیقی شناس اولوق
 ایستین بر کلنجی یکر می یاشنده کافی چالمنه باشلامیلدر .
 زیر پارمقلری کافی درجهده یوشاق اولماز کینج ایکن باشلا
 سون ، چوق مشق ایتسون که درجه کاله واصل اولسون .
 انی یاشامق صنعتی عیجا هانکی نقطه حسن اوزرنده
 موضوعدر ؛ انی و یافناصل بر حصه باغیلدر . ایشته بوحسک ،
 بوقوه میزه نک اسینی وجدان ایدر . وجدان ایقایی وظیفه
 ایده جاک ایسه افالک منفعته سببیت و بر میلدر . وجدانی
 محریک ایده جاک بر فعل بوقسه اقساق و معطل بر تازی کیمی
 قالیر . بویله بر وجدان هیچ بر شیئه یار اماز .

ایچکز ده هیچ قارلک اوزرنده یاخوده ساحلارک اینجه
 قوملرنده یورونلر کز و ارمی ؛ نصل یوردیک کز بیلمک
 ایستیورسه کز شایان تعلم بر محشدر . کچدیک کز پر لرده بیر
 اقدینکز ایزله ادفت ایدیکز . باقکز . خطوه او کز مساوی
 بوقسه غیر مساوی ؛ یورور ایکن ایدلر کز ، ایچر ویه
 طوغرومی آتور سکز ؛ بوقسه طیشارویه طوغرومی ؛
 ریولی تعقیب ایدور سکز ؛ بوقسه اینیکز طولامباجلی
 خطاری یایور ؛ باقکز . کورر سکز که خطوه لر کز خصوصیت
 عیجه لر یله طبع ایدلشدر . حیا تکز ده معاملاتکز ؛ ایزلر کز کیمی
 بویله قیداندلشدر . دقت ایدیکز طریق مستقیم تعقیب
 ایلکیز . قارشو کز ده برانی فرصت کوررایسه کز در حال
 فوت ایتکیز . یاقه لایکیز . کوزل بر حرکت کوردیک کز ده
 تحسین ایدیکز . تقلید ایدیکز . شا کز دانک اروزمی دقت لریمی
 تیز طومق اولدینی کیمی استقبالده معامله لر ، حیا تازی ده
 دقت لریمی کیمی اولمیلدر .
 حیات ممنونک اک بیوک تهلکه سی مناقضق ، حباه کارلق

شردن قاچنك زورا شر انسانلني تدليل، تخريب و اغفال ايدر . هر فنا فعاده يعني بالانجيليق ، سرقه ، جيات ، خيات ، تذللك، انتظام سزاق حديد من اجلقده بر اثر تخريب بولنور . استقبالده اكلار سكر . شر بر قاتلدر . محنت و كوز باشلر نيك منبعيدر . اكر اه ايتليسكز . شايد طيش يوزى پارلاق و جاذبه لي بر فنا فعاده تصادف ايدر سه كز اولانجه قوتكز ايله تبعيد ايدكز . ايلك ايسه بالعكس عدالت ، كوزللك شفقت ، معاونت ، تسلي و اميد و عيكدز . ايلكي سومليسكز . بولديفكز وقت بير اقامليسكز . مشكلا فته دوچار اولسه كز بيله يه بر اقا يكز . ياقه لا يكز . سزوق قندا كار لفر لازم كلير ايسه ده يته سويكز . ايلكي دائما آرا يكز . مسلككز اولسون . بولكتابده سرك سعادتكز اچون كوره جككز نصيحتلري تعقيب ايدكز . او قودنجه حسن تاثير يي حس ايمه كزي ، ناموسلي ، طوغرو انسانلر اوله كز اچون جان و كوكلدن اروز ايدرم .

طريق مستقيمي كوز كرك او كندن غائب ايمه يكز .

واسطه سيله ناقل امل اولوب ابي يه فنا و فنا يه ابي ديه حك و يرمكدر . هر شيك قاريشقني بوندن نشأت ايدر . ابي بر حر كتي ابي يلوب فنا بر فعل فنا عدايدرك ايكسني ده اسماريله يادا تيلي . كوزل ، پارلاق عاليجناب بر معامله لي كورنجه در حال علنا تحسين ايتكندن صاف اقامليسكز . فنا ، اچاق و چير كني بر حر كتي ده كورنجه تعيجه حك و يرمكده جصارت ايتليسكز حتى اجابكز اولسه بيله ينه فعانه كورده ، تحسين يا خود تعبيح ايتمليسكز . هر شيدن اول طوغرو اولكز . حقيقي بيان ايدكز . بر بار داده كي بر اق صوبي كير ليمك اچون بر طامله مر دار صو كفايت ايدر . هر شيك عاليسته ، پاراغنه و پا كلكته اوزه تكز . غيظه ايدكز . انسان كند سيله و آخر له معامله سنده هر شيدن اول ثبات و حقيقت اوزره بولملي . حر كتي ثابت و خالص اولي . ايشته انسان ، او وقت انسان كامل اولور . سزك جسكز . ابي و يك ابي و يك فنا بر انسان اوله بير سكر . بوايسه ايلكي ، فنا لي تعريف ايدم بيمكزه باغليدر .

بهره نبريم؟

بو بيانان دن مقصدم سزى ناموسلى ، طوغىرو انسانلر
صره سنه قوتى اولدني چكن مكالمه مزده كوردنيز . دوز
بر او واده بولنديكز وقت سزه قارشوده بر قلمه نى ويا بر افاجي
كوستره رك ديسه لر كه « ايسته كيتمك ايسته ديدنيز محل
وقتله شو قارشو كرده در » عياسز اورايه نصل واصل اوله
ييلرسكز ؟ محلى بك اعلا بيلديكز فقط كفيات اتمز طرئق
نصل بوله جفسكز ؟ بولى بيلمديكز ايچون سزك ايله
اومحلك او اسنده ك مسافه ده بو كسك ديوارلر ، واسع تارالار
، چوقورلر و نهرلر اوله بيلير . انشلردن چيقشردن بي خبر
اولدنيكز ايچون بولمه كيدو ايكن بلكه بر چقورده وشه رك
آياغكزى ايغيمه بيلرسكز . يا خود واسع تارالار ك ايچندن
كيدنيز اناده اكينرى تلف ايدرك ناهه كزى بكچينك
التويره بيلرسكز . بو صورتله ناهه كزى با كجى ويا حكيم الله
بولدنيغي حالده محل مقصود كزوه واصل اولوروسكز . بولارى

املر كز عالي اولسون . حسلكز باك بولسون . كسانته
ياردم ايدنيز . وطنكزه خدمت ايلنيز كه اوده سزكله
افخار ايتسون .

ایدر لر . فرنگ ایغیری آغاجی کونشه محتاج اولدینی کبی
برصار باشیق وانجی چیچکی دخی کولکدی اوار . آلابانی
براق صوده یشار . زان بالینی ده چامورلی صودن بشقه

صوفی سوموز و سعادتی بولانی صوده بولور .

چوچقیری تریه ایدرک طوغیری بوله سوق ایتمک ایچون

برچاره واردر . اوده چوچقنی نهدر ؟ انسان نهدر ؟ سوالنه

جواب ویره ییلمکدر . بوسوالی کرکی کبی ایراد ایتمور لر .

صومردیقار نیگ سببی ده اکثریا کوزه کورنن شیلر معلوم

عد ایلدیکیندن و معلومی دقتله ممانه ایتمک کیمسه

سراق ایلمدیکیندن . بویسه بیوک برخطادر . چوچقار

شهرارده کزدکاری وقت کوزار نیگ اوکنده کی بناری ،

جامعلری دایتماشایتد کارندن طولانی نکی ای طائیر لر .

کوبیلر ایسه بورور ایکن ازدکاری بوجکاری ، چیچکاری

طوغدقار ندنبرو کوردکاری ایچون هیچ اهمیت ویرمز لر .

ایشته جمله مز عینله بوجقار کی بز . انسانک هویتنه واقف

اولدینمز مینی افتخار ایلدور . هر کونی کوزه نیک اوکنده بر

کاملای یلمک لازمدور . طریق مستقیمه وارمکوزو صوکره

اویولی تعقیب ایده ییلمک ایچون بن سز چاره لر کوسترمیم .

بویولارک کری بوکر یاری وار . دوز و اچیقاری اولدینی کبی

اینکین و دره لری ده موجوددر . لی بویولری بولک کوجاکلرینه

تحمیل ایتمی ، طایغ و تهلری اشمغه مقدر اولمیلدر . احتیاطلی

طاور اولمیلدر . قوندوره لری نیک صاغلامغنی ، باجقار نیگ

ککیش برحر کشته طایانه بیه جکینی اکلا دقدنی صوکره بوله

چیقمیلدر . ایانگن انجیمش ایسه اوزون بر مسافه قطع ایده

ییلبر میسکنز ؛ خایر ! یاری بولدن دوغمه کچور اولور سکنز .

قوتکن اولماز . ایشته انسان ده عینی بویولجی کیلدور . طوغیری

یولی تعقیب ایلمز دن اول مالز مهبنی تدارک ایتمیلدر . بومالز مه

ایسه انسانک اقتدرینه ، فطرته سر بو طدر . بر اتسانی طبیعتنه ،

میلنه ، قدرته کوره سوق ایتمی . بر یالغنه شرفی اوکر تمک ،

کیمک خاطرینه کلیر ؛ حیوانات ویانانات بسیلر هر بر

حیوانک طبیعتنه کوره ، هر بر نباتک یار دیشنه کوره ،

احتیاج جری آری اویلدیندن اوکا کوره تطبیق حرکت

چوقا اختيارلر، چوجقار، ملكيه وعسكرلر گورميو رومي
 يز؛ بونلر كفايت اتميزي؛ خار؛ كورمك طابيق دكلدر.
 بودرلو طابيق خفيف باشله مخصوصدر: عتلي باشنده
 اولان و ادراكه مالك بولان بر چوجنك امل بودرلو
 طابيقدن دهاعالي اولليدر. چوجقنق زملني كچد كدن صوكره
 كنديزه ابراد ايده جكمز. غريب سواالردن بري ده « بن
 نهيم » سوااليدر .

« بن نهيم » سوزي هر كس ايچونلك اهميتلي شيلردن بري
 اولدني كچي هر شينك ابتداسي دهينه « بن نهيم » در. بر چوق
 ادملر ياشايور. بيورور. بيورواچيور. ذوق وصفاتداكلاري
 خالده بر كره جك اولسون « بن نهيم » فكري خاطرلر نه
 كلهدن فوت اولوب كيد يورلر. بوسوالي براي ابراد ايدهلم.
 خلقت بشرلك علامت فارقه سنده ندر . بويله برسواله لك
 بسيط بر جواب ويريله بيلير .

بي بشر بر جسمدر. هم ده قوشلر و حيوانلر كچي متحرك
 وجانلي بر جسمدر. كورور، ايشيدير، بير، ايجر، خسته

اولور. بي بشر بر حيواندر. هم ده حيوانات ايله نرم اواضرده
 بيوك بر مشابعت واردر. حيوانلك حواسي ده بزملكلر يته
 بكنر. حتى قونوشمق حسي بوستبون بكنر. بز مكي كييدر.
 پاناغانلر ده قونوشور. بوني هر كس بيلير. فقط بويله قوشلر
 كچي قونوشمق سزك ايچون بيوك بر معرفت دكلدر. بويله
 قونوشمق بوشي اكلاميه ورق، برشي بيلميه رك سويلمك
 ديككدر. بو ايسه چوق ادملرلك و بر ظاقم چوجقنك عادتيدر.
 بوده لك فنا بر عادتدر. زيرا پاناغانلرلك بو حالي نه قدر
 خوشمزه كيد يور ايسه چوجقنك ده بودرلو عادتلك بولمسي
 ده اولدر نجسبن ايده مينر. قوشك مزتي عد اولنان قو
 نوشمق انسان ايچون بيوك بر قصور صاييلير. پاناغانلرلك
 قونوشمسي بر عكس صداكبي اولوب انسانلك قونوشمسي
 ايسه فكر ينك عكس ييدر .

بشقه حيوانلر ده لك اتي چاليشيرلر: مثلا قارنجيه لر بو ايلرلك
 تر تبه و آريلر قونلر ينك انتظام نه فوق العاده بر صورتده
 غيرت ايدرلر. بونلرلك اشتغاللرني بي بشرلك چاليشميه

برقياس ايدهلم .
 آريلو، شو عالمزده بوندنقلري كو ندنبرو قوا آريني حاللا
 اياك طرز لري اوزره سنا ايند لري. انسانلر مغاره لده، اورما نلرده
 و كوچك كلبه لرده اسكان ايندكلري زمانلارده، اريلو ، يته
 منتظم و صنعتلي مكانلرني شمد ليكي كبي قورار لر دي . اوزما
 ندنبرو . ادملر تكامل ايندكلري حالده آريلو يته او اسكي
 حاللري اوزره قالمشادر . انسانلر عصر لر دنبرو ، قوا
 نلر ندن، حيله ايله ، باللر يني الدقلري حالده ، نيچون انسانلر ك
 الماسي ايچون مقاومته بر چاره بوليور لر ؛ فرار لري قو
 لاي اولور دي . ار قه لر ندن كيچم تشير دي ؛ ديمك اوليور كه:
 اريلرده با ناغلر كي بايدقلر ندن في خبر در لر . يالكز بر حسن
 اوزره اجر ايد يور لر . فقط اجر آتار يني كلا ميور لر .
 قار تال ايسه ، انساندن دهالتي كورور . فقط انسانلر ،
 قار تال دن دهالونلاق كور ملر ي ايچون ر صددور ينلر يني و لك
 باقن كور ملك ايچون ده خرنده يني ايجاد اينمشور لر . ارسلان
 ايسه انساندن دهال مساحلر . فقط انسان ارسلانه اوزلاق

بر مسافه دن اصابت ايند ره چك طوب و تفنكار بولمشدر .
 قيرلا نتيج انساندن دهال سريغ كيدر . انجق انسان دنيا لك بر
 او چندن ديكر او چنه قدر سر عتله خا بره ايدم چك آتار بولندي .
 جيوانا لك ادراك بزه پيك غريب كور نيور ايسه دهه ثابت
 دكلدر . انسانلر ايسه بالكس تبديل ، ترقى و تقندم ايد يور لر .
 جيوانا لك حر كافي بر آت ميدانده و نيور لر كي كور نور .
 انسانلر ايسه بويو كسك ، يايچين طانغي آشان بر سياحه بكرز .
 بعضا جيوانه بعضا شاهه كيدر . توقف اندر . كرولر . ايلور لر .
 انسان بر جيوانه تشبيه ايدايير سه هر حالده عادي بر جيوانه
 بكرزه ديله منر . جيوانلر دن زياده اوله رق ادراكه ناقل اولديمنر
 ايچون باقنا بله بزده اولور دن زياده عاقلانه يشا معنه جيوروز .
 دروغز ده احساسات جيوانيه مزون زياده بر شي . اولديني
 كوستر ملينر . انسان بر فداني قائده سي اولسون ايچون بلسر .
 باقار . بزده بر قائده ايچون بر وظيفه انقاسي ايچون بر عااله كلد
 بكرزي تفكر ايدلم . بر انساني سائر جيوانا تارنر تفريق ايدم .
 بيله چك و بريه سني ، اخلاقني ديكر لر ندن تميز ايدم چك

بوتلورده. لامبه بولندينى يري توي بولتلك ايجوندر. عادى
 اولسه بيله نه اطرافنه ضيا نئشرايدور. ايشته انسان ده عدالتله،
 اخوتاله ديكر انسا نئر معامله ايتلميدور. زنكين اولسون فقير
 اولسون، كيار اولسون قبا اولسون وظيفه سي. نه بردر .
 انسان عيني بر لامبه كيدور . صاغلام بر صحتته ،
 پارلاق بر ادر كه مالك اولسه، نيتي. نه فنا اولنجه مزين فقط
 سونوك بر لامبه به بگوز. ديمك اوليور كه بر انسان درجه
 كاني بولت ايجون ماده، جسماً معنا، و عقلاً صاغلام اولليدور.
 جسمك قوتى منانتي و عقلك، اخلاقك اقتداريني تكميل
 ايتلى وايچمز ده موجود اولان حس جيوانيز، ادر اكزه
 يارديم ايلملى كه عدالتي، طوغر و لنى اجرا ايدو جكندن
 حس وجهله امين اوله لم .

علامت نهدر؛ اخلاق حسنه سيندور. بر انسانك قدريني بيلمك
 ايجون كنديسى بر ميزانه قورسه كز قيمتي اكلار ميسكز؛
 انسانك قيمتي كندى يو كلكيابه، قوتليككيابه و اعصابك
 منانتيابه يلمنز غايت جسم اولور ويك كوستر شلى بولنورده
 يته بر آيى، يته بر جاهل اولور .
 علم، اخلاق، ادراك، استعداد و صنعت هب بو بهوده
 قوتدن، هب بولر و مسز جسماتندن افضلدر . يكانه
 ادراك، انسانى انسان ايجمز. زير افنا بر ادم هر ايليكي هر حسن
 نيتي فنايه قلى ايدور. عقلى آخره ظلم ايتكده استعمال ايلر .
 بعضى ادملر ايسه تربيه لى ميمولر كيدور. هر فنايشى
 تقليد ايدورلر. حياتلرى بوييله لكاه كچيورو . شر، تره دوهونه
 جهنده بولنور ايسه اولورده اولورده دورل . ايشته انسانك
 خفت معنولسى و اراده سي كندى و جدا ايدور .
 بولر ك جمله سنك تر كينه اخلاق ديرلر . انسانك حسن
 اخلاقى، آخره عيار امتق نيتندن، ايلكه استعداد نندن و نباتندن
 ظاهر اولور. ايشته انسانده تر به ايديله جاك اولان نقطه ل

بنيته او كوشه به صبر و بطرد. انسان او جاقفسر، پوجاقفسر قالد يني زمان را حندن محروم اولور. كوشه سني سوملي، باقلى، و حرمت ايجلي. تزيين ايلمليدر. هر شيدن عالي طوقلى، زرينتلي اولسون، ساده اولسون، يورده، نه يورددور. يني برالتجا كا هيدر. حرمت ايدرايسه كز خانه كزده اصيلا بر فنا جرد آتده يون نماز سكر. سو يكر سو رايسه كز. هر طرفه دقت ايدرسكر. باقارسكر. خانه كزي تنظيم ايدكر. ايچنه كير نلرك يوزينه كولسون. خانه كزلك تنظيمندن اخلاق كز در حال اكلا شيور. قارمه قاروش بير ايقير ايسه كز، كيمسه زيارت ايتكي ارزو ايلمز. پاك اولسون. ساده اولسون. لطيف اولسون. انسانك افاكارى، احساسات صميميه سني اقامت كاهندن ظاهر اولور. ياشاد. يفتكر يره بر از دور و حركتلك لطافتى تاثير ايتمش اولسون. كند يكرى او يكر ده بابنجي حسن ايتامليسكر. اطراف كز ده ك اشيا كوز كزه ظريف كور و نسون. ترتيبلى اولسون. برده خوش برينى كورد ايسه كز او يكره كيتير يكر. ابي بر عادت كور ايسه كز او يكر ده تقليد ايد يكر. استراحتك محروم يتي

مترنل

روى زمين جمله ايجون برهار تهيدر. حياتك يورغونلغنه تحمل و مشكلاتنه مقاومت ايديه بيلمك ايجون بر چاره وادر. اوده، دنيا، قورولدى قورويوله، متين طوران، وازله نبرو موجود اولان عائله مكنينك در سطر يني القاه خضوله كلير. بومكتبده، كوچوكلار يوكلردن هر آن درس القارى كبي يوكلرده كوچوكلرك افسانندن، اجر آتندن بىضاً حصه مندا اولورلر. يكديكر يني اكلامق، او كز نك و تامل ايلمك و عبرت القله، انسان حياتي توير ايدور. علم بر نور دور. انسان هر كون خيرى او بلفسزين بر ظالم شيلر او كز يير. بومكتبده: انظام، جوهر ذلك، اتحاد، اميت، شفقت، خير، عدالت، آهنگ، حب وطن حب نفس، حاصل اخلاق بچئرى او قونور. بو درسلر انسانك دستورى اوليليدر. اخلاقي تقويه ايدرك انسان برينى، يوردينى سوميليدر. كوچوك بركبه سني اولسون، حتى براوطه سني بولسون

عائله سناك تفوق دهنه، حسن تاثيرينه تابع و حماه سنه محتاجا مدره.
 انسان، اك مشكل شيلارى، اك قولا يلقاه، حتى خبرى
 اولقسنزين عائله سناك ياننده اينكى او كوتير .
 انسا نيتك اك لطيف فعلىرى، جهانك اك شيرين عاشا
 لرى ينه عائله نر دنده مشاهده اولتور .

بى بشر ك يكانه خاق ايدمه ديكى برشى، بر مجبه مقدمس
 وارايسه، اوده عائله دور . بوضيا پاش پوايه اك نازك بر
 عقده ايله صر بو طى كرز . زيرا سغادتكرك، فلا كتكرك،
 سرور كرك، ياكى مېشى هب عائله كرزور . استباك كرك
 مسلك كرك موفيقى، عائله كرك سى وغير تيله حصوله
 كلير . عائله كرك حسن نيتى، مودتتى، جاذبه سنى يور
 كرزورن تيميد ايتكىز .

انسان بيودكجه ياشلانور، ياشلانديقجه ده كنديسنى
 كنج ظن ائمه ده بر مسرت بولور .
 عائله كرزور اسنده او كرنديك كرزور سلى نه بر كتابده، نه
 بر مكتهده نه ده بر دار الفنونده تعليم ايدمه منسكز . عائله

حسن ايتكىز . خوشه كيدجهك، نشه ويره جك جسارت
 بخش ايله جك شيلرا ايله اطرافكزى احاطه ايدكىز . كتابلر
 اولسون . قهرمان رسملىرى، احباب و عاقله يادكار لرى
 بوانسون . ايلك بهارى هر آن حس ائمه كز اياچون چيچك
 اولسون . لطيف رايحه سى او طه كزى تعبير ايتسون .
 اك حيات سزى اويكزورن، بارق كرزورن تيميد ايدوب ده
 بولوره اوزاقلره كوندور ايسه، اوقه كزده بير اقدىكز
 راحت . منور، بوموشاق يواكز خاطر كزده كلوب،
 يور ككزده بير اقدىنى يادكارك حسن تاثيريله موقعكرك،
 ايشكرك، طريقتكرك، هر زره ده بولنور ايسه كز
 مشكلا تنك، محتك شدتتى تسكين ايدر .

عائله

كائنانك عظيم جميتلر نيك اك كوچكيدر . مجرد كوچكار
 دكل . بيوكلر . اختيار لرى، مقتدر لرى، قوتلير و هر كس

عائله مکتىبى اولميه ايدى ، حوريت ، اخوت ، مساوات ،
 بو اوج عظيم سوزك مضماسى قالمازدى .
 اتحادك تى اطاعتدور . اطاعت اتمى بلكن كسزده استقباله
 اطاعت ايتدورمكه مقتدر اوله سكر . اويننه اطاعت ايتك
 نفس اچون برتزل د كلدر ؛ انسان بو قورقودن طولانى
 ويرلين امره اطاعت ايدرايسه ايشته اووقت جيات ،
 وضعفيت اظهار ايتمش اولور . اوينكزه كاملا اطاعت
 ايدجك زمان كچر ايسه ينه اعتبار ، احترام ايتمه كچمبور
 سكر . كوچكلكزده سزى بسلا كارى و اوكرته كارى
 كى سزده اولرك اختيار ققرنده كنديليرى ممنون ايدىكز .
 امكارى اصلا فراموش اتمه يكر . كچمش محترى
 واميدلىرى ، انتظارلىرى تفكر ايدىكز . سزى سود كارى
 كى سزده اولرى سويكز . سزده وورد كارى كى سزده
 اولره ويرىكز . تريه لرك الك صاعغلامى ، الك مئىبى عائله
 مكنينان اخدارا يلىدور . سنه لمر ورا تىدكجه سن حثايرى
 اصلا زائل اولماز . بو تريه ناك الك برنجى شرطلى اميندور .

كسرك اچون مختصر بر ديا اولدوغندن اوزاده يكانه حيات
 بچلىرى او قورسكز . مشتركاً ايمشه ايشيدىكز اچون
 استقباله ده سى مشتر كه غيرت ايدوب آخرى دوشونمكه
 وقتكز اولور . عائله ، غايت اعلا و فوق العاده كوزل بر
 مؤسسسه در . انسان حياتندن يورغون ، قيرغين ، يتقىن
 قالدىنى زمان معنا كسب قوت ايله چكى وتازه حيات
 بوله چى محل عائله سيدر .
 عائله محبتندن محروم قالان كيمسه شفقتك بر غرىبى
 صايلىر . زير اجناب حقاك الك برنجى احسانى ابويك
 نظر ندىن ظاهر اولور . نوراليله عائله ، كسب قوت ايدر .
 انسان خانه سنه ، اطرافنه ، اقر باسنه احباسنه اوينته حاصل
 بتون كائاته اولان مجبى بركون وطنه نقل ايدر . ايشته
 وطنرور لك قطه تولدى ، بشيكي هب عائله در . انسان
 حسب وطن در سارنى الك اول انسانك قوجاغنده ايكن او
 كر نير . ديمك اولور كه وطن ، عائله تشكيليله وجوده كايور .
 زير احب وطن ، فدا كارلق ، هب چو حقلقه او كر نير .

اطاعت، امره اتباع اولدینی کبی شفقت ده امنیت ایله جوده کایر . امنیت عالله نك شیرازه سیدر .

ایونکنزه حرمت ایدک، فقط معامله کن صمیمی اولسون . قلبکزی، اولورده قارشی قبالی بولاندورما یکنز . برسر کن، جز کنز برسرور کن و ارایسه اوناره بیلدر کنز . سزک الک طوغرو الصادق احبابکنز دوزلر . سزی دانا تو کنمز صبر ، نهایتسز شفقتله دیکارلر مجزون ایسه کن سزی دراغوش ایدولر . منکسر ایسه کن قلبکنز هالنیم وغیر تنسز ایسه کن کوکلکنزه امید ویزرولر .

عائله نك اعماق درونی، منائی، کائنا نك عظیم قوتلرینه مشاهدلر . انسا نلقده، جهانده، پدرم، اولادم، قار نلدشم کله لر نك معناسنی، قیمتی طارته بيله جک بر میزان و ارایسور؛ عائله کنزه قلدو حرمت ایدرسه کن، ابویفکنز ک ااق چلرینه نه مرتبه رعایت ابارسه کن، اولورده سزی اودرجه تمیز و تقدیس ایدرولر . حاصلی، کائنا نده موده نله تفکر، صبر ایله ایجاد، غیر نله استعمال اولان بر کله و ارایسه اوده عالله سوز ایدر .

وجدان، درون نك بر عدالت حسیلر . حس نهدر بیایر سکزیا، حواس خمسّه باطنه، عالم خارجی بی سیر ایچون بش پنج درد . بو پنجه لرک بری قایانه حق اولورسه کندیزی درحال بر عاجز و بر یچاره بولوروز . اگر نظر سزک حسنی غائب ایده جک، اولورسه ق ارتق اونک بری هیج بر حس طوبانماز، زور احیائی اونظرک واسطه سیله تاشا ایدیکدن دن بو حسی غائب ایدیکدن زمان دینانک کشت و کذار ندن ده محروم قالیرز . قوه نظریه نك برینی هیج برشی طوته ماز . هر کسک، کوزی، آغزی، بورنی اولدینی کبی، برده وجدانی اولور . عجباً، وجدانسنر کیسه بو قیدر دیر سکز؟ دنیاده مادی معلولیت اولدینی کبی معنوی خسته لاک ده اولور . بر انسانک نظری ضعیف، یا جاعنی قوتسنر اولدینی کبی وجدانی ده سقط اوله بیلیر کوزک و قولانغک ضعیفی اولور . وجودک، ذهنک، بویه بر اختلافی، اضطرابی نه به

بر مسکن معنوی بدو .

افعال کنزی ، افکار کنزی ، پاک طوئکنز که نه دوشو نندیک کنزی
صوردقنری زمان دوحال حقیقی بر جواب و پر مکه مقتدر
اوله مسکن .

بوحس عدالت جهله کرده موجوددر . فقط جمله کره ، سه
کندی خلقتکره کوره بونی تقییب ایدر مسکن . ایشته
انسانلری بکدی بکردن تمیز ایدن بفرقه سبب ، خلقتار بدو .
ایچکرده اک ایسی بوحسه قولایجه اطاعت ایدنیدر .
فقط شورهر حیاتکنز ، طور دینی حالده درجه کاله واصل اوله
جفته امین اولماکنز . ابتدا بر تخمدر . فدان دکلدر . بورهر کر
کسب تجربه وکال ایتلیدر . باحافلر بورومکه و کوزلر
کورمکه و قنادلر اوچجه ایشدقنری کبی و جداتکنز دخی
ترین ایله مکمل اولماسنه چالیشما مسکنز . حرکته باشلا دینفنده
اجراتلر نیک فرقه و اویکنز دقت ایدیکنز . بلا تدهقیق طاور
ایمیکنز . ایشته وجدان افاظ اولنجه ، انسان درحال
بویایی ؟ اوقنای ؟ دینه نفسندن سوال ایدن افغاننی محاکمه

دلالت ایدر پیلیر مسکنز ؛ خلقت بشرک طبیعی صورته
مکمل اولادینغه دلالت ایدر . یعنی دوروزک ادا ره خاسنده
بر تقصیان بولند یعنی اظهار ایلر . دیلک اولور که ، اشبو و جدان
و عدالت جسمز قابلیت بشریه سرزدن . عدد ایدیلیر . زیرا
بوحس اکسیک ، چارینی و مشوش اولور ایسه اووقیت
وجدانک بوسیدن طولای مجروح بولندینغه و خلقتکرده
تقصان اولدینغه حکم ایدرز .
بر طاقم حسسز ادملر ده وارد اولنده حیاتلرینی غیر منظم
بوصورته اصرار ایتدکلری ایچون آخره دخی وجدانک
نامه وجود اولدینغی اقرار ایتدیرمکه چالیشیرلر . صیاقین او
جدانلرک سوزلرینه قولاق اصحاکنز . اهمیت ویر میکنز .
سزی ، کندیلری کبی طبیعتک مخالفه جلب ایتکلدن
بیشته مقصدلری یوقدر . زیر اک آخیر ، اک عقلی باشنده
ادملرک بیه علماته حر متلری هب بر قطعه نظر دن تولد ایتز .
کندیکنر رعایت ایتز ایسه کز اصلا مسعود اوله ماز مسکنز .
زیرا وجدان ار باب کالک اضطر اباتنی تسکین ایدمک یکانه

اولان نصیحتی طلب ایدر . زیرا انسان نه قدر عادل نه قدر
 طوغر و اولور ایسه اولسون ، دنیاده دائما کندندن دها
 عادل ، دها طوغر و بشقه بر انسان موجود اوله بیلیر . بر طاقم
 کیسه لور ادر که ، وجدانی تحقیر و بونک بر قوت مستبده
 اولدیغنه حکم ایدرک هر کسک بر هوس ذاتسی اولدیفنی
 سولر . انسانلرک طبیعتلری بشقه بشقه اولدیفنی ایچون
 برخیلی اروزلر ، یالان ، یا کاش حکملر ارا سننده متعیر قالدقلر
 یینی ادعا ایدرلر . بونله اهمیت و بر میکر . کندی وجدانکزی
 بسلیکر . ترین ایدیکر . تکمیل ایدیکر و درجه کاله واصل
 اولنجه بر حقیقی رهبر گزه صراجست ایتهدن بر ایشه باشلا
 میکر . وجدان اعماق دور و نکزک الک صمیمی بر حسی بر نقدیفی
 ایچون بر هوس ذاتیه عد ایدله من . زیرا سز دن
 علودر . سزک خاککزدور . افعالکزه ، افکار کزه قارینان ،
 سوزل کزی تقید ایدن جنابور خاکدور . صاقتکر . تسکین
 ایچکه جهد ایچکر ، سزک سویلی بر احبابکزدور . حتی بعضا
 سز نشار ندن صیقیرسه کزیه نه سو بکر . رد ایچکر .

ایچکه باشلا . حیاتکزک هر کوننده صادقانه ابر ایتدیکر
 شو کو چک سواتلر ، حیاتکزک مصونیت تذکره لر ایدر .
 بوبله بر سواتک حیاتکزه اولان نفوذ عظیمه طبیعی
 حیرت ایدر سکر . قوجه صحر الرقوم دانه لر نیک بیغیتینسانن
 وجود بولدیفنی کپی ، صوطامله لوری ده بیر که رک چایلر ،
 ابر ماقلر و د کزلر حصوله کتیرر . دنیاده هر بیو کک اصلی
 کوچکلر .
 ایشته ابر ایتدیکر سثواله اولا ترود ایله جواپ و برر
 سکر . بعده آهسته آهسته ترود لر زائل اوله رق قطعی
 جوا بلر و بر مکله الیشیر سکر .
 ساعتکز طور زسه به یابار سکر ؛ ساعتی ائی بورورین برینه
 کیدوب اولندن صورار سکر دکلی ؛ ایشته بر نصیحتنه محتاج
 اولدیفکرده ترود ایتوب سز دن بیو کله کیدیکر ، اولنر
 سز دن یاده یشامش اولدقلر ندن دها تحیر به کاردرلر . تجربه
 لر یله ، نصیحتلریله سزی تنویر ایدرلر . وجدان صاحبی
 بیله بعضا کندندن دها عادل بیلدیکر برینه کیدر ولانم

بر قسم انسانزده موجوددو که ، اولزده صدادیا « وجدانم
 راحتدر . نهسولر لر ایسه سوله سولر » دیر لر . اوت
 ؛ بولری دیگر لردن تمیز ایدیکز . زیرا وجدان عینی
 بر یکجی به مشابهدر .

اگر بویکجی اویاتیق ، برشی ایسه یا قلاشان خیر سوزاری
 سزه خبر ویرور . یوق ، اویو قلامش ایسه نه خیر سوزاری
 فور و قوته بیلیر ، نه ده افندیسته بولردن بر خبر ویرور .
 بعضاً پیرامش وجدانلرده اولور . اولر هیچ برایشته
 یاراماز و محاکمه ایدمه سوزار .

وجدان بزم ، بر یکجیمزد . رومزک مفشیدر
 اوکا اطاعت ایدیکز . عیبار کزی صافلامیکز . دوزنمکه
 چالیشکز ، قصور لر کزی صمیمی حاکمزه اعتراف ایدیکز .
 زیرا وجدان بر محکمه عدالت دیگدر . انصاف و عدالت ایسه
 ملتزی تعالی ایتدیر . عادل انسانز ایسه عالی و مسعود
 اولور لر . زیرا ادر و نیک خوشو دقالمسی طوغر و بر وجدانان
 نشات ایدر .

اشغال

انسان نیچون چالیشیر ؟ بوسواله ویره جگکز جواب
 استقبالكزى، مسالكزى تعیین ایدر . اشتغاله اولان میلکز ،
 حرمتکز ، امید کز و غیر تکز بتون بوجوابه تابهدر .
 هپ بوجوابدن ظاهر اولور . انسانک دکری ایشندن
 بللی اولور . ایسی ایسه احساساتی بیان ایدر . اشتغاله کمال
 غیر تله شبث ایدیکز . قیمتی ایجه اکلایکز . اوت ؛ انسان
 نیچون چالیشیر . بوسواله الك قولای جواب « اتمکنی قازانمق
 ایچوندور » اولور . انجق بوجوابک طوغر و اولسی بر از مشکو
 کدر . زیرا انسان مجرد عیك، ایسه کیشمک ایچون
 چالیشور دیک خطادر . اوخالده مقتدر بر انسان هیچ
 چالیشمیه بیلیر . چوق کیشینک فکری ده بودر . تروفی اولمه
 یندان چالشمغه مجبور ددر . یاخو دیاره سی اولد یغندن ایش کور
 مکه نه حاجت وار ؛ بوبله فکری بیان ایدن انسانلر
 عقل ندمکی نقصانی اثبات ایدر لر . زیرا بوفکری طوغر و

دكلدو . حياتك عظيم قوتى ، تويىنىك ، انسانىنىك پارلاق

بوكونىشيدو .

ايشكىز نە اولورسە اولسون انى اجرا ايدىكىز كە كورنلر

سزى ، تحسین ايتسونار . برشيشە ياراسون . كوردكلر نەندە

؛ ايشتەكلر نەندە عزت نەسكزه طوق نەجق برشى سويلمە

سونلر . هر كس چالشىدىنى شيشە فكرينى ، اىستىكى وبر

ازدە حياتىنى صرف ايدور .

بوعلالە ، انسان بر وظيفە ايفاتىمك ايجون كلير . بو

وظيفە نك اهميتى اكلايكز . تقدير ايدكز . وظيفەسز

انسان ، حقيقى حياتدىنى خبەردر . ايشسز انسان روجسز

برجسمەدر . زىكىنلر دە چالشمىغە مجبور دكليرد ظلن ايدور

سكز ؛ انسان يشادىنى قدر آخرك ياردىننە ، معاوتننە

محتاجدو . آكر يارە واسطە سيىلە انسان املنە نائل اولە

ايدى ، نك باشنە قالدىنى وقت نە يابە يىليردى ؟

ما كولات ، مشروبات ، االبە ، اولر و مفروشات

هپ بونلر ايشلە چالشمىمە حصولە كلن شيلردر .

اولەيدى اشتغال دە انسانلر ايجون بر ايشكىجە بر اسارت

صايليردى . او حالەدە صەاحب تروىك اك برنجى فرقى

كونلر يى بوش كچيرمك اولەجنى كچي فقوانك دە برنجى

فلاكىنى چابالامغە مجبور تيارى اولوردى . اووقت جمعيت

بشرى نە ، ايكى قسمة تقسيم اولنوردى . برى ايشسز ، كوجسز

زىكىنلر ، ديكرى دە چالشوب چابالايان شكاىتكارلر .

بو ايكى قسمة يكانه نقطه اتصالي دە اشتغالە اولان حقارتلر

بولنوردى . بونلر ك جملە سى تىبلدو . آوارە در . زىرا

ايشلمكى سودكلر نەدن دكل مجرد ضرورتلر نەدن اتمكىنى

چيقارمقى ايجون چالشيورلر . جملە عالم بويله اولەيدى ، انسا

نىمىز نە مەرتبە خزن اىكيز اولوردى . اكثر مەز اشتغال شاقە

ايسيرلر كچي اولوردق ، مە ذالك بر طاقم كيمسە لرك افكارى

دە مەع التأسف بويله اولدىنى اعتراف ايدوم . زىرا نىچە

زىكىنلر اشتغالە بر عيب كوردكلرى كچي ، نىچە فقيرلر دە

چالشمىنى حقير بر مجبوريت عد ايدورلر .

چالشمىق ، مجرد بر قازانچ ، بر اسارت ، بر مجازات

قولاقلر ايشتمك ، اللر طوتوق ايشلمك ، ذهني آرامق ،
 تفهيش ايشمك ، تأمل و تفكر ايلمك ايجوندر .
 نور ، نضر ضيه ايديكې كېي بي بشر ده ايشلر . نورك ، اطرافنه
 آيدنلق نشر ايشمى منع ايدنه مديككز كېي ، انساني دخي
 اجر اتندن اليقويه مازسكز . قابليتني تقديس ايديكز .
 عقلني برانسان ايش كورمكدن اليقونور ايسه ، كنديسي
 ايجون بوماعتندن دها بيوك بر فلاكت بو قدر . كنديسي
 ديوي ديوي مزاره كوموشلش فرض ايدر .

بالقلاقلر محيطي صواو ليدني كېي انسانلر ك محيطي ده ايجاد
 اتمك ، چالشمق ، چاللامق ، اتمك ، بيمك ، تعليم اتمك ،
 صنايع نفيسه ايله مشغول اولمق و حياتلري ده بولنه محتاج
 بولمقدنر . ايشنر قابليه ، وجودي و عقلي ضعيف دوشر .
 اشتغال ، بيومك ، تكمل ايشمك ، قابليتني ، دكريني
 تقدير ايتدومك ، حاصل چالشمق و يشامقدنر . يكديكر كزه
 بولنري تكرار ايدكز . يور ككزه حك ، قلككزه نقش
 ايليكز . بناء عليه شوق قدر ديه بيليرم كه بوجها نده چالشمق

تريالكر چالشمق ايله يشايوروز .
 باره سي اولان بر ادم ، كيمسه به معاونت اتمك ، انسانته
 خادم اولمق ايشتير بده ارزوسى يكانه راحت يشامق
 اولور ايسه ، ايشته او ادم بر او اوره ، بر تئيل و بر
 ازومسن خود بين اولوب برز مجيرك حلقه سنه مشاه اولور .
 مثلابور زنجير ، حلقه لري سايه سنده يكديكر نه مر بو ط اولد
 يعني حالده كنديسنك وجوديه بشقه اريني باعلا مق ايشته
 مز ايسه ايشته عيني نقل ايتد يكز انسانلر كېي اولور . اخر ك
 ايشندن استفاده و آخره معاونت اتمك ايشته مين انسان
 زنجير دن آيريلان خلقه كېي نظامدن آيريلير . انسان نه
 قدر زنجير اولور ايسه اولسون قابيتني ، قوتني ، عقلني ،
 استعمال اتمق و دياپور نده اولان وظيفه سيني اجرا ايلميدنر .
 آواره انسان متحرك بر اولوبه بلكزه .

بني بشر نه در ؟ بر نقطه به كوره تصوراتي محال ،
 خارق العاده اعضا نك تر كيندن و سر ايا استعماله حاضر
 بر طاقم الات ما كيه سندن عبار تدر . كوز لر كورمك ،

، بیوگرافی ادملره، حاصلی اقتداری اولانلره بر وظیفه و فقیرلره
بر احتیاجلره .

صبر

بعض کله لک صیداسی پک ممیداردور . تلفظ ایدیلنججه
دلالت ایلدیکی معنایی کوز او کونده تجسم ایتدیور . بناء علیه
انسان بوسوز لری دهاسه اولته، دهاصیبیق تلفظ ایدر . ایشته
بو یله کله لر دن بری ده صبر در . صبر بر دینه و بر ذمی قیمت
مالدر . شو قدر و وار که صبر ایکی نوعدر . بریسی جعلی صبر،
دیگری حقیقی صبر در . بو ایکی صفتی یکدیگر ندن تفریق
ایدهلم .

عاطل، عملسن، قوتسن، حر کتسن بر صبر، یعنی مشتته،
ظالمانه معاملاته قارشو کلیه لک حسسن تاثیر سن قالدق صبر
دکلدر . بر غفلتدر . آخرک محبتنه، مشکلاتنه مقامت ایتیبوب
هر عدا به قاتلامق صبر دکلدر . بر جباتندر .

مسائل ریاضیه دن برینی بر چو حقه اوزون اوزادی به تعریف
ایده جاک اولسه کن . ساعتار جه تکلم ایتسه کن، سیامی هیچ
صیقلمش بر حال آیرمی؟ بز کینک اظهار ایتین بو چو جنک

هر شيدان اول بودولو فناختك . نه مرته باطل اولدينني
 وطرز هميشتاريني دوزختمك چاره سني كوستر ملي . حركت
 ومقاومتك فائده سني ، مصارعاه حياتك تيجه سني اكلاتمغه
 چالشمليدير .

حقيقي صبره كاهلم . فونوع صبرك برنجي علامتي ، مادي
 ومعنوي مشقته ، كال سكونه تحمل ايتمكدن عبارتدر .
 عصبي برانسان فلاكتك قارشوستنده بيك دولو . تلاش
 ونمايش اظهار ايددر . روحسز ، تاثيرسز برانسان ايسه ، در حال
 چو كر . فقط صبار اولان ، شكايتمسز ، پايير ديسز ، گورورتوسز
 ياسنه حاكم اولمك يولي بولوروكال سكونتله موقق اولور .
 اچيسنه صبر ايله تحمل ايدن بر كيمسه عالمه قارشونه كوزل
 بردوس ويرر ! نه بيوك برعبرتدر ! خسته لكته قاتلانان
 برخسته نك ، چيسنه قارشو حلدت ابراز ايتمين بر عجبوسك ،
 وظيفه سني ايفادن كرو قالميان و دوچار فلاكت اولان بر
 عالمه نك ماملانتمده كي سه كوتنه ، فناخته ، صبر ديرلر . بوكي
 لر موقعلر ندين هر نه قدر ممنون اولمازلر ايسه ده محاله مقابله

بسيط حالته هيچ صبر ديرميسكر :

ايشته ، بونك كچي هر سوزه ، هر فغله قاتلانان انسان ده
 صبر نديمي قاتلانير ؛ خاير ! باشندن بويله بر مسئله ني دفع ايتمك
 امليه نفسني بويله بر حركته ، بويله بر سكونه عجبور ايتدري
 صبر دكلدر . انجق باشنه بر بلا جلب ايتمك خوفندن
 عبارتدر . بعضي كيمسه لر هر درولو كوجاكه ، ختاره نه ، شكايات
 ايتمدن سرفرو ايدرلر . بونلر ك معمله سي مساححه نك نهايت
 درجه سي اولوب رخواونه واصل اولور وشخصك هر درولو
 جنابي قبوله نزل ايتمستندن نشأت ايلر .

صبر ارا ده نك فقدا نندن كئز . هر قناعت ، صبر دن تولد
 ايتمز .

بعض ممالك اهاليسي ، خواب غفلتار ندين اويتمقدن ،
 معيشت اسف انگيزلر ندين چيتمقدن ، كله لر ندين ،
 كفايتسز ماملانلر ندين ، عبت حياتلر ندين ، نظافتسز
 حاللر ندين واز چمپيور ووزاز كچمك ده ايلسته ميورلر . بويله
 انسانلر ه صرحت ايتمك جائز ميدر ؛ خاير ! بونلر ه صرحت

حياتكزك تلي ثبات اولسون كه اتخاذ ايتديكز مسلكده
 موقفيت بوله سكر . بر مقصود كز اولد نغمده ناليتنه انظار
 ايتكي بيلكز . هر شيشه بردن تشبث ايدرسه كز هيچ برشي
 حصوله كتيره مز سكر . جسيم بر ايشك موقفيتني ايستر
 ايسه كز ثبات ايله باشلايكز . صبر ايله دوام ايدكز . ايشته
 مظفرتك سري بوايكي صفتده موجوددر .

حياتك ، كائيناتك وديانك الك عظيم ائاري هپ صبر ايله
 حصول بولور . ايشده ثبات ايديكز . استقبالكزك مظفرتي ،
 مسلككزك پارلاقني او كا باغليدور . صبر مشكلانك
 برنجي آناختاريدور . جمله كزبواناختاره مالك اولمغه جهد
 ايديكز . برايشه بد ايتك معرفت دكل ، اني ثباته حصوله
 كتير مك بر معرفتدر . بوايسه صفت و فضيلتك بر تاجيدور .

ايدمهيه جگري ايجون ، عاقلا نه بر حالده صوردارلر .
 قدرلرينه واضي اولورلر . مواده غلبه ايتك ايجون نه
 صبر لازمدور . جسيم بر فعالك ، عظيم بر ثباتك قارشو سنده
 انسان حيران قالير . زه دن ، هانكي نقطه دن باشلايه جنفي
 بيله ضر . اجراسي محال كوزخور . ايشته بعضيري بويه بر
 تشبثك او كندني فرار ايدرلر . بعضيري ده ياري بوله كله دن
 بيقه رق چكيدرلر . بجز دصبر ليلر رقيله قارشو مقاومت ،
 مانعره غلبه و مشكاري حل ايدرك نائال مل اولورلر .
 مدت مدیده ، منتظر بر شيبك اجر اسنده ثبات ايلورلر .
 بوايسه صبرك بر نوعيدور . ثباته انسان هر شيشه مقابله
 ايدور . مظفر اولور . بوايسه حياتك سكوتي ، انتظامي
 ايجوني بولك بوشر طدر . بويه بر صفتنه مو صوف اولمغه غيرت
 ايديكز . زير استقبالكز بوشر طه صر بوطيدور . بر شيشي
 تلاشه ، انهارا كله باشلايوب ده اورنه سنده بير ايقكز .
 هر كون كنديكزه بر وظيفه حاضر لايكز و او وظيفه في
 اجرا ايديكز . زنها را محال ايتد بيلكز . اوز كرك با مسلككزك و

توله کزی و وطن بیله سکر. صو کره کوی و باشهری طانه سکر.
 دیو کن اطر افکرده بونان بوقاچ کیشی بی سورسکر. صو کره
 او کیمسه لر حقتده کی محبتکر بتون ملتکره منحصر اولور.
 قوش یواسنه، آری قوانه، چیچک اقلیمه نه محتاج اولدینی
 کبی، انسان ده طوغدینی یره سر بو طدر. او نقطه ایله احیا
 اولور و او محل ایله نشاط بولور.

انسان دنیانک دیگر بیا رجه سنده غریب بولنجه و وطنی
 کندیمی ایچون بتون کائنا ته مساوی قایلر. کون بکون وطنه
 دها زیاده کسب ارباط ایدرک بتون کوشه لر نه، طاغیر نه،
 نه لر نه، چایلر نه، اور مانر نه، هب لطافتنه، باجله کوزالکنه
 بوقالت دها مفتون اولور. نظر نده وطنی بر محل مقدس
 بولنور. ارتق اوزایه بیک دولو باغلر ایله باغلانور قایلر.

شاید وطنکزی ترک ایله جاک اولور ایسه کز، بر
 ملت صو کره کوزک کزده بر حزن پیدا اولور. بر اشتیاق
 حصوله کلیر. عند کرده کونشک پارلیسی آزالیر. سما
 رونقی و چیچکل رایحه سنی غائب ایدرلر. کائنات جاذبه

ایچیکزده کیجه لین آسمانه باقوب ده نظر کز، کوزل،
 پارلاق بریلدیزه هبیج تصادف ایلدیکی واریمبار؛ دیگر
 ییلدیزلردن تفریق ایلوب اولره نسبتله دهالمه
 پاش بولینه کزده همان کندیکزه مال ایدنزمیسکر؛
 ره حکزری خوشالاندن مازمی؛ هر کیجه کوزو کمنجه اولوی
 صمیمی بر احباب یورنه قویاز میسکر؛ افتخده ظهور ایدنجه
 ایشته بنم ییلدیزم طوغدی دیز میسکر؛ سنه لر سرور ایتدیجه
 او ییلدیزک قدیمی، جسماتی اکلاز سکر. چو حقتده
 بر جزئی پارلیتی تحیل ایتدی کز نقطه سزک ایله برابر یور
 و کسب اهمیت ایدر. نظر دها اوزاقلری کورنجه، ذهن دها
 کوزکاری تفکر ایدنجه، کوزکل ده دها احساس اولور. وطن
 دخی سوه بیکز بریلدیز کبیدر. صبا و تکرده سزده بک دکرسز
 برشی کور ندیکی حالد سنه لر سرور ایتدیجه سزکله برابر
 بونک ده قیمتی ارتار. دها واسع فهم ایدر سکر. اولاه نقطه

سختی تأثیر ایدرسه من اولور. کوز نهه کس باجی گور نور.
انسان کنه سنی بیکس بولور. حاصلی دناده، وطنه عودت
ایتمک آرزو سنندن بشقه برشی ایدسه مز اولور.

حیوانات بیله یوزندن آیره جق اولور لرایسه درحال
نشاطلری غائب ایدوب یلک ییزلر. بعضیلری ده قوتدن
دوشرو نجات بوله ما زار سه اولور کیدرلر .

قطط هر کس بو حسه بر از مقابله ایتملیدر. ذیر انسان دائما
کندی گوشه انورواسنده قاله جق اوله یدی عملکتری کیم
ضبط ایدر، افعال نصل حاصل اولور و مدیت نصل تقدم
ایر دی؛ هر نه ایسه انسانلر دایم بریره، بو وطنه مناباغیلیدرلر.

نقطه توله کزی، گوشه کزی، بو جاغ کزی، تارالار کزی
حاصلی وطنکزی تقدیس ایدیکز و مملکتکزی عاداتی،
لساتی و خصوصیتی ترک ایتمه یکنز. بو مملتک مدینتی،

اهالیسنک اتحادیله حصوله کلیر. وطن جسم بر عاقله کیدر.
انسان بکدی بکری بی اخوان نظربله تلقی ایتملیدر. وطنکزی

سمادتی ایچون هر درد لوفدا کار قلمری اختیار ایدیکز.
وطنکزی تقدیمی ایچون کندهی شخصکزی اونوتکز. هیکز
بودن چالیسکز، چابالا یکنز، ملتکزه یارایکز. موقصکزه
اولور ایسه اولسون و سیاستکزی نصل بولور ایسه بو نسون
شخصیاتی بر طرف ایدکز و بر از ده نفسکزی اونوتکز.
وجدانکزی ایله بکوجو اوله روق جهل ایدیکز.

وطنپر و و رک، اوسینکزه، اقبالکزه و احبابکزه اولان محبتکزی
بر زیده سیدر. وطنکزی سمادتی دایم پیش نظر کزده و دراجتی
ابدیا ذهنکزه اولسون. جسامتی فکر کزه قید و شانلی
بایراغی بو و ککزه حک ایدکز.

كوره نك ايسه تجر به لرك محصوبي ، عصر لرك توكسي
واسلافك افغالي تيجه سيدر .

دنياده كوره نك اوليه ايدي يك ديكريني تعقيب ايدي
بطنر ، اسلافي متعاقب كلن اخلاف ، افغانلر يته هب
باشدن باشلار و تاريخي متسلا دكل ، هب ابتدا سنندن
قيده مجبور اولورلردى . كوره نك اوليه ايدي انسان داغما
بر نقطه ده ثابت قاليردى . كوره نك بعض كوره مضموم
بر فعل ايسه ده چوق كره ترينك لزوم غير مفار قيدر . حتي
دوامي بر ففلك اجراسى ايجون ييه الزمدر . هر ايشك بر
باشلا نقيجي و هر صنعتك بر ابتدا سي اوليني كبي كوره
نك ده هر ملك كنده ، هر عااله واسنده اساس فعل و حركت
اولوق اوزره بولميشدر .

عصر من ، اعصار سابقه به نسبتله اك مترقي بولنيور .
وقتيه نخته پارچه لر دن اعمال ايدهش اولان كطادى
بر او كوز ارايه سنك زمانه زده نصل بر تبدله اوضر امش
بولنديغى بر كره تىكر ايديكز و مكمل اوتومويللورى ده

بوجيانده فضيلتك محافظنى سعى وغير ندر . ترقى ايسه
ايلروملك ، تعلى ايتك ديك اولوب بوده چالشمقوله
حصوله كدير .

ترقى ، حياتده ايلروملك وزمانه تابع اوله رقى عاقلاره
يشامق ديكلدو . بوعالم هستيده اك مهم بوموقع احراز
ايتش اولان برشى وارسه او ده ادامه حيات مسئله سيدر .
هر كس يشايه بيلير . فقط حياتى لايقيه ادراك ايلماك
و محيطندن تاندا يله موجودلار دن خوشنود قالمق ، الحاصل
بتون وارلقى ايله يشامق انسان ايجون بر معرفتندو .

بنا عليه حياتك زوده بر مسلك اخاذ ، بر نظام و اداره داخلمده
حركت ايديكز . چالشمكز . چاللايكز . بر مقصده وصول
قصديه حركت ايديكزه حياه بروسيله و برسيد
ويرمش اوله سكرز .

ترقيات و تمليات بشرية به نقطه استناد كوره نكلدو .

ترقی، عرض جہالتی ازالہ ایدر بردوادو . ترقی، سعادت
دنیامزہ ضیاءو برور برقراردر .

اوت آکوره نک قوت ، منات وثبات آدمی کوفند
ریر . کورہ نکی مقبول بر صورتہ استقبالیہ چالشملیدر .

عکسی حالندہ کورہ نک ، ترقیات انسانہ ایچون
مضر برشی قایلر .

تثبت ذاتی بہ مالک اولووسہ کز، پارلاق بر استقبال
شہہ سز سزک ایچوندو . چونکہ تثبیت ذاتی بہ مقارن
بولنان کورہ نک ترقیاتک حصولنہ بادی اولور .

زمان حیاتکزدہ ائی برنام قازانمق ، مقبول ومعتبر بر اثر
برافقی ایچون بر ازدہ محیطکز خارجنہ چیمکز لازمدو .

انسان مقصدنہ وصول ایچون جسارت وثبات صاحبی
اولمیدر . اوخالده حصول مقصدہ موقیتکز کندی ارادہ
کڑہ ، کندی متانتکڑہ باغلی دیکدو .

صاغلام برباش و منین بر یورکہ مالک بولنورسہ کز
تثبت ذاتیکز سزک ایچون عظیم بر قوت اولور .

یش نظر کڑہ کتیرکز . بونہ سرعت ! فصل بر حرکت ؛
نہ قدرده بر ترقی ! ..

هر شیشک بر قولای آرالینور . مشکو حل ایدلیور .
حاصلی فن کرہ اوضک هر طرفی احاطہ اتمش . ذہنری

اشغال ، فکوری تحریک و بی بشری خواب غفلندن ایقاز
ایله کوز لرینی استقبالیہ طوغرو توجیہ ایلمشدو . اختراع

اختراع اوستنہ بری برینی تعقیب و فن ایسہ نورلر کبی
ظلماتی تنویر ایلمکدہ دو .

بشریت تعالی و ترقی ایدلیور .
سزاردہ چالشکز . چالشکز دہ زمانکڑک ترقیاتنہ کورہ

مناسب بر وضع المکز ایچون الکزدن کلنی کرو بیراقما بکز .
صاقتکز . توقف و تراخی بہ اعتبار ایتمکز . طور غون

و کوشاک انسانلردن اولمایکز . زیرا طور غونلق و کوشاک
برموتدو . بر ماکینہ کبی حرکت قلعده سنہ اتباع ایله

کورہ نک بلاسندن دہ لذت آلمایکز . تثبیت ذاتیکز اولسون .
دائما آخرک فکرنہ ، حرکتنہ صر بو طہ و مجبور قالمایکز .

نشاط

عصر مزه، تغيرات، تبدلات و معجزات عصر بدر . بزه
 اسرار کائناتی حقایق اشیائی بربر برر اظهار اینجگه در .
 سنه لر مرور ایتد کجه اسرار کائناتی فن سابه سنده هب
 حل ایده جگنر . عوالمی و خصوصاً کندی عالمزی احاطه
 ایلمشی بولنان قوتلردن خبردار اوله جعفر .
 انسان آزمدت ظرفنده چوق شیر اوکر نمکه . مقتدر
 اولیور . وقت تقددر . وقتکزی ضایع اینجکیز . کنجلاککیزده
 موفقیتکیز ایچون چالیشکیز .
 استقباله . سعادت بوله کر و کماله ایومکیز ایچون ده
 شمدیدن حاضر لانکیز .
 کسل و عطالتک لذتله انضات ایتمه رک چالیشمق زحمتله
 قاتلانیرسه کر ملتکیزک ترقی و سعادتله خیرت و حسن همت
 ایتمش اولورسکیز .
 نه موئلر اوکیسه لره که مشوب اوله قاری قومک
 ترقی و سعادتله حسن خدمتلا یدر لر . الله تعالی حضرت تازی
 ده حسن خدمتلا نیک اجر و مکافاتله کفیلدر .

نشاط ، سعادتک برنجی شرطیدر . عجب اذنیاده نشاط
 کچی کوزل برشی وار میدر و نشاط بر نور الهیدر . کولکاری
 تعالی و فکر لری تنویر ایدر . نشاط مشکلاری حلر ،
 موانه غلبه و انسا فلری یکدیگرینه میل ایتدیر بر واسطه در .
 مختلری ازاله ایدر . حیاتی تعب و مشقتله سهولتله تحمل
 ایتدیر بر رفوتدر . نشاطی سو یکن زیر انساننی تقویه ایدر .
 اصیق بر چهره ، مودت لری تعید و حسن توجه لری
 ازاله ایدر .
 بعضی کیمسه لر عالله لر ندن ، موقعلر ندن صیقله قلی ایچون
 بشقه کیمسه لری صیقا لر . حیاتک مختلر ندن ، انسا نلرک
 انصافیز نقلر ندن قلی لری دائما منکسر اولور و خلقت لری ده
 کسب و خامت ایدر .
 مختلری بی ، قوت لری ، کنجلاک لری اکنه مکله ، سفالتله متضرر
 ایدن کیمسه لر طبیعی نشئه بی اوله مازلر . عافیتش بر وجود در

ضیاری بتون کائناتی غفلتندن اقطاع ایدور .
 کو کلارده امیدلر اویاندورور، چیچکلره جاذبه لرینی ، نپاتنه
 رنگینلکینی بخش ایدور . انسان یکیدن احیا اولور . نشاطی
 تریبه ایدیکیز . ادا رهنه موفوق اولکیز . زیر انا قابل مقابله و مست
 مشکاری حل و کوچکلاری مغلوب ایدن بر قوتدور .
 بلا سبب آسیب چوره یی اولورسه کز هر کس سز دن
 اوزاق طورور . فنا اخلاق کیزی هم ایدر لر . سز کله معامله
 لرینی ، انصالر لرینی و الفتر لرینی قطع ایدر لر . یوق بره حفرید
 مزاج اولورسه کز حیات کزده احیا بسزه ، ارقده اشسز قالیر
 سکز . یالکز قالدنجه کندی نفس کیزی دوشونمکه مجبور
 اولور سکز . علمده خود بینلک کزده حکم ورور .
 حیات کزده نشاطی بولورسه کز تقدیس اید کز .
 شفقتک بر نو عیدر . هر کسه چاقوق سرایت ایدر و انسان
 بونلک قارشوشنده مغلوب اولوروزختلی برایشی قولایلا تیر .
 صمیمت یازی اوتور دورور . یور کلره جسارت و پرور . نشاط ،
 هر انساننده موجود بر دفته دور . کنطک کزده تدار کتفه

ایسه نشاطک تفصاتی در حال حس اولورور .
 اویقوسز کیجه لر ، اللر ، کدر لر ، مزاج سز کلر ، بدختکلر و
 عدم حریت بونلک جمله سی نشاطی قیرار . اراده یی
 بوزار و حسن نیتی ازاله ایدر . بعض کیمسه لک ذهنی
 ده کثرت اشغال کاملا استیلا ایدر . نشاطه زمان و مکانلری
 قالاز . بومقوله کیمسه لر معدود دور لر . زیر امشقتور ، تشبهار ،
 حسابلر ، موافع ، فکری هیچ خوشلا ندرماز . حیاتلری
 کوششز بر کون کیدر . اینلرینی کوچلرینی تسبیل ،
 تقلیل ایدر مر لر ایسه ذهنلری بوظلمتدن اصلا چیقاماز
 و نشاط کوششیک ضیا لر ندن محروم قالیر لر .
 نشاط بعضاً هوانک تاثیر ندن ده نشأت ایدر . کوشی
 سومک هر کس ایچون طبیعی برشی دکلیدر ؛ هر انسان
 کوششیدن مستفید اولور . اکثر یاکوشش انسانی خوشلا ندریر .
 یارلاق فکر لره ، کوزل حسلره میل ایتدورور . ارزولره ،
 نبات و استقبالره جسارت بخش ایدر .
 یا غمور لر دن صو کره کوشش عرض دیدار ایدنجه نوازش کارانه

اوغراشكوز. زيرا حياتكوزك، استحقاكتكوزك برتسلسلسيدر .
 آجي سوزلوري، باره حقيقتلوري وشديد تقييد لوري
 درحال قبول اينديور .
 حياتكوزي تئوير، كنجلككوزي تحسين واختيارلككوزي
 تسهيل ايدور .
 مظنرتلارك سري، عمر كرك آهنگي وهس قلبي كندلسنه
 مسخر ايدن بر جاذبه در . اوزلكز . انتظار ايدكوز .
 تربيه كرك يارديمچيسي اولسون. كره زمينمز اولقدوخت
 مشقت، زحمت، الم وكدر ايله طولش كه اي كنج قاره
 وقايره لرم، نشاطكوزي انصافنه، شفتهكوزي ادميته صرف
 وكامئاتي تسملر كوز ايله بوسرور ايدكوز .

عدالت، فضائل اجتماعيك منبى وانسانلرك بر مسرحت
 قانونيدر .
 حياتك هر دورنده، هر يره عدالت لازمدر .
 دنياده حقتلوق يك چوقدر. انسان بيودكجه. فرقه ونايز
 وعدالتسزلكلردن متاذي اولور .
 يانكزه بر عدالتسزلك اجرا اولنور و بوما منع اولمك نيك
 چاره سي. الكزده اولماديني كوروسه كزه قدرخت چكر
 سكر. اكر بر حقتلوق منع ايدم پليرسه كز درحال
 ايدكوز. افعال ايدرسه كز، انسانيتك الك برنجي وظيفه
 لرينك اجر اسنده. قصود اتمش اولورسكوز. اكر بر حقتسز
 فعلي كوررسه كز، اوموزيكوزي سيلكوب « بكانه! »
 ديمه يكر. اخوت بويله. وكلمر. آخرك زحمتنه، حزننه
 سزده. قلياشرلك ايدكوز كه اودخى فرصت كلد يكدنده
 سزه. مقابله ايسون .

عادل اولنه غيرت ايدكز. كيمسه نك خاطريني قيرميكز .

يور كنى اينجيميكز .

اى برترازى هر شيشي تمام طار تديني كچي ، عادل

اولان ذاتلك ده دشمنيني بولماز . ايشته بعض كيمسه

لك ذهني برترازيدن آشناخيدر . زيرا هر كسلك ،

اقر باسنگ و احباسنگ نفوذينه تابع اولديني ايجون

عدالت اوزره طاورانه ماز .

بعض كيمسه لرده موازنه سز دورلر . حديد مزاج

وعصبي اولدقلر ندن طولاني لك جزئي برفعل قائلريني

درحال غلبان ايندهرك درونلر ندن بر اختلاف قويلر بر

لك كو چلك ادعائي اوسرتبه مبالغه ايدر لركه عدالتي

هر كسه توصيه اينده كلري حالده ، اولا كند يلري حفسر

بولتورلر .

عادل اولوق ايجون منصفانه طاورانلي . حدتلز ،

شهو تزلر ، انسانك نظريني ، عقل و فكلريني هر ج

وصرح ايدر .

عدالتسز لك سزه منحصر ايسه برقات دها مضطرب

اولور و تجربه ذاتيه هر علمك نقطه تولدي اولديني

اكلارسكز .

عجيطه نك بر چوق حفسر نظريني تحقيق ايتك ايجون

يك اوزانغه كيمه مليدر . هر كون ، هر محله ده ، هر حياتده

بولتور . انسانلر يكدي يكريني داتما لدا تيور : تضيق

و معذب ايدور عدالت زوده دره طريق حياتك زده يال كز

اراصره تصادفي ايدور سكز .

لا تينلر ك مشهور شاعري «ويورثيل» عدالت كو يلر ده بر مدت

اقامت اينده كدن صو كره كره مزني بوسيتون ترك اينده يكنه

حكوم ويوربور . يك ذي قيمت بر متاع اولديني ايجون عصر

مزده نادر بولتور . اعتساف هر برده حاكلدر . نه باعلي ؟

نيايتسز آهلر و لزومسز شكوا لربو حالي تبديلي ايدو بيليرمي ؟

زيرا انصافسز لقي ايجوني اوزولد يكر كز مدت دها بشقه

حفسر نقل اجرا اولينور . بو كا چاره نه دور ؟

كالتانك عدالتني اوزو ايله يورسه كز اولاسز

صیحا فوجه و منور بولنو و . قباک نك جنوب جهتنده اقامت
 ایدن اجابلو کزدخی سود تک نك حرارته محفظه لور .
 او سو کیلی اجابلو ، سزی دائما خلقتک نك
 عالی طرفندن کورد کلوری ایچون صمیمیتکزه ، عدالت
 و هر درو صفت حـ سنه ايله موصوف اولدیکنزه قناعت
 ایدرلر . فقط بور کک نك شمال طرفنده مکان طوتش
 کیسه لر نه دیسولر ؟ هر درلو معامله بارده دن و عدالتسز
 لکنک دن نه مرتبه شکوا ایتسه لر حقاری وادور .

حقسزلی تحقیر ایدکن . کیسه نك غدارلی ،
 جلادی اولمایکن . هر انسانک پانی ، حقنی انصافله
 تادی ایدکن . عدالتسز لک نزدنده عادل قالمق پک مشکل
 بروظیفه ایسه ده سز فیه ثبات ایدکن . مرتیکتری انسانلر
 کورمز ایسه بیه ننه جناب حق کورو . اعتساف ، حیاتکزی
 ظلمته قور . عدالتسز لکنکزی تنو بر ایدر . طرفلرینی بولق
 ایچون کیجه این ، قیلا غوزلر ففارلر و ییلدزلر و مراجمت
 ایتد کلوری کی ، طوغری و جلدانه مالک اولان عادل بر

انسان پک سودیکی کیسه لک قصور لورینی ، نقصا
 تفرینی کورمز .
 اجابلو کز ایچون ده عدالتی انجان ایدکن .
 ظرف فکر لکی ، مداهنه بی فکر کزدن اوزاق ایدکن .
 اجابکنزه وارقد اشکنزه حقیقتی اکر سز بیان ایتزسه کز ،
 اولرزه کی بیان ایدمیلیر ؟
 مجرد سودیک کز کیسه لر ایچون ده معامله کز

طوغر ورو حقلی اولیلیر .
 اخلاق کزده عدالت حبسی وار میبار ؟ اکلماق
 ایسترایسه کز کنندی درونکزه دقت ایدکن . معاینه
 ایلکن . اکر اکر اه ایتدیک کز برار قداشی مواخذه
 و عذاب ایدرسه کز ، هیچ کیسه ایچون ارتق عادل اولیه
 چغکزه امین اولکن زورا طرفلر لکندن عاری
 دکلسکنز .

بر انسان مختلف موقعلی بر خانه به مشابهدر . جنوبه
 مائل اولان اولرله طبیعی کونشک ضیالردن ایصناید یعدن

انسان دە يۈكسەك بىر قايىدا ئوزۇن دەپ بولغان مەنىدە بىر قانداق
مىسالىدۇر .

ئادەتتە ئادەمگە ، جىيانىڭ ئادەمگە بىر ئادەمگە ، شەيخە ئادەمگە
بىر ئادەمگە بىر ئادەمگە بىر ئادەمگە .
ئادەلەت ئادەمگە . ئادەلەت ئادەمگە . ئادەلەت ئادەمگە .
ئادەلەت ئادەمگە .

يەنى ئادەمگە : ئادەمگە بىر ئادەمگە كەمسىلا ئادەمگە
ئادەمگە : ئادەمگە ، ئادەمگە ئادەمگە بىر ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ، ئادەمگە ، ئادەمگە ، ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .

ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .

ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە . ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .
ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە ئادەمگە .

ای کلاهیایدک ، بزده تک کوز بی بر کیسه به کیسدن ، کوزیچی بر کوز پانجه تمشیت ایدر ایدک .

الکتریق کیفیتنی اکلاهیهدیمغمز حالده شهر مزنی

خانه ویولری مزنی اونگه تنویر ایدوروز .

انسانلر هر نه قدر دها بر چوق شیر ده جاهل بولنیورلر

ایسه ده پیک چوغنده ده علم کسب اتمشادر در . وقتیه شیمشک

نه اولدیغنی بیلغزلر ایکن « فراتقلن » شراره الکتریقیه

بی یقیندن معاینه ایدنجه شمشکک بر جزئی اولدیغنی

تحقیق ایدیه بیلدی و محث ایدیه ایدنه نهایت انسانلری حوریق

سهادن محافظه ایلمک ایچون سپر صاعقه فی ایجاد ایلدی .

حاصلی طبابتک ، زر اعتک ، اقتصادک و علمک

ترقیسته چالیشدیلر . مملکتک فیض ، اقبال ، رفاه

وسعادتنه غیرت ایلدیلر . اک مترقی مللر ، اک معلوماتی

اولانلر علمک نه اولدیغنی اکلا دقاری ایچون علمی

هر کوشه به ، هر بره نشر ایتدیلر ویشامغنی اوکر ندیلر .

یلمک ، مسلاک انساننی به تا بعدو . افعالکرتک نتیجه سنه

واقف اوله میدنکرتز مان تجریه و معلوماتسزجه تعیش ایدوسکرتز .

جہالت سزنی . کشیدید فناقلره اک فناخطالرسوق

ایدیه پایر . وظیفه کرتک اهمیتی ، افعالکرتک لزومی

واجرا آتکرتک مسؤولیتی نظر دفته آلتکرتز .

تربیه ایسه حیاتکرتزی ، خصصلتکرتزی و معلوماتکرتزی

تنویر ایدر . بر انسانک کالی معلوماتنه تابع اولدیغنی کبی ،

تربیه به دخی محتاجدر . معنوی بر تربیه الان انسانلر

طیبی طریق مستقیبی دها سهولتله تعقیب ایدرلر .

کاشکه هر کس بیله ایدی ، یلمکه مقننر اوله ایدی

انسان نه قدر چوق فناقلردن بعید فالیردی ؟

ایشته سزنی . ظلمت جهالتدن چقارمق ایچون فکر کرتزی

علم ایله کمال و ذهنکرتزی معرفتله توسیع ایدورلر .

بر قیاحت ایشایدیکرتز زمان ، « غصوا ایستمهک و بن

یلمیوردم » دیکه حقکرتز یوقلدر . زبرا مسؤولیت بیلکیدن

تولد ایدر . اخلاقکرتز تربیه ایددیکی ایچون بر طرفدن

دوشونمکه رغبت ایتامک حاصلی یورکیز اولدینی
 حالده سبو مکه میل ایتامک کیدر. افعال حسنه کوزک اجراسی
 ومکافاتی ممنونیت فایده گزایله وجوده کبیر. گنجلیک کوزده
 ایلیکی اجرا ایتمه باشلا یکز که اخلاق کوزده ملکه حاصل
 اولسون. کونکزی بوش یوه اصرار ایتمه یکز. زیر ایلیک
 اجراسی ایچونک اوزون عمر، نه قیصه بر عمر در. وقتک تقد
 اولدینی ایچه تفکر اید یکز .

منفعت کسب ایلرسه کز دیگر طرفدن ده بر بوج
 الته کیرور سکز. نفسکر ایچون هر خصوصه ده هامشک پسند
 اوللیسکز. اخلاق مجتربی، بر مسئله ریاضیه تعلیم ایتدی ککز
 کبی از بره سولمنک هیچ بر فایده سی وبر تاثیر اوله ماز .
 یالانک بر صفت مذمومه اولدینی ییلد کازی حالده
 نیجه کیسه لردا انا اختیار کذب ایلمکدن کند یلرینی اله مازلر.
 بر ده منجی یالکز یوصله سنه باقته مسافه قطع ایدر می ؟
 دومنی استعمال اتمز ایسه کیسی نصل یوروته ییایر ؟
 ایسته انسانلرده بر طاقم معیندار سوز لری سویلمکدن
 کری فالاد قری حالده ده حیاتربی کوزل بر صورتده
 اصرار مقتدر اوله میورلر .

اخلاق مجتربی، یعنی استقبال کزک اشبو دستوری مجرد
 کتابلرده کور عملسکز. خایر دستور کوزور ککزه ککزه
 اوللیدر .

ایلیکی یلوب اجرا ایتمه مک ، بر قیونک اناختارینه مالک
 اولدینکز حالده او قیوی اچماق و فکر کز اولدینی حالده

جزا کورن بر طاق اسمسز محکوماری کورود. مراق انده وک
 «بونلر نه یایدیلر ؟ نه ایچون ایشکنجه ایدور سکرز؟»
 دهره ره بر سوآل ایدنجه، او دخی «بونلر، اللر ند فرصت
 اولدینی خالده اییلاک ایتنه بنلر در اقدم دیمشدر دیه یازور .
 دیک اولیور که مرحت ایتک هر کسه برور جاور .
 چالیشکز . مرحتلی اولغه غیرت ایدیکز . افعال حسنه
 ناک مقبولی ومنبع سعادتک ال براق الشی پایان اولاندیر .
 زکینلرک سعادتلی ایسه ماللر نده دکل ، ایده بیله جگوری
 ایلیکددر . مرحت ، مجر د معاونت ایتک دیک
 دکادر . معاونت ، مرحتک یالکز بر تجلیسیدر . معاونت
 یوقسولره ، فقیرلره و محتاجلره یاردیم ایتک دیکدر .
 اگر اغانه ، کوسترش یا خود مدح و ثنا ایچون اجرا اولنور
 ایسه ، باطل و مستکره بر فصلدر .
 دوشونلمکسزین اغانه ایدیلرسه ، معاونتک فائده
 سننن زیاده ضرری اولور . هر اجرا اتکز تأمل اوزره
 اولسون . هر راست کلن کیمسه به اغانه یور میکنز . زپو اوبو

مرحمت

احترامک قانونی عدالت اولدینی کبی مرحتک قانونی ده
 محبتدر . مرحتته مالک اولان بر کیمسه نک قلبی نهایتسز
 بر محبت منیمیدر . شفقتی اطرافه ، انصافته دائما ندر
 ایدر . اییلاک ، خلقته بر لزوم و بر احتیاج اولور . مرحتک
 اسامی عدالت اولیدر . عدالتک برنجی وظیفه سی ایسه
 محافظه نفوس ایله آخرک وجودینه حرمت اولدینی کبی ،
 مرحتک برنجی وظیفه سی ده حیالرینه قصد و معیشتلی
 تهدید ایدیلنلره معاونت ایتک ، جانلرینی تخلص ایلمک
 ایچون انسان کندی حیاتی فدا ایتکدن خوف ایلمامکدر .
 ایقالا شعرای قدیمه سننن «دانی» «دیونیا قو مدیا»
 سنک بریرنده ، کندیسنی زیارته کلن «ورژیل»
 جهنمده بر طاقم جانی و قاتلرک عدالبرینی تماشا ایتدکدن
 صوکره دیکر بر طر فده عینی مشتکلر دکل ایسه دهنه

سرور او فقيرك الملائه تسلي و برسون .
بر ايلاک اينديک کزده هر فصل اولورا يسه اوسون
دقت ايله ، رعایت ايله اجرا اينديکزه که قارشو کزده
کي کيمسه اوزولماسوني . محبوب اولماسون . بودلو معاونت
بر معامله حسنه صره سنه کچوب سزي بر قات دهاتمانلي
ايدو . کو کمالري سزه جذب وربط ايلر .

هر لو معاونتک نتيجه سي بعض ره پک فضايله ييلير .
اگر فقير ايله ياره ايله معاونت ايله مز ايسه کز ، طابلي
سوز ، کولر يوز ايله کند ييريني ممنور اينديکزه .
ضیالرك، نورلرك ائک اي بر واسطه انتشاری کونش
اولدیني بيلديکزه کي قيشين ده او طه لو کزده صوبالر
يا قیور ميسکزه ؛ احساسات حسنه نك ، اخوت و شفقتک
هرکز ارتباطی دخی هر جملو .
آخري سومک ، آخره حرمت و رعایت ایتمک هر در
لوايلاکلاريني طلب ایتمک ديمکدر .
هر جتک نقصانی ، انصافی ازاله ايدو . بری بریکزي
سويکزه وعادل اولکزه .
انسانلرك مضرتی اکثرا بری بر لوبنی سومدکلر ندن
نشأت ايدو . عدالتکزي شفقت ايله تخلیه اينديکزه .
حياتکزه هر فعلنده نازکک بولسون . فقرايه
اعانه اينديکزه وقت يالکزه محنت و کدوني تقيل ایتمک
ايچون اولماسون . معاونتکزه سزه بخش ايله جکي

بوسبتون ازهارله ، بارانله مستور طوران
ساقى مكسور برقدان ذوق وصفائى تاليدىر .

محنت دىنى اشتغال كى سعادت تحفنى ترييه ايدىر .
مسعودلى ، فقيرلره كوچكاره و اونودلشاره ياقلا
شدير بر . محنت قوتلى بر محرك كىدر . اراده نى تقويه ، متانى
ثبوت و طريق حريتى حاضر لار .
محنت سزى تعليم ايتسون . حياتكزك بر اجبابى
اولسون . سلطنتنه حرمت ايدك . ذرا ترقى كىديسته تاليدىر .
كيمسه محنتى نه آزار نه ده سوز . بو ايسه طبيعى برشيدىر .
ذرا عقلى باشنده بر انسان كىديسنى هيچ زحمته دوچار
ايتك ايسترى ؛ محنت بر استمداد علامتى ، بر مخاطره
نشانى و حياتك بر حارسيدىر . دوشونكزكه . زحمتك موجود
دينى اوليه ايدى دنيا ده نه لر وقوعه كىمزدى ؛ چو جعفر
سن رشدى ياره لر و بره لر ايجنده ادرلك ايدىر لىدى .

محنت

حيات انسانيد و محنتك بيوك بر وظيفه سى وار دىر .
« موسسه » نام مشهور فرانسوا دى ديور كه

مكتب عالمه آدم اوغلى برشا كىر دىر
رنج ، محنت و مشقتلر او كابر خواجه دىر
بو جهانده اوليان دوچ . ارالام و جفا
ذانه ، ايامنه بيكانه دوهى دم صفا
هر فلاكت هر مصيبتله عموم بلا لوى
آجى بر قيمتله الموق دهر دون عاد ايتيدىر
يك قديم اولان قدرله كاڭنايه بىكزدىن
ظالم املويجه بر قانونك ايجاي ايتيدىر .
جمله مزروعات كماله ايرمك ايجون ياغموره
عيش ، نوش ايجون ده انسان كىر به محتاج دىر .

بیلور میسکز؛ زیرا حیاتکز هر آئی محنته متوجهه در
 چونکه یشامق، حساسیت ایله متصف اولدیفکزه دلالت
 ادر. اگر حسسز، تأثیر سنز اوله اید یکز حیوانانندن
 آشاغی قالیردیکز. قوه حاسیه به مالک اولدیفکزه ایچون بر
 چوق شیار سزى متحصس ادر. سورسکز.
 آراه ادر سکز.

محنت، حیاتکزک همیاسی اولدینی ایچون اوکالک
 اوکجه اعتیاده اتمه کز الزمدر. زیرا اگر کندیسنی طاینازه
 کز سزى اور کودر. باشه چیقه ماز سکز. بر شیشه
 ارکن باشلامنک چوق منفعی واردو. کنجککیزی،
 نوروز حیاتکزی عزون ایتمک ایستمیورم. محنتدن
 مقصدم نشاطکزی قاییر مق دکلدر. خایر! مسعود
 اولکزه نشه بی، آکلنجه لی و کائانی سویکز. فقط
 بالکزدوق وصفه اصرار حیاتکزه کافی کلز.
 هر شیئه حاضر اولتکز. تجر به ایدیکز. زحمته
 عمل ایلیکز. محنتدن فرار ادر سه کز، قور قارسه کز،

زیرا بر کزه آجی نه در یلمد کزی وزحمت چکمد کزی
 ایچون وجود لری نه، یوزلر نه، مجرد اکلماری باندیه نیجه
 زخملر آچار لری. محنت بر طاقم فنانی و بر چوق قتلی
 انساندن تبعید ادر.

اداره سز، انتظام سز و سفیل حیاتری بعضاً تبدیل
 ایدن نه زحمتدر. باصدیغی و طور دینی نقطه بی تمیز
 ایتمین فارفار لری اعتداله کتیرن محنت، حیاتکزک بر
 کولکسی اولوب بزى هر خطوه مزده تعقیب ادر و
 اقبال و حر کاتکزک مسئولیتی بزه کوستور.
 مشقندن اوزاق طور مق طبیی اولدینی کی، آخرک
 ده محنتی تقلیل ایتمک والدن کلدیکی قدر ازاله ایلمک ده
 انسانیتک وظیفه لرندن بریدر.

حیاتکزه هر محنته مقاومت ایتمک مجبور اولدیفمیز
 کی دوچار فلاکت اثناسنده الام و اکدماره تحمل
 ایتمک ده بروجیه در.
 محنت چکمه الیشکز - نیچون الیشمالسکز

حياتك بيك مشكلاته نصل مقابله ايدە بيلرسىز؟

جسور اولكز . جزئياھ اهميت وئرمىكز .
فضيلت ، جسارت و قهر مانلق هې مشتقدن
خولايلىر . خصائىل حسنه ، امتانات ، اطاعت و توفى بىر
زخمىدىن و يرفىداكار لىقن ظهور ايتشىدر .

حياتت زور حلىرى چوزر ، از و اسير ايدىر . اولومدن ،
مشتقدن قورقۇق مورتلكك مندھيشيدىر .

قهر مان اولكز . حياتك در سىار ندن حصسه دار
قالكز و جسارت بولكز كە وجود كىزله نغز ايتسولار .
مشتقه ايدىكز كە مضارعة حياتھ مقاومت ايدە بيلەسكز .
ھىر نىئە قارشو مسلح بولنور سە كىز عىطكز آسودە
بولىكز راست اولور .

صبارتھ هيات ، - تنازع بىھا

مبارزە حيات و تنازع بقايدىسامق ، اطرافك ، بحيطك و
كائناتك لطافت ، قيمت و اهميتنى اكلا يەرق یشامق ،
حاصلى ائى یشاه قىدور . بوايسە قە قدر مەھم بىر مسئله در !
حياتك بىر خيلى مشكلاتھ ، بىر طاقم فلاكت و موافقە
تحمل و قناعت ايتك اچون اوللا صبرى و جسارتنى اوللى .
صراات حياتك سىزە ارانە ايدە چىكى صفحات مختلفه
سندن اوصاناملى و ثانيا اولانچە قوتكز ايله حياتى
صوملىسكز . فضيلتك تېجربەسى مشتقدور . اگر
بور كىز قورى دىكلى ايسە مشقت سىزە غلبە ايدور . حيات ،
ابتدائىق نىايتە قدر بىر مبارزە در . اهميتى كاملا ادراك
و تقدير ايدىكز .

بىر قسم خلق ، ارادە سىز ، متانسىز و پياستىز دورلر .
بىر تېخە پارچە سى كىي ايكى جىربان اولاندى چالغان بولر .
اقتىنى كىندىلر نى بىر يە سووق ايدىرسە اولرا يە كىلر لىر .

کوه ارض اوززنده بولغان بوقبيل انسانلارلر اولارغنه
اصلا ازوم بوقدر. زيرانه کندي نفسلر نه نهده آخره فائده
لری اولماز .

ديگر بر گروه دخي موجوددو که بونلر هر نه دولو
فلا کته ، مصيغه دوچار اولورلر و فلکک هر
هانکی ضربه سنه مصادف بولورلر ايسه ائنده ازلمز
لر ، ينه حرکت ايدرلر . مقاومت ايلرلر . اميد
سن قالمازلر . صبرک قدريني ادراک و حسن نيته هر شيشه غلبه
ايدرلر .

بعضي من افنده من حضر توری « دنيا کز اچون
ابد يا ايشا به جقسک کز کي غيرت ايدکيز ، آخر تکز اچون ده
يارين وفات ياده جکسک کز کي چاليشکيز » يوروشلر دور نه بيوک
برقاعده حکمت ؛ انسان کندي سعييله يشاملی که
حياتک لدمي بيلسون .

مرو را بدن ساعتار برده اوعودت ايتز . عمر کزی بهوده
يره کچير ميکيز . يوقسه استقبالده پشيمان اولور سگيز .

انسانيتک ترقيسي و استقبالي ايچون چاليشان قير مانلر دن
عبوت درسي آلکيز . اثرلر ني تعقيب ايدکيز . کنج اولسون
اختيار اولسون ؛ وطندا اشکيز اولسون ، دوشمنکيز بولسون
عالي مقصدلر ه غيرت ايدن و کوزل وظيفه لر ايضا ايلين
عاليجا بلری بلاغريق تحسين ايله تقليد ايدکيز . اولر نه باقه
رق سز ده غيرت ايلکيز . ، اراده قويه و ثابته صاحبي ايسه کز
هر شيشه موفقيتي بولور سگيز .

کندي صبر و منانت ، کندي سعي و غير تکز ايله نائل
مقصود اولوق سزلر ايچون عظيم بر نخر و مباحاتدو .
اوت حيات پک چوق فدا کار لقراره محتاجدو . « سر حوم
کال پک » امکسز اکلنجه ، طوز سز طعامه بکيز ديمشدر .
شهر تکزه چاليشکيز . اميدو تصور کوز هر نه اولور ايسه
اولسون حقيقته تبديل ايمه ناک بر چاره سني بولکيز .

« نرده حرکت اولورده برکت » جمله حکمانه سي
ذهنکيز دن اصلا دو ، قالماسون . خير سز وفائده سزلر صره
سنه کچمه ميکيز ايچون تون موجودتله نياز بوسطو لرلر کحترم

قارلارم نۆز دېئەدە بر حوسنى تاثيرى اولسى ايچون جان و كوكلادن
دعالر ايدوم .

صوم

حرمت ، حركت انساينيك بر حورك مقررئيسيدور .
بر ساعتى ايشاتن ياي ، زهرك قيريلير ايسه ساعت در
حال طورور . ايسته انسان ده عيني بر ساعت كييدور .
تلقين و تحريك ايديجى وقوت و بريجي حسلره محتاجدور .
حرمت ، حيات انساينيك بر ملقئيدور .
انسانلرك يكدىكرينه قارشو ساختكار و باطل معامله ده
بولملي نيك سببي جهالت ، قيدسزلق و اهمالدر . خفيف
مشرب ، خوددين و مغرور اولانلر حرمتمدن كاملا
يچير بولتورلر .
بو حوس مقدس ، خلقلار نده نقصان اولديني ايچون
انساينتسز و وحلى ، فقر ايه و فريبانك قلاكتدده ، قضا دايده
لرينه ، محتاج و نى كسلره زعايت ايدمه منر . بعض كيسه لر
كبارلق و اصالت خصوصيه ايله متصفدورلر .
بر قبيل انسا نلرك اهلئته اهميت و بر مامك بر وضئيدور .

پيو گندم ،
 آخرك جياته ، افكارينه ، افعال و احوالنه حرمت ايديگن .
 بر معاوله عقده ايديسه گن ، بر كيمسه يه سوز و يورسه گن ،
 معاوله گزه رعایت و سوزيگزه حرمت ايديگن . زير
 سوز و يورسه ايگي كيشينك مبادله اراده سي و رابطه
 معنويه سي اولديني اچون حيات انسانينك غايت نازك
 و مقدس نقطه لرندن بريدن . اكر سوزيگزي طويه ميه
 جقهسه گن و عهد اتمام گن ده افضالدر . سوز و يورسه
 طوماق بر شمس گندم و عد گزي داغ انا اتمكه چالينگن
 كه هر كسك امنيتي و نظر دقتي قازانه سگن .
 عااله گزه حرمت بروظيفه اولديني كبي اقرا بگرك ،
 اجبا بگرك ، احساساته ، رقت و ذوقلر يه ، شهرت و
 اعتبارلر يه رعایت اتمك ده بروحيه در . زير اجبا بگرك
 آهنكي حرمتدر .
 اجباركارلر هر كسك مودتي قازايرلر .
 كائنا ته ، حيوانات و نباتاته ، انسانلر و موجود انلر يه ،

دقت و اعتبار اتمك ايسه بر قوتدر .
 عاليجنابلري ، عدالتي ، حسن خلق و جمالي تحسين اتمكده
 و عالي وظيفه لره رعایت اتمكده انسان اچون پاك يوك
 بر منفست واردر .
 حرمت بر قوت كسيه در . بوقوت يور ككزه موجود
 ايسه هر شين استفاده ايديسگن .
 رعایتكار بر چو حقي غايله منبت بريره مشاهدر .
 طبعنده علويت ، فضائل حسنه ، رفاه و سعادت سهولتله
 نابت اولور و نما يولور .
 صنعتي ، صنعتكاري ، ايشي ، ايشكداري ، صبري ، ثباتي و
 انصافي تحسين ايديگن . بويله حسلا ايله روحكاري
 متخصس قيلگن .
 كره مزده الگ جزئي برشي بيله شايدان تقدير اولديني
 اچون ، هر بيلدي بگن و يا بيلمدي بگن شلري تحقير و تصخير
 ايلمگن . فقر او محتاجيني تحقير اتمگن . زير اوبود نياده
 فرآموش ايديلمش كيمسه لرك قدروي نزد باريده پك

اخلاق و حقوقه ، حقیقتارینه ، دینارینه ، اعتقاد و هووسلارینه رعایت ایدیکیز .

اعتبار سزاک ، خو دیناک ، انصاف سز اولمقدن ننوات ایدو .
مغور کیمسه لاک کندیلر ندن حاللرینه حرمت ایمد کلر نیک سببی کندیلرینی هر کسدن و هاعالی ظن ایتد کلر بدر .
برچیسده بولند یفکز زمان هر کسک اکلایه بیه .
جکی کپی قونوشکیز که سوز لر کزدن استفاده ایتسولر .
والحاصل حرمت ، خطالری ، عفو ایتدیرور .

برانساک شهرتی اولاصورت ظاهره سنه باغلی بولندیچون تربیه لیلوره حال طلر نده بر حکم وریلیر .
صاحب حرمت اولکن ، استراحت ، حیالک اساسیدور .

اتحاد ، عملکتری بری برینه ، بر ملنک افرادینی و مختلف فرقه لرنی یکدیگرینه باغلا یان برهوکومندور .
افسانلر یکدیگریله الفت و انسیتدن اصیلا قانچا ملیدور .
چله کش درویشلر کچی خانه لری گوشه لرنده اعتکافی التزام ایدنار عالم حیاتده قومنه اغیار اولدیلرینی اظهار اتمس صاییلیرلر .

اتحاد تخمی هر کوکلده موجود در فقط هر کس لایقیه تربیه ایده مدینکشدن بعض کیمسه لاک کوکلنده یتدیگی کی دیگر لری فکرکنده ده انا برقیصیر تخم حالنده قالیر .

هیج بر فرد ، یاکیز کندی شخصی ایچون یشانه مار .
جمله من جسمیم بر وجودک عضولری کچی عد ایدله میلیرز .
تکامل ایتدکجه بوجوده اولان مناسبتمزده تزیاد و تقویه ایدرک و جوده دها قوی بر صورتده

حياتىز بىر اخىدو اعظا بىر مېدادلەدون عىبارتدۇر. آخرىك تەقۇزىنە محتاج اولدىغىمىزى و كىندى كىندىمىزە ياللىكز قالەمىيە چىغمىزى ھەر كۈن كۈرۈپۈرۈز .

حۈسۈدە بىر طاش اتلدىغىنەدە سۈيۈك طالغەنە لاغىدىغى ،
 حلقە لاغىدىغى كىي جىيات اجماغى دىخى حۈسۈدەك جلقە لارى
 كىي كىتەد كىجە تۈسۈم ايدۇر .

آخرىك نشاطى ، يامى ، اوت ! نشاطىدن زىادە يامى
 بىزى تەيزىزۈ متاثر ايدۇر .

شەئراى قەدىمە دن « پە رانس » فەم شاعىر مشھۈر
 « انسان اولدىغىم اىچۈن انسانىتەك ھەر شىشى . يكا طوققونور »
 دېشىدۇر .

انسانىت ، اخوت دىكىدۇر . بىض عاليجىنابلوك آخرە
 اولان مېللىرى ، اخوتىدن زىادە قەبر مائلق درىجە ستە
 واصل اوليۇر .

آخرە اولان مېللىرى ، جىمىتارك بىر رابطە سىيدۇر .
 اىكى كىشى اشتراك ايتسە وختىلف جىغىسدىن اولسەلر

سەر بىرۇط اولۇرۇز .

بىر بوجىكك اياغى اىنجىتە جاك ، قىمەتچى اولۇرسە
 كىز ، شىخىمىنە زوال كىلپەرك نىنە تەيش ايدە بىلپىر . انسانز ،
 جىوانلر حتى قوشلر بىلە بويىلە بىر مەاملە تەكەمل ايتسەلر
 بىلە نىنە درحال عجالسىز قالۇر ، حتى بەضىلرى دەقۇنا بولۇرلر .

اىشتە انسانىت دە بونك كىي قىتلرى ، تەقسىملرى و
 علم جىرىتى قىبول ايدە مىز . جىهانك اوك اوزاق بىر جىتەندە
 بىر زازلە ، بىر قىتل عالم بىر فلاكت و قوع بولە جىق اولسە
 دۇر حال انسانىت متەسس ووجىمانلر تەيزىز اولۇر .

ھەر فردك حياتى ، دىكر فردىن ختىلف ، اىرى اولدىغى
 حالە نىنە آخرىك حياتە بىر چوق جىتلىردىن سىر بىرۇطدۇر .

انسان كىندىغى ھەر كىسەن نە قدر بىيەد طوبە جىق
 اولۇرسە ، اتصالى نە قدر ھەر شىدىن كىسەك اىستراىسە
 احسانات مشترىك وختاق متقابله سىندىن طولابى
 حىسابسىز زىچىر لراىلە نىنە دىكر انسانلرە باغلى اولدىغى
 جىسى ايدۇر .

پيله، در حال بر جمعيت تشكيل ايدور.

انسان مزويابه يشامق ايسته سه، حياته قارشو ناقص

برحاله عاجز اوله ورق تميش ايدر.

بتون انسانلر اوچ حسه مالک اولميدر. موقع و محظاريك

جבורت مختلفه ليله بو اوچ حسه باغلا ماليدورلر. زورا

وطن، عاقله و انسانيت حس و محبتلری خود بينلکی

و منفعت شخصی ني تقيل ايله جمعيتي و حياتي توسيع ايدر.

برملتک دهارلری، قهر مانلری و عاليجنابلری اولای

وطنلری ايجون بر افتخار اولدقلری کبی شهر تلری و ناملری

بتون کائاته، تکميل انسانته شامل بولنور.

حاصلی جمعيتلک جسم ارتباطي، اتحاد اولدقني کبی

برملتک قوتی، ترقیسی، فیض و اقبالی ده اولمليك

اتحاديله وقوعه کلیر.

صورت

مودت، احساسات، ممتاز و منتخبه دن معدود اولوب

کوکلرک بر نوريدور. خصائل عاويه و خصوصيه دن،

سرورلرک، کدرلرک اشتراک کندن و ايکي قلیک استخراج

متقابله - نندن نشأت ايدر.

انسان حياتنده موده احتياجی حس ايتدیکی زمان

دوخلک ضيفيتی اثبات ایتمش اولماز. بالعکس انسان

، حیاتی تنوير و توسيع ایتسک ایتسند دیکندن طولانی

مودتلری آرزو ایدور و استقبانه مداری اوله بيله چک

طوغه و و انسانیتي کیمسه لر ايله کسب معارفه ایلر.

کوشه از وابه چکلن و یا کز نفسلری، راحتلری

دوشونن و مودتسز، اجابستز یشایان بر طاقم خود بیدنر

مناسبات دوستانه نی تبعید ایتدکلری ایچون قیمتندن

ده بی خبر اولورلر.

انسان احباب لپاره بخش ایلدیکی محبت ، مودت و فدا
 ایتدیکی منفعتلری دائماً پیش نظرینه المیهرق ، سرور
 لرله مسرور ، کدور لرله مکدر اولوی . مودت و محبت
 ، ایکی قلبک اشتراک مندن ، ایکی کوکلک امنتندن و ایکی
 فکرک اتقاقندن حاصل اولور .

مودت یاره ایله صاقون آتیر بر متاع دکلدور .
 عصر لر دهر و قدوی اصلا د کیشامش بر جو هر فنی قیمتدور .
 یور کیزی هر راست کلن مبتدالره ، طالق و قلمرو
 لا قیدلاره اچمایکیز . مودتک اساسی حسن نظر و رعایت
 اولسون که سنه لر هرور ایتدیجه دوستلرک مناتی ،
 قوی ده تیز اید ایتسون . حرمت ایده مدیکرکیز بر کیمسه
 فی کاملاً سوهره سکنز . زیر ایا تریه سنک ققدانی و یا اخلاقک
 تقصاتی ایسته مه ریک سزی هر آن مضطرب ایدر .

فقط تجربه ایتدیکیکیز ، روحکیزک انتخاب و
 وجدانکیزک قبول ایلدیکی عزیز بر احبابکیز قدیرینی ده
 یلکیز . سزی لایقینه سوپور سیه ، اقبالکیزک رفیق

اوله جخی کبی زوالکیزک ده ارقداشی اولور . کندیدینه
 قارشو معامله کز دائماً طوغرو و نابت اولسون . صلغلام
 وجدی بر محبته مالک اولدیغکیز زمان منفعتکیزی دوشونمیکیز .
 میلکیزه صادق اولکیز . بر خوشالانوب بر اکراه
 اتمه یکیز .

« دیوژن » ک کوندوزین بر فنا رایله یوللرده کز دیکنی
 کورن کیمسلر کندیسینه « نه اراور سکنز » دیه سوال
 ایتشلر . اوده « ادم آرایورم » جوابی ویر مشلر . سزده
 حیاتکیزه نادر آ امین بر احباب بولدیغکیز وقت خاطرینی
 قیرمایکیز . اصلا یور کینی ایختمه یکیز .

مسعود ایسه کز ، سعادتکیزک بر مقدارینی اوکاخش
 ایلکیز . زیر ایاورغون کولکیزه تسلی ، مجروح قلبلره
 التیام ویرمک سعادتک بر وظیفه سیدور . منتدارار کزک
 دعاسی طریق سلا متکیزک مشکلاتنی تسهیل ایدجکندن
 بو وظیفه لک افا سنه غیرت ایدیکیز .

احبابکیزه حقیقی یان ایتمکدن کور و طور میکیز . امین

بر احباب سرك البارده تقيد كز دن والشهد بحكم كز دن
منفعل اولماز. كنديسنه بر ياكشنى اخياواتك كز دن طولاني
سزدمشكر قايير .

سو ديكر بر كيمسه حقيقتده بزم ايچون بورك بر
قوتدور .

احبابكز فقير دوشرايسه صاقين مودتكزى كروالايكز .
موقى سز ككندن اشاغى ايسه كنديسنه تحبير ايتيمكز .

كندى موقيتكز له او كا قارشو فخر ايليمكز . او كا قارشو
معامله كز متكرانه اولمسونى . زيرا امنيتى غيب
ايدرسكز .

احبابسز قاييرسه كز حياتك لطافتلاندن ، صفا
لوندن كرى قاييرسكز . برامله ، بر مقصده واصل
اولقى ايچون انسان مشتركاً چالشميليدور .

سز كالديكز ايچون كندى كنديكز نه قدر چالشمسه كز
فكر كزى تصوير و ذهنكزى توسيع ايدنلر ، يته
اظرافكز ده بولنا نلردر . نه درجه عقالي نه مرتبه ذكي

اولسه كز داها آخره محتاج اولورسكز . بر جوهه سه نه
قدر يكتا اولور ايسه اولسون ، روتقى ، بهاسي و قيمتى
استاد اتدن كچد كدن صبو كره ييلير .

دوستلق ، حياتك ايلك بهاريدر . اخلاقكزه الزمدر .
مسكاله و ميادله افكار ، صميمى بر احبابك وجوديه

وقوع بولور . مبارزه حياتك مشقاته تحمل ايتدورن ،
املكزه جسارت و فكر كزه ثبات بخش ايلين احبابلر
كزدر . ييلير مهسكز كه : عزيز بوز او قداش بولتى نه عظيم

بر موقيتدور ؟ فصل بر عنایت و يانيدر ؛ شايد بر قصور و رينى ،
بر خطاسنى كورسه كز اخلاقي فنادر ديه در حال
ارقه چور ميكر . امنيتكزى كرى آلايكز . مودتقى

توك ايتكز . بر مناسبات صحيفه دوستانه يي اكتساب
پك چوق و قته محتاجدر . بر آنده محواميكرز .

طوخرى و امين احباب ايدنرسه كز اصلا مودت
يوقسولى اولمازسكز . غيرت ايدكزه عيظكز
مجتله برونور اولسون . طريق مودنده دوه ديكرنرى

بیترو مامک ایچون اجابکنز ایله داڭا مواصهشده بولنکنز .
مدت سعادتکنزه حیاتکنزه حسابنر همپالر بولورسکنز .
فقط زمان فلا کتکنزه بولدیکنز اجابلری کاملاً تقدیس
وتهدیر ایدکنز . ذیراسزی کر چکدن سونلر اولندر .
دوستلق عینی کوزل بر موسیقی کییدور . قیمتی اکلا
یانلر وصداسنندن متلذ اولانلر یکانه صنعتکار لر ایله
نفا ستپورور ذاتلر اولدینی کچی ، اجبالنلک قدیرینی
بیلنرده مجرد اهل کمال وصاحب عرفان بولنا نلردور .

مکتبی اکتیلهده صورتکوره

تحصیلکنزی بیتروب ده مکتبی ترک ایدمه چککنز
اڭاده استقبالی نه خلد متارده بولنه چفکنزی ونه صیفت
ایله مشغول اوله چفکنزی تحت قوراره الکنز لاندور .
مکتبهده تحصیلنه موقوف اولدینکنز علوم ، سعادت
حیاتکنزه مدار اولیلدور . شهادتنامه کزی اله رق
حورتکنزه مالک اولدینکنز زمان ارتق نصایح حسنه استماعندن
فراغت ایدر و برطاقم اوباشله دوشر قانقار ایسه کز
سنه لوله عمر صرفیله قازانمش اولدینکنز علم و کمالی از زمان
ایچنده غائب ایلرسکنز .

معلومات و تربیه کز مکتبهده حصوله کلدیکی کچی
مکتبی ترک ایدنجه ده محو اوله بیلور .
بر شینک بناسی ایچون چوق وقت لازم اولدینی حالده
یقلمه سی ایچون آرزمان کفایت ایلر .
مکتبهده تحصیل اتمش اولدینکنز علمی کاملاً فراموش

آئی ظر فندہ محو خراب اولش بولفور .

بیانده دخی ، بات و متا تدرک نتیجہ سی پک مظم
و پک محزن اولور .

بر قسم انسانلر چارینشمنه ، چا بالامته مستفنا اوله قلمری
حالده برایشه تشبث ایتد کار بندہ نصلسه اگالنه مقتدر اوله
مدقلمری ایچون اشتغالز زنده نه کننا بلیری نه ده آخر لری
پر قائده کور میور لور .

ایشته مکتبی اگالدن صو کره شا کر داندن بعضیسی تاما
بو قسم انسانلره مشا بهد لور .

مکتبی ترک ایتد کدن بر ایکی سنه صو کره خزینہ
حافظه زنده باقی قالمش اولان موادی تمه ادا ایتدک
ایسترسه کن شورا ده بود اده تک تونک قالان جزئی
معلومات اثر لر ندن بشقه برشی بوله مازسکمز .

بو بوله بر حالدن تباعد ایدیکمز . زیرا هر تحصیل ،
او کر لاد کدن صو کره دماغدن اوچه جق و بخر ایده
جکسه او حالده اک خیر لیبی هیچ بر شی اوقه و مامتی

ایتمک ، و فضائل حسنه کزنی بو سببتون زائل ایلمک
ایچون چوق سنه لر لایم دکلمدر . او کر نمک اوزون و مشکل
بر فعل ایسه اوزونتی ده بالعکس غایت سریع و قولای
بر شیدور .

مکتبده کی تحصیلدن حیات کزنده استماده ایده بیلله
کز ایچون عیانه بایلی ؟ اداره ایتمک کوچ برایش دکلمدر .
بو ایسه ، انسان هر آن کندی ایشی ، صنعتی کندی
ایله کور مسیله حصول بولور .

بر منتظم باغچه کی اوچ ای قلدو کندی حالده بیر
اقدقندن صو کره بو کره باقکمز . نصل بر ساراتق حالده
بوله جفکزی تصویرایدر مسکمز ؟

انتظام نمدن بر اثر قالیه ورق پیچ کلمری ، اولتری
هر ج و سر ج هب بری برینه قاروشمش شکلده کور
دسکمز . صاروشیقلمر دیوار لری ، انفا جاری صاروشمش ،
حاصلی ، قارمه قاریش بر وضیمتده تاشا ایدور سکمز .
باغچه تک انتظامنه صرف ایتدیک کمز امک کزنده اوچ

واو گونجه مگدور .

مکتبلمرزا کنا واداره سی یولنده، ملتیزک بزم ایچون اختیار ایتدی کی فدا کار تقارینه مقابلی بۇده مکتب زمانی سرور ایتسد کندن صو کره کتابلر مزنی ، دفتر لر مزنی دولابلرده ویا زبخانه لر ده حبس ایدر سه ک اوتق بوقدر مسحیک ، امکک ثمره سی بۇده قالیر ؛ مکتب کیزی اصلا اونونما کیز . اولردا نا خاطر کیز ده بر منبع کمال صور ننده فالسون .

مکتبدن صو کره نه پایه جکیزی اوزون اوزادی به دوشونکیز . حیات اوزوندور . فقط کونلر کیز معدود در . نه مسک ، نه صنعت انخا ذ ایده جکیزی تفکر ایدیکیز . « ادم سن ده ؛ دوشونمکه و قسمی وار ؛ » ایله بو مهم قراری اجمال ایتیکیز .

مکتبده ائی چایشقان بر شا کر دایسه کز صو کره ده هر نه صنعت ایله مشغول اولور سه کز اولکیز ، جدی بر اخلاق صاحبی ائی وچایشقان قالدیفه مشغولیتکیز ده

موقییت بولور سکز .

اک کوچوک باشکیز ده ییه وجدان صاحبی و طوعرو انسانلر اولمغه غیرت ایدیکیز . حرکتکیز پسیا به لره مبتدلر ده

مشابه بولنما سون .

عمومک بولنیدینی حالک فوننده اولمغه چایشکیز . لزومنده عمومک ایچندن تقریق و قیدر ایدیلیر و بۇد خواصده بر موقع افنخاره قونور سکز . انتخاب ایله عجت و حرمت ایده ییله جکیز بر مسلکی تقییه سعی ایلکیز . سزدن بشقه لری اولوده بولنما یورایسه لری ییله سزینه ثبات ایدیکیز .

بعضاری حیاته بر وویا ویا بر کابوس نامی ویردرلر . بعضیلری ده بر بار ، بر مبارزه دودیرلر . هر نه ایسه ؛ . حیات طاتیلیر . یأسده بیر اقایکیز . انسان نصل اولور ایسه چایا لاملیلیر . زیر اچا بالامق ، شرف ، راحت ، ثروت سعادت و صحت ایچون ، حاصلی هر نه ایچون اولور ایسه اولسون کائاتک بر قانوبیدر . او کاقا روشو طور ملاز .

حيات بر چيڪ ڪيدر . بزم اليه آچير ، گورز لئسبر .
 بزم اليه صولا رتورور .
 بشللم مز او زون بر مپارزه ايسه ، مپارزه مزده
 بزم ايجون بر اميد استقبالدر .
 حاصل مکتب زماني تخم اکمک صايبيلير ايسه ، مکتبي
 اچالدين صوکره دخي محمول طوبلا متي ، وقتي عهد ايديلير .

مہيت و انسانانہ

حياتده ، چو جھارک ايلک خطو دري تنظيمه ، اويون
 ايلخو اجملر دقت ولعتنا ايدر لر .
 عالمزي دهاهنوز زيادته کلي بو بجر بهمنر سياحين
 ايجون فلک ، هر درلو دولابري ، موانعي و قوتسي
 محتمل اولان قضاوت هيلکه لري بوندر دو خاطر ايدرک
 او کو چکلرک راختلري ايجون خوفده در لر .
 الکماهر بر قهودان بيله ايلک سياحتنده او پورينک نصل
 سير و سفر ايليه چکني مشاهد باينده فورتته لي هو اولون
 طولايي براز متاثر بولنور .
 ايشته سزده عالم حياتده بر کيچي کيسکوز . دنيا ناک
 شدت ، فلکک قهر و قدرک درلو غضب لرينه فارشو ثابت
 قدم اولي و متحمل بولميسکوز .
 حيات ، قدر و مکروه انتظار ايدن ، ناسه و هيئت اجتماعيه به
 قارشو طوران ، بر صحنه تاشادر .

مستوره و خارقه لینه قارشو لایقید بولماکیز . سیر ایتمه چایشکیز . دیکلمکه آیشکیز . مشاهداتکیزی شرح ومعناسنی فهم ایتمه مقتدر اولکیز . زیرا بوجهاتده تون موجودانک هب برر معناسی وارد یایی ویافنا ، یاغیزن ویامضحاک یامایوس ویاملمدار هر شیتانک معناسنه واقف اولغه چایشکیز .

اکثر یا بولکیزده دینچیلره تصادف ایدوسکیز . سزه ال اوزاتهرق معاوت طلب ایتدکلری ائاده دینچیلک نه دریده کندیکیزه سوال ایدیکیز . واقعا حقیقی فقیر لرنک اولاسنده ساخته دینچیلرده موجوددر . زیرا هر ساخته بر حقیقتنک وجود یاه ساخته اولور .

قلب اقیه ، جوهری و یالانجی یوقسول هب صحیحلرنک سایه سننده وارقلنی حافظه ایدرلر .

فقط بوراده حقیقی دینچیلکلدن بحث ایدورم . اگر فقیر لرنک راحتی مکمل اوله ایدی آخره ال اچققدن فراغت ایدر ایدی . صفوغنک شدتندن ، اجفاندن ، یاخود

فقط اوله عظیم ، اولقدر مؤثر ، اوصرتبه مسته یج بر تماشادر که تیاتر لرنک اکر برنجیسی بیله بو صحنه نک بر تقلیدندن عبارت قایلر .

کوییده وشهرده ، هر برده اولور ایسه اولسون ، انسان لرنک موجودتی حسییه حیاتلرنده معیندار تیاتر اولور موجوددر . بعضا غایت فجیع بعضاده مضحک اولور . قوملایا ایله فاجعه بری برلندن بعید بولمازلر . بوا یونلر حقیقی بر او یونلر اولوب او بونچیلرده مقلد دکل ، اصل اولوق اوزره اجرای العاب ایتکده در .

دکولر ، بوللر اورمانلر ، سعال ، کیجه نلک زفیری قارانلی و کوندوزک پارلاق آدینلنی هب تزینات بری طوبتار .

فقط بول تماشادن استفاده ایتک اچون انسان بصیرت اوزره بولملی ، تون موجودیتله تاشا ایتملی و کوردیکی شیردن فایده مندا اولمیلر .

کوزلر کوی ایجه آچکیز . اطراف کیزی سیر ایدیکیز . کائنانک

کامل، چکنر یلمکسزین سزه دوسار ویرور. خبر
 لری اولتسزین حیاتلرینک سرور ویا کدرلر نذنی حیمطلر نه،
 اطرافلر نه روز مقادار نسر ایسورلر .
 بو عالمزک هر فعلنه اشترک ایدیکز و فاعلی تحقیر ایله
 ایلمکی تقلیده چالیشکز .

عجزیر یتمدن طولانی دینن بر اختیار، بر او کسوز، بر معلول
 جمعیتلر ده، جمعیت اجماعیه ده اربطاط و صمیمی اخوت
 بولمده یعنی اثبات ایدر .
 فقیر لری، محتاج لری کوردیک کز ده ایجه تک ایدیکز ده
 الکز دن تک ایدیکز قدر یوز نره قیلر معاونت اده بیلسکز
 ایچون چالیشکز . مضغایه نه یول کز ده کیاسو ایدکن
 درلو تاشالر مصادف نظر کز اولور . کسور و سکز که:
 بریسی بر پورتهال پیور و قیوغنی یزه آتور . بونی عتاف
 دیکر بریسی ده کلوب او قیوغک اوستنه باصه ورق ایاتی
 قایوب یزه دوشور و باجانی ایچینور .
 عالم حیاته ده کور و سکز که بریسی بر قیاحت ایشلر، دیکر
 بریسی ده جزاسنی چکر .
 بولمیشنه حیرت اتک تجلیت الهی به عدم مضادر .
 اوله حققر چاره سز اولور و مراد الله دائما بریسی بولور .
 بولمده در سار دن حصه الکز و فلکک بودر لوجاوه لری نه
 علم روی وضا کوستر میکز .

کلامد نغمزه بر آيات ده خلق ايدنه بيله مديانگتر دور .
عصر لمرنگ الك عالم ، الكزي و الك ماهر لری بيله نه بر چيچاك
نه ده كوچك بر اوت پارچه سني خلق ايدنه ميوورلر .

حيات ، يعني يشامتي قوتی ادر اكرنگ فوقنده بر قوتندو .
زیرا تجلیاتوك الك سادھسی بيله ناقابل تقلید بر شیدور .
جناب حقاك الك مکمل خلق ايلمش اولديني ، حيات
انساني فی ، کائناته ذینت ویرن اوشکوفه معجزه کاری بی
براز دوشونسه ک روحنی ، عقلنی ، فکری بی احساساتی بر یایچه
تفکرا تسه ک حیراتلر ایچنده قالورز .

اوت انسان بر از دقت ایده ایدی : حيات خارقه
لرنگ عظیمی ، معجزه لرنگ الك عالیسی ، دینه لرنگ
الکیمتلیسی تشکیل ایلمکده اولديني کوره وک ، یوکسک
بر مقصده میل و طوغر بر یولی تعقیب ایتمکده غیرت ایدر
دی ، انسان ، حیانه اولانفسنده رعایت ایتلی . بعده اخر
ککینی بر یر میه رقی و بوش یوه صرف ایدر میه رنگ حرمت
ایلی .

حيات نه در ؟ عجايبكيزده بوسواله تاما بر جواب
وير فيله جاك بريسي وار ميدير ؟ خير ! ظن ايتم !
زير ايه بر عالم نه ده بر فيلسوف مشكل بومعاذن عبارت
بورانق شوسويست مسئله في حل ايدمه ميدير .

حيات يك عادي بر شيدور . هر كسك كوزه بيلديكي
هر فردك مالك اولديني بر متاعدار .
حياته مالك اوليه ايدك هيچ بر شينه واقف بولنه ماز
دق . زير حيات ، بزم موجود بيمزه باغليدير .

سرورلر ، تروتلر ، صنعتلر و قوتلر كسب ايتمك شهر تار
شوزلر قازانتي . ايچون انسان هر شيدن اول موجود
اولليدير . حيات انساني في كائناتدن طرد ايتسه ك ، عالمزنگ
جاذبه سني ده قالدومش اولورز .

ايتسه حيات ده كائناتك قوه اساسيه لر ندن بريسي
اولوب زير ايهه حالا بوقوتي كركي كي فهم ايدمه مدك .

فقط نه چاره که معاملات انسانیه بوقاعده نك خلافنده
بولنه یعنی هر کون کوروروز .

انسانو حیاتی پک قیمتسز، غایت مبتدل بر متاع کبی تلقی
ایدوروز . اوت ! حیاتی سوپوروز ! العادیدی بیله بتون
موجودیتیه حیاتدن استفاده ایتمک ایستور . فقط نصل
صایع ایدوروز !

نه قدر بر جهالت و نه در جهده بر جنت ایله بوش بره صرف
ایبوروز . حیاتنه بیله نه مرته فصد ایتد کلرینه بر دقتله
باقکر . باقکرده انسان بر تگ کوز خاق ایله مدیکی حالده
دوشمنک ایکی کوزنی نصل بر مرته چقار دینی کوریکز .
بولنده یمنز زمانک محافظه سندن و غیب ایله حکمز بر سختی
یکیدن برینه کتیر مکدن عاجز اولد یمنز حالده صحتله
دقت ایتمز و احمیت و برهیز .

انسانو بیروح بر کیسه بی نه قدر چالیشه لر احیا
ایله مرز . فقط یه نه قدر کیشینک جانته قصد ایدوروز .
اوت ! قتل ایتمک انسانک الله دره بونا قابل ایجاد

بر خارقه . بولنان حیاته قصد ایتد کلوری ایچون نه قدر عظیم بر
کنه ایشله کلرینی بیله نر ، اکلاسه لر افعال مدهنه
لر ندن کنه یلوری ده قورقلور لردی .

مدت حیاتک زده سزک ده بر کون بر قاتل سره سنده
بولتیق احتمالی اوله چغنی ظن ایتمز میسکوز .
قاتل اولتیق بر آنده حصوله کلر ؛ انسان خبری
اولتسوزن اوله بر فائنه قاپله بیله . تدیری اوله رق فعل
قتل ده افعال حسنه و یانه مومه کبی یوو کندن کلر . زیرانی
بشرك قلبنده بر حس موجوددر . اولسه حس تجریدور .

کوجک کلر زده هیچ بوجکری ، حیوانلوی
ایتمک کده ، قوشلرک بوالینی یوز نه قدره و چیچکلری ،
دالیری قیروب دو کککده بر سو بیج ، بر خوشنوداتی
طوع ایدیکوزی ؛ سز یود کجه بوحس ده سز کله برابر
یور و کسب قوت ایدر .

بوحسی اولوتنه غیرت ایدیکوز . زرا حسد ، طمع
و انتقام هب بوندن تولد ایدور .

ويله بىر صورتدە ياشامغە خىرت ايئوب دەمىنىت
ذاتىكىز ايجون نه بر چىچى قيرمق نەدە بىر وحي
ايختىمىكىدىن اجتاب ايلر ايسه كىرهم بوجىانده غىزىز هم دە عالم
آخىر تده مسعود اولورسكىز .

بوجىسلر يور كىرك فقا اولتريدو . بىسلىمكىز . ذوخال
كو كىندان سو كىز . كو كلكر صىزىن بوجىغىه نه تشبىه
ايدىلير ايسه ايجىده لطيف قوقوي ، دلفىزىب چىچىكلرون
بشقه برشى بولنامسى لازم كلير . سعادتكىز ، صحتكىز
اساسى بوكىستانك تحت نفوذ نده در . حاصلى حيات ،
مقدس و خارق الطاده بر شيدو . جمله كىرهم حياتهم افعالنه
حرمت ايدىكىز . سويكىز و قدرى بىلىكىز .
آخوه و كىندىكزه سىزى مضر كو ستره چاك حىسلر
كىزه مقابله ايدىكىز . يور كىزى حسى تخريبه قىلىكىز .
دخولى منع ايدىكىز . كىمسه نك نه حياته ، نه ثروته
نه ده سعادته قصد ايتىكىز . حفسىز نظر ايله هيج بر
كىمسه نك ايام عمرىنى افساد و اخلال ايلمىكىز . اكر الكىز دن
ايلك ايتك كليرسه و آخى خوشنود ايدە ييله جكسه
كىز در سال او فعلى اجرا ايدىكىز . بر كىمسه بى نه قدر
خىزى اولور ايسه اولسون مسعود ايدە بيلورسه كىز
سرك ايجون نه عظيم بر موقىتدار .

اولاً عالمانگیز و صوگره سزك ایچون تنظیم ایدیکنز .
 اشتغال ابتداییکنز صیقلده و بالجه همیشه روزمره کیزده
 نظام اوزروه بولنکنز . مقصد کیز تماماً سزك معلومکنز
 اولسون . اجرا آنکزدن بوسبتون خیر دار بولنکنز .
 عسکر ایسه کیز ارده وده ، تاجیر ایسه کیز تجارتده . و مأمور
 بولنیورسه کیز مأمور تکیزده حاصلی هر نه ایسه کیز او
 لشکرده نظامه رعایت ایدیکنز .
 حکومترک انقراضی ، ادرولک انهرای و مالیه لرك
 تقصاتی هب اداره لرینک بوزوق و ترتیلرینک بولننندن
 ایلر و کلیر .
 منسویبیتیه مفتخر بولندیمنز ملنک اک محترم واک
 مترقی برملت اولسنی ادرزو ایدیور ایسه کیز برفضیلت
 ذیقیت اولان نظامی لحافظه به چالده لم . زیرا مقصد
 موفق اولامزك برنجی مانی نظامسن تقدیر .
 شومانی دفع ایلمک ایچون لردن کلدیکی قدر غیرت
 ایده لم . خیر من و منقمنز ایچون وار قوتیز صر فیه سنی

نظام وزیر عیسر لرك

نظام ، سمادنک بر میزانی و اشتغالک بر معینلر .
 کنجکلکیزده کتابلر کیزده ، دفتر لر کیزه و تینون اشیا کیزه
 نظامله باقار ، اعتنا ایدرسه کیز ، نظام ، ترتیب ده حیات لرك
 کولکه سی اوله وق یا نکر دن اصلا ایرلاز .
 نفسکیز ایچون استقبالده انتخاب ایده جکیز صیقل
 و مشغولیتک اساسی نظام اولسون . زیرا انتظام انسان
 ایچون بر سمادت و وفاه عدا اولندینی کیزی ترتیب لرك
 ده بر خرابیلکنر . بعض صیقل لرك فیض ، اقبال و موفقیتی
 ایسه بوسبتون نظام و انتظامه متوققدیر . حسن انتظام
 بالجه تشبهنک فضیلت ابتداییه سیدر . باقیه لرك ،
 عموماً تجارتخانه لرك اساس ترتیلری هب نظام و انتظام
 سایه سنده حصول بولور . حیاتک هر بر صحیفه سی
 ایچون حسن نظام الزمدور .
 نظامسن بر خانه اسکان ایده لکه لایق اولان خانه بی

إليه لم . مملك صاحبي اولكيز . طوخرى بيولى تقيب
 اينديكيز . افعال وافكار كرك منتظم اولسنى طلب ايلكيز .
 هر شيله ، هر ايشده و هر برده نظام وانظام بولسنى
 انعام اينديكيز . طبيعتكيز نظام وانظام ايله جبول اولسون
 كه : سوه ترتيب و عدم انظام بتون افعال و حر كاتكيزه
 تدريجا مراتب ايتكيزدن مصون قالسون .

اقتصاد و اسرار

اقتصاددن بحث اينديكي وقت بعض كيمسه لوبون
 بخلدن بقرينق ايده ميورل .
 طالبو كه بو ايكي خصلتك او استنده هيچ برعلاقه
 بوقلدور .
 بخيل اولان كيمسه پارهسنه پرستش ايدر . صحتي ،
 سعادتي ، مودتليغي ، آخرك منفعتي ، حقوقتي وحسني
 خريتي بيله مالنه فدا ايلر . اولك ايچون اساس مقصد ،
 ثروتي تزايد ايتسونده اونه طيزني وارسون نه
 اولورسه اولسون .

بخل برانسا ايتسزلك و برضال معنويدير .
 اقتصاد ايسه بالازوم هيچ برشيئي ضايع انعام ديكلدر .
 كرك وقت ، كرك قوت و كرك حال ، حاصل هب لزوملي
 شياردن كسب منفعته فائده مند اولقدور . اقتصاد بعض نقطه
 نظر دن برغن عدا اولنديني كي بعضاده بر فضيلت صايبدير .

بيلايزلرى ، حيواناتى وانسانلرى منتظا اداره ايندى
اقتصادى .

بوعالمز ده هيچ بوشى بوش، يره تلف ومنم اولماز .
هر شى دائا بريني بولور .

اقتصاد يالكر برصنفت دكلدر . بركادسته فضيلتدر .
مقتصد بر انسانك احتياطكار ، چالشقان ، جسور ، وقور
، صاحب بصيرت وتابت قدم بولمى ضرور يدور .

انسان مالك اولديني هر بر شى عاقلايه اداره ومحافظة
ايمك اچون بصيرت اوزره طاورا ايلدر .

مقتصد اولان عالله سني وآخري كنديسى كي سور
والندن كلديكي قدر اولره فائده لي اولغه غيرت ايدور .
مسرفك استقبالى مطلقا آخره محتاج قالدور .

آخرك ياره سيله ذوق وصفنا ادرك ، يشامقندن تباعد
ايدىكر . زير اوبور لومعشت بوظام حيثيتز لر لايقدور .
صاحب بروت اولقى ايسترايسه كز يالكر كسب ايمك
بولنى تفكر ايلمىكر . برازه قازاندى كزى اداره به غيرت

هر متاعك قيمتى ييلمك واوكا كوره استعمال ايمك ،
بوشى غائب ايميه رك مسوجور داتدن استفاده ايلمك
بوه ضرر قلدور .

اقتصادى لايقيه فكر ايدورسه كز اشتغال بغي بيشرايله
اعتنا اچ ايمش برصنفت فوق العاده اولديني كورور سكر .
اوكا مقابل ده اسراف ومالنى بوق يره اتلاف ، عظيم بر
جفايت عدا ايديلير .

اقتصاد هر شى نيك اعلامنى ييلمك وتقدير ايله استفاده
ايلمك ديك اولديني كى اسراف ده ، سنى انسانى نى
تقديريس ايله ميورك نوره اشتغاله اهميت وير مامك
دكلدر .

اقتصادك معناسى « تدبير منزل قانوى » ديك اولديني
كي ايشبو قانون ده سون جهان شهاملدور .

امين اولدىكر كه : كالئائى ايجيه تحقيق واوز ونجه معاينه و
تدقيق ايدورسه كز بولندن شهره سر اقتصاد دوسرى الله بيلير
سكتر . زير اقوة دنويه نيك اسابى اقتصاددر .

ایله یکنز:

حاصلی ملترک رفاهیسی ، جهانک ترقی و سماندی
واخالقک اساسی اقتصادا دایله وقوع بولود .

بوج

بوج ، روحک تفرت و طبعاک استکراه ایله یکنی روشی
اولدیغنی جمله کنز ییلر سکنز .

بوج سوزنیک تانفطندن حصوله کلن صناعی قولاقلا
داتا خوشلانمیه رق استماع ایدر . بوج اینکدن هر کس
فاجینیق ایستر . ایچق بو منقود خسته لکه دوچار اولما
یانی افسانلر ایسه یکن نادردر .

ضروریات حیاندن ایمش کبی همان هر کسنی بوج
ایدر . خالیو که بر شیشه مالک اولق اوشیدن خوشنود
قالق ، محروم بولتیق ده مضطرب اولق دیمک عدایدیلر .
عمر مزک همیشه یومه مزک منبج و منشا سرووی .
اکثر یا ماده یا معنا یا خود قلباً مالک و متصرف اولدیغیز
ایشاندردر .

او حالده بوج ایلمکدن نه قدر اکر اه ایدر سیه ک بوج
جلی اولمقدن ده اودرجه عمقون قالدیغیز هیله یه چیقار .

عالم حیاته بر شیئه مالک اولیٰ یثه او نسبتده بورجلی
بولتی دیگدر .

تروغ ، سعادت و عزایت ، حاصلی مزیت عیالده یانی
هر نه صفت ایله متصف اولورسه کز اولکن وانظار
عمومده نه درجه عالی بولورسه کز بولکن واصلی صریبه
کمال اولکن سز ک حائز اولدیکن مادیات، و معنویاتدن
بر مقصد ارنی منقمت مخصوصه خدایت، باندده صرف
ایتمکزه محتاجدر .

صحت و عافیت اوزره بولدیمنز حالده خسته لره باقاز،
صاحب علم و معرفت اولدیمنز حالده یلمیناری تعلیم
ایلمز و تروغله مسعود بولدیمنز حالده فقرا و محتاجینه
یاردیم ایتمز ایسه ک شومسافر بولدیمنز فانی دنیا
وظیفه انسانیه مزای تمامیه ایضا ایتمش اولورز .

خودین وانانی اوله رق اصرار حیاته هوس الیمکز .
چونکه عالی جناب انسانزه بوجهله یشامق یاقشجاز .
عجزون قلبری مسرور ، مظلوم فکراری تنویر الیمک

حیات دنیاده مللز عد اولنان اشیا یاباده اوزره کلشدر
ویا عمره سیمیز اوله رق غاذا الممشدر .

ثروت مزه بادهور کلش ایسه بر مقصد ارنی دیگر
لره و بر مکه عبور سکز . یوقی ا کندی چالیشمکز
ایله صاحب ثروت اولمشه کز او حالده عتق کز دهاییزک ،
مالکزه دهاقوتی بولور .

بورجلیق ، اسارتدور . بورج ، کندی اسارتی الله الینی
کیسه لری تحمل فرسا قید لر ایچنده ازر ، یتیر .

اشکزه ایلمز یته صاوره رق تصدیق ایلمز . ایچیدر .
انسان کامل اولانر حیاتلرنده بویه قید لره بند اولنی ،
اوله بوظلرله ایچینکی مراد ایلامیلیمزلر . بر کزه
بورج یله قید الله کونلرک قید لردن ، بظلالدن
خلاص بوللری پک مشکل اولور .

حرمی ، بالکن فضل مزده ارامیه لم . تقسوک ده
بورجهته سر غرو ایلمه منته سنی و بورج اللهده اصلا
ازلماسته غیرت ایده لم .

ده انسان کامله پر بور جاسر :

حیات اجتماعی نك اساسی يك دیگرینه مجتله امرای
عمر ایلمک اولدیغی ایچون بونی تماماً ادراک ایلمه جککنز
زمان وظایف حیاتیه بی اقتدارکنز درجه سننده ایفایه
چالیشکنز .

نه ایی ، نه فنا ، اصلا بوسیدن طولانی بورج التنه
گیریمکنز . هر حاله ایرادکنزی مصرفکنزه توفیق
ایدیکز . الکنزه موجود سرمایه کنزی طولتکنز .
طمعکار اولمایکز . یوقسنه آز طمع چوق زیان کتیرد
وصوک پشیمانلیق فالده ویرمکنز .

عظیم املی

غایه امل ، حیات ومیشت انسانیه نك لوازم
ضروریه سنندی معدود دور .

انسان ، حیاتک برنیجه طنطنه سنندن ، برچوق دبدبه
سنندن مجرد بولنورسه سعادتته نه خال کنز . یعنی بختیار
اولسی مطلقاً زینته سوسه متوقف دکلدور . شوقدر
وارکه ضیادن ، صودن ویکدن کیم مستغنی اوله ییایر ؟
آدم ، آز نشیدن نه قدر خوشنود اولورسه اولسون
ونه قدر قناعت اوزره بولنورسه بولنسون نه ییمه کمنز ،
صوسن وضیاسن یشاسی مجال اولدیغی کبی غایه املی
بولمامق ده غیرممکنندر .

غایه امل ، حیات ایچون ضروری بر احتیاجدور .
هر درلو میشت صحابه الزمندر .
اگر انسانلرک بوجها بده یشامنه باشلاد قلدی زماندن
اعتباراً حالری ضبط وقید ایدلش اولسه ایدی بیوب

خود پنهان عمر سورملک ایسترسه کز اشته اووفت
 هیچ برشته محتاج اولازسکز . نه بر کیمسه نیک نه بر
 ترقی نهده بر مدنیتک سزه لزومی قالمز . ایچق بوله بر
 حیالک اصلا حیات عدایدله میبجکنی ییلمیسکز .
 بو حالکز حیات دکل ، سز ک ایچون بر موت مؤید
 در . چونکه حقیقی یشامق ، بتون وار لغیله بر املی تعقیب
 وحاسن حیاتی تقدیر ، جسارت و نباتله بر غایبی ، بر
 منهای قصه ایدرک یشامقدر . غایه املی تعقیب و مقصد
 وصول ایچون جالیشق ، کال ارامقدر . بونی نبات و مناتله
 طلب ایتمک البته نتیجه منی الله ایتمک سیددر .
 حیالک مشتعلی زمانلر ننده ، صراقلی آنلر ننده امید
 اوزره بولمق روح ایچونک دیوک بر تسلی اولیه جغنی می
 ظن ایدر سکنز ؟

موسیقی شناسلر ، هیکلر اثر اشلر ، رساملر ، مؤلف و شاعرلر
 حاصلی صنعت صاجباری ، و حیاللر ننده بر ایشله مشغول
 بولان عموم انسانلر ایشلر نده غایه امل اولان

ایچین و ذوق ، صفا ایله کونلرینی کچیر لرک یکنوی جایه
 اهمیت و یرمیله رک فکر سز ، غایله سز امرار عمر ایدلرک
 یکنوندن نسبتسز درجه ده اشانی قالدینی کورولور
 ایدی .

علمیز و خبر من اولیه روح مشتسز و آرزو سز بر حیات
 ایچمه کیر یوروز . یشامق نه دیمک اولدیفندان خبر
 من اولیا یوروز .

ابتدا اولتر ، بر از صوکره حیوانلر کی یشامنه باشلا
 یوروز . دیر کن یواش یواش یوروز فکر مزده بر مبرابر
 یوروز . تکامل اید یوز . نهایت اختلاف اشیا نی یوز
 و یوزی . بولر ندن تفریق اید یوروز . احوال ایله افعال
 تفریقنه مقتدر اول یوروز . ایشته حقیقی حیات واصل یشامق
 بوسر کزدن ، بو نقطه تمیز و تفریقدن باشلا یوروز . شایان انسان
 اولدیفکنری و وظیفه آدمیت آخوه یار دیم ایتمک و جمعیته
 فائذولی بولمق اوله جغنی اولوده روح هر شیئی کایشی
 کوزله ترکله ایشسز ، کوجسز بر کوشه به چکلیه

اتقانی اصلاحات ترک ایجا ماییدر لر . نفاست پرو ورت کدن هیچ بروف و از کچا ماییدر لر .

حیات نبی بشر باشلانقچنده ، طیبی حالده بولان بر ماده به بکن دیله بیلیر . مقصد ، بوماده فی کوزل بر قابله قوی و خوش بر حاله تبدیل ایتمکدر .

حیات کزده بر امله مالک و ایبر و لیوب تعالی ایتمک فکر نده بولنورسه کز صبر و اشتغال کز سایه سننده بر کون کلیر و البته موفق اولورسکز .

شاگردان ، استقبال لری بیش نظر لر فیه الهرق نائل امل اولمیری ایچون وسیله لر ارامی و بولمیدر لر . ایچر نده استعداد لری آز اولانر دخی بولنه بیلیر . فقط بونلرده ارقداشلرینک معرفت و موقیقت لری کورد کلر نده اصلا مایوس اولماسونلر . چونکه ذاتلر نده بر غایه امل بولنور و انسانیته خادم اولورلورسه البته هر زمان ارقداشلر ندن کیر و قالمالر .

بوجها نده هر نه به چالیشیر و هر نه ایله اشتغال ایدر سه کز

ایدیکر اگر چالیشمقلک کز جان و کون کلدن ایسه شیه سنر نائل صرام اولور سکز .

مقصد اولو صرا ایتک ، صو کره غیرت و متانته اوله چه دواملی چالیشمقدر .

زر اعنله مشغول اولان کیمسه لک صبر و سباتر نه بر کره عطف نظر ایدر سه کز کندیلر ندن بک اعلا غیرت دور سوری اله بیلیر سکز . اولنر خالی بر بری بر ضرر و عه و یا بر ناخچه حالته کتور نجه به قدر نه درجه عقل و نه صر نه لرده صبر و متانت

صرف ایدر لر . ایسته بولری تقلید ایدم . ایدم له ده اولنر نار لالری چالایا دقلری کبی زده چالیشوب چالایا مقله اصرا د عمر ایله لم . بویسه البته بر امله باغیدر . اصل صاحبجاری دافا حو کت اوزده اولور لر .

مقصد سنر و املسر انسان لری هیچ بر شی حر کته کتوره صر نه قدر صالحی اولور ایسه اولسون نه هیچ بر فعل کند لری نه نشاط بره مز . حیات لری سو بیجسز ، جانسز بر صوو و نده اصرا د ایدر لر .

دوستلر ، دوستلر ك لطو غمروسي بو له چيكنلر ارقدا امللر

ارقد امللر ك الصادق اولسون .

فضيللر جي تحسين ايده ايده سز ده خبر كز اولمسنلر بن بر

كون كوزل بر صفت ايله متصف بولنور سكلر .

زير انسانلر جبارتي بكنه نوك جسور ، عدالتي تحسين ايله

عادل و املي سايه سنده كامل اولور . املسزلر اسير بو بر

ظل زائل عد ايديلر لر .

ايشه بونك ايچون بن غايه املي معيشتك بر لزوي

عدايدوم . اوت سعادتله تراخي اتمامك ، فلاكله ياس

كثير ممك ، كوچكلر ايله متكبر اولماق ويو كلر ايله

ازيلامك ايچون بر امل و بر غايه امل كسب ايديكلر .

انكايزلر « تحسين ايله تقليدك اواسي نالكلر بر خطوه

دو » ديورلر . عايجنا بلر ي اولم تحسين ايديور سكلر ، بصله

يواش يواش تقليد اتمك تشب ايلر سكلر .

حاصل يوراق ، و طرلك بر مثال مجسمي اولديني كي ،

غايه امل دخي انسانلرلك بر يواش عدا ايديله بيلير .

بو انسانلر كوزلوي اولكندن بيلدريم كيمي كچن

سعادتلر جي آخر لرك لطفلر ندن بكارلر . بويله كيمسه لر بول

اوززنده دي بو چوكلش ديله بيلره بكرر .

عالي بر مقصده ماللر و كوزل بر امله صاحب اولان انسان

نه قدر فقير اولور سه اولسون و نه درجه محتاج بولنور سه

بولنسون ينه املسز و مقصده سز نسا ايان ز نكلرلك فو قنده در .

هر مشغوليتنده بر اشتياق و هر اشتغالنده بر رونق بولنور .

املسز حيات ، طوزسز طعام كيدور .

حياتكز ده متوسط موفقيتبار ايله اكتفا اتميككلر :

املكلر ي نهايتسز بر ثبات ايله تعقيب ايدوك درجه جاهه

واصل اوله بيله چككزي پيش نظر كزون اصلا اوزاق

طو نما يكلر . بر صنعتكاره باقكلر . تكلي زده كورر سه تقليد

اتمك چالشير . جمالي زده بولور ايسه در حال تحسين ايدر .

حياتنده اقتطاف ايلديكي بو محسنات و جمع ايتديكي

ايلكلر ايله كنديسنه نه قدر اعلا بر شكوفه تر قيب ايدر .

بكنديكلر انسانلر انسانلرلك اكل ايسى ، انتخاب ايده چكككلر

بویارانی عالی طوخته غیر تله ایدگیا ک پاک فالسه نه چالسه قاضی
اووزیزه واجیدر .

اولی و کورونک

اولی و کورونک مصدر لرینک دلالت ایلدیکی معنای
بری بولندن پک اوزاق اولقاری حالده نه انسان
اصلا یلمدیکی و ایچق بر کره دن زیاده کور مددیکی برشی
خفته کال سر عتله حکم ایدور . انسان اوللا ظواهر
احوالی کورور . بر دنبره بونی تحقیقه مقتدر اوله مدینی
ایچون ده اکثر یا الدانیر . چونکه احوال و صور ظاهره
بر حقه باز کبی کوزینی بویار ، الداتیر و نهایت اغفال ایله
کنده سنه جذب و جلب ایدور .

آرایش صنعتی یعنی موجود اولمایان بر شیمی زینتمک
صنعتی مله یتمزله برابر تکمیل ایتکده دور .

بو نیجه صنعت دکل ، عادتار ساختکار لقا دور . بو مستکره
حالك ده پک چوق مبتلاسی ، مفتونی واردور . بونلر
ایسه نه قدر زوالی ونه درجه حزن انکیز انسانلر دور .
زیر اعمور لرینک هیچ بر آننده کنده لرینه مالک اوله میور لور .

طنطنه په طنپنیرلو ، کوزو اوله کوزول کورنن شپیره
 قریان اولورلو . حاصلی کوزوشه پرستش ایدولر .
 یونلر ایه موجوداتک ، معروضاتک ماهیستی ، اساسی
 ارامنه مقتدر دکلردو . زیرا کندیلری شویان
 ایله یکمز ساخته کار حیاتک اووچیار یفر .

ایشته جه تزه بیرر ستمسکار لک یکانه مقصدی بر
 کوزو نمکدن عبارتدر . سز لر ، هتوز یکی یتشور
 سکر . دنیا تک و انسانلک بیک درلو دولابلردن ، جلوه
 لرندن بی خبر بولنیورسکر . بناء علیه مقصد کز
 کوزو نمک اولاسون ، حقیقی اظهار ایتماک اولسون .
 حقیقته نصل ایسه کز ، هانکی حس ، هانکی هوس ،
 هانکی تأیر اوزره بولنیوسه کز ، اوحسی ، هوسی
 و تأیری اولدییی کبی اوز ایتماکه چالیشکز .

طبیعی ، حقیقی بولمق کوچ برشمی ظن ایدرسکر ؟
 نصلسه کز اوله کوزو نمکه اوز نکز . ظاهری طنطنه
 لی و باطنی عکسی حیات نه قدر خزن آور برشیدر !

حتی آرزو ایلسه لر بیه نه حقیقی موجود یتیری
 اظهار ایتماکدن عاجز قالیورلو . نه یایسونلر ؛ بویه
 آیشمشلردو . صانکه بونلر جه تزه یالکز بر نمایش
 اچون کلشردو . ذاترینی متاد یار صحنه تامشاده بولنیور
 فرض اید یورلو .

بو طاقم انسانلر اچون حیات ، ابدی بومشور ودانی
 بر معروض بولنیومندن بون وقت ساخنه و جاهتلری
 اوائه به چالیشیر لر . ز تکین کوز نمک صراقی بونلره هر
 شیئی ارتکاب ایتدیرو بو بسببه نهایت صوکنده
 بو سبتون خراب اولورلو .

صاحب ثروت اولدقلرینه کندی نفسلری قناعت ایتمد
 کندن صوکره آخرک ظنی اولره نه قدر آز بر تسلیدر
 دیگر بر قسم خلق ده موجود دردی که ذکی باغایت
 فاضل ، یا صوکره درجه عالم ویلخو دیک اینی یور کلی
 و طوغرو انسانلر کبی کوز نمک ایسترلو . حاصلی بو
 مقوله ساختمکارلو مع الناسف پک چوقدر . آنلر شمشه یه ،

طبيي اولق، طوغرو كورونك قولاي بر شيدور. شجوره
 حقيقي ايجه بيسليكنر . فناننه لايقيه باقكر. صارار ماسون.
 زوال بولماسون . نجه كذبك جلوه لري ظاهرآ طائفي
 كورونور سوده ينه باطناً زهر ليدور. هر كيمه اصابت ايدور سه
 قتل ايدور . حقيقتك ضرب به لري اولاي مهلك عدايد ايدور سه
 ده ، جريجه دار اولانلر البته علويي ايله التيام بولور لري .
 حاصل طوغرو اولكوز اولدوكنر كوي كورونكه چاليشكنر .

انسان زككين ايسه زككين ، فقير ايسه فقير ، عالم
 ايسه عالم ، جاهل ايسه جاهل وهر نه ايسه شخصي
 اوكل كوره اظهار اتمليدير .
 انسان اخر له طوغرو ، طبيي و حقيقي اولق ايچون
 هر شيدن اول كنديسيله، يعني كندى شخصيله، كندى
 نفسيله طوغرو اولليدير . كوكل ، حر كات انسانيه نك
 بر نقطه متوسطه سيدر . ساخته پروردگدن هيچ بروقت
 حقيقت تولد ايدمه صر .

هر يار لايك اتون اولديغي اونوماكوز ، پارليتلر
 بعضاً ساده بر يالديز دخي اولور . صافين سزى جذب
 اتماسونلر .

حاصل حقيقت ، انسانيك بر سلامتي بولنديغي ايچون
 هر فردك دخي رفتي اولليدير .
 انسان بريني ممنون ايتمك ايچون بيله يالان سويلر ايسه
 قارشو سنده كي دوشمن عدايتش اولور . صحيح بر ياره
 پرينه قلب آقجه و بر مشن كي صابيلر .

و نصیحتلرینی قبول ایلمیلیر .

یک طوغان بر چو جق اولایور دیویدیلیرمی؛ خایر؛ بومدت قوجاقدنه طاشیندقدن صوکره صیم صیقی یاقه لانه رق یوروتلیر . بعدنه یالکز انی طوندقنری حالنه خطوه لرینی اتار . نهایت موزنه سنی بو سنبون بولدقدن صوکره تک باشنه یورومکه باشلار .

سزلرده اولانصیحت دیکار سکز . صوکره استقبالده مقتدو اوله یله جک سکز کون ایسته دیک سکز کبی ، اوزو ایتدی سکز جهته طوغرو توجه و حرکت ایدر سکز .

بر چو جق یو دجه اوینه بار اولامسی ایچون غیر ایتلی والندن کلدیکی قدرز حمتلرینی تقلیل وواختلرینی تکثیر ایچون چالیشیلیر .

سز کندی یو کلر کز کسوز لرینه اطاعت ایتیز، تجر به لر ندن استفاده ایلمک ایسته مزسه کز جهالتک ظلمتدن اصلا اوزاقلاشه مازو هر چ بروقت ایچندن چقا ز سکز .

اینتنه انسان نفسنه حکم ایده ییلمک، ایچون اولالا

نفسه حکم نه دی سکز ؟

جهله کز شهبه سز حکومت ادملر نیک کیم نه اولدیغنی اینتمش و طیبی بونلردن بعضلرینی ده طانیمش سکز .

بر ملنک الهمم ، الک حجتی اداره سی حکومتیدر . شهبه م یوقفدر که ایچکز ده شانلی ملت مزه خدمت ، حکومته یار دیم و هر خصوصده ترقیسته چالیشانلر کز واردو .

اینتنه بوزوظیفه شریفه یی حقیله ایفا ایتک ایچون اولالا انسان کندینی ، یعنی نفسی اداره ایتمی ییلمیلیر .

بر کینیک دومنجیسی اولوق ، ساکن و یافورته لی هوالرده کیسی یوروته ییلمک ایچه بر معرفت اولدیغنی معلوم کزدر .

زیرا انسان کندینی نه قدر اداره ایتمی ییلمک ایسه ییلسون سفینه حیاتک ساکن و فورته لی کونلر نیک دومنجیسی

اولقاده البته مشکلاته دوچار اولور . هر نه ایسه بوزدرجه به واصل اولمازدن اول انسان تجر به دیده لر کسوز لرینی اخذ

بوسلکي بوسستون اتحاد ايدرسه گز ايلروده تلم باشکزه
حرکت ايتمنک يولني كاملا غائب ايلرسکز .

نفسکز هيچ بروقت حراوله ماز . حریت نفسی نه اولديغنی
يلير ميسکز ؛ براراده يه مالک اوله ورق اشپا ايله شهو تترك
اراسني يولق ومعتولات دائره سنده بونئری يكدیگرينه
تالیف ايتكددر .

بعضیری « بن حرم » ادعاسییه مبتلا اولدقاری بتون
سفالئلریجی وبالجمله هوسلریجی انظار ناسده عتوا ایتدومکه
چالشییر لر . فقط هیجات ؛ اولر حراوله مازلر ، زیر اشپو
تورنک برابدی اسیری اولشاردر .

نفسنه حاکم اولان کیمسه دیگر کیمسه لر تزدنده در حال
بالی اولور .

ذاتی فاضل ، سوزی کامل ، حال ووضعی وقور وامین
اولور . ای نورسیدکان ؛ حاکمیته حال دفته اعتیاد ایدیکز .
اعتدالی نفسکزه قانون اتحاد ایلکیز . هوا و هوس
نفسکزی اراده کزه محکوم ؛ یتمکه چالشیکز . اولر سوزی

مجر به دیده لرك سوز لرینی لایقیه دیگه ملی و بده قوی
بر اراده یه مالک اولیلیدور .

انسان شهو تلرینه ، تأثر لرینه و هوسلرینه غلبه ایده یلمک
اچون نفسک غالیته بتون قویله ارزوا یتلمیدر . کتجلاکده
تأثر لر حری غایت شدید اولور . قور قدیمز و یا حد تلندیکیز
انئاده اراده مزه در حال مالک اولا میور ، حتی ادرا کمزی یله
اولئده غائب ایدیلورز .

ایشته بو تأثرات وهوساتمزی تسکینه الک اول چالشیلمیز .
بیو کز کز سزه طریق حتی ارانه و مجر به لوله یو کزنی تنور
ایدیلورلر .

سزده بودلا تلر ندن مسر و و ارانه تسهیللا تلرینه قار شو
متدار اولیلسکز . نصیحت خیر خواهانه لر ندن استفاده
واجرا آتکزی اولکوره اداره وهی مخصوصه طریقی
مستقیمه تقریه غیرت ایتلیسکز .

هر یوریلن امری اصفا وهی ایشیدیلن نصیحت اطاعت
ایتامنک عاقبتی خسر اندر .

امير ايجاسو نر .

يه جگوز وايجه جگوزو بتون عادتگزا اعتدال اوزره
 اولسون . مشكليسند بر حساك يجه غلدرينه دوشميكز ،
 پومقوله امير لر يك يوك بون تشكيل ايندورلر .
 بازي سوزلر اوله لرك صر هسنه كيز ميكز . كتجلك كوزده
 مسلكوزه مطيح اولور سه كز موفقيت ايله قوام ايندور
 و حرييت ايله ختامه ايردور سنكز .

حقيقت همرست

حقيقت نادر ؛ موجود و واقعي بيان ايتمك ديمكدر .
 طوغر و اولان بر انسان ييلديكني ساده جه اظهار ايتمكدن
 كندني آلهماز . طوغر و واقعي بشرتيك اك جدي خصصا نلندن
 وانسانيتنك اك بر نجبي فضا نلندن محدوددر .
 حقيقت ؛ جمله مرك هم مذاقسه ؛ هم تعرض ايده ييله
 جگمز بر سلاحيدير . بوايه نرم ايجون يك قيمتداردر .
 چونكه حقيقت ؛ اخلاص معدنندن اعمال ايندولش اولان
 بوسلاچ ؛ يك نادر بولنور و بولندني حالده ييله محافظه سنه
 يك آز كيسه لر مقتدر اولور .
 اكر بشري بر كور بويه تشبيه ايدرسه م ؛ مقصدي
 حقيله اكلانه ييلم ظن ايدرم .
 مثلا بر نهرك اوزونده سرت طاشلردن بنا ايندولش
 بر كور و موجود اولور و طاشلرك بريسي برندن اونيايه
 روق دوشرسه در حال كورونك نلنه ختل كلبر . اكر

تکزی بیان و تعریف ایدیککز حالتی شکنجی تبدیل ایتمه
یککز . زیرا ساخته کراتی بر ظلمتدر . حقیقت ایتمه دنیا
منزی نوری ایدر بر نوردر .

شفاها و یا تخریر ایدیلین بر وعد و وودیلین بر سوز فصل
اوئوروسه اولسون ، یتنه مقدسدر . کری آلماز . سهرولته
وعد ایتمه یککز . ایدوسه کز او وعد کز بی تون منانیکز
ایله طوتکز .

وعد کز صاخلام بر ایله بکزمیلیدر . هر کیم اوکا
برشی تمیلیق ایدوسه قیر یلوب دوش کنکن مضمون
قالسون .

کوک بیو کله ، کوک کوچکله حاصلی هر کجه اولور
سه اولسون بر سوز ووردیککز زمان او سوز کز بر
قانونه حرمت ایدر و مشکزی حرمت ایتملیسکز . یکی
طوغا نلر ، حیاتک الک کوچوک شاکر خانی بولنان یاود
ول نیچون هر سوزوه ، هر فله ، هر انانه دو حال امنیت
ایدیورولور ؟ زیرا اولتردهما طوغوردرلر ، حقیقتلرینه

اهمال ایدله وک تمییر اوئوروسه بر مدت ضوکره . تون
بنا مختل و کوربروده منهدم اولور کیدر .

جمیت بشریه نیک اساسی ، امنیت مقابله اوئورینه بنا
ایدیلیدر .

بوجها نده صیاحادن افشامه قدو انسانلر ، فعل و حرکت
اوزده بولنور و تکلم ایدر طوردرلر .

اکر سوزلی یالان ، فعلاری ساخته بولنه جق اولور
سه ملتیزک اغلیتی یالانچیلر و ساخته کارل تشکیل
ایلر ایدر .

بر مکتبهده شا کردان بله خواجه ار اسنده صدق
وامنیت موجود کل ایسه او قورقلری دوسلردن بونلر
هیچ برشی استفاده ایده بیلرلری ؟

بناء علیه سوز کز حقیقی اولسون و حقیقته حرمت
ایدیککز . ایتمیککز بر حاد نهی نقل ایدیککز زمان
اصلا بر سوز علاوه ایتمیککز . کور دیککز بر وقته بی
حکانه ایدیککز ائوده هیچ بر میانهده بولمیکز احسانا

حالا برخل ځمامشدر. اگر خلقتري حياتك به ايتنده بر
 ساخته كارونه دوچار اولامش بولنورسه ، او حالده نه حس
 ايد پور لر ايسه اويله جه اظهار ايدو لر .
 حد تئير لسه اغلاز لر ، اج ايله باغير لر وممنون
 ايسه لر كولر لر . قون شمهه باشلا دقري وقت ده دوشو بند
 كلر يني ساده جه سويلر لر .

طوغرو اولدق لري ايچون طوغرونه اينايير لر .
 امنيت او زره بولنور لر . فنا لك وجود دن بي خبر قالر
 لر . اغفال اولنور لر سه او ده باحظ لرينك فنا لندن و باحياتك
 مشقاي يوزدن اولور .

انسانك صميمي قالمسي كند ي الله ده در . طوغرو بر
 يولي تمقيب ايتك طولامبا جلي بر طريقه صباقتدن دها
 قولاي دكليدر ؛
 نور حقيقتدن اوزاق قالا يكر : ذرا ظلمت اچينده
 حياتك لذتي كورلاز و سعادتي انسانيه بولماز .

افكار و اعتقاد

اعتقاد ، حياتك بومنع تسليسيدير . انسانن زمان قلا
 كتمده مايوس بولنديفندن طولاني جساتر مجالسنز
 و بي تاب قالديني وقت كنديني احيا ايله بيله جاك برشي
 و ارايسه او ده اعتقاديدو . اعتقادسنز واقفاسوز لر . مكمل
 انسانلر عدايديله مز لر . ذرا عبادت ، روحك بر راحتي
 ديمك اولديني ايچون عبادتدن خالي قالانلر كركي كي
 باشا يه مازلر .

عبادت ، روحك التزام ايدمجه كي بر شيدو . انسان
 اعتقادي سايه سنده مشتراك الكشد ايدمه تحمل ايدم بيلير .
 عدا برك الك عظيمي روحك محذب اولماسيدو . روحي
 ظلمت لر دن چيقاران ايتق افكار علويه سي ، اعتقادي
 و دينيدو .

ييك ، اچمك ، كيمك ، حاصل تازع بقادوشونجه
 لري ، هب مسائل بوميه دن معدودو در .

دینی بوده و چیده گتوره مز . لا یقیله کور ملک و کورد
 دیکتیک فرقه وار مق ، حقیقی باطلدن تفریق ایتک ،
 صافلامی چور و کدن ، بالدیزی التوندان تیز ایلک جمله مز
 ایچون برون جیه در . بناء علیه انسان تشکراته
 کنجیل کنده باشلامیلیدر
 استیبال آک چوق واک طوغر و دوشورن ملتر کندر ،
 زیرا حقیقه واقف اولوق ، ایسته مک و دوشوشکک . مقتدر
 بولمق استقلالینک برنجی خطوه سیدر .
 جهه مز بویولی طوبه لم ، تقیب ایله لجه مهتلر سرور
 ایتد کجه افکار علویه مز سیاه سنده مناتمز ، اوده مز ،
 اقتدار مز دخی تزیاید ایتسون . تفکر آنزک قیمتی حصوله
 کلن ثمره سندن ظاهر اولور . تفکر اناک الک عالیسی ،
 بزه نشاط ، شفقت ، جسارت و صداقت بخش اید تلر بذر
 یعنی ، بزی دهامشفق دهایی ، دهها جهور و دهها وقور
 قیلانلر بیدر .
 کندی فکر کز ایچورت متین و مدقق بولمکوز .

فقط ذهنمزی تعالی ، قلبم عزیز ، بویه و روحمزی ایاض
 ایده جاک ونسلی ویره جاک حسلری واقکار علویه بی نره ده
 ده بویه جعز ؟
 کوزی آییخی ، عدالته تعالی ، تشکر و ارادیه مقتدر
 اولان بر انسان سهولتله هم اتمکلی طاز انبر ، هم خطاه سنی
 بنالیدر و ولایت یتنامناک چاره سنی بولور .
 لکن مسئله مزه اوده کلدر . اصل مشکلات و انسانینک
 حقیقی قوت و دفعیه سی ، عالیجهایانه و عافانه حیثاتک
 لطافتی ، علویتنی لایقیله تلقی و تدبیر ایدرک یتلقتدر .
 فکر سوز ، دوشوشکجه سوز ، عزیمتسوز ، لایقیه و قلند و مشرب
 اولان انسانلر انسانوه حاضر لایبیرلر . زیرا هم کساک ،
 مالک فکر بی بالک کندی فکر بیهو . جهانک اعتقادی اینج
 اعطاء قائلیندور .
 انسان ، رأیلر ، فکر لر و اعتقاد لر صاحب اولوق ایچون
 اول اووزون اوزادی به اوخوملی ، تشکر ایجلی و دوشوشکلیکدر .
 انسان بر مزیقی هنر و هنر مزیقی ، تشکر بی و بر اعتقادی طوبور

آخر کیکر ایچون اخوکارانه اولکز .
 فکر مزی، جسمزی بیان ایتمکدن اصلا اجتهاب ایلمیم.
 اعتقاد مزی هر کیمک اوکنده اونورسه اونسون ابراز
 ایلمیم. بو تفکر اتی کسب ایدیجه به قدر نه درجه زحمت،
 زمان صرف اتدیکمزی دوشونسه لک، معنا و ماده
 هر وقت، هر برده، و هر کسک اوکنده جسور اولقدن
 کندمزی اله مازوق .

انسان یاهدیکی شیره دهامهولتله، دهامه تامینه حکم
 ویرور . بوخصلت مذمومه دن اوزاق اولم . زیرا بوسینه
 یلمکسزین، ایسته میهرک نه قدر کیشیری اضطرابه
 دوچار ایده یلیروز .
 ذاتر ایچون طار فکری بولنیورسه تی آخر ایچون
 سربست اوله لم .

اعتقاد کز بونمایان برشیده امید کز دخی اولماز اکتساب
 امید همان چالشیکز . زیرا انسانک امیدمز تیش ایتی
 ممکن دکلمر .

افکارک پاک اولسینه، احتیاساتیکز ک صاف و خیالاتیکز ک
 عالی بونمایانه غیرت ایدیکنز . طبیعی درحال موقیعت
 حاصل اولماز . فقط نبات ایدیکنز . بو قدر جابالارسه کز
 مزیکز اودرجه دهامه هیبتی و مسروریت ذاتیکز اویسه ته
 دهامه هیبتی اولور .

حیاتیکزدن اوصافنا یکز . سزه مشقت، مشکلات ارايه
 ایدرسه یله بیقما یکز وحدت اظهار ایتمایکنز .
 دهرک ستملرینه ، فلاک قهرینه تحمل بزم ایچون
 هر نه قدر مشکل بولنورسه ده نه بزدن دهامه ستمدیده ،
 دهامه زیاده ریجیده، دهامه مظلوم برحال و موقمده بولنا تیری
 تفکر ایله کندی حالزه خلدو جلیغیزه صبر ایده لم .

و هاتڪي ملندن معدود بولور سه. بولسون آخري لهه معامله سني دائيا حقانيت واستقامت دائي فني داخنده اجر الله و قاروشوسنده كي كرك خريستيان و كرك يهودي اولسون اولو اكلنديسي كي انسان بولندي قلمري اصنلا خاطر بندي چي قاروشوب الفت او زوره بولندي سهر: انسانيت ؛ خصا حيا حسني اولقي ، ايليكي سومك و علويته و غيبتله جان و كوكايدن انسانلره مخالفتدن اجتناب ايدرك معيشت ايتك ديكلدن بوجها ده بري بكد بكر مردن آيزان ؛ تفريق و تميز ايدن شي منافع شخصيه كوز نهرك شهوات نفسانيه مزه ميل ؛ نفرت و احتسافله بري بريزي ازرك ارزوسيدو . انسانلر بكد بكي ري اخوان نظريه تلق ايدو جكارينه بدل برون و طلب چو جقمري اول قلمري حالده به معامله لوني قرونقاشي دكل ؛ عا داتا دوشمن كي اجر ايللمري خلاف صروفتمو .

انسانيت ، نجه مستمن ملتن ايجون حالا بولانديدن عجز تدمو . بولسوزي حالا بولوتلر ؛ تر ددر و ظلمتلر

انسانيت

انسانيت ؛ بوكله تلفظ ايدلديكي زمانه خيا طالع تصوير كرده نسبت و نهايتنر انسانلر مجسم ايجرمي ؛ بوسوزك معنابي نه قدر و واسعدو ؛ هر ملته ، هر ملكه كته ، هر دينه حاصلي بتون كاكتا نه مشمولي اوله بيايدو .

پر طرفه نهايت عاقل ، كامل و عصر مزك مديتته هر خصوصنده مستمن بركيمسه فرض ايد بكنز . ديكر طرفه دخي امي ، عاجز و صحر الزك بتون و حشيتله متوجوش بر شخص تصور ايل بكنز . بوايكي ذالك فقط اتصالري ايسه بري بولندان نهمر ته اوراق اولور و نه درجه لوده آوالر نده مخالفت بولدور . حتى بري نه قدر نازك ، ديكر ري درجه قبا اولور سه به بوايكي مخلوق بارسياحت اناسنده وياو فلاكت زماننده يك ديكر نه ميل ايدر و چوزلنز باغلر ايله باغلي بولتورلر .

انسانيت سون بركيمسه ، هر نه اولور سه اولسون

«میلیو نه ر» ده او کو ندن اعتباراً خسته لکندن نجات بولنه
 باشلامشدر. انسانیت ، بر نقطه اتصالدر. قلبی جلیب ایله
 کنده یسته باغلار .
 انسانیت حقتده نه قدر قس بانلو بریلیور وانسانیت
 آخورنده نه صرته قدا کارلقو وجوده کلپور .
 آخره میلکن اولورسه ، طبیعی اوده سزدن خوشلاننه
 جقدر . تحقیر ایدوک اوزاق طورورسه کز اوده سزدن
 نقرت ایدر .

ایسته انسانلرک بیننده مخافیت بوبله وقوع بولور .
 جمله من دینامزه سومک وسولک ایچون کلشن . اگر اه
 اتمک ایچون یارادلامشز .
 انسان خبری اولقسنزین سوه بیلر فقط اگر اه اتمک ،
 داتلاراز مشکلا نه اوخراو . حیات بی بشر جمله نه جسم
 بومکتب بولنیور و قریلار دن بعدله سوق ایلدیکی کچی ،
 جمهورالردن معلوملر ده ده کو توریور . عاتله مزبزم ایلک تریه
 خانه من در . نزی ملتف ایچون بیوتور . بده ملتف ده

احاطه اتمکده ده .
 انسانیتک معنانه کاملاً واقف اولوب ده حیاتی نه
 لایقینه اصرار ایدن نه قدر نادرا تندن عدا ید بیلر .
 بر «میلیو نه ر» ک حکایه سنی اوقومشیم . بر عبرت درمی
 اوله بیلر فکر یله شور یه قید ایدورم . بو «میلیو نه ر» بر کون
 شد بده بر حیا نه دوچار اولوب آیلرله اسیر فراش قانیر . اوزون
 بر مدت صورت کره طیبیلر در دینه بر درمان بولورلر سه ده
 ضعیفی اومرته زیاده اولمش که زواللی آدم کون بکون
 ده از یاده قوتسز قالمش ونهایت طبیعک بریی برشی
 تکلیف اتمشدر . اوده خسته لک بر طماری آچهرق غایت
 قوتلی بر کیسه نک قانی شیرینه ایدیلر سه خسته در حال
 اعاده عافیت ایده چکنه قراو بروسی اولمشدر بوبله بر تکلیفی
 قبول ایده چکنر هر نه قدر آز بولور سه ده یته ایچلر ندن
 بولسی چیقهرق ، صخوق قانله قولنی اوزاتمش و « بر کیسه
 ، انسانیتنه خدمت ایده بیله چکنه امین اولور سه اوفعلدن
 اصلا اجتناب اتمامیلر ، جوا بیله عملاته حاضر لاشمشدر .

بر انسان نه صریحه سلیم ، عاقل و مقصد اولور و نه درجه براداره به و متانته سالک و لیسون و در کنده حس شفقت اولماز سه او قدر ائی خو باری نه اینسته

یا راه یلیر ؟

دیندار و فاضل اولسون ، متظم و وقور و لیسونی ، یورپی باطل و حسی دئی ایسه یوله و بوقدر فضل و قار و جهن کندیسی بر سلامته ایصال ایده یایمی ؟

فضیاتی ، کندیسی بر طریق مستقیمه تقریب ایتدیر می ؟ حاصلی انسانیتی سومک ، انسانیری سومک دیکدیر .

یکدیگر کزی اخوان کیمی سو بکیز . انسانلر ، بری بر لری اکر اه ، اغفال ایتدکلر بدن طولانی دینانک بسون فناقلری تولد ایتشدو .

انسان اویوننه اطاعت ایتک ایچون اولوری سو ملیدو . زورا اولور چو جقلرینی تربیه ایتدکلری سو دکلر ندندو . خواجکانک ، شاگردانک قصور لر بی عفو و پاکشار بی تصحیح ایلمری یه اولوری سو دکلر ندندو . خسته لره ائی

نوی انسانیته حاضر لار .

ساکن و دوز کارسز بر گوئده . دکلرک بیوز نده هیچ بر یلمتلی کیمی نه دقت ایلمر یککیز اولدی ؟ کیمی حرکتی ایشیه و لک و نقطه ده ثابت فالیر و یککنلر فصل بر کوشکلر کله دیر کله صار بلمش بر حالده طولور . انجق روز کاره نه قدر خفیف اولور سه اولسون ، اسیمکه باشلار ایسه ، اولاهسته اهیسته یکنلر چاریر ، بعده کیمی یورومکه باشلار و مسافه سنی قطع ایده ییلیر . ایشته جمله ضرر بو کیلره مشابهن . قلبسری تجریک ایتدیره جاک محبتدن خالی بولندیمز آنده در حال هر شیدان عاجز فالیرز . بورور کاره محتاج اولوروز .

ایشته سومک حتی کسب و تکمیل ایتکجه چالیشه لم . بو خصلت جیمیه شاید بزده موجود دکلر ایسه حیاترک سعادتی ایچون الزم اولدیندن چاب باریدن بونی ایتدیلیر . زورا بو صفت بزم ایچون بر دینه در . حتی دینه لردانک عالیسی عدا ایدیلیر . خلقمیز بو حسدن بیجور ایسه . تون خصلتلر مزعیم و جمله استعداد مز بر شینه باره ماز .

باقی ایچون طیباً ته به محبت لازمه در . محبتن و شفقتن
 حیات ، صغوق ، خودبین ، منقسم و استفاده سز بر
 حیاندور .

شفقتك يار ديميله مشكلار حل اولوز . كوچكلار تسهيل
 ايديلير . حيات لطيف كوز نوو . ظاهرتن نور ايدر . مشقتلر بيله
 واجتره تبدل ايلر . شفقتك نه قدر عظيم بر قوت اولديني
 تاما فكر و تصور ايد بيله يدك ، اونسن جهنم قالان جهان نيزي
 در حال بر جفته تبديل ايلر دك .

سومك مسعود ايدر . آكر اها اتمك ايسه بد بخت قيلارو .
 انسانك الد شديد دوشمني نه كنداي خود پندل ايدر .
 حياتي زهرار ، محيطني تضيق و ذاتي اسير ايدر .

سر و ته كنجلر كمزده باشلا بيلم ، انسانيتي ايجه او كر نه لم .
 ياكز كندى منقسمى دوشونيمه ترك بون انسانيتي ،
 جفاني و كائناتي جان و كوكلدن سومكه چالشمه لم .

حكيمة

تقدمه	۱
حسب حال	۳
تهذيب اخلاق دن مقصد	۵
بن نه يم ؟	۱۳
منزل	۲۲
عائله	۲۴
وجدان	۲۹
اشتغال	۳۵
صبر	۴۱
وطن	۴۶
ترقي	۵۰
نشاط	۵۵
عدالت	۵۹
حسن تربيت	۶۵

صحيفة

افكا واعتقاد ١٤٧

انسائيت ١٥٧

صحيفة

مرحمت ميرزا ٧٠

مخت ٧٤

مبارزة حيات - تنازعها ٧٩

حرمت ٨٣

اتحاد ٨٧

مودت ٩١

مكتبي اكالدن ضيوركه ٩٧

حيات وانسانلر ١٠٣

حياته حرمت ١٠٨

نظام تربيتهمزلك ١١٤

اقتصاد واسراف ١١٧

بورج ١٢١

غايه امل ١٢٥

اولوق وكورنك ١٣٤

نفسه حكم ١٣٨

حقيقتة حرمت ١٤٣